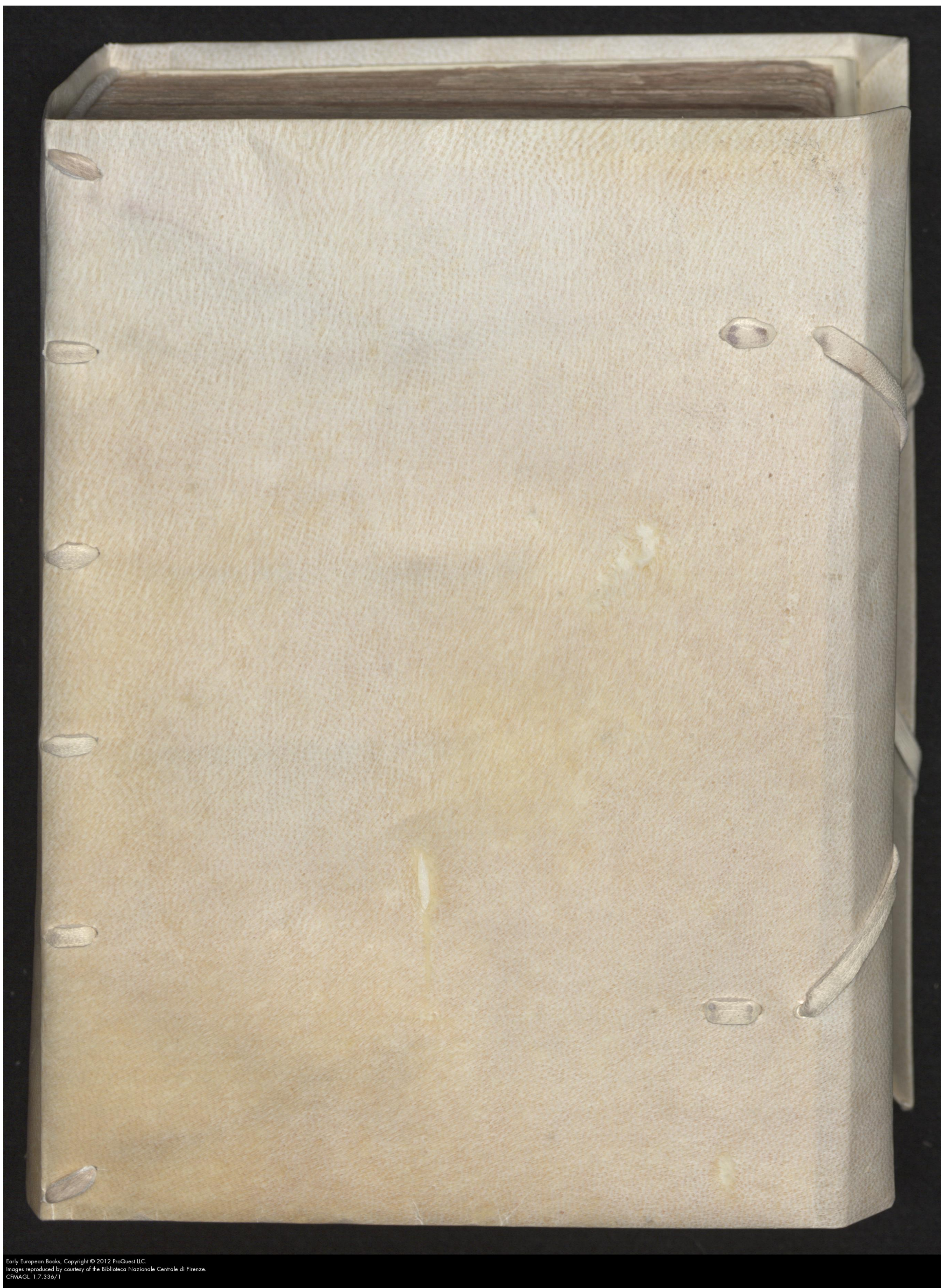
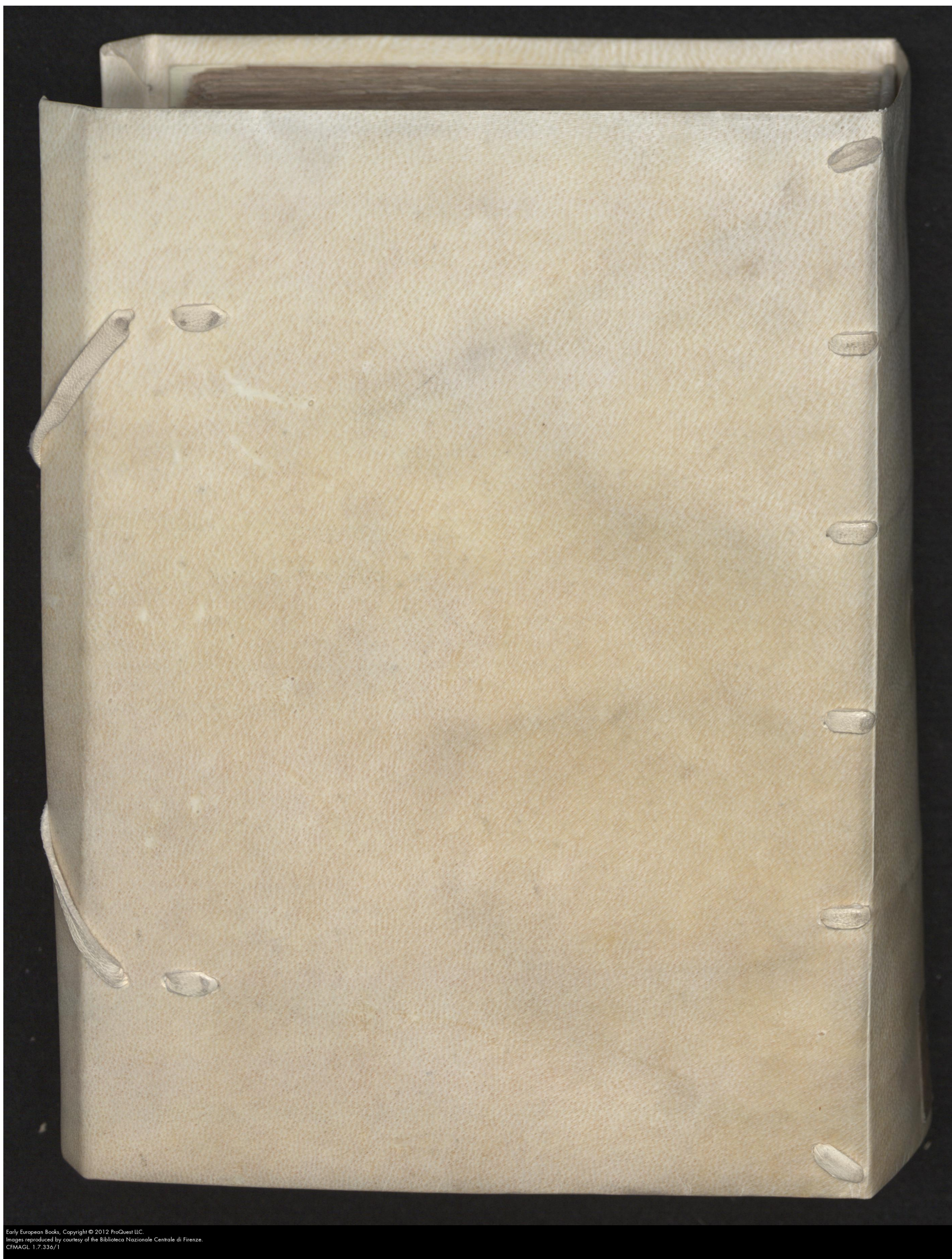

1–3
1
7
336

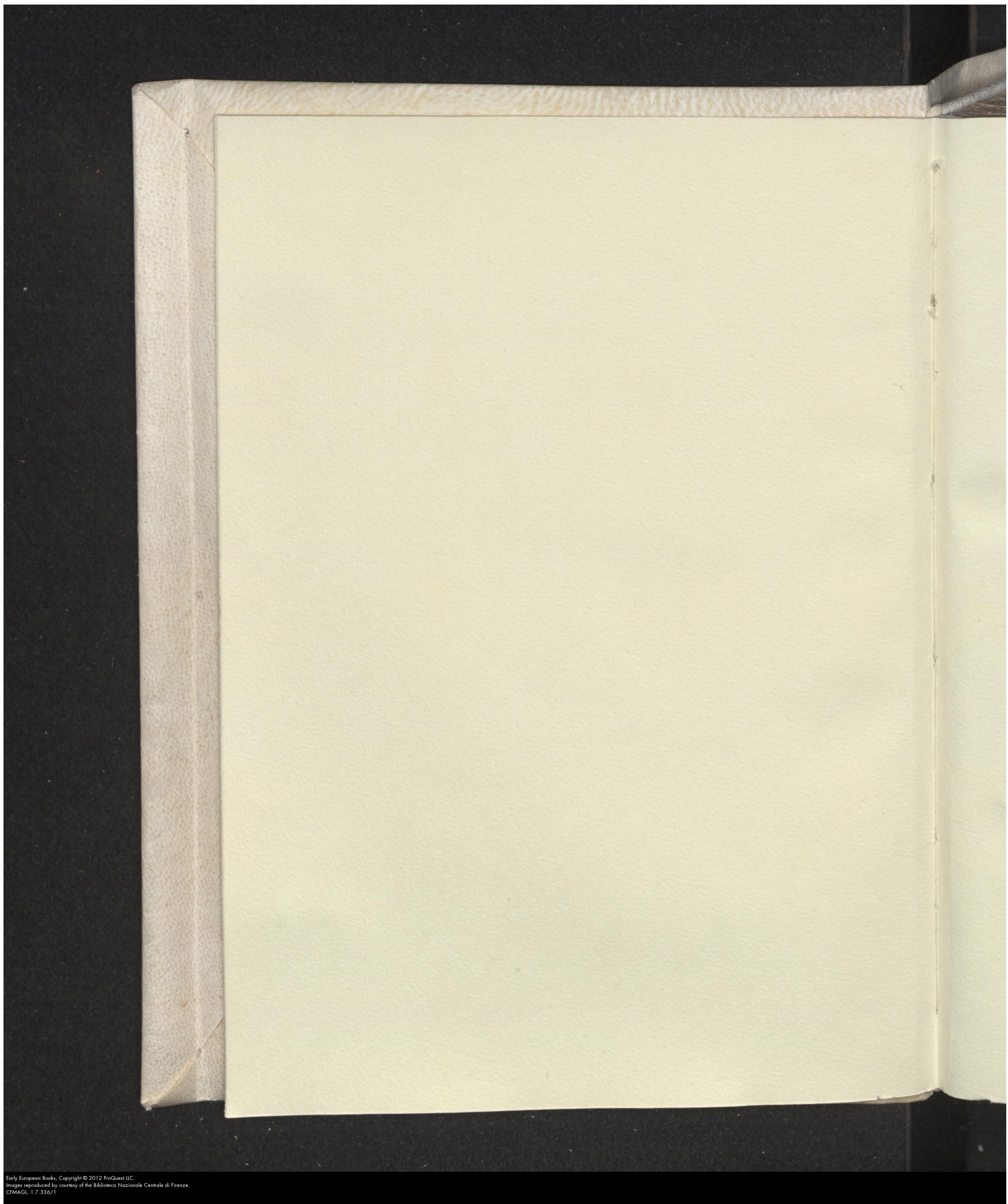

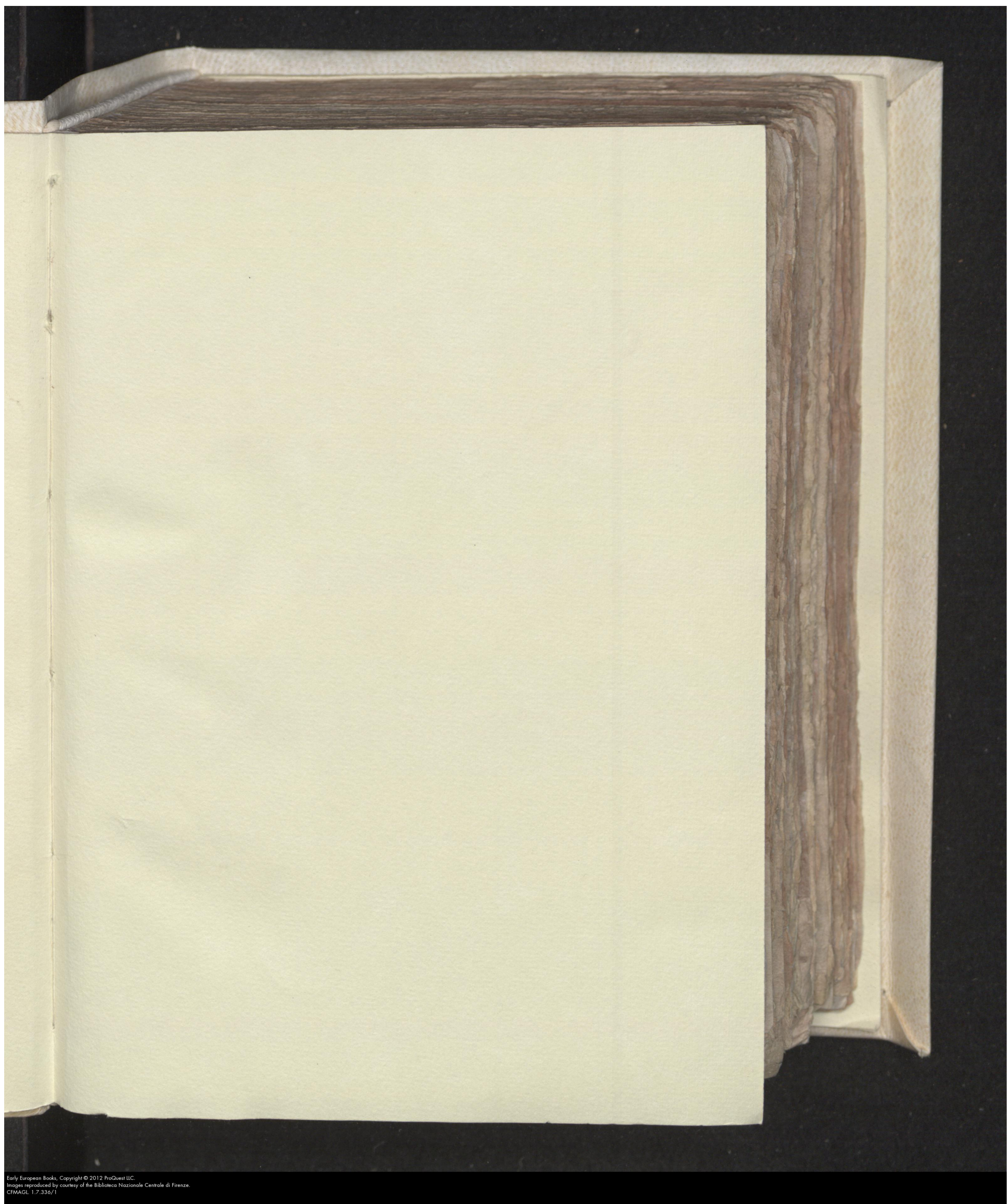

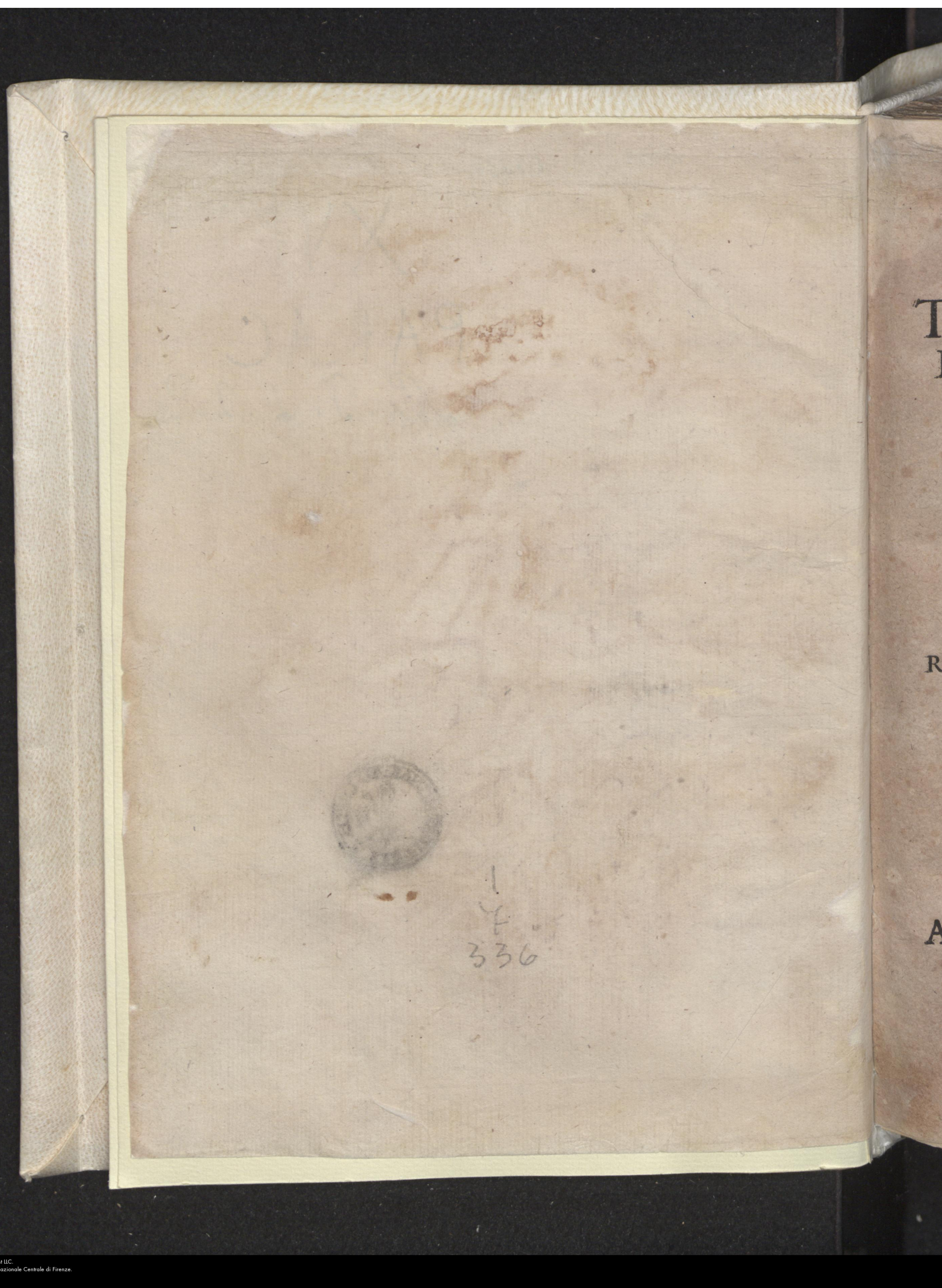

NOBILIS, CLARISSIMI AC probatissimi Philosophi & Medici, Dn. AVREOLI PHILIPPI THEOPHRASTI BOMBAST, AB HOHENHEIM, DICTI PARACELSI,

Operum Medico-Chimicorum SIVE PARADOXORVM.

Tomus Genuinus Primus.

Agens de Caußis, Origine ac Curatione Morborum in genere.

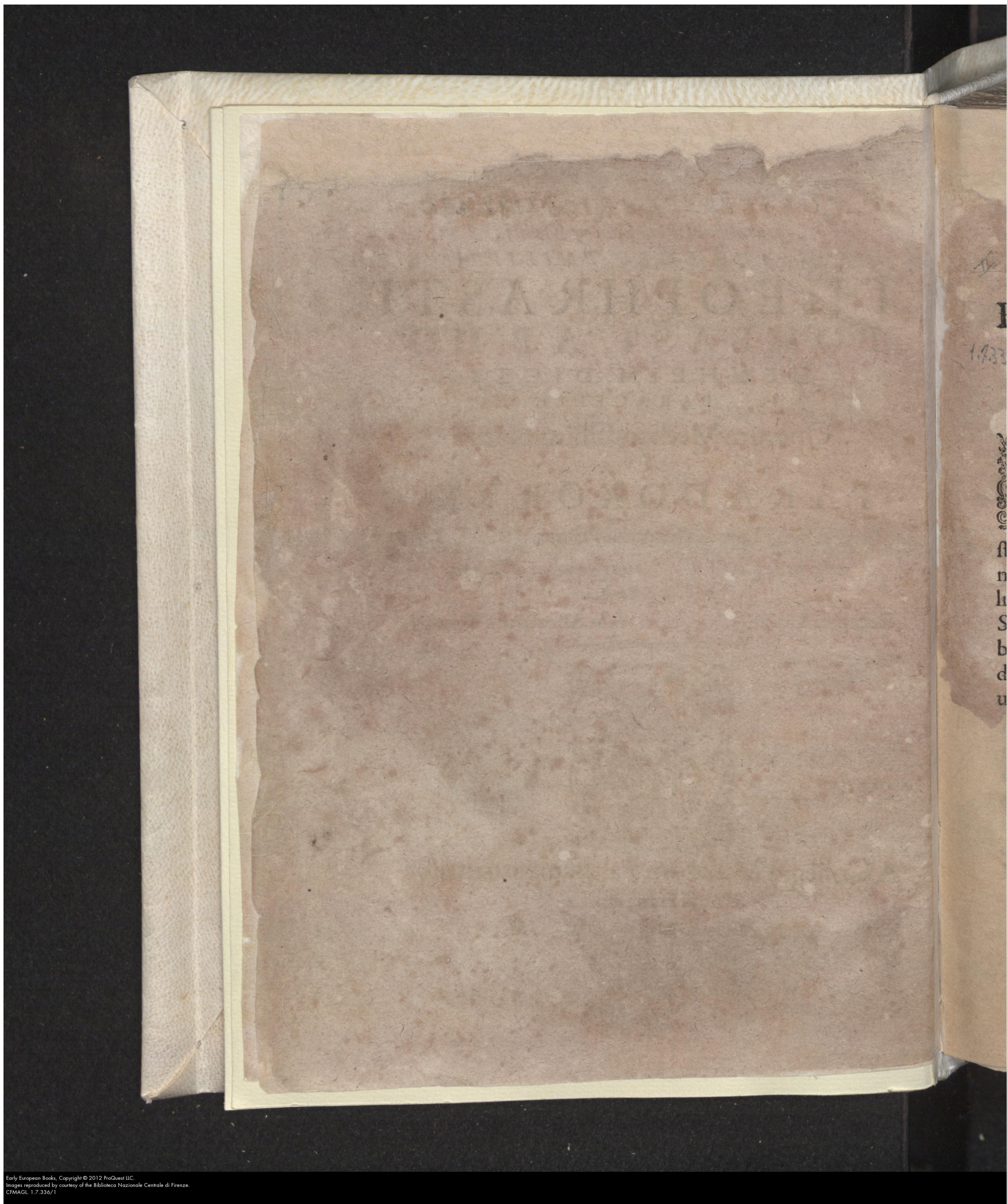
Recenter Latine factus, & in vsum Asseclarum Nouæ & Veteris Philosophiæ foras datus,

A Collegio Musarum Palthenianarum in Nobili Francofurto.

ANNO M. DC. III.

A

RO

REG

Domino, Do

Salutem, Gra

BEnigniore
ore sydere, Inv
poterant. No
Paracelsi genu
stras Musas cothurno donat
mnaribus, tum finalibus sp
lucem iam iterum aspicer
Serenissimæ Celsitudin
buerant vel auspicio felici
diuersas diuersorum hom
uagari, quam sub fulge
Celsitudinis vest
ar
c

...us,
...cõ-
...ctũ
... tot
...efulsit
...,magna-
...,constanti-
... monimenta enume-
...t commune : si vero ad res
...endas ab ipso Deo ter Opt.
...c mihi cum tota Germania
...nctum omnino est. Verum
...ariam, eiusque milites sal-
...endos vnice Ser. vestra Cel-
...hi cum ipsis tantum propri-
...igo. Testes, quotquot in
...unt : apud quos cum de
...de doctos benignitate a-
...ir, quæ sola in ceterarum
...am silere potest. Non igi-
...animi mei erga Seren.
...ilimãque signif...
...fr...

uus, pro merito & dignitate comtus, ſubiectiſsimi & candidiſſimi anim: mei ſignum, Ser. Veſtræ Celſitudinis benigniſſimas manus, diuinum caput, auxilium & patrocinium clientum extremum, vt hilari fronte excipiatur, perque luminis S. Celſ. Veſtræ ſplendorem eniteſcat, & ab æmulis obtrectatoribus defendatur, humilime obſecrat, inuocat, implorat. Spe certa ac fiducia erectus obfirmatuſq; ampliſſima, fore omnino, vt qua gratia olim apud Auguſtiſſ. Imperat. Diu. Carolum V. incoram, & poſtea Maximilianum II. Sereniſſimæ Veſtræ Celſitudinis Auum ac Proauum, Bodenſteinii optimi Medici promotione ſuffultus præualuit, eadem aut maiore etiam clementia apud Sereniſſ. V. Celſ. nunc quoq; intro admittatur & gratus veniat. Qua quidem gratia dignißimus comprimis eſt, partim ob inſignia paradoxa, quibus a ceteris pleriſque omnibus Philoſophis honeſto ac plane Philoſophico inſtituto diſceſsit: partim ob rerum abſtruſarum, arcanorumque chymicorum plurimorum, a medicis aliis ſupina oſcitantia hactenus tranſſultorum, abſolutiſsimam cognitionem, qua mirifice præmicuit. Taceo hoc, quod vel iam ante pridem Sereniſſ. Veſtræ C[illegible] tudinis prouinciæ haud paucæ, vt Auſtria, St[illegible] rinthia &c. Paracelſum hunc veluti genium [illegible]uer domeſticũ ſibi totum appropriarint [illegible] b poſſeſsionem ſingularem non tenuiſ[illegible]e ſe iac[illegible]nt, & extulerint. Accipiat igitur Imper[illegible]r Inuictiſsimus, Monarcha Terrarum, Theoph[illegible]m Monarcham

Medicorum, apporrecta manu, vultuq; benigno, tanquam humilimi & ſubiectiſsimi mei cultus teſſeram publicam, ac conatus meos laborioſos ſimul ac ſumtuoſos, quos in Sereniſsimam Celſitudinem eius velut Numen quoddam lubens volenſque dirigo, ſibi vnice clementiſsimeque placere ſinat. Pro qua Clementia ſummus cœli terræque Monarcha, qui nutu ſuo vniuerſum orbem torquet, longæuos annos, vigorem animi viuidum, ac longe lateq; pacatum & florens imperium Sereniſsimæ Veſtræ Celſ. vbertim retribuat ac refundat. Datæ Francofurti in meo vrbano.

Veſtræ Ser. Celſ.

Humilimus cliens & ſeruus

Ad pedes poſitus

Zacharias Palthenius D.

IN NATALEM RODOLPHI II. Imperatoris Romani.

Magne RoDoLphe
ArbIter OrbIs,
Bis Tibi nonus
Ortus Julii
Quando fauebat
Æthere in alto,
Luminis oras
Natus inibas.
Magne RoDoLphe
ArbIter OrbIs,
Det Deus huius
Conditor æui
Ut tua crescant
Stamina vitæ
Fausta beatæ
Mille per annos.

ELENCHVS OMNIVM LIBRORVM IN PRIMA PARTE OPERUM Paracelsi contentorum.

I.

VOLV-

VOLVMEN MEDICINÆ Paramirum Theophrasti DE *Medica industria.*

TEXTVS PARAMIRI THEOPHRASTI Hohenheimensis, ad Medicam industriam.

LIBELLVS PROLOGORVM Primus.

NVMERVS I.

PROLOGVS I.

SCire tua interest primum, Lector, morbos vniuersim omnes quinque modis curari solere. Ab ipsorum ergo curatione potius, quam a caussarum cognitione medicinam nostram auspicamur: quod curatio ipsas morborum caussas veluti digito nobis commonstret. Huius itaque libri nostri hæc summa, hoc primarium argumentum sit, Curationes quinque omnino exsistere: quod perinde est ac si dicas, quinque omnino medicinas, siue quinque artes, aut quinque facultates, vel quinque Medicos esse. Istarum quæuis seorsim facultas medicinæ

Curationum modi quinq;

ad omnium morborum sanationem satis est. Nam quinque vijs, vt dictum est, quinq; facultates medicinæ inueniuntur: quarum vnaquæq; per se ipsam gradu isto periti, sufficientis & industrij medici insignita esse debet, qui vnumquodque accidens siue pathema in vtraque medicina, veluti gradus quinarum facultatum vnius solus sufficiens magister commode sanare valeat. Cuiuscunque vero facultatis gradum hunc quispiam addiscere, expeririue ac assequi ad quotidianam operationem satagat: huic, præterquam, quod suæ primum animæ, deinde etiam ægroti corporis exactam rationem habere ipsi fas sit, omni in hoc omnino studio sedulo incumbendum est, vt solidum suæ facultatis fundamentum teneat: vt ex seipso multo plura, quam ex ægro intelligat sciatque: vt suæ scientiæ basin in seipso, nec in subiecto extraneo positam habeat: vt non ex vna caussa in aliam exundet ac digrediatur: vt non velut alij status in se ipso fluctuet, aut incondite ambigat. Vnaquælibet siquidem facultas per se & in se perfecta satis cum theorica, tum practica, tum physica ad caussarum notitiam simul ac morborum curam disquisitio est ac comprehensio. Et hisce quidem primi nostri medici libri exordium finitum ac decisum volumus.

Medico quæ scitu necessaria sint.

NVMERVS II.

PROLOGVS SECVNDVS.

IAm vero, sicut prædictis verbis quinque diuersas facultates esse, quarum vnaquælibet separatim sine altera & sit & consistat, ostendimus; docuimusque quemlibet vnica earum instructum satis idoneum vtriusque medicinæ morborum omnium medicum exsistere: ita hoc quoq; attendendum operose est, nos non æquabiliter de quinque quoque curationibus, quinque caussarum, in omnibus morbis apparentium, loqui: sed omnino describere quinque genera curationis: quorum quodlibet priuatim vniuersas morborum caussas respicit, sicut deinceps planius tradetur. Principio, si medicus esse voles, id tecum cogita, medicinam esse duplicem: Clinicen seu Physicam & Chirurgicam: nec hoc quidem ea ex caussa, q. harum duæ essent origines: sed ex specie saltem diuisionis, quarum cuiusque ratio in se ipsa sit. Febris

Medicina duplex.

ctc
tic
trc
am
obſe
ria cc
Quod
cum eſt.
ctabile eſt : id vulnu
id malum ad phyſicos ip
ſeparantur. Sed quod ad ſect.
res accuratiore opus habet.
iſti : ſed ſectæ eorum quinque ſu
tiones perficiunt : quin & cauſſa
que origines ſunt : quas vel vnica
dictu eſt, ac ſi ſectæ cuiuis quinque
ſint. Nihilominus tamen curationis rat
enumerantur : quoad vero intellectum &
ſecta ſaltem vnica exſiſtit. Et hoc diſcurſu o
dicorum nobis definiri placuit.

NVMERVS

PROLOGVS

Porro vt hoc pacto quinq
tatibus diremtæ inueniuntur, b
nulla ad alterius ſimilitudinem
ea potentia eſt, vt quinque di
ſanare queat, quas tamen qua
culiari curatione reſpicit :
ina noſcenda veniunt. Qu
eriorem medicinæ
ultaris ſeu ſe

ſis

ut

li-

vni-

n al-

cifica.

orum ſa-

atores alias, a non-

, vt & Naturales omnes

ant. Nam qui corpora purgant,

, nec Naturalibus addicta eſt : ij

ur.

L E S nuncupantur. Characteri-

ios morbos ſanant, quod tum ex

urandi modo pernoſcitur. Horum

is alicui mandet, vt currat : ipſe vero iuſſus

tio per verbum fit. Eodem modo per-

acteres. Horum auctores & magiſtri fuere

rologi, Philoſophi, & alij plures.

A L E S ideo appellantur, quia herbarum

ere norunt, vt ægrum, quem occu-

t acredimant. Vt, ſi iudex quem-

cti medicus exſiſtit. Nam & pe-

cum vult reſerat. Pari modo ægri

s liberantur, ſi ij aut putreſcunt,

eorum indicabit. Huius ſectæ

ſe Hippocrates cum alijs.

quod morbos per fidem ab-

edat & ob id ſaneſcat. Hoc

is præſtitit. De ſectis his quin

es libri edentur : a

as inſtitu

NVMERVS IV.

PROLOGVS QVARTVS.

CEterum quinque iam dictos libros in partes duas diuidemus. Altera practica erit corporis: altera vulnerum; vtraque vero suis Canonibus, suis paragraphis conuenienter interstincta erit. Præambulũ vero hoc siue præsagium ita parti vtriq; accommodamus, vt ad vtrosque ordines pertineat. Priusquam vero quinque promissos libros ordiamur: vobis vtriusque ordinis ac Sectarum singularum Medicis Paternthesin vnam præstituemus, Parenthesi quasi alia distinctam, quam Parenthesin Medicam definire volumus. Huius locus intra præsentes prologos, & quinque dictos libros conclusionum statuetur: ita, vt cum nullo horum connectatur, aut alterutri eorum approprietur: sed seorsim sola sibi constet. Et ista quidem Parenthesis vos morborum omnium origines, ex quibus maneat, docebit: quas cuiuslis Sectæ Medicus iure merito cognitas & exploratas habere debet. Quod si fecit, tunc libero arbitrio, cuicunque velit, Sectæ sese addicere, & fundamentis ijs in operando vti, sicut morborum origines pro huius parenthesis explicatione intelligit, potest. Parenthesis hæc cum indicium seu expositio omnium caussarum morbificarum sit: merito conclusionum libros quinque antegreditur; ideo, quia sanationem fas est caussam quandam habere, id est, virum peritum & intelligentem eorum, quæ ad sanationem necessaria sunt. Hac in Parenthesi constituentur quinque partitiones, vocatæ TRACTATVS. Quinq; vero fient, propter res quinque, ex quibus morbi omnes oriuntur. Quilibet vero Tractatus iterum in sua capitula distribuetur, vt hoc pacto facilius fundamentum originum, omnia accidentia, morbique, ac horum genera, cum eo, vnde nascuntur, intelligantur. Et hæc quidem omnia duobus capitibus determinabuntur, secundum intellectum duorum Medicinæ o[r]dinum, in singulis sectis sese consequentium, & per definitas regulas distinctorum. Finis vero quinque tractatuum, finis quoque Parenthesis ipsius capitum ac regularum erit. Hæc d[...] ceps quinq; libri conclusionum fundamenti sanationis in q[...] que sectis sequentur.

Eorum diuisio.

Parenthesis commendatio

Parentheseos subdiuisio.

Tractat9 Capita.

LIBER PROLOGORVM SECVNDVS.

NVMERVS V.

PROLOGVS PRIMVS.

Paracelsus cur a Medicis discedat.

Arabes & Chaldai quales medici.

PRologum Parenthesis nostræ iam ergo ita constituemus. Principio autem vobis tam Medicis, quam Chirurgis edico, vt, si parenthesin hanc nostram, ex qua verus medicus fit, lecturi sitis, nihil nos vestrorum librorum ignaros & imperitos ideo censeatis, quod vnum vobiscum iugum non trahimus. Vobiscum etenim ideo non facimus, quod tam stylus vester, quam praxis ac cognitio caussarum, velut erronea, nobis haudquaquã probentur, sicut deinceps pluribus dicturi sumus. Tum & partim paucitate miraculorum, partim multitudine ægrorum a vobis desertorum non parum offendimur. Quod vero tantopere de patronis medicis, Chaldæis simul ac Arabibus Græcisque gloriamini: id nos admodum non mouet. Nam & horummet scripta edita testantur, ægrorum, quos ipsi olim curandos susceperunt, eandem cum vestris hodie sortem fuisse, quorum pars maxima emoritur. Tum etiam nec scripta eorum nos infringunt, castigant aut annihilant: quorum apud vos quidem nulla notitia est. Nec enim cogitare debetis, eadem nobiscum pugnare: cum econtra pro nobis multo euidentius faciant. In nostris siquidem libris multa omittimus, apud antiquos illos inquiri iussa: ita, vt ad ipsos, velut ad genuinos scriptores multoties digitum intendam⁹. Sed hoc tamen in solis sectis Naturalibus facimus. Nam & hoc ipsum, hic quod loquimur, tantum ad partem naturalem, in qua velut doctissimi tantopere insolescitis, referri volumus. Cum [illegible]ero sectas quatuor ceteras superciliose reijcitis: easdem vos [illegible]n intelligere minime attenditis. Et licet in vestris quidem [illegible]ibris nihil, quod proposito quadret, reperiatis: sciendum tamen [illegible]s est, Hippocratem Spiritali sectæ multo propinquiorem, [illegible] naturali exstitisse: licet huius sui studij nusquam memine-[illegible] [illegible]pse quoque Galenus plus charactericam affectauit medici-[illegible], quam naturalem. Idem de reliquis etiam iudicium. Et

huius-

huiusmodi quidem Facultates siue Secreta iure *Magnalia artis* vocari possint, quæ tamen supprimuntur: via vero longationis loco horum producitur, quam isti tum masticant, tum ruminant.

NVMERVS VI.
PROLOGVS SECVNDVS.

ÆQuo vero modo, ac vobis Parenthesin, in qua fundamenta Medici vniuersa posita sunt, adeoque basis Auicennæ, Rhasis, Auerrois, Hippocratis & Galeni fundatur, explicamus: ita hæc de geminis ordinibus tam Medicorum quam Chirurgorum vobis intelligenda sunt: quod in hac Parenthesi tam ipsa Theorica, quam Practica contineatur, ad morborum omnium, vt & ad eorum medelarum cognitionem necessaria. De his autem explicationem breuem ita condemus. Dicta nostra Parenthesis quinq; Tractatibus constat: Tractatus vero cuiuslibet ENS est. Hoc ergo attendite, ENTIA quinque esse, quæ morbos omnes pariant gignantque. ENTIA ista quinque quinque origines significant. Hoc ita accipe. Quintuplices origines seu caussæ sunt, ex quibus vnaquælibet caussa emergit, satis efficax ad morborum omnium, qui aut vnquam fuerunt, aut iam sunt, aut deinceps erunt, generationem. Ad hæc ENTIA vobis Medicis attendendum erat, ne vniuersos morbos ab ENTE vno, aut vna origine promanare crederetis: sed hoc omnino persuasum haberetis, quinque partes seu ENTIA quinque exsistere, ex quorum vnoquolibet singuli morbi orirẽtur. Huius documentum ab exemplo facite: ponatur, in medium morbus vnus, nimirum pestis. De hoc quæritur vnde oriatur? Ex dissolutione Naturæ, vos respondetis. Loquimini ergo vt naturales. Astronomus vero motum vel cursum cœli huius caussam ponit. Horum itaque iam vtrum verum? Ego ita concludo, verum vtrumq; affirmare: operatio nimirũ vel origo vna a Natura: ab astris itidem vna: & præter has ex tribus alijs. Natura siquidem ENS vnum est: ENS vnum etiam Astrum est. Hoc itaque scire debetis, pestes quinq; esse, non secundum ipsarum genera, essentias, formasq; ac species: sed secundum suas origines, vnde progignantur, cuiuscunq; illæ tandẽ generis sint.

Parenthesios explicatio & diuisio.
ENS.
Entia quinq.
Morborũ entia quinque.
Pestis vnde.
Pestes quinq.

Ita ergo loquimur, corpus nostrum quinq; ENTIBVS subiectum esse: vnumquoduis ENS autem omnes sub se morbos continere, & cum ipsis in corpus nostrum certam potestatem. Nam & quinque genera hydropis, & totidem morbi regij, & totidem febris, & totidem cancri exsistunt. Id quod & de aliis verum est.

NVMERVS VII.

PROLOGVS TERTIVS.

Ens quid.

VT iam ENTIA quinque enumerata sunt: sic porro vobis medicis attendendum est, quod nam ENS cognoscatur. ENS ergo est caussa siue res, quæ vim regendi corporis habet. Vos autem contra nos errore inducti ita statuitis, pestem ex humoribus, aut eo, quod intrinsecus in corpore latet, oriri. Quæ opinio valde erronea est. Hoc imo attendite, quidnam sit illud, quod corpus veneno contaminet: & non, quomodo corpus infectum se habeat. Non meministis hoc, aut omnes, aut vnum quempiam saltem morbum, ex ipso tantum corpore emergere? quod aut inflammatum, aut alio modo affectum esse, omnino fas est. Nam sibi ipsi ad morbum nunquam caussa fit. Præter hoc ad vos etiam commentamur, res quinq; esse, quæ corpus lædant, & ad morbos ipsum disponant: quibus id quidem contra luctari nequit, sed vt ab ipsis infirmetur, pati omnino necesse habet. Istæ enim hanc in corpus vim habent, vt pro sua natura id afficere queant. Et vnumquoduis ENS ita constitutum est, vt ipsi vniuersi morbi, nullo excepto, subiecti sint. Itaque quintuplices ignes corpus nostrum regunt, eiue impenduntita quidem constituto, vt nunc ab hoc, nunc illo inuadi ac labefactari possit. Sic si medico paralyticus offeratur, ante omnia ipsi trutinandũ est, quisnam ignis, quod ENS paralysin illam genuerit. Eorum siquidem quinque exsistunt in omnib. morbis, in totidem caussis seu principijs persistentia. Et hæc qui non capit medicus, hunc cœcum esse euentus docet: cum nullum vspiam alterius curationem suscipiat.

Corporis nostri rectores quintuplices.

NVMERVS VIII.

PROLOGVS QVARTVS.

CVm hactenus de quinque ENTIBVS mentionem fecerimus: iam consequens est, vt ENTIA illa, quid sint, perquiramus.

Etsi

Etsi vero proaui ac antecessores nostri, si quidem ad vitalem auram hanc reducerentur, isthanc nostrã medicinam oppido admiraturi essent: de isto tamen nihil agemus. Nec ipsorum quidem remedia despicatui nobis erunt: verum neruum eorum ac medullam potius conquiremus aut exsugemus. Pro parenthesis ergo nostræ exordio, vt libellum prologorum finiamus, & ipsissima ENTIA, quæ corpus nostrum moderantur, reguntque ac vi cogunt, certius intelligamus, hæc ita statuantur.

Primus parenthesis tractatus tradit, quam essentiam & vim astra in sese contineant. Vis ea in corpus nostrum agit ita, vt hoc eorum qualicunque impressioni ac operationi vltro subiaceat. Hæc vero astrorum vis ENS ASTRORVM vocatur: quod ENS quidẽ eorum, quib. subiecti sumus, omnium primum numeratur. *Ens Astrorum.*

Secunda vis seu potentia, quæ nos violenter alterat, & in morbos præcipitat, ENS VENENI est. Penes quod notabitis: etsi ipsum astrum quidem salutare in nobis sit, nec iniuria aliqua lædat corpus: nihilominus tamen ENS veneni nobis infligere noxam potest. Cui veluti subiecti sumus, ita impressio eius nobis expectanda est, nec vim eius declinare licet. *Ens veneni.*

Tertia vis est, quæ & ipsa corpus nostrum atterit & labefactat, etsi duo prænominata ENTIA per se quidem in nobis salutaria & fortunata exsistant. Et hoc ENS NATVRALE nuncupatur. Hoc ENS intelligitur, si ipsum corpus nostrum immoderatione sua nos infirmat, aut mala complexione debilitat. Ita ex hoc multi ac diuersi, imo omnes morbi, nullo excepto exoriuntur, ceteris ENTIBVS per se quidem commode habentibus ac dispositis. *Ens naturale.*

Quartum ENS de potentibus SPIRITIBVS intelligitur, qui corpus nostrum violant & infirmant, in quod nimirum ius habent: quorum operationem corpora nostra, prout ab iis imprimuntur, in sese suscipiunt. *Ens spirituale.*

Quintum ENS, quod ceteris vniuersis recte habentibus in nos agit ENS DEI est. Et hoc ENS ante omnia diligenter expendendum venit, vt scilicet, quæ vniuscuiusque morbi ratio sit, accuratius intelligere queas. Prout ergo hactenus de his ita explicuimus: ita studiose notate tandem, horum ENTIVM vnumquodlibet sub se omnes morbos continere. Et hoc intellectu *Ens Dei.* *Morbi omnes ex vnoquilibet ente.*

Morbi omnes ex vno quolibet ente. pestes quinq; exsistunt: vna ex ENTE astri, alia ex ENTE veneni: alia iterum ex ENTE naturæ: quarta ex ENTE spirituum: & postrema ex ENTE Dei. Et ista ceterorum quoq; morborum omnium ratio est, ad quam vobis attendendum est, statuendumque, morbos omnino non ex vno, sed ex quinq; principiis ac caussis oriri, sicut hactenus citra fundamentum cum certo errore opinio vestra vnico saltem ENTI inhæsit.

NVMERVS IX.

PROLOGVS QVINTVS.

NOn est autem, cur prologum nostrum in hanc parenthesin admiremini. Nã admiratio ab inscitia est ac imperitia. Quod si vero admirari vobis omnino allubescit: hanc quæso parenthesin legendo euoluite, quæ admirationi vestræ finem imponet. Quanquam nos stylum vestrum nihil metuamus: vt qui limis nos & transuersis oculis aspiciat. Videmini vobis quidem vniuersa febrium medicamenta, seu (vt vocant) Recepta, artificiosissime concinnata habere. Sed qualiacunq; ista sint, certum est, eorum vsu vos voti vestri adeo non fieri compotes, vt euentus vobismet ipsis terrori sit. Quod si eorum fundamentum consideratis: leuius quam quidem ignari sitis, ipsimet animaduertitis. Aliud enim, quam debebatis, respicitis. Febrium genera in 70. *Febrium quot species.* prope species partimini: hoc tamen non attenditis, febres quinquies 70. numerari. Nam ingenium mentemq; vestram ad solum ENS naturale impenditis: & præter id quatuor adhuc alia esse, minime cogitatis. Quod si ENS naturale illud, quod vos ponitis, ægrotationis aut febris principium esset, vel caussa: sententia vestra nonnulla ex parte vigere posset. Sed vos vt morbum, illud consideratis: adeoq; vos ipsos errore intricatis. Hoc vobiscum repetite, quoties accidat aut acciderit, vt iure a vobis, qui febrientes curastis, quæri potuerit, an vestra illi opera sanati sint, nec ne? Nam, si febriens ab Astro inflammatus est: ab eodem quoq; vel obit, vel restituitur. Vos, vtut vultis medicemini, adeoque vniuersum ipsi ægro pharmacopolium propinetis: frustra omnia tamen attentabitis: sicut tractatus, ENS ASTRORVM demonstrat. Id ergo curate, ne ENTIA vobis incomperta aut incognita sint: vt scilicet, quid agatis, & an ægro prositis vel noceatis potius, intelligere possitis. Theorica ista vobis plane physicis me- *Entia ante omnia medico cognoscenda.*

tis

11

IT
p

pora nostra subijc

ENS ASTRALE, ENS VE

TVALE & ENS DEALE: hoc

us parenthesis tractatus: qua n

minis corpus dominium hab

mat. Et sic etiam de ceteris

parenthesin auspicemur, sciri

tili seu Ethnico vsuros esse, lic

simus. Caussa, cur hoc faciamu

no, scribendum nobis sit: tum quat

Naturale & Spirituale, omitti oport

possent. Nam iste non est Christian

stremum vero ENS Christiani styli e

Sed & gentilis iste stylus, quo in 4. en

fidei nostræ nihil labis inuret: verum

promtius acuet. Stylum autem ger

quia fidem Christi alienat is: & tam

vniuersos, qui quatuor *Entium* natura

tribus ac ortus esse Christiani. Cur

gentilitia siue profana, postremum aut

ex parte quadam in isto tractatu perce

verum ipsius veritatis fundamentum p

istud in nouissimo conclusionum

mus & finiemus. Quo in libro st

e deinceps, ceu FIDEL

bimus. Idem

pora inferiora.

r I.

ηis Ens Astrale, hoc pri-
umbit, vt essentiam, formam
Astrorum probe considere-
tito, deinceps qua via *Ens Astra-*
etur. De hac re fundamentum
rina Astronomica excepsistis, do-
ndentes, nec, quod opus erat cõsi-
um profitemini, cœlum ipsum cor-
Sed hoc vanum est. Homo enim se-
porro a nullo alio, quam *Ente Seminis*,
icursum formatur. Ad hoc respon-
moderari, disponere, fingere & pro
sensus certe prauus est. Nam cur
inis vobis indicatur. Hanc ergo sen-
il arguemus: vt quæ sua ipsius solutio-
fundamento tamen nostræ Parenthe-
um largiemur. Adam & Eua corpora
erunt, & per *Ens Seminis*, vsque ad inter-
lla vlla, nec vllus Planeta vnquam
hilominus tamen liberi genera-
complexionati fuissent
Melancholicu

bus, alius improbus fuisset: quod videlicet hæ naturæ hominum in *Ente proprietatis* consistant, nec ex astris defluant. Hæc enim corporis partem nullam complent, id est, nullam infundunt complexionem, nullum colorem, nullam proprietatem, nullam naturam, nullam denique substantiam.

Cap. II.

VNumquemlibet admonemus Medicum, vt in homine duo Entia constituat: *Ens Seminis, & Ens Virtutis.* Et licet hic priuatim nihil addamus: hinc tamen huius doctrinæ memores estote, vt suo loco illa legatis & obseruetis. Hic tali axiomate vtimur, quod velut textus initium ad *Ens astrale* quadret. Et cum nobis institutum sit docere, quo pacto *Ens astrale* nos lædere possit: prius explicatu vobis & scitu opus est, quod astra, siue Planetæ sint, siue stellæ firmamenti aliæ quæcunque, corporis nostri nihil condant, nihil in colore, pulcritudine, moribus, virtutibus ac proprietatibus alijs moliantur. Et sententiam hanc ex animis vestris eliminare debetis, quam tamdiu fouistis, ac ex stellarum natura situque de hominibus iudicia ac ipsos homines fecistis: quod sine risu repetere non possumus. Quanquam contra aduersaries nostros longiorem hic discursum non instituamus: ideo cumprimis, quod incoatæ huius nostræ Parenthesis is finis non sit, vt vnicuique instanti ex professo respondeamus: cum vel deinceps etiam tanta papiri ac atramenti copia futura sit nobis, vt ipsas, volente & fauente Ioua, in hanc rem impendere possimus: Iam ergo postquam comprehendistis, ista Astra nobis nec naturam, nec proprietates alias indere: nunc animum ad diuersum adijcite, qua ratione eadem corpora nostra labefactent & occidant. Non vt arbitremur, nos, quod soboles Saturnia simus, ob id vel longioris, vel breuioris vitæ exsistere. Nam hoc vanum est. Saturni siquidem motus nullius hominis vitam afficit, nec eam vel prolongat, vel abbreuiat. Nam etsi quidem Saturnus ipsum cœlum, vel firmamentum nunquam ascendisset: nihilo tamen minus huiusmodi nasciturí homines fuissent. Et licet nulla vnquam Luna condita fuisset: istius naturæ homines tamen emersissent. Quin ita persuasum habete: etsi quidem Mars ferox ac crudelis sit, non propterea tamen Neronem huius prolem exstitisse. Et licet vtrique eius-

Entia hominis duo Seminis & Virtutis.

Astra nihil potestatis in corpus habent

Astra qua ratione corpora nostra occidant.

dem quidem Naturæ ſint: alter tamen ab altero nihil mutuatus eſt. Videte: Helena certe & Venus vnius naturæ exſtitere: & tamen Helena adultera futura fuiſſet, ſiquidem Venus nunquam nata eſſet. Et licet Venus Helena antiquior ſit: tamen & ante Helenam meretrices vixiſſe, vobis credendum eſt.

CAP. III.

PRæter hactenus commemorata, videtis iam porro de iiſdem multo plura percenſeri poſſe. Sed cum iſtorum in Ente Seminis & Virtutis mentio fiat, ſermonem iſtum hic præcidimus. Exiſtimare tamen debetis, ipſum firmamentum ac aſtra omnino ita condita eſſe, vt homines, ac creaturæ animales ſine iſtis vigere non poſſint. Per ipſa tamen minime fiunt. Id ex exemplo addito intellige. Coniectum in terram ſemen, ex ſeipſo fructum ſuum promit: in ſe enim ENS Seminis reconditum habet. Interim tamen, ſi Sol ſemen non foueret, non germinaret illud. Nec cogitare debetis, ſemen iſtud aut Solem, aut firmamentum, aut quiduis aliud generare. Hoc verum putate, calorem Solis tale tempus conſtituere: veluti, ſi quid digerere, & rem in ſuam operationem ſeu effectum deducere vultis, tum id per digeſtionem faciendum eſt. Sic digeſtio nihil aliud, niſi per tempus operatur. Ipſa res, quæ digeritur, operationem ſuam in ſe habet. Hoc ita accipe, quid digeſtio ſit. Citra digeſtionem fœtus accreſcere non poteſt. Nam ipſa digeſtione augetur, hoc eſt, in matrice. Ita ergo ad hoc opus fœtus nullo aſtro, nullo Planeta indiget. Matrix ipſa illi pro Planeta & pro ſtella eſt. Semen digeſtione opus habet: hoc fit in terra. Ipſa vero terra digeſtio nulla eſt ſine Sole. Matrix vero digeſtio eſt, etiam ſine quibuſuis aſtris. Et licet nullo vſquam tempore luceret Sol, ac ipſe Mercurius retrocurreret: tamen gignuntur liberi, tamen augeſcunt, tamen Sol & digeſtio ipſis non adimuntur. Aſtra ſiquidem plane nullam vim ad inclinandum pro ſua natura hominem poſſident: nec ipſe homo, vt inclinationem ſuſcipiat, vllo iure tenetur. Hoc iterum ſic intellige. Ex duobus militibus, æque ferocibus ac iracundis, quis alterum (vtar hoc verbo) naturat aut ingeniat? Nullus. Ex gemellis ſibi

Homines ſine aſtris viuere ne queunt.

Digeſtio.

ſtra nõ linant.

lis sibi inuicem apprime similibus, vter alteri hanc similitudinem contulit? Neuter. Cur ergo nos Iouiales aut Lunales vocamus ideo, quod ad gemellorum exemplum eadem nobiscum ratio sit? Fœtus vnus est vt semen in sua substantia; est gemellus vt semen: & non proles Solis, sicut de geminis traditur.

CAP. IV.

HIs ita demonstratis, scitote, nos porro Parenthesin ad Ens Astrale perducere velle, vt, qua ratione astra nos lædant & occidant, omnino intelligatis. Hactenus persuasum vobis fuit, astra nos inclinare, & inclinationem hanc ad astrorum ingenium nos fingere. Inde factum vt grandes libellos de hac re condideritis, qua arte astris resisti possit ac debeat. Quod tamen scriptum vmbratile est. Nec nostra interest, quo sensu Prouerbium illud, *Sapiens vir imperat astris*, intelligatis. Attamen, quo sensu a nobis accipitur, id ita admittitur. Astra nihil in nobis cogunt, nihil fingunt formantque, nihil similant, nihil inclinant. Ipsa per se sunt liberrima: liberrimi itidem & nos. Et tamen notate, sine astris nos viuere non posse. Nam & frigus & calor, & rerum, quibus victitamus, digestio ab ipsis proueniunt. Solus homo non. Et tantum ista nobis commodant, aut in tantum ipsis opus habemus, quantopere frigore caloreque, cibo, potuque, ac aere indigemus. Vltra tamen nec ipsa in nobis sunt, nec nos in ipsis. Quod si vero ipsa nobis similia sunt, aut nos illis: vel, si illa non sunt, vt nos; nec nos vt illa: quo ergo prolixas istas propositiones ac disputationes molimur? Sic nimirum ipse fabricator condidit. Quis nouit, quid in firmamento lateat, quod quidem, quibusnam prosit, nos ignoramus? Nam nec Solis claritas, nec ars Mercurij, nec pulcritudo Veneris quicquam nobis commodat. Solus splendor & radius Solis nobis vsui est, qui fruges producat & æstatem, qua nostræ annonæ prouentus est. Sed pro sermonis conclusione, vt Parenthesis principium habeatis, hoc animaduertite. Fœtus, qui sub Planetis ac astris maxime beneficis,

Astra liberrima.

Astris quatenus indigemus.

Sanguinis in fœtu vires.

ac pro voto generosissimis conceptus natusue est, si naturam diuersam ac plane contrariam acceperit: cuius nam ea culpa erit? Huius nimirum, a quo iste sanguis defluxit: sicut de generatione traditur. Pariter arbitremini, astra ipsa nihil hic operari, sed solum sanguinem. Quod si vero statuta sua hora planetis assimiletur: tunc & id ex sanguine habet. Sæpius quidem bona cum bonis, mala cum malis coincidunt: sed vnicum saltem horum caussæ vim habet, non etiam alterum. Hoc est *Ens seminis*.

Ens seminis.

Cap. V.

Fortuna ex industria, non ab astris.

PRiusquam ad propositum nostrum descendamus, tale quiddam de aptitudine & habilitate corporis vobis opponemus. Postquam probe omnia expendistis & statuistis, homini fortunam ac industriã suam ab astris defluere, ita vt alter altero citius augescat, hic artibus & eruditione, ille diuitiis, alius potentia & similibus: hæc omnia astris ascribitis, a quibus illa acceperitis. Hæc nos vniuersa euertimus, & rem hoc modo interpretamur. Ipsa fortuna ex industria est: industria ex spiritu; Prout quilibet homo genium vel spiritum habet, ita ad hanc vel illam rem industrius fit. Et prout in hac vel illa re industrius est, ita fortunatus euadit. Genium hunc vt cognoscatis, scitote, ipsum instar Archei esse: sicut de Archeo traditur, nec longius nos hic disseremus, ne qua ex proposito nostro digrediamur. Plura etiam de formarum in hominibus dissimilitudine affertis, quod a primæuo Adamo per tot annorum secula, inter tot hominum myriades nemo vnquam alteri facies æqualis fuerit, præter Geminos: quorum similitudo miraculosa & admiranda sit. Hanc vos astris acceptam fertis, & eius mirabili motui. Quæ res nobis velo implicita apponitur. Imo hoc scitote (quod tamen de termino vitæ aptius intelligimus) a Deo Ens ipsum seminis ita creatum esse, vt omnes formas, colores, speciesq; hominum, quarum nullus numerus est, impleri necesse sit. Eis productis semel & impletis, tum postliminio prodibunt homines, eandem faciem exhibituri, quam præsentarunt, olim qui fato functi sunt. Die extremi iudicij instante, tunc & colores & mores omnes hominum expleti erunt. Nam ille præcise ad punctum id statutus est, quo colores, formæ, species ac mores omnes iamiam antecesserint, nec vllus ampli-

Formarum in homine dissimilitudo vnde.

amplius nasci possit, quin priorum alicui similis sit. Tum temporis hora primi circuitus mundi finita erit. Nec in hanc vos speculationem demittatis, vt plures mundi ætates constituatis, & mundum in partes distribuatis. Nam si omnes colores & mores hominum effluxerint, nec nouæ formæ produci poterunt, sed similitudines erunt, tunc vera ætas desierit.

CAP. VI.

SEd quorsum isti cogitatus? ad hoc nimirum, vt, quid nam velimus ac proposuerimus, clarius & dilucidius intelligatis. Hoc itaq; ductu Ens astrale vobis ita accipiendum est. Res vna quædam est, quæ non videtur, quæ nos, & ea vniuersa, quæ viuunt ac sentiunt, in vita tuetur ac conseruat. Et ea ex astris profluit. Hoc ita explicamus. Ignis, qui ardet, ligno opus habet. Sine eo nec ignis est. Ita attende, ignem esse vitam. Et tamen non viuit absque igne. Sed & hoc obserua. Quod etsi quidem crassum ac pingue exemplum est, vobis tamen idoneum satis est. Nimirum corpus est lignum. Eius vita, est ignis. Iam vero vita viuit ex corpore. Corpori vicissim opus est, vt habeat aliquid, ne a vita absumatur, sed in sua substantia perduret. Id hoc ipsum est, de quo vobis Ens exponimus. Et hoc ex astris promanat, aut firmamento. Vos quidem asseritis, nec falso: nisi aer esset, fore, vt omnia prolaberentur deorsum, & quæcunque in sese vitam haberent, suffocarentur & perirent. Sed vicissim accipite, adhuc vnum quiddam esse, quod corpus sustineat: quod ipsum corpus vicissim vitam seruet. Eius inopia aut interitus, aere perdito nihilo tolerabilior sit. In eo enim, & ex ipso aer fouetur. Quod ni esset, aer dissolueretur. Ex ipso firmamentum viuit. Quod si in firmamento non esset, id periret. Id vocamus M. Nam in vniuersis nihil conditū est supra hoc: hoc nihil potius est: nihil isto plus ad contemplationem Medici facit. Hoc ergo probe notate, vt M. vobis indicemus: non quod ex firmamento oriatur, aut in eo enatum sit, aut ab eodem ad nos transmittatur. Nam horum nullum ita se habet. Sed hoc tamen tenete, M. illud creaturas vniuersas tam cœli quam terræ conseruare: & insuper omnia Elementa ex eo & in ipso viuere. Quo vero pacto id a vobis accipiendum sit: memores vos esse æquum est eorum, quæ de primo creato indicantur, & quæ in præsenti discursu de M. porro tradentur.

Corpus quid conseruet.

Vita est ignis.

M.

Cap. VII.

POstquam ex nobis M. indicatum accepistis: vlterius iam hoc exemplũ attendite. Quod obturatũ & conclusum hypocaustum est, id intra sese odorem talem concipit, qualem tu ei immiseris. Is odor ex ipso hypocausto non enascitur, sed ex tete. Iam animaduerte. Hunc odorem, qualem tu conciliaueris, talẽ olfaciunt, quicunq; eo loco versantur. Et fieri potest, vt tum morbos omnes, tum eorum curas similiter in eo conclaui excites ijs, qui in illo habitant. Nota hoc. Aer, qui intus est, a te non proficiscitur. Odor autem ex te emanat. Sed intellige vlterius: nos ita de aere loqui, vt vobis recenseamus *Ens astrale*. Vos explanatis, aerem oriri ex motione firmamenti, id quod nos inficiamur. Non autem æque de vento, vt Meteorologia euincit. Aer a summo bono defluit, & ante creaturas vniuersas exstitit ille prior. Post ipsum res creatæ aliæ sunt. Firmamentum ipsum ex aere viuit, vt & creaturæ omnes. Ex firmamento ergo aer non producitur. Firmamentũ enim per aerem conseruatur æque ac homo. Et si quidem omnia firmamenta quiescerent, aer tamen nihil minus exsisteret. Quod si vero in quiete ac statione ista mundus interiret, huius rei hæc foret caussa, quod firmamentum aere careret, & hic interijsset. Et tunc hoc signum foret, de ipso quoque homine actum esse Omnia elementa dissoluerentur. Nam in aere vniuersa sustinentur. Hoc est M. magnum. Nunciamusq; tibi, hoc M.m. rem talem esse, ex qua omnia creata viuant, vitamq; suam in ea, tum ex ea protrahant. Hoc vero M.m. ita alterari ac venenari potest, vt venenum hoc homo in sese hauriat. Quoniam enim in eo eius vita est & habitat, necessario corpus etiam eius, ab eodem, quod in M.m. latet, alterabile & contaminabile erit: sicut mutatus in hypocausto aer, de quo paulo ante discurrimus. Sic ergo aliquid est, quod M. hoc inquinat: quod ipsum deinde & in corpore manet, & ab eodem separatur.

Aer ante creaturas vniuersas a summo bono.

M.m.

Cap. VIII.

SIc ergo *Ens astrorum* intelligatur. Astra ipsa varias suas naturas ac proprietates possident: sicut & in terra homines. Eadem astra suam mutationem in se habent, nempe melioris, peioris, dulcioris, acidioris, amarioris. Quæ si in sua bonitate persistunt

Astra mutationem in se habere.

n orb[illegible]
ti[illegible] non eit,
at. Pertem [illegible]alte[illegible]
Eadem etiam rati[illegible]
le, id eſt, odor, halitus ve[illegible]
mixtus, ſicut curſus a[illegible]
unt frigus, calor, ſi[illegible]
tatibus indicantur. H[illegible]
nare: ſed halitu ſuo ſaltem inficere [illegible]
porro nos venenamur & affligi[illegible]
le, quod corpora noſtra tam ad bonu[illegible]
hac via. Quiſquis hominum ſecun[illegible]
ita temperatus ſit, vt halitui iſti adu[illegible]
vero contrariam naturam non adept[illegible]
dat. Sed nec iſte noxam ſentit, qui
generoſam temperiem accepit, vt vin[illegible]
ex ſanguinis ſui nobilitate: aut qui m[illegible]
riorum vaporibus reluctantem, aſſumſit[illegible]
gite, res vniuerſas creatas, homini aduer[illegible]
his ipſis.

Cap. IX.

POſt indicium factũ de M. ab exempl[illegible]
Planetarum halitus noſtris corporib[illegible]
probum ſuum M. habet, is piſcoſus e[illegible]
modum inualeſcente, ille cogitur glaci[illegible]
untur, ideo, quod M. propter naturam [illegible]
geratum ſit. Hoc frigus non ex ipſo M[illegible]
quod, huius naturæ cum ſit, id perfi[illegible]
ita operatur, vt aquæ minus incale[illegible]
tur, ſimili ex cauſſa. Sicut erg[illegible]
quorundam aſtrorum: ſic & a[illegible]

...m est:
...quam inter-
...eritis, inuenietis,
...ac alios attributos esse,
...etsi ex vno arsenico vni-
...rum plures ex Mer-
...ealgar ac Sulphure
...gnificamus, vt sciatis, sine cogniti-
...iuslibet morbi peritos esse, cum res
...fieri possit. Illam si perscrutati fueri-
...negotio deprehendetis. Fixam vero
...vt studeatis ante omnia rem illam
...generatur, potius, quam vt caussas,
...us sit, inquiratis: sicut de his praxis

...AP. X.

...itionem pleniorem hauriatis: sciendum
...atem ac hyemem non solas accusare,
...s, sicut prioribus exemplis innuimus,
...l sontem facimus planetam ac stellam
...que ad exaltationem conscendit, vt M.
...um naturam suam temperet. Sic M. a
...um salescit: a nonnullis plus arsenicescit,
...mercuriescit. Eorum enim exaltationes
...veneno aut saluti sunt: ni hoc forsan ob-
...distantiam ad nos non penetret. Huius
...Arsenicarum stellarum exaltatio si
...it, & cumprimis aquam: tunc vi
...contaminant. Hoc malo infecta
aqua

aqua, malum illico pisces persentiscunt, & ab vna sede migrant in alias. Sic ergo ex abysso ad superficiem enatant, dulcem & intaminatam vndam sedemque sectantes. Sic ergo secundum littorum metas magno & stupendo interdum numero confluentes conspiciunrur. Quod si ergo locis quibusdam magna aliquando copia piscium, aliquot annis non visorum, comparet, id locis istis vicinis magnam internecionem portendere credibile est. Arsenicum etenim, quod foras agit ex profundo longo tempore non spectatos pisces, idem homines quoque inficit, vt post pisces ægrescant & infirmentur. Eo enim homines piscibus fortiores sunt, quo illis tardius afficiuntur. Æquo modo & ab alijs venenorum generibus ab astris emissis, & M. alterantibus (sicut id virtutes stellarum comprobant) non solum cum piscibus homines labefactantur: sed & fruges agrorum, & viuentia vniuersa terræ conuenenantur. *Arsenici vires.*

Cap. XI.

AD dictorum similitudinem respectu quodam & corpora nostra lacus, membra vero eorum, pisces referunt. Quod si ergo vita, quæ corpori & omnibus membris inhabitat, per astra in corpore ita veneno inficitur: tunc & interiora membra inde infirmantur, quæ venenum concipiunt. Et sic Entia alia astralia eius veneni conditionis sunt, vt solum sanguinem lædant, sicut *Realgarica:* alia caput tantum respiciunt, vt *Mercurialia:* nonnulla solis ossibus minantur ac venis, velut *Salia:* quædam eius naturæ sunt, vt hydropisin & tumorem pariant, vt *Operimenta:* aliqua, quæ febres inducant, vt *amara:* *Entium astralium diuersa venena.*

Hæc vt accuratius assequamini, distributionem rerum & ipsum Ens vobis largiemur. Vbi notabitis hoc, quædam in interius corpus peruadere, vt sunt quæ ipsum liquorem vitæ feriunt. Et ista morbos pariunt corporis. Altera sunt, quæ vulnera gignunt, vt sunt, quæ virtutem mouent expultricem. Et in his duobus consistit vniuersa Theorica.

Particula prima.

QVemadmodum nunc explicuimus, vt ENS Astrale tam intra, quam extra corpus nos afficiat, nimirum secundu-

morbos, qui extra corpus non egrediuntur, & eos, qui in ambitum eius abeunt: Sic pariter ad scientiam vestram requiritur, vt recenseamus, quomodo in qualibet stella venenum situm sit. Nam hoc plus Astronomicæ, quam Medicæ facultatis est.

Venena hydropis quintuplicia. Quicquid vero huius sit, venena quintuplicia sunt, quæ hydropisin pariunt. Ea quidem sub vno genere sunt: Sed naturis quinque distant. Sic vnum venenum astrorum est: Cetera quatuor Entium aliorum: quæ tamen singula hydropisin gignunt, vt quintuplicia sulphura, & alia similia.

Particula secunda.

QVo vero pacto a vobis cognosci possit, ex quo Ente hydropisis oriatur, & quibus eadem remediis sanari queat: hoc in morborum medicationibus traditum legitur. His itaque hactenus traditis Ens ipsum conclusum volumus: hoc addentes, frustra vos astrales morbos sanare cogitaturos, quamdiu stella morbosa dominetur. Eius enim potentia medico superior est. *Stella potentia medico superior.* Vnde id colligere debetis, æquum omnino esse, vt probis functuri medicis tempora diligenter animaduertatis, nec ante conueniens tempus morbi vllius sanationem moliamini, cum conatus omnis futurus sit frustraneus.

PARENTHESIS SECVNDA.

LIBER ET PAGOYVM SECVNDVM.

TRACTATVS

DE ENTE VENENI.

CAPVT I.

Ostquam hactenus de Ente Astrali tractatio absoluta est; ordo postulat, vt de *Ente veneni*, quod alterum est, vnde corpora nostra afficiuntur, iam disseramus. Priori vero fundamento, cui in tradendo Ente Astrali incubuimus, adhuc memores operam damus: nimirum ex quinque Entibus corpora nostra violari, &, vt patiantur, induci. Veruntamen, vt viam faciliorem & breuiorem teramus: prædicta in præfatione non resuemus, sed basin & veritatem *Entis veneni* ita constituemus. Confirmatum apud omnes est, corpora nostra conseruatione egere, hoc est, vehiculo quodam, cuius beneficio vigeant & nutriantur. Quod vbi vbi deest, ibi vita exsulat ipsamet. Aeque autem & hoc notandum est, eundem ipsum, qui corpora nostra condidit aut creauit, ipsos similiter quoque cibos procreasse: eadem quidem facilitate, sed non æqua perfectione. Hoc ita accipi velim. Corpus quidem nobis veneno vacuum datum est. Hoc vero quod vice alimenti corpori porrigimus, venenum coniunctum habet. Sic ergo corpus perfectum creatum est: non itidem alterum. Ex hoc animaduertite, cetera animalia & fructus nobis cibo esse. Ergo & veneno. Sibiipsis vero nec cibi nec venena sunt, verum sui respectu, & quatenus creaturæ sunt, nobiscum æque perfectionem participant. Quatenus vero nobis pro cibo sumuntur, eatenus nobis veneno sunt: qua ratione nobis venenum est, quod sibimet ipsi venenum haudquaquam est.

Entis veneni basis.

Corpus veneno vacuum.

Cibi veneno nobis sunt.

CAP. II.

Sed res ista longius expendenda est. Res vnaquælibet in seipsa perfecta est, & bona facta sibimet & pro sua ratione

Res quomodo bona & mala condita.

Sed si alienos vsus spectemus, tum & bona & mala condita est. Hoc ita arbitremini: Bos, qui gramine vescitur, ex eo & venenum & sanitatem accipit. Vtrumq; enim in se gramen habet, alimentum, medicamentum. Gramini tamen ipsi gramen veneno non est. Sic & homo, quicquid edit bibitq; hoc ipsi venenosum simul & salubre exsistit. Illud tamen quod edit, sibimet ipsi venenum non est. Et hoc, quod proponimus, duobus modis accipite. Vno de ipso homine, exclusa natura animalium & plantarum. Altero de assumtione. Sed & hoc ipsum dilucidius attexemus ad intellectum faciliorem: Vnum hoc in homine, est magna natura. Alterum, est venenum, quod in naturam infertur. Ac vt parenthesin hanc in vestram gratiam compleamus, recolligite vobiscum, Deum res omnes sibimet ipsis perfectas condidisse: alijs vero imperfectas, propter & ad vsum. Et in hoc fundamentum secundi nostri *Entis*, videlicet *veneni*, quiescet. Sed nos vlterius ita intelligi velimus: Deum quidem homini, aut creaturis propter seipsum nullum Alchimistam ordinasse: sed si imperfectum ad vsum nostrum, quo opus est, conferamus, Alchimistam destinauit, hunc in finem, vt venenum, quod specie & vice salutaris cibi assumimus, non vt venenum manducaremus, sed idem a salutari segregaremus & discerneremus.

Alchimista quo fine a Deo destinatus.

De hoc Alchimista quod vobis tradimus, sedulo vos animaduertite.

Cap. III.

CVm ergo vnaquælibet res in seipsa perfecta, secundum alia tum veneni, tum salutaris rationem habeat: oratione nostra procedentes ita statuimus, DEVM huic, qui alio quodam, quod scilicet ipsi tam in pernitiem, quam salutem, sumtum cedit, vescitur ac vtitur, Alchimistam omnino constituisse: qui tantus artifex sit, vt hæc duo probe a se inuicem discernene possit, Venenum nimirum in suum vidulum, cibum autem in corpus ingerendo. Hoc modo, vt supra monuimus, fundamentum nostrum intelligi ac a vobis acceptari volumus. Sed exemplum alterius generis accipite. Qui dominus aut princeps est, is in seipso, vt Principi conuenit, perfectus est. Sed Princeps esse sine seruis nequit, qui eum Principem seruent. Serui interim in seipsis perfecti sunt quidem: sed non Principi: verum huic & veneno

Alchimista qualis artifex.

seu

ſeu damno, & emolumento ſunt. Sed vt Alchimiſtam naturæ intelligatis, ſic putate, Deum Principi largitum eſſe ſcientiam in ſe ipſo, qualem Princeps requirit. Hoc ipſum docet venenum a ſeruis ſuis ſeparare, & ab ijs bonum quoq; acceptare. Exemplum hoc ſi vobis non vſq; adeo quadrare videbitur: fundamentum rei præſentis poſitum inuenietis in docendo ſecundum doctrinam Sapientis, vbi iſtud explicatur. Sic enim res habet. Homini, vt edat ac bibat, opus eſt. Corpus etenim hominis, quod hoſpitium eius vitæ eſt, cibo potuq; omnino opus habet. Ita ergo cogitur homo ad ſumendum intra ſe tum venenum, tum morbos, acipſam mortem, nimirum per cibum ac potum. Sic ergo hoc argumentum aduerſus eum dirigi poſſet, qui corpus nobis largitus eſt, & cibos addidit, vt nos iugularet. Sed ſcitote, creatorem creaturæ nihil detrahere: ſed vnicuiq; ſuam perfectionẽ relinquere. Et licet aliud alij veneno quidem ſit: de iſto tamen creator accuſari reprehendiue minime poteſt.

Homo ſumtione cibi contrahit morbos & mortem.

Creator creato nihil detrahit.

Cap. IV.

Ex his vero creatorem ita indagabitis. Si omnia in ſeipſis perfecta ſunt, & ita compoſita ordinatione creatoris, vt vnum ad alterius conſeruationem faciat; veluti gramen vaccam, vacca vero hominem alit: adeoque perfectio vnius rei, rei alteri, quæ illam aſſumit, tum malo, tum bono eſt, & ob id imperfecta: ſtatuendum eſt, creatorem propter vberiorem creationem, quæ plus ſit, quam creatio ipſa, iſta condidiſſe: hac ex cauſſa, quia res hac conditione creatas voluit, vt in eo, quod alteri neceſſarium eſt, talis virtus, efficacia & ars lateat, vt per hanc virtutem venenum a bono, ad ſalutem corporis, & alimenti neceſſitatem ſeparetur, & ordo iſte mutuus ſeruetur. Exemplum. Pauo vorat anguem, lacertam, & ſtellionem. Hęc animalia quidem ſecundum ſeipſa perfecta & ſalubria ſunt: ſed ſecundum cetera animalia, omnia citata iſta, venenum merum ſunt, ſi pauonem excipias. Huius diuerſitatis hanc cauſſam tenete: eius Alchmiſtam ita ſubtilem eſſe, vt cum eo animalis nullius Alchimiſta cōueniat, qui tam exquiſite & pure venenum a bono ſeparet, vt cibus iſte pauoni innoxius ſit. Sic verum alias etiam eſt, animali cuilibet ſuum nutrimentũ peculiare ad conſeruationem aſſignatum eſſe, & præter hoc peculiarem quoque datum Alchimiſtam, qui illud ſeparet. Struthiocamelo talis Alchimiſta datus eſt, qui ferrum, hoc eſt, ſtercus a nutrimento ſeparet, quod alij nulli poſſibile præſtitu eſt. Salamandræ pro cibo ignis, ſeu corpus ignis datum eſt. Hoc ad opus additum Alchimiſtam habet. Sui, ſtercus cibus eſt, licet id venenum ſit: qua ex cauſſa etiam ab Alchimiſta naturæ ex corpore hominis excluſum eſt. Sui tamen ni-

Alchimiſta qua virtute a bono venenum ſeparet.

Pauo.

Struthiocamelus.

Salamandra.

Sui.

hilominus alimento eſt: quod ſcilicet Alchimiſta ſuis, hominis Alchimiſta multo ſubtilior ſit. Nam Alchimiſta ſuis, ex ſtercore ſeparat id alimentum, quod ſegregare Alchimiſta non potuit hominis. Propterea etiam ſtercus ſuillum ab alio animali nullo voratur. Nam ſubtilior, & qui alimentum exquiſitius ſeparet, ſuis Alchimiſta nullus eſt. Idem de ceteris, quæ conſulto omittimus, vt ſermo breuior ſit, pari intelligendum modo eſt.

Stercus ſuillum.

CAP. V.

Alchimiſta cur a Deo conditus.

IAm, vt de Alchimiſta quædam protulimus: ſic credendum vobis eſt, ipſum a ſolo Deo ex hac cauſſa conditum eſſe, vt a bono ſeparet, quod ab eo diuerſum exſiſtit, in illo nimirum corpore, quod aliquid pro ordinatione diuina ad vitæ ſuæ ſuſtentationem aſſumit. Iam ad prius data recurrite, nimirum, res quinq; eſſe, quæ in hominem poteſtatem habeant, & quibus ipſe ſubiectus ſit: vt ſunt *Ens aſtrale*, de quo pertractauimus, & deinde *Ens veneni*. Iam etſi ab aſtris quidem homo nihil afficiatur, non æque tamen etiam tutus ac ſecurus ab *Ente veneni* eſt: ſed vt ab eo labefactetur, metuendum eſt. Hæc, vt in proœmiis narrata ſunt, ita relinquimus. Sed vt facilius omnia complectamini, primum initium obſeruate, quod, qua ratione venenum vobis nocere poſſit vel noceat, apertius intelligatis. Cum ergo Alchimiſtam in nobis habeamus, a Deo creatore in corpus noſtrum inditum hoc fine, vt venenum a bono ſeparet, ne illud nobis damno ſit: deinceps diſſerendum de eo eſt, quæ nimirum ratio, quis modus ſit, quod æque ex *Ente veneni* morbi omnes humani emergant, ac ex ceteris. Qua in diſquiſitione id omne nobis prætereundum eſt, quod corporibus nihil noxæ, ſed aliquid commodi præſtat: ſicut vobis deinceps declarabimus.

CAP. VI.

SEd prius ſciendum vobis eſt, etiam hoc loco Aſtronomos hallucinari, dum corporis noſtri ægritudines indicantes, corpus ponunt fortunatum, & corpus ſalubre. Iam ſi id non ſit: vnica hæc cauſſa ſupereſt, quod Entia reliqua, quorũ adhuc quatuor ſunt, corpus lædant, & haud quaquã ipſa aſtra. Vnde merito ipſorum ſcripta ridemus & explodimus, in quibus tam large ſanitatem pollicentur, & hoc tamen iuxta non conſiderant, quod & alia quatuor Entia exſiſtant, cum aſtro æque potentia. Sed ludendum nobis cum ipſis eſt. Quid enim felis ſine mure? quid Princeps ſine morione? Plane ſimilem hiſtoriam Phyſiomanticus quoque texit: qui tamen lacrymas nobis nunquam ciebit. Is pollicetur ſanitatem, nec de quatuor Entibus cogitat, quorum ignarus eſt. Nam ex ſolo

Sanitas an ex ente naturali produci poſſit.

Ente

tum ho
re Propl
que prout di
dandum est. Ita enim
tus ponit. Sic Entista P
tista Theologicus ex cur
libet per seipsum mendax
niunt. Hoc vobis edicimu
Entiũ prius cognoueritis. Tum demu

Cap. V

VT autem cognitionem fundament
gnoscite iam, Deum cuilibet creatu
hanc requiruntur, largitum esse: non propt
pter vsum eorum, quibus necessario indi
iuncta sunt. Creatura illa intus in corpo
ab eo, quod corpori apponitur. Hic ipse ve
arte chymica in agendo vtitur. Prauum a
cturam transmutat: corpus is tingit ad suar
subiectum ordinat ac disponit: eam tingit, v
abeat. Alchimista hic in ventriculo habitat, ve
coquit, vbi operatur. Hæc ita intellige. Hon
& venenum & bonum in se habet. In ipsa ta
& bona censentur. Sub bono siquidem ven
malo vero boni nihil est. Quam primum it
trem delabitur, confestim assiliens Alchimi
Inq;, quod ad sanitatem corporis non facit, in
quod bonum conuenit, in suas sedes sequestrat. Hu
diuina est. Hoc modo corpus, ne a veneno eius, quod
præseruatur: atq; illud per Alchimistam sine vlla ipsi
secernitur. Et ita se virtus ac potentia Alchimistæ

Cap. VIII.

SEd & porro intelligite, in re vnaquaui
mo, venenum esse
essenti

boni &
si Alchi-
a malo sepa-
putrefactio, &
quod nobis morbos ho-
ine ex Ente veneni geni-
ipsa in temperie consistere
sta sentiret. Digestione ve-
mento Alchimista persistere
ptionem sequi necesse est, quæ ipsa dein-
exsistit. Et hanc vobis Medicis penitissi-
it, nec vos ambagibus vestris intricari.
nat, pro eo ac est, vel fit; hoc pacto. Vnda
cunq; lubet, colore tingi apta est. Sic & cor-
lor est: nec color est vllus, qui suã ex vene-
i simul & veneni signum ac indiciũ exsistit.

C A P. I X.

sequamini, scitote, Corruptionem duabus
munctorialiter, hoc nimirum pacto. Si, vt di-
que Alchimista in separando ex deficientis di-
: tum demum istius loco generatur putredo,
quodlibet enim putridum, venenum est eius,
e fit mater certi ac mortiferi veneni. Putre-
corrumpit: & si bonum sua vi exuitur, tum
uod tamen ipsum non apparet aliter, quam
putredini subiacet. Et sic istud mater eorum
bijciuntur. Iam vero quod Emunctorialiter fit:
lsiuæ aberratione accidit, isto modo. Si Alchimista ve-
vnumquodlibet per conuenientia sua emunctoria:
lbum per nares: arsenicum per aures: stercus per
æcunq; alia venena, prout quoduis peculiare suum
Horum venenorum vnum, si aut per imbecilli-
& alia impediatur: tum mater fit morbo-
saliter in o s morbis duæ origines
non faciem sed

Cap. X.

PORro, quemadmodum ſuperius dictum eſt de Alchimia naturali, quomodo ſcilicet illa in quolibet animali ſita exſiſtat, propter neceſſitatem ſeparationis eius, quæ in ventriculo inſtitui debet: ſic breuem quandam doctrinam iam attendite; quomodo prædicto modo vniuerſi ceteri morbi quoq; explorari ac indagari poſſint. Quod ſi homo ab Entib⁹ omnibus bene ſe haberet & valeret; Vt, ſi exempli cauſſa, idoneũ haberet Alchimiſtã, qui probe ſepararet commodis inſtrumentis, reſeruaculis & emunctorijs: tunc ſcire neceſſe eſt, præter idonea inſtrumenta plura alia quoq; huc ſpectare, nimirum vt aſtra faueant, & cetera Entia omnia benigna ſint. Quamquam nec iſta vniuerſa nos admodum moueant, ponendo, omnia bona & efficacia eſſe: attamen corpori plurima accidunt, quæ Inſtrumenta, Reſeruacula ac Emunctoria aut frangunt, ac maculant, fœdantq;, aut obſtruunt. Naturæ enim & corpori contrarius ignis eſt. Is enim ſua qualitate, natura, ardore, ſiccitate & vi alia nos ita corrumpere poteſt, vt per ipſius præſentiam inſtrumenta Alchimiſtæ violentur: vnde ipſe poſtea debilis appareat. Sic & ipſa aqua corpori ac Reſeruaculis noſtris ſua natura, ſubſtantia & qualitatibus aduerſas occurrit, ita vehementer, vt inſtrumenta ab illa aut obturentur, aut peruertantur, aut alio modo alterentur. Idem iudicium etiam de aere, & rebus neceſſarijs quibuſuis eſt, velut & de externis accidentibus, quæ vniuerſa potentia ſunt, vt Reſeruacula, Inſtrumenta & Emunctoria diffringant, permutent & inepta reddant. Tunc enim Alchimiſta infirmus ac mortuus, operi ſuo perficiendo ineptus euadit.

Accidentia hoſtilia Alchimiſtæ.

Morbi ex inſtrumẽtorum Alchimiſtæ violatione.

Cap. XI.

SEd nec hoc vobis elabi debet, per ipſum ros quoque Reſeruacula, Inſtrumenta & Emunctoria corrumpi poſſe, ab aere, cibo, potu, & ſi quę alia huius ſint generis: hoc ſcilicet modo. Aer, quem attrahimus, ſine veneno non eſt, cui nos præcipue ſubiecti ſumus. De cibi vero quantitate ac potus, vt & de praua eius qualitate, quæ cum inſtrumentis corporis diſcordat, hoc tenendum eſt, quod & per ipſa organa violenter confringantur: ita, vt etiam hoc caſu Alchimiſta in ſuis operationibus manifeſte interturbetur: vbi dein accidit Digeſtio, Putrefactio & Corrupti[...] Et qualis proprietas eſt veneni eius rei, quam homo aſſumit: talem n[...] ram quoque induit ventriculus, ac cum eo cetera in corpore. Hæ[...] modum mater fit morborum eiuſdem corporis. Hinc enim vos M[...] comprehendere debetis, vnicum ſaltem venenum, nec plura, [...] morborum parere: veluti, ſi manducatis carnem, olus, pultem, [...] & ex his comeſtis corruptio in ventre generatur, tunc huius co[...]

Inſtrumẽta quomodo per os corrumpantur.

Ab aere.

Cibo & potu.

nis non in vniuersum omnes cibi caussa sunt, sed ex omnibus vnus tantum, nempe venenum aut oleris, aut carnis, aut pultis, aut aromatum. Et hoc magni arcani loco habere debetis. Hoc ipsum si probe cognoueritis, quodnam venenum mater morborum sit: tunc iure vos Medicos vocari patiemur. Sic enim compertum habebitis, quo remedio vti debeatis: quod alias erronee attendabitis. Et hoc sit vobis fundamentum matris omnium morborum, quorum sexcenti numerantur.

Cap. XII.

IAm vero breuem etiam de venenis institutionem vobis communicabimus, vt, quæ venena & qualia intelligamus, assequamini. Indicauimus vobis, in omnibus alimentis venenum exsistere. Ex alimentis ergo potens Ens quoddam educitur super corpora nostra. Postea explicauimus, qui in nobis alchimista sit, qui in corporis commoditatem per instrumenta & reseruacula sua venenum ab alimento segreget. Hoc facto, ipsa Essentia in tincturam abit corporis. Venenum vero per emunctoria extra corpus secedit. Hoc ordine dum singula administrantur, Entis ipsius ratione homo sanus ac vegetus est. Vna tamen etiam meminimus accidentium hostilium, quæ in ipsum Ens ita impingere possunt, vt id perdant. Vnde postea Mater morborum oriatur. His repetitis, porro de generibus venenorum audite. Scire vos arbitror, quid & quot emunctoria sint. Horum ratione ad cognitionem venenorum descendite. Quicquid per poros cutis transsudat substantialiter, id resolutus est Mercurins. Per nares quod excernitur, hoc sulphur candidum est. Per aures Arsenicum eijcitur. Per oculos sulphur, aqua resolutum. Per palatum resolutum sulphur. Per vesicam resolutio salis: per anum putrefactum sulphur. Et quamuis vestri ratio posceret, scire, qua forma ac specie vnumquodque probari posset: id tamen nostra Parenthesis non admittit. Sed e lib. de Constructione humana Philosophiæ ea fundamenta haurietis, quæ cognitu Medico necessaria sunt: sicut & horum remedia debita, multis de caussis, quæ de putrefactionibus (quorum lectio ad vos pertineret) copiosius traduntur. Ibidem etiam, quomodo venenum in alimento lateat, erietis.

Venenorū corporis in singulis membris cognitio.

Cap. XIII.

nplum vobis ob oculos ponemus, ex quo breuiter pernoscatis, nodo venenum sub alimento sit: & vniuscuiusq; rei conditio erfecta respectu vero aliorū hominum ac animalium, qui ea vitiosa & venenosa sit. Id sic statuem⁹. Bos suo cum ornatu sibijpsi

pro

pro necessitate conditus sufficit: cutis eius ad accidentia carnis: emunctoria ad Alchimistam. Sed hoc huc exemplum quadrare non videtur. Dabimus aliud. Bos creatus est, sibi quidem ad necessitatem ista forma, qua est: homini vero ad nutrimentum in cibo. Iam attendite, bouem ex dimidio homini venenum esse. Qui si solius hominis gratia conditus fuisset, non etiam sui ipsius: tum nec cornibus egeret, nec ossibus, nec vngulis. In his enim nullum alimentum hæret: & quod ex illis fit, necessarium non est. Videtis ergo, bouem sui ipsius ratione oppido bene creatum esse, nec in ipso quicquam esse, quo aut carere possit, aut abundet. Iam vero si ad victum ille hominis assumitur, tunc homo id vna etiam edit, quod contra ipsum, ac venenum est, cum tamen id boui ipsi venenum non fuisset. Hoc iam ab hominis natura separandum est, quod Alchimista eius præstat: vbi varia venena generantur citra exceptionem. Quodlibet enim venenum opera Alchimistæ in sua Emunctoria excutitur, vnde illa implentur. Quicunque autem ex hominibus Alchimista id præstare potest, quod Alchimista in corpore: huic nulla vspiam ars deest. Cuilibet enim hoc exemplo sit, vt, quemadmodum Alchimista naturæ operetur, sic operari conetur ipsemet. Et si venena ita separata sunt, vt venenum non videatur amplius: cogitate, quod etiam ex pileo hoc spectatissimum aureum oleum fiat, quod tamen oleorum omnium detestabilissimum est. Mucus quoque narium suum venenum quidem non refert: sed venenum tamen maledictissimum est, ex quo omnes morbi destillationum oriuntur: quod ex ipsis morbis facile pernoscitur.

Venenum quomodo sub alimento.

Oleum aureum pilei.

Mucus narium.

Particula I.

HIsce ergo hactenus dictis, satis vobis explicasse videmur Ens veneni, quod ex solo isto progignatur, quod cibi potusue vice assumimus, hoc est, venenum & alimentum. Hinc porro annotate, digestionem eam esse, quæ corruptio, si corrumpitur. Inde vlterius scitote, qui quouemodo venenum quodlibet in suo loco generetur: & quinam successu temporis ex eo veneno vel morbi vel mortes excitentur.

Particula II.

QVamuis autem in præsenti Ente vobis non explicemus, qua ratione quilibet morbus ex commemoratis ciborum venenis, ad sua emunctoria amandatis gignatur: tamen vitandi erroris gratia in hac Parenthesi id omittite, & in libris de Morborum origine quærite: quo loco id secundum fundamentum hoc vobis aperte declarabimus.

Et sic etiam vna opera cognoscetis, qui morbi sint Arsenici, Salis, Sulphuris, Mercurii, pro distributione vniuscuiuslibet formæ ac speciei, sicut secundum seipsam apta est ad generationem morborum. Sic ergo hisce Ens hoc conclusum volumus: quæ vobis pro fundamento ceterorum librorum nostrorum intelligenda offerimus.

PARENTHESIS INTERCLVSÆ

LIBER TERTIVS ET PAGOYVM TERTIVM.

TRACTATVS DE ENTE NATVRALI.

CAP. I.

CVm nihil addubitem fore, vt de Ente nostro Naturali, & vestris scriptis admodum iudicium dissimile facturi sitis: id ipsum tamen flocci facientes, *Ens Naturale* vnum pro fitemur, quod in Parenthesi nostra tertium est, ex quo omnes morbi generari possint, adeoque generentur, quoties Ens Naturale eo mutationis prolabitur, veluti sequentia capitula enumerabunt. Principio notate, quid Ens naturale sit. In cuius definitione facienda si maternæ vestræ quidem linguæ, adeoque eius, quam ex Heinrichmanno didicistis, proprietate non vtemur: velim vos memores esse noui cuiusdam iuris, & simplicitatis etiam veterum exsoletorum auctorum. Ens naturale hoc est. Cognouistis ex Astronomica influentias, firmamentum, & astra omnia, & stellas, & Planetas, & cœli genium, quæ ad assem extremũ & nouistis omnia & percensetis. Sic hoc nobis introductorium ad rem sit: quod æqua ratione, qua elementum in cœlo nouistis, similis aliqua constellatio, firmamentũ, & his simile in homine reperiatur. Nec vestræ nos doctrinæ pudebit, qua hominem *Microcosmum* appellatis. Nomen ipsum quidem probum est: sed istud vos haud vnquam recte intellexistis, vestræque interpretationes obscuræ ac meræ tenebræ sunt. Rem ita æstimate, vt nos Microcosmũ explicamus. Quale cœlum, cum omni suo firmamento, constellatione, & ceteris secundum & per se ipsum est: sic homo quoque constellatus intra se & pro se erit potenter. Ac vt firmamentum in cœlo pro se est, adeoque a creatura nulla gubernatur: nihilo magis firmamentum, quod in homine est, ab aliis creaturis regitur,

Ens naturale quid.

Homo microcosmus, vt cœlum suas stellas in se habet.

tur, ſed per ſe ſolum potens ac liberum firmamentum eſt, nulli imperio parens. Hinc duplices creaturas concludite: vnam cœlum terramq;: alteram Hominem.

CAP. II.

HOc ita enarramus. Motiones firmamenti ad minimum vſq; punctũ pernouiſtis. Poſtea & terram cum omnibus naſcentibus perdidiciſtis: cognita habetis ipſa elementa, & vniuerſas ſubſtantias. Id ipſum vniuerſum in homine debebatis intelligere, & exploratum habere, in ipſo homine firmamentum mira Planetarum & ſtellarum corporearum motione circumagi: quæ nimirum omnia ſuas exaltationes, coniunctiones, oppoſitiones, & alia, vt pro veſtro captu indigetatis, conſtituant promantque: & quæcunque doctrina aſtronomica ex profundis & abſtruſis principiis per aſpectus, per ſidera, & alia hauſit, ea omnia vobis documento ad corporale hoc firmamentum eſſe conueniebat. Nemo enim veſtrum Aſtronomia vacuus, Medicina plenus fieri poteſt. Pro vna ergo hac parte dictum ſit: quod nempe, quæ firmamentum complectitur, vobis exemplum & deductio ad firmamentum corporale eſſe debeant. Ab hoc porro recordari fas eſt, terrã fructus omnes ꝓgignere, hoc fine, vt homo ex ijs viuat, ex ijs alatur. Idem de homine quoq; credere debetis, ꝗ in ipſo omnes fructus, quoſcunque orbis profert, ſeu magni, ſeu parui, ſeu alterius differentiæ ſint, gignantur, hoc modo. Non diffitemini, terram vnum hunc ob finem exſiſtere, vt ferat & fructus & hominem. Idem corporis quoq; finis. Sic ex & in ipſo corpore emergunt omnia alimenta, quibus illi opus habent, in corpore qui ſunt. Et hi ſunt corporis membra. Horum crementa eadem ſunt, quæ fructuum terræ. Hi vt ſe ad corpus habent: ſic enaſcentia corporis nutrimenta viciſſim ad corporis membra: adeoq; in homine omnia enaſcuntur. Quæ ideo huc producimus, vt intelligatis, corporis membra extraneo nullo alimento opus habere. Nam ipſum corpus illis alimenta ex ſeſe ſuppeditat. Vbi hoc quoq; obſeruare debetis, quatuor tantum membra eſſe, quæ corpus nutriant: cetera omnia Planetas eſſe, nec vllo egere alimento, ſicut neci pſum firmamentum. Duplex etenim corpus eſt: Firmamentale & terreſtre. Vobis autem dico: creaturis hominem duabus conſtare, nimirum Nutrientibus, & Nutriendis ſeu egentibus.

Aſtronomiæ ignarus nunquam fit medicus.

Alimenta in corpore.

Membra corporis nullo extraneo alimento indigent.

Corpus duplex.

CAP. III.

VT nunc perſtrinximus, in corpore aliquid exſiſtere, quod externo cibo minime indigeat: ita ſciendum eſt, illud eſſe firmamentum corporis. Sic enim cœlum in ſuo firmamento ſine alimentis viget: eodẽ

Firmamentum corporale nullo alimento eget.

modo & corporale firmamentum se habet. Corpus vero, quod terræ rationem habet, ex sese quatuor membris alimoniam præstat. Hac illa fruuntur, nec extranea vlla opus habent, quod quatuor in corpore spiritus exsistant, quos corpus vegetat ac nutrit. Sed quod prȩter hoc ad corporis sustentationem accedit, hoc est, vt comperiatis, omnino aliquid esse, ꝙ firmamentum & terram sustineat, tueaturq;, vt illud ipsum ministret, ꝙ in illis esse comperimus. Quod vero nostræ industriæ sit perquirere, quã formam, quam faciem illud præ se ferat: de isto nihil gloriamur. Dicta nostra vos tamẽ ita accipite, quasi ipse quoq; homo simili vinculo astringatur, vt extrinsecus alimentum sortiri aliquod cogatur. Sed hoc alimẽtum ad vnicum spectat corpus, sicut fimus ad agrum. Ex se quidem id fructum non gignit, nec ipsum auget semen eius, nec aliud quicquã agit, quam ꝙ corporis substantiam vegetet & prolificam faciat, sicut fimus agrum. Nam præter hoc aliud non confert. Simili modo cibus homini confert, quasi eius fimus esset. Nam nec vita, nec intellectus, nec interim spiritus, nec tale aliud suum a cibo aut potu principium habet. Imo inde nec meliorantur, nec deteriorantur. Cibus ergo in corpore se habet, vt fimus in agro. Fimus agrum fouet & pinguefacit, modo arcano. Itidem facit cibus corpori, ratione corporali: sed nihil iis, quæ in corpore sunt. Hæc ergo vobis introductio sit ad intellectum capitulorum sequentium: vt noscatis, nos hominem ponere in firmamentum sui ipsius corporis & suæ ipsius terræ, & similiter in sua elementa, &c. Sicut ex lectione sequutura intelligetis.

Cibus quid homini præstat.

Cap. IV.

INtellectionis principium de firmamento sumemus. De quo primum attendetis *Creationem* & *Destinationem*: hoc est, initium & finem, & quicquid vnumquodq; interea acturum est. Hoc de firmamento profitemur. Circa quod notate, in corpore septem membra sita esse: quæ ipsa alimẽtum nullum asciscunt, sed in se ipsis septem Planetarum ritu, qui se ipsos nutriunt, nec alter ab altero alimentum capescit aut cibum, nec quisquã ab ipsis astris quicquam sumit, consistunt. Et huius hoc documentum facite. Eius naturæ Planeta Iupiter est, vt ad sui corporis sustentationem nullo fimo egeat. Is in creatione annonæ satis fortitus est. Pari ratione & hepar, vt stercoretur, non opus habet: sed suam substantiam sine omni cœno habet. Quod si vos obiectione instatis, & de digestione hepatis infertis: id nos in risum detorquebimus, non secus ac si Teutonicum poetam de cæruleis montium coloribus, qui nihil sunt, nugantem audiremus. Quomodo vero nos coctionem ponamus, id isti Alchimistæ enuntiandum demandamus, id est, rustico, qui fimum in agro facit. Septem enim

Planetæ corporis nullum asciscunt alimentũ

Hepar.

enim membra
hendistis: sic
Saturnum: pulm
ra firmamenta cur
his inferioribus. Qu
prius cursum ac motu
ius si ignari estis: tum p
crisin disponere nullo m
duplices sunt, a se longis n

C A

SIc ergo de inuestiganda crisi doctrina
tum quidem ad hanc parenthesim spect
infans, cum eodem suum quoque firmamen
sibi ipsis, vt septem Planetæ sint, sufficiunt, na
firmamentum, quod ad firmamentum pertinet
vno si firmamento loquimur, firmamentum
quaquam inane: quale etiam in infante pe
firmamentum in natiuitate sua asciscit *præ*
diu Ens naturale currere aut vigere debeat. Po
ri hac hora. Tunc huius creationis finis iuxta eri
tio enim & ipsius finis hoc habet, vt in natura præsci
ediscat, quamdiu Ens naturale, & quot in annos ex
psamum si ponas, sinasq;: quam primum illud perlabi
poris puncto quieturum sit, pernosti. Itidem se natura h
sciat, quamdiu Ens naturale cursurum sit. Et prout aliqu
cursurũ est: ita secundũ tempus illud, Ens naturæ & creati
motus ac cursus, qui corporeis Planetis debentur, in ipsum
omnes in vniuersum perficiantur in eo tempore, quod est intra
& prædestinationem. Huius exemplum esto. Infans hac hora na
& secundum Ens naturale 10. horis victurus est, ita nimirum, vt eius
destinatio in Ente creato, taliter ordinata sit. Sic ergo Planetæ
rei cursu suo omnes horas perficient, non secus ac si ad ætati
processisset infans. Nec centenarius vir cursum alium ha
isthoc tardiorem, quam infans vnius horæ, aut temp
ris vel breuioris. Sic nos in Ente naturali quid
tum sit, omnino intell[illegible] lumus, obs
destinationem

[illegible] eatum esse, &
[illegible] id cursum suum
[illegible] m vllam porro gi-
[illegible] oc quidem modo, vt
[illegible] ero cursus istos suos
[illegible] e in vnam horam con-
[illegible] m nihil attinet. Caussa
[illegible] orde innouatur, dum in-
[illegible] recipit, & totidem etiam no-
[illegible] atione facit, quot Luna in prædesti-
[illegible] s condidit ac constituit. Criticatio ergo
[illegible] nica super Ens naturale, est omnino inarti-
[illegible] um corpus in sese per Ens naturale infirmat,
[illegible] n critizat, & non secundum cœli firmamen-
[illegible] Naturalis, Saturno & spleni nullum commer-
[illegible] Saturno. Dinumera ergo a creato vsque ad
[illegible] cœlum cœlum sit sui firmamenti. Nec enim
[illegible] municat, nec vicissim infans illi. Sic ratio-
[illegible] m ab alio accipit. Si quis esset, qui prædestina-
[illegible] quidem etiam prædestinationes hominis sciret.
[illegible] ædestinationis, id est, finis conscius est. Sed, ne
[illegible] mores simus, hic quoque mecum expendite, quid
[illegible] unctiones, oppositiones, & similes sint. Eas nimirum
[illegible] fieri, sed omnino spiritualiter. Hi cursum illum com-
[illegible] substantia. Rapiditas etenim cursus seu motus corporei
[illegible] onceptionem hanc in substantia non admittit. Itaque so-
[illegible] s in quolibet membro motus perficit, sicut Planetæ, quibus
[illegible] poris est ad incrementum & decrementum. Itaque hoc *Ens*
[illegible] vocatur: homo vero *Ens breue*.

Cap. VII.

[illegible] Or Sol est. Ac vt Sol operatur in terram ac semet: sic pariter Cor
[illegible] oque operatur in corpus & sese. Et siquidem non splendor Solis
[illegible] tamen corporis exsistit, quo cor opus habet. Corpori
[illegible] lendoris satis defluit. Sic Luna quoque sese cerebro, &
[illegible] sed in spiritu tamen, non in substantia. Qua caussa
[illegible] nt. Lien motum suum Saturni ritu per-
[illegible] d præ[illegible] m suam contendit:
[illegible] cursum conficit.

Fel Mars eſt. Sed in ſubſtantia ſua Marti minime conuenit; ideo, quod *Fel Mars*
quoduis firmamentum proprium morem ac ſubſtantiam ad ſubiectum
ſuum, quo directum eſt, poſſidet. Sic ergo fel in ſua ſe ſubſtantia habet,
ſicut Mars in ſpiritu: & fel eſt in ſuo ſpiritu, ſicut Mars in aere. Reni- *Renes Venus.*
bus natura ineſt Venerea, vt & illius exaltationes, magis minuſue pro-
ut ipſa Venus iuxta vtrorumque prædeſtinationem. Et quam Venus
operationem molitur, ea ad fructus terræ gignendos dirigitur. Sic
virtus renum fructum humanum ſpectat, ita, vt Venus in corpore nihil
operetur, nihil accendat. Nam huius rei renes officium præſtant, nec
præter hos quid aliud. Et ſicut Venus per conceptionem virtutis a
magno Ente accenditur: ſic renes a ſenſu & voluntate humana vim
acceptant. Mercurius pulmonibus Planeta ſimilis exſiſtit. Vterque *Pulmo Mercurius*
in hoc firmamento potens eſt: nec quiſquam alteri in ſuo quicquam im-
portat. Et quem vſum Mercurius terræ, ac quibus fructibus progi-
gnendis confert: hunc eundem vſum in Homine præſtant pulmones.
Iupiter Planeta eſt aſſimilis hepati vſque adeo ſecundum ſuam ſubſtanti- *Epar Iupiter.*
am, vt compertum ſit, abſente hepate nihil in toto corpore reliquum fo-
re: non ſecus ac ipſe Iupiter ſua benignitate tempeſtates omnes mul-
cet & temperat. Vtrique etiam æqualis motus, æqualis exercitij in ſuo
firmamento exſiſtunt.

Cap. VIII.

QVæ hactenus de Ente naturali poſuimus, quomodo ſe nimirum in
ſuis conſtellationibus id habeat: vt fundamentum rei melius perci-
piatis, eadem de ſideribus corporum quoque perſcrutabimur, & inde
quieſcemus. Veruntamen pro vberiore inductione nonnulla alia quo-
que deinceps afferemus, quæ vſum noſtræ huic Parentheſi non leuem
præſtabunt. Id ſequentibus fiet capitulis, hoc cognitionis principio.
Motus Spirituum aſtrorum corporeorum fit ab origine ſeu ſtemmate *Spiritus aſtrorum corporum*
ſuo, ad finem iſtius membri, econtra, ad ſuum ſtemma, veluti reflexio
ad ſuum centrum. Exemplum hoc eſto. Cor ſpiritum ſuum per vni-
uerſum corpus diffundit, non ſecus ac Sol per omnia aſtra ac ipſam te-
ram. Spiritus hic ſolus corpori vtilis eſt, non ſeptem illa membra [illegible]
ſua ſuſtentatione. Cerebrum ſolum ad cor peruadit, & a corde [illegible]
it ad centrum ſuum ſpiritualiter. Nec metam aliam vllam terit [illegible]
par ſpiritu ſuo ad ſolum progreditur ſanguinem, nec præter hu[illegible]
quam attingit. Splen curſum ſuum in latera & inteſtina dirigit [illegible]
nes viam per lumbos & partes vicinas, perque metas vrinarias [illegible]
tur. Via pulmonis circa pectus & guttur fit. Fel motum ſuum [illegible]

triculum & intestina suscipit. Hæc vt indicata sunt: sic nosse debetis, si illorum aliquod aberret, & in vias alias penetret, nempe Splen in vias fellis, tunc necessario morbos generari. Et ea aliorum quoque ductuum ratio est. Et hæc ex lib. *de Generat. morborum* dilucidius & clarius intelligetis. Sed hæc hic sufficiant. De ceteris stellis simile iudiciũ facite, quod & ipsæ in corpore reperiantur secundum quidem normam istius firmamenti: Quod verum reperitur de sideribus corporum, & erroribus astrorum, quæ sese ipsa suis ex reflexionibus, quas in motibus faciunt, alunt fouentque. Pro expositione huius dicimus, intelligere vos debere septem vitas, quarum nulla genuina & vera vita sit, vt est illa, in qua mens seu anima habitat: sicut de anima & vita traditur. Sic ergo comprehenditis, quomodo cetera membra a septem illis vitam sortiantur, nimirum vnumquodlibet a suo Planeta, id est, in eo motu, quem proprium habet.

Vita hominis septem.

Cap. IX.

CAput proximum finiuimus septem vitis, addentes, quodlibet membrum a peculiari Planeta foueri. Eo intellectu scire iam debetis, id hepati subiectum esse, quod ab hepate vitam habet. Sic, quod a corde viuit, cordi subiacet. Ita etiam de ceteris omnibus. Iam ergo Elementa corporis vobis obseruanda veniunt. Qua in doctrina si stylum alium inuehemus, quam qui in vobis placeat, & qualem collectæ vestræ resipiunt: de hoc non magnopere turbabimur. Ex his ergo intelligite, quidnam Elementa in corpore sint. Nam illa in Ente naturali vna dominantur. Morbi enim alij ex septem: alij ex elementis oriuntur: alij ex qualitatibus promergunt: quidam ex humoribus conflantur: nonnulli ex complexionibus fiunt: sicut deinceps dicetur. Sed vt hic Elementa corporis intelligatis, rem ex fundamento eruite. Ignis originem suam ex motu 7. accipit. Motus enim, quem illa habent, calorem in illis conclusum essentialiter extrudit, hoc modo. Elementum ignis in corpore inuisibile est, nisi per ictum aut plagam oculorum exsiliat. Tum enim scintillæ pro-
micant, hac de caussa, quod isto in loco ductus patent; & quod ictus iuxta
ulos factus est, quo loco scintillæ omnium difficilime occultari pos-
Sic, veluti in mundo hoc ignem nullum habemus, nisi excutiatur:
nodo idem in corpore quoque reconditus latet. Aqua in vniuerso
re inundat, in omnibus venis, neruosis partibus, ossibus, carnibus,
m in omnibus membris. Nec vllum totius corporis membrum
uin in se aquam habeat, & veluti terra, eadem cinctum sit & perfu-
er etiam in corpore est, ex continuo motu membrorum, qui ven-
in corpore ciet. Et sicut quatuor venti in mundo exoriuntur: sic

Elementa in corpore quidnam.

Ignis.

idem

idem intellige etiam de corporeis ventis. Porro, terra est id, ex quo nutrimenta enascuntur. Sic in homine quatuor Elementa reperiuntur, *Terra.* non secus ac eadem secundum prædestinationes suas in mundo exsistunt. Nobis tamen id potius probabile fiet, creatorem liberam creaturam ex quatuor Elementis condidisse, quæ non ex alijs membris oriantur: sicut libri de *Creato primo* demonstrant.

CAP. X.

SIcut hactenus traditum est de motu stellarum, hoc est, ipsius firmamenti: deinde Elementorum, quomodo in viuo corpore habitent, & substantialiter in seipsis consistant, vnumquodlibet in sua ipsius potestate: sic annexa cetera quoque plana doctrina vobis edisseremus. Et vt Ens naturale fundamentaliter innotescat, imaginationi vestræ reinculcamus quatuor complexiones, Choleram, Sanguinem, Melancholiam, & Phlegma. *Complexiones quatuor vnde.* Sed prout has enumeramus: sic nihil nobis negotij datum volumus ista opinione, qua asseritur, quod illæ ab astris aut elementis, sint aut veniant. Quorum nullum vel parte minima verum est. In hoc tamen vobis cedemus, & argumentum vestrum probabimus, quod nimirum singularis creatura in corpora data sint: ita nimirum. In corpore gustus 4. exsistunt. Totidem & in terra: *aciditas, dulcedo, amaritudo,* & *salsitudo.* *Gustuum 4. explicatio.* Horum quatuor vobis talem explicationem afferimus. Quatuor gustus perfecti sunt in vnoquolibet subiecto. In nullo tamen subiecto, præterquam in homine peruestigabiles sunt. CHOLERA principium *Cholera.* suum ab amaritudine desumit. Et res quæuis amara, calida & sicca est; ignem tamen non attingit. Ignis enim nec calidus, nec siccus est: sed est Ignis. Aciditas est MELANCHOLIA. Quicquid enim acidum est, frigidum ac siccum exsistit. *Melancholia.* Et hoc sub appellatione Melancholiæ intelligitur, nec ad terram quicquam pertinet. Terræ enim & Melancholiæ magnum interuallum aut discrimen est. PHLEGMA ex dulcedine oritur. *Phlegma.* Omne enim dulce, frigidum & humidum est: nec tamen aquæ æquiparatur: ideo, quod Phlegmatis & aquæ eadem ratio sit, quæ ignis & aquæ. SANGVIS ex sale est: & quicquid salsum est, est sanguineum, id est, calidum & humidum. *Sanguis.* Et hæc de 4. complexionibus notanda sunt, veluti in corpore oriuntur: vt sunt *Aciditas, Dulcedo, Amaritudo, & Salsitudo.* Ceterorum in sequente capite mentionem faciemus. Ita ergo pronuntiare licet: si Sal in homine ex Ente complexionis superat, tum sanguineus est. Si amaritudo præcellit, Cholericus est. Si aciditas præualet, est Melancholic⁹. Si dulcedo præminet, est Phlegmaticus. Sic itaq; 4. cõplexiones sunt in corpore, veluti in horto quodam, in quo nascuntur Amarissa,

polypodium, vitriolum, & sal nitrum. Et hę in corpore persistere omnes possunt, ita tamen vt vna sola præcellat.

CAP. XI.

Complexiones an certi quid de homine statuant.

INdicatis complexionibus sciendum est, præter has, prout existimatis, ex ipsa earum essentia nihil de homine pronuntiari posse: veluti si dicatis, sanguineum esse hilarem, melancholicum tristem. Nam hoc falsum est. Siquidem, quas vos proprietates naturæ vocatis, eas nos *proprietates spirituum* appellamus. Ita statuite, naturam horum nullum largiri, vt sunt hilaritas, doctrina, & similia. Soli spiritus ista gignunt, non ex natura promta, sed ex incorporeis, quæ in corporeis conclusa sunt. Prouerbio ergo isto, quod de natura promtum est, vti non debetis. Sapiens enim vir istud non promulgauit. Sed ad naturale Ens adhuc pluribus designandum, attendite ad humorem. Is tantundem est, quod *Liquor vitæ*. Ex eo enim viuit corpus. De hoc id cognoscite: humorem aliquem in corpore esse, qui corpus vniuersum sustineat & foueat. Is vita est membrorum. Is humor ENS per se est, gignens metalla in terra, & in homine bonitatem ac malitiam. Itaque hæc tali modo accipe. Homo dispositus ad mille virtutes est, & ad totidem malitias. Hoc ad eum non ex astris defluxit, nec ex vlla alia stella firmamenti: sed ex solo illo humore emersit. Id ab exemplo pateat: Mundus in se plurima metalla continet (hoc est, multas virtutes) alio loco peiora, alibi meliora. Id æque & in homine se habet. In eo virtutes plures insunt: ratio, quia ipsius humor est naturæ boni minera. In eo vitia plurima habitant; hæc caussa est, quæ multa mala metalla pariat. Et hæ virtutes non respondent moribus aut ingeniis hominum: sed æstimantur a coloribus & habitu. Qui enim bene coloratus est, is bonæ mineræ est. Qui prauum colorem habet, is mineræ prauæ est. Sed nec hoc affirmare potestis, hominem, qui rosam refert, ob id sanguineum esse: aut qui ceram præsentat, cholericum exsistere. Imo sic pronuntiabitis: Hic rosei ruboris est: ergo probus solaris. Aurum enim nobilis iste color in rosis est. Idem de aliis etiam coloribus iudicandum est. Quod ideo ad vos profitemur, quod ratum sit, colores vobis de humore testari. Ex quo etiam iudicium facere potestis, cuius naturæ iste humor sit. Ipsi enim multi subiecti morbi sunt, qui in alterius nullius potestate versantur.

Humor siue liquor vitæ.

Color quid in homine præsagiat, & an de humore testetur.

Particula prima.

AD prædictas de motu corporis demonstrationes iam hoc addite, motionum illarum in corpore quatuor esse: Firmamentum, Elementa, Complexiones, & Humores. De his quatuor notate, quod in illis omnes morbi consistant, & ex ijsdem oriantur. Nam secundum

Ens

Ens naturale morbi omnes in quatuor genera distribuuntur. Genus vnum syderum est. Hi sunt morbi Chronici. Alterum Elementorum. Hi peracuti exsistunt morbi. Tertium complexionum. Hi sunt morbi naturales. Quartum Humorum: qui morbi sunt tingentes. Et vt se quatuor hæc genera morborum habent: ita vos morbos Entis naturalis disponere discere debetis. *Morborū quatuor genera.*

Particula II.

Quo nomine vero omnia genera in specie designentur: id hac in Parenthesi non explicamus: sed in lib. de *Morborum Origine* planius definiemus. Atq; veluti Ens naturale vndecim distinctis capitulis descripsimus vobis: sic scitu vobis opus est, corpus illius violentia tum demum impeti, si cetera entia illud non impediant, sed benigne aspiciant. Cuius si fundamentum solidius poscitis, plura de morbis & in Practica inuenietis, quibus locis quod deest, hinc sarciri commode potest.

TEXTVS PARENTHESIS SVPER ENS QVARTVM

LIBER QVARTVS ET PAGOYVS.

TRACTATVS DE ENTE SPIRITVALI.

CAP. I.

ENs spirituale definientes, dicimus & ipsum perfectam potentiam esse, ad corpus vniuersum violandū, ipsumque in quoslibet morbos conijciendum. Contra hæc etsi varij insultus, variæ obiectiones importari possint: nos tamen iis omnibus tergum obuertemus. Nec enim nos valde ista mouere debent: quæ obiecta, sese ipsa promtissime diluunt & conuellunt. Et instantias ipsas firmas esse oportet: quales quidem, quæ nobis obduntur, nondum apparent. Explicaturi vero vobis, quid Ens spirituale sit, hortatores sumus, vt stylum, quē *Theologicalem* vocitatis, excutiatis & abijciatis. Quandoquidem non omne, quod Theologia vocatur, sanctum est: nec omne pium, quod illa vtitur, pariter nec omne verum quidem est, quod ex Theologia sumit, eam qui non intelligit. Quanquam & hoc constet, Theologos omnium operosissime hoc *Ens* describere, licet non sub nomine & textu nostri *Ens spirituale.* *Theologia non omnis sancta.*

quarti pagoyi. Adde quod ijdem inficientur, hic q; demonstramus nos. Interim vbi nerui & medullæ defuerint, verbis cum ijs haud colluctabimur. Garritus enim ex nuda bucca emergit. Qui, si auctorem Deum haberet, papiri nostræ iacturam differremus, & nos ipsorum scriptis addiceremus. Vnum interim mihi vobiscum est, & tale. Cognitio Entis huius haud quaquã ex fide Christiana profluit. Nobis enim Pagoyum est. Sed nec contra fidem eam est, in qua Christiani exspiramus. Hinc ergo vosmetipsos noscite, quod nullo modo Ens aliquod inter spiritus intelligere debeatis, vt si dicatis, omnes Cacodæmones esse. Sic enim incondite loquimini, & oratio vestra tota fatua est, quam ipse diabolus edit. In hoc Ente Spiritali attendite, quod nec diabolus, nec eius effectus vllus, nec vlla eius conspiratio hic contineatur. Diabolus enim spiritus non est. Nec spiritus etiam angelus est. Id nimirum spiritus est, ex cogitationibus nostris quod gignitur, sine materia in viuente corpore. Quod ab obitu nostro nascitur, id anima est.

Entis spiritualis cognitio non est ex fide Christiana.

Ens spirituale quid.

CAP. II.

CONstituto iã in priore capitulo consilio, vt vaga somnia & opinatiunculas dictorum Theologicorum missa faciamus: iam secundo vos instituemus, quomodo spiritum intelligere debeatis. Angelorum & dæmonum hic nullam mentionem faciemus: vt qui ad Philosophiam pertineant, quæ Ens nostrum nunq̃ descriptura est: sed ipsissima Medicinæ mater erit, de his quæ verba faciet. De spiritu ergo, quem Ens nostrum complectitur, quod primo cognoscendum est, sic se habet. Proponimus vobis, spiritum hunc morbos omnes suscitare non minus ac Entia cetera, citra omne impedimentum. Ex quibus colligite, subiecta morborum duplicia esse, in quæ morbi inuadant & imprimantur. Subiectum vnum est materia, hoc est, corpus. In hoc omnes morbi iacent, in hoc inhabitant, prout cetera Entia in ipsum agunt. Alterum subiectum materia non est, sed spiritus corporis. Is in corpore est impalpabilis, inuisibilis. Is per seipsum morbos omnes & pati, & ferre, & tolerare sicut corpus ipsum potest. Et ideo dicitur *Ens Spiritale*, quod corpus cum eo nihil habeat. Vnde iterum videris, tria prædicta Entia ipsum corpus spectare. Duo vero sequentia, Spiritale scilicet & Deale, referri ad spiritum. Et ne memoriæ vestræ elabatur, cogitate, quod patiente spiritu, corpus patiatur. In corpore siquidem se exhibet: nec tamen in corpore existit. Cuius rei hanc explicationem accipite. Duplices morbi in vniuersum sunt: Materiales & Spiritales. Materiales sunt hi, qui tinguntur materialiter, ceu Entia tria prima. Spiritales vero isti sunt, qui materialiter non tinguntur, vt Spiritales & Deales. Spiritales ergo iam persequemur, & eorum rationem explicabimus.

Spiritus hic quid.

Morborũ subiecta duplicia: Corpus & Spiritus.

Morbi duplices. Materiales. Spiritales.

CAP.

QVod duo su[illegible]
mus. Comp[illegible]
tate, is ad quid facia[illegible]
secus ac aer creaturas a sun[illegible]
ritus iste in corpore est subs[illegible]
ris spiritibus. Hi in collatio[illegible]
num alij, hoc pacto. Ego spiri[illegible]
rum mutua ea notitia est, quæ mea & i[illegible]
nos vtimur, nihil tamen nostris sermon[illegible]
lubitu est. Ex his iam intelligite, fieri p[illegible]
ac iras inter se mutuo alant, ac alter alterum l[illegible]
sauciat. Ea læsio spiritus est: spiritus autem ex[illegible]
patitur corpus & ægrotat, non materialiter, ex E[illegible]
ritu. Huc itaq; medicina spiritalis requiritur. Du[illegible]
& insolito sese amore prosequantur. Caussa affectus [illegible]
pore latet, nec ex corpore oritur, sed ex duorum cor[illegible]
silit, qui societate ista coeunt. Gemini hi spiritus & i[illegible]
odijs possunt, & in simultate ista perdurare. Quod, v[illegible]
atttendite, quod spiritus a ratione non gignantur, se[illegible]
Voluntatem ergo a ratione ita distinguetis. Quicquid [illegible]
tatem suam viuit, id in spiritu viuit. Quod vero secund[illegible]
uit, id contra spiritum viuit. Ratio siquidem spiritum nul[illegible]
mens a ratione gignitur. A voluntate nascitur spiritus is[illegible]
nostrum describimus, animam suo loco ponentes.

CAP. IV.

DE natiuitate vero spirituum hæc animaduertite. Certū est, in
tibus spiritum nullū exsistere. Nam perfecta voluntas in ipsis n[illegible]
Hoc ita accipite. Qui perfectam voluntatem habent, & ex ea agunt
seipsis substantialem spiritum generant, adeoq; factitium. Is homini
non confertur aut immittitur ex cœlo: sed is illum sibimet fabricat. Sicut
ignis ex silice generatur, sic ex voluntate hic quoque spiritus gignitur.
Et qualis status voluntatis: talis etiam spiritus est. Hinc exstru[illegible] in
qui in voluntate viuunt, spiritum illum habere, de quo p[illegible]
enuntiamus: qui veluti subiectum quoddam sit, [illegible] quod [illegible]
bi imprimantur, qui morbi isti nimirum ipsi [illegible]endi su[illegible]
perit sibi. Ita iam percognita natiuitate [illegible]
ligite, mundos duos esse pla[illegible]ti[illegible]
alter spiritalium. Ia[illegible]

IIII.

minus tamen ſpi-
uo perpetuo ha-
ram: & mutuo
ıns ſimilia, ſine con-
intelligite, licere nobis
dem & ſpiritibus licere.
amen mutuo ob id minime
que inuicem, quod bono iure
inde materialiter afficitur,
n eſſet, quod non eſt. Quod ſi tamen
æſi ſpiritus corpus iniuriam illam ferre
cepit.

C a p. V.

orbos infligere, iam dictum eſt. Id vero qui fiat,
t. Huius duas vias vobis oſtendimus. Vna, de qua
ſt hæc, quando nimirum ſpiritus ſeipſos mutuo læ-
m ac conſenſum hominũ, ſolis inuidiæ aut aliorum
ſtimulis concitati. Sicut horum vberior mentio ſit,
tur. Quæ vt hic repetantur, opus non eſt. Cognitio
ia Medico eſt, vt rem in numerato intelligat. Alteram
ritus nobis morbos infligunt, vobis iam expediemus.
ſtituimus: nempe per cogitationes noſtras, per ſenſus
n, perfecte inter ſe conſentientes, perfectam in nobis
confirmari, tandem vt conſentiamus, cupiamus ac quæ-
s corpori noxam ac damnum infligere. Decreta hęc & con-
untas *Mater* eſt, pariens ſpiritum. Hoc ita accipe. Senten-
m facit, ita ſententia mater ſermonis eſt. Sic, vbi ſententia non
nec oratio nec verbum. Idem circa ſpiritum accidit. Sicut ver-
gignitur: ſic pariter & ſpiritus, qui habitationem ſuam pro noſtra
luntate poſſidet, quæ plena & perfecta ſit.

C a p. VI.

SEd de his ſpiritibus vlterius attendendum eſt, quo modo damna no-
bis ... rant, ita nimirum. Si plena voluntate alteri nocere ſtudeo:
s in me creatio eſt quædam in ſpiritu, vt nimirum ſpiritus
oluntas ... ea ſatagat contra ſpiritum illius, quem cupio læ-
tra ipſ ... rpus, ſed contra ſolum ſpiritum, quem etiam
ficitur in corpore, ac in corpore damnum
us ... in corpore materialiter, ſed ſpiri-
itus libera lucta inter-
cedit:

cedit: qui vincit, re potitur. Quod vero aduersarius meus succumbit, ea caussa est, quia non eundem animi mecum feruorem & contentionem attulit. Quod si vero per accensionem spiritus in lucta me feruidior fuerit: tunc ego caderem, ille vinceret. Ex hac spirituum institutæ luctæ commemoratione intelligere debetis, quod per concertationes eas vulnerarij & similes morbi gignantur, non corporales. Corporales tamen morbi ita per spiritus gignuntur, vt corporaliter secundum suam substantiam incidentes morbos accipiant, qui in corpore perficiuntur & terminantur: sicut in lib. de *Origine morborum* amplius tractatur.

CAP. VII.

CLarioris intelligentiæ gratia de his pauca quædam exempla accipite: quibus, vbi vobis satis fecerimus, Ens hoc Spirituale finiemus. Primum esto. Compertum vobis est, imagines ex cera fictas pro voluntate spiritus contra alium, si terra obruantur, & lapidibus aggrauentur: tunc hominem illum, in cuius damnum imago ficta est, multis anxietatibus affligi eo in loco, vbi lapides congesti sunt: nec liberari prius, quam imago liberetur & eruatur. Tum & ipse anxius liberatur. Sed porro notate: si crus isti imagini confringitur, tum fractio ista ipsum hominem quoque attingit. Idem etiam verum est, de punctionibus, vulnerationibus & similibus. Huius rei caussam hanc attendite. Cognita vobis est Nigromantia, ex qua ista originem & vim desumunt. Potest enim Nigromantia facies quidem aut imagines fingere, quasi res talis esset, quæ talis tamen non est. Sed corpus lædere minime potest, nisi sit, vt spiritus alterius hominis per spiritum hunc lædatur. Sic Nigromanticus arborem fabricat, & eam fundo inserit. Hanc qui ferit aut vulnerat, seipsum vulnerat. Cuius hæc caussa est, quod spiritus ipsius, per spiritum arboris superiorem sauciatur. Is spiritus æque manus ac pedes, ac tu, habet: qui, si cæditur, te cædit. Tu enim & spiritus tuus, res vna sunt. Sed hoc ita accipe; corpus tuum id vulnus non accipere, etiamsi illud corpori palpabile simul & visibile sit. Id spiritus caussatur tuus, qui tua membra habet, ac corpus. Vnde cauere debetis, ne ipsi corpori remedia afferatis. Frustraneum enim est. Spiritui medelam facite, & sanum tunc quoque corpu[s] erit. Spiritus enim saucius est, non corpus.

Imaginũ ex cera fictarum potestas.

Nigromãtia quid possit.

Arborem nigromanticam trũcans cur seipsum vulneret.

CAP. VIII.

DE cereis autem imaginibus hoc obseruate. Si in voluntate m
tra alium inimicitia flagro: tum hanc perfici necesse est
um, hoc est, per corpus. Sic possibile est, vt spiritus meus, cit
corporis gladio meo alium perfodiat, aut vulneret, propter
um desiderium. Sic & hoc fieri potest, vt per voluntatem m

mei aduersarij spiritum in imaginem compellam: & ipsum aut distortũ, aut claudum, pro meo lubitu, in cera reddam. Et quamuis multæ aliæ quoque caussæ huc afferri possent: hoc tamen in Ente necessitas id non postulat. Nam Philosophia clarius hæc omnia proponit. Hoc scire & tenere debetis, operationem voluntatis magni in medicina momenti esse. Nam sibijpsi qui bene non vult, ac odio est, fieri potest, vt id, sibi quod imprecatur, omnino sentiat. Maledictio enim ex permissu spiritus est, fierique potest, vt hoc modo imagines quoque maledictis factis in morbos conijciantur, velut in febres, Epilepsias, Apoplexias & similes, si prędicto modo paratæ sint. Nec is vobis ludus sit, o Medici. Nam voluntatis efficaciam ne ex parte quidem minima compertam habetis. Voluntas Genitrix est istiusmodi spirituum, cum quibus rationalis nihil commune habet. Huiusmodi operatio in pecudibus quoq; accidit, multo quidem quam in hominibus facilius. Hominis siquidem spiritus remittitur & resistit multo potentius, quã spiritus pecudum. Quæ omnia multo dilucidiora reperietis in lib. de *Spiritibus*, & de *Generatione Spirituum*.

Voluntatis efficacia.

Voluntas spirituum genitrix

CAP. IX.

Fur cur vsu characterum ad locum furti redire cogatur & cædatur.

IDem & de Characteribus compertum habetis, quod nimirum fur redire cogatur ad locum, vnde profugit, quod itidem talis, etiam multis milliaribus absens, cædatur. Huius caussam notate: quod est fundamentum Entis spiritualis. Si quis figuram homini similem fingat, eamque ad parietem depingat; certum est, omnes puncturas, plagas & vulnera, in imaginem directa, huic ipsi infligi, in cuius nomine figura picta est, veluti fur est: idque hac virtute, quod furis spiritus in figuram illam pertrahitur per voluntatem spiritus alterius, qui illum in hanc figuram compegit. Vbi & hoc tenere debetis, spiritus hos, non secus ac homines inter sese admodum pugnaces esse. Hac de caussa, quicquid postulas, vt illi, qui furto tuum abstulit, inferatur: id re ipsa sic fiet, si in fictam figuram illud committas: ideo nimirum, quia spiritus tuus, spiritum furis in figuram eam coegit, vt tibi pro subiecto iam sit ferendi & patiendi, quicquid illi inferas. Sed hæc tamen ceteris, qui probi & boni sunt, inferri ita non [illegible]sunt, ideo videlicet, quia spiritus furis trepidus instar hominis sit: [illegible] contra probi viri spiritus, vt masculus, contra luctetur, & se tueatur, [illegible]us ac duo viri inter sese depugnarent. Quod vero fur ad locum [illegible]rere cogatur, hinc fit, quod spiritus tuus, spiritum alterius ad [illegible] reducat, vbi furtum admissum est: ex tua nempe voluntate. [illegible] ille ita superatus est, tum redire non potest illuc, nisi sit, vt in [illegible]quoddam, hoc est, imaginem siue figuram cogatur. Ea autem [illegible]te, tum operatio in medium pergit illud, in quo iste est. Sic

cogit

cogit ſpiritus hominem, vt ad locum eundem redeat. Quicquid enim per ſpiritus fit, id ſub ſpecie ſubiecti, in quo ſpiritus verſetur, fieri neceſſe eſt, (ſiue id figura, ſiue imago ſit.) vt ſpiritus nimirum tuus ſpiritum alterius in illud ſubiectum compellat: aut ſubiectum, in quo ſpiritus eſt, id eſt, homo ipſe cogitur currere, & id præſtare.

Cap. X.

Spiritus reos superant & euincunt.

Ex commemoratis attendere debetis, ſpiritus reos ſuperare & euincere, itemque operationes inuidiæ & odij perficere. Quod ideo vobis indicatũ volumus, vt intelligeretis, quam violenter & imperioſe *Ens Spiritale* in corpora dominetur, vt nimirum hac vi morbi plurimi, & eorum vniuerſa genera in hominem deriuari queant. Quibus in caſibus non naturalibus morbis debita remedia adhibebitis, ſed ipſi ſpiritui medebimini. Is enim eſt, qui ægrotat. Deinde & hoc notate, multos a ſpiritibus ægrotare per voluntatem, qui tamen non per figuras, imagines ac alia media afflicti ſunt: veluti ſunt huius viæ ignari. Et tamen in ipſis voluntas adeo potens eſt, vt ſpiritum alterius accendat & lædat. Hoc per medium fit ipſorum *Somni*: ita nimirum. Si dormiunt, tum ſomnia ipſorum in alteris perficiuntur ac implentur, ita, vt ſpiritus tuus alterius ſpiritum tibi dormienti adducat, quem tu dormiens ac neſcius veluti per inſomnium lædas, idque per medium verbi tui, quod dormienti egreditur nihil eius conſcio. Somnia enim inuidorum hominum verificantur, ſi ſibi inuicem occurrunt operabiliter, aut manu, aut ore: velut de *Somniis* clarius traditur. Somnium enim non eſt, quod ex ſpiritu fit, niſi forte ita fiat, vt indicauit. Ex ſpiritu enim ipſo oritur, de quo iam meminimus.

Ens ſpiritale plurium morborũ cauſa.

Somnia inuidorũ eorũs efficacia.

Particula I.

Sic iam intelligere debetis, manum lædere virum etiam non comprehenſum, vt ſuperius dictum eſt. Sic os ferit verbis illum, quem quæris. Sint tamen hæc ita intellecta, quod nimirum illud omne per medium quoddam fiat, idque per virtutem ſpiritus.

Particula II.

Similiter notate, fidem hic nihil operari, ſed ſolam voluntatem. De fide quidem aliquid huc afferre aut introducere, plus ſtultitiæ, quam ſapientiæ affine foret. Exemplum ſit. Per fidem ſeu credulitatem duo viri ſeſe cædere inuicem non poſſunt: ſed per ipſum opus. Sic duo ſpiritus voluntatis, non ex credulitate, ſed ex incandeſcentia ſuorum virorũ

oriuntur. Duo hi pugnant sine credulitate, vere, ipso opere, & impensis viribus: sicut de *Fide* & *voluntate* plura, vt & de Vitonissis & incantationibus indicantur.

TEXTVS PARENTHESIS SVPER ENS QVINTVM

LIBER QVINTVS ET NON PAGOYVS. *TRACTATVS.*

DE ENTE DEI.

CAP. I.

Ostquam in prioribus, in principio nimirum librorum nostrorum indicauimus, constitutum nobis esse, ex parte quadam quatuor libros more & stylo Ethnico cōscribere, hac de caussa, quod quilibet homo Christianus, qui quomodocunq; aliter, quam pro tenore Fidei nostræ scribit, gentiliter scribat: nunc ergo in hac Parenthesi nostra morem & ritum istum gentilem remittemus, & per omnia Christiano stylo vtemur in quinto hoc libro ENTIS DEI conficiendo, ne gentilismum nostrum porro accusandi ius habeatis. Etsi vero absoluta hac Parenthesi, quinq; Praxeos libros annexuri simus, vt hic liber compleatur & perficiatur: præmonitos vos tamen velim, nos ipsum hunc quintum librum Christiano stylo iterum finituros, & quatuor sequentes, quos in principio indicabimus, gentilitia dicendi proprietate, tractaturos esse. Id quod citra confessionis Christianæ probrum nobis facile licebit, ideo, quod ritus Ethnicus pro ipsa & ex ipsa procedat, sicut a Deo id ita prædestinatum est. Quanquam autem ipsi morbi quoque ex natura oriantur, secundum prædicta quatuor Entia: fas tamen erat, nos ipsorum curationes ex fide indagare, & non ex natura. Sicut hoc praxeos liber V. planius faciet. Ideoque non verebimur quatuor Entia enumerare, etsi quidem Ethnica exsistant. Vos tamen verum & integrum fundamentū curationis ex quinto libro, in qua genuina medicina producitur, eruere debetis. Ceteros quatuor praxeos libros non pro Christianis, sed pro gentibus condimus. Nam medicinæ fundamenta ad omnes homines propagare satagimus: partemque suam Turcis, suam itidem Saracenis, suam Christianis, suam Iudæis conferimus, sicut hi libri declarabunt.

Protestatio de genere scriptionis.

CAP.

Cap. II.

CHristianis hominibus hæc commentantes, eosdem admonitos velimus, vt hanc quintam Parenthesin diligenter euoluant: ex qua addiscunt, quomodo vniuersos morbos ex hoc institutionis puncto tum quærere, tum curare debeant. Idq; hoc modo. Notum vobis est, tum sanitatem, tum morbos a Deo immitti, & non hominibus. Hominum vero morbos in duos ordines digerere debetis: Nempe in Naturã, ac in Flagellum. Naturale, est Ens primum, secundum, tertium, quartum. Flagellum est quintum. De hoc id notandũ est. Deum nobis præfixisse pœnã, exemplum, & in morbis conscientiam, vt ex illis intelligamus, res omnes nostras nihili esse, & q, in nulla scientia solide fundati simus, veritatemue sciamus. Quin imo nostra imbecillitas vbiq; elucet: & nec posse nec scire nostrum quicquid est. Sed vt ad rem veniamus: sciendum est, Deum & sanitatem largiri, & morbos immittere, & remedia his debita simul ostendere. Quomodo se vero ista in Medicina habeant: credite mihi, super hoc explicationis nostræ punctum constituta & prædestinata omnia esse. Punctum id, tempus est. De quo attendite, necesse esse, vt morbi vniuersi in temporis commoda hora sanentur, & non pro nostro arbitrio cogitatuq;. Cuius dicti sententia hæc est, nullum nimirum Medicum sanitatis terminum scire posse. Hic enim in manu Dei est. Et morbus quilibet *purgatorium* est. Ideoq; sanare nullus medicus potest, nisi sit, vt Deus hoc purgatorium remittat. Medicus siquidem is esse debet, qui in prædestinationem purgatorij operetur ac laboret.

Sanitas & morbi a Deo. *Morborum ordo duplex.* *Natura & Flagellum.* *Medicus nullus sanitatis terminum scit.*

Cap. III.

DIximus, quemcunq; morbum purgatorium esse. Cauendum ergo diligenter vnicuiuis Medico, ne temere præsumat sciens esse horæ vel sanitatis, vel medicæ suæ operationis. Hoc siquidem vniuersum in manu Dei positũ est. Prædestinatio nisi talis sit, qualem vos Medici præsumitis: tum nulla medicina ægrum sanabitis. Si vero instet hora prædestinationis: ægros sanitati redditis. Hoc attendite hic: si offertur vobis æger aliquis, hunc Deus ad vos trãsmisit, si in cura vestra sanescit. Sin minus, a Deo ad vos missus nõ est. Nam si tempus instat horæ redemtionis: tunc demum ad Medicum Deus ægrum relegat: ante id tempus vero nunq̃. Et quidquid citius aduenit, huius non est fundamenti. Imperiti ergo Medici purgatorij sunt dæmones, a Deo ægris immissi. Intelligens, medicus eorum est, quibus Deus horam sanitatis admouit. Tum & hoc inculcandum vobis est, prædestinationem impediri minime posse, etiãsi medicus generosissimus & artificiosissimus exsistat. Horam eam instare

Morbus omniũ purgatorium. *Medici imperiti dæmones sunt purgatorii.*

oportet, quæ finis sit purgatorij. Et ad quem felicitatis & sanitatis Medicus a Deo non mittitur, isti a Deo sanitas nulla donata est. Cum ergo hoc modo Deus Medicum ægro immittat: iam expendite apud vos, an beneficio artis suæ Medicus quicquam efficiat, an minus. Sic cogitate: Deum & morborum medicinas, & præter has ipsum Medicum creasse: sed differre hæc ad ægrum tam diu, dum constituta temporis hora impendeat. Et tum demum cursus tam naturæ quam artis procedit. Ante id nequaquam, nisi tempus appropinquarit.

Medicus an arte sua quicquam efficiat.

Cap. IV.

COgitandum ergo vobis & recolligendum erat, quod Christianos vos ꝓfiteremini, supra naturã & super eam constitutos; vobis vero virtus artis subtracta est (etsi via quidem recta aliquando incedatis) dum temporis hora appulerit. Hora siquidem temporis, hora vestræ operationis est: nec prius, etsi hora artis instaret. Cum vero testemur vobis, Deum caussam esse omnium morborum, id ita accipite, q. æque id, quod aduersum est nobis ac vtile & commodnm, creauerit, ideo, quod nostrum purgatorium habemus: sicut de *purgatorio* vos prolixius informabimus. Et licet ille quidem, vt qui morbos nobis crearit, sine omni medicina eosdem a nobis auferre facile possit, si hora temporis instaret, & finis purgatorij approperaret: attamen cur id non faciat, id in caussa est, quia sine hominibus, aut horum opera nihil quicquam agere vult. Quod si miracula edit, humanitus & per homines eadem edit. Quod si miraculose sanat, per homines id exsequitur. Sic hoc ipsum quoque per Medicos perficit. Sed quia duplices sunt Medici, qui nimirum miraculose sanant, & qui per remedia sanant: hos ita distinguite: Quod, qui credit, operatur per miraculum. Cum vero credulitas non tam fortis sit in omnibus, & hora purgatorij elapsa sit, & tamen fides non adsit: tum medicus miraculum exsequitur, quod Deus mirabiliter ederet, si credulitas in ægro vigeret: sicut de his in 5. libro de *cura Deifica* vel *fidelium* hæc clarius deducuntur. Sed ne quæstionem hanc nudam vobis relinquamus, vberioris intellectus caussa ad explicationem sequentem animum aduertite.

Deus cur morbos a nobis non auferat sine medicina

Cap. V.

SCiendũ ergo vobis est, temporibus Hippocratis, Rhasis, Galeni, &c. curationes valde fortunatas & felices fuisse. Caussa est, quod purgatoria illis seculis fuerint parua. Sed & iam & deinceps, quia mala confertim inualescunt, in dies magis magisq; infelices redduntur curationes. Quia de caussa etiã peiores in orbe medici nũquam exstitere, quã hodie. Purgatorium enim nimis violentũ est, vt a nullo sopiri medico possit. Quod si pri-

Curationes cur Hippocra. tempore felices fuerint.

si primæui M…
cæca & nulla …
cessit. Quare …
ducamur ad intelle…
empla, & indicia seu com…
dem auferat, Christiane, non …
Christo. Æger enim, qui spem …
me est. Euentum vero qui Deo c…
modum, quo sanari queat, comm…
siue per industriam propriam: siue …
Christiani tenere debetis, Deum pro…
Is altissimus est, non infimus, potissimu…
quo nihil fit. Ethnici vero & infideles de aux…
contra ad Deum vociferamini: is vestrum …
mittet vobis, siue is sanctus, siue Medicus, siue al…

CAP. VI.

CVm iam demonstrauerimus, Deum esse, qui s…
bos conferat: hoc loco recuperandæ sanitatis m…
hemus. Nec enim isti tractationi hic locus tam pr…
quinti praxeos. Potius hic explicationem institu…
Dei potens sit vniuersos homines morbis affligendi, …
motu & ordine naturæ accidit, sicut de 4. præscriptis …
Id breuibus hoc modo vobis præfigurabimus. Noui…
hominem Deo subiectum esse cum vniuersis creaturis. …
teri debetis, Deum hunc esse, qui creata fortunet aut in…
attendite, Deo pœnas geminas in manu esse: Alteram qu…
ram quæ mortem spectet. Hæ ex quibus caussis sint, alibi e…
Pœna, quæ mortem sequitur, hic omittetur. Quæ in vita irrog…
huc spectat. Ita dicemus. Meministis, ex peccato mortem pro…
vnius viri caussa, qui quidem peccatum ipse non patrauit: sed pr…
magnum iudicium cœlestium, sicut de morte disseremus in lib. *de M…*
Porro autem notate, quod caussa ista, quæ mortis iudicium super …
pronuntiauit, iam deinceps contra nos nihil agat. Id agit creator. Q…
quid cum aduersarij parte non facit, id punit, non propter ipsi…
tum, sed saltem propter signum. Tum etiam, vt illi digno…
os habet. Et hi nullo medico subiecti sunt. Deus enim i…
tos esse vult signo aduersarij. Sed alij sunt, quos Deus n…
rum recta fide & petitione. Hi subsunt medic…
missione.

nam prosta-
e cognouisse
aciet. Et licet morbi
ec hæc caussa est, vt con-
noram & tempus considerari
obis, ne quocunque modo me-
qua vel Deus vel vos metat: quæ
Quomodo vero & medicina &
nter notandum est vobis medicis:
nsiliunt, nec vlla ex caussa alia, sicut Ar-
naturales medicinæ quoque similiter ex
iunt: & quia, vt supra quoque dictum est, nul-
hora messis, id est, mandatum diuinum adsit,
monstrat. Hic ergo quomodo Medicina qua-
vt merito profiteri possit medicus, se Medicum
uus & minister naturæ est. Deus vero dominus na-
consequitur, Medicum sanare neminem posse, nisi
immittat. Sic attente quoque notate, quod Helle-
erducat. Quod vero a quocunque Medico sumtus
m est: Ratio, non cuilibet Medico prædestinatus est,
datus in salutem ægri, cui datur. Ars enim veri Medi-
& dosis & praxis, & principium, Tum & æger ad ipsum
d ægrum. Et quæcunque ciuitas bonum Medicum alit,
anat: hæc habet, de quo iure suam felicitatem deprædicet,
lla, quæ malum fouet Medicum. Hoc etiam intelligimus de
nctis, quos nullo modo hic excludimus.

Cap. VIII.

vero sciatis, quæ caussa sit, quod Deus & medicinam & Medicum
crearit, ipse tamen nihilominus medicetur, & per Medicum opere-
r, nec ipse per sese sine auxilio medici sanet: pro explicatione huius at-
dite, hæc nimirum Dei arcana esse, quod nolit, vt æger sciat, Deum
icum esse: sed vt ita ars & practica suos progressus habeat: & vt ho-
ipsius non in miraculis saltem sentiat, sed idem etiam in
imaduertat, quæ per summum medicinæ artificem sa-
uersum ex ipsius permissione in tempore suo, sicut prius
ratum est.
quo intelligite, caussas morborum, ex potestate
peruestigari non posse, vt sciatur,
per

per quem, aut quo modo infligantur, sicut id in quatuor Entibus fundamentaliter cognosci potest. Huius rei simile exemplum est, ac si quis pannum habens, tunicam sibi pro suo arbitrio fingat. Sic Deus quoque nobiscum agit, modo adeo secreto, vt nullus sentire Medicus queat, ægrum illum ex potestate diuina decumbere vel non decumbere. Suam enim potentiã ac pœnã ita tacite cum quatuor Entib⁹ commiscet, vt nemo intelligat aliter, quã Ens illud esse ex Entib⁹ quatuor vnũ. Et hæc ipsissima caussa est, cur quatuor Entium morbi nõnulli, nulla ope sanari queant. Nam hora finis non instat, non impendit tempus, non numerus. Continuant ergo & durant ad horam vsque mortis, qua omnes morbi finiuntur. Vbi tam insignis fit mutatio, vt morbus nullus amplius relinquatur, sed is velut album in nigrum mutetur. Quamdiu enim morbus durat, mors nulla est. Hæc vobis pro commonefactione purgatorij, & horæ finis, velut Christianis dicta sunto.

Particula I.

SIcut de Ente Dei ad vos disserimus: sic certo statuere debetis vobiscum, vanitatem summam admitti, si fiduciam aliquam in artes eas, quarum probe periti estis, figatis. Id enim gentiliter egisse est. Semper vos autem in Ens Dei dirigere debetis. Et hoc Christianum est, cum successu prospero coniunctum. Medicus enim, non simul Christianus, voluntatem Dei, (ea est prædestinatio) nihili facit: sicut Archidoxis vobis monstratura est.

Particula II.

QVod si vero de Ethnicis medicis, siue Christiani siue infideles (nam vna omnium secta eorum est, qui fide non vtuntur) sint, obijci nobis possit, quod & illi ipsi ægros, fidelibus Medicis nihilo infelicius sanent: id Ens quidem nostrum nec infringere nec grauare potest, hac ex caussa. Nam si quid fieri cessareue necesse est: tunc omnino profici ab ijs debet, qui id aut possunt, aut ibi præsto sunt. Hoc in hac re discrimen est, quod fidelis contra naturã non operetur, velut Ethnicus. Vult Ethnicus, & instat, medicina succedat, nec ne, quasi quidam Deus esset. Fidelis, si, qu[illegible] ad medicinam pertinent, accurauerit; tum, si non succedat, rem h[illegible] & tempori committit, quod Deo placiturum sit. Nam & ipsa med[illegible] aratrum Medicorum est, quod Deus non prohibuit: quia vtilit[illegible] ta dominatur, Respublica nihil est, tum pijs suam quoque annon[illegible] ficilem reddit; omnia ad laudem sui creati, & vt virtutes, quas c[illegible] emicent, quæ scilicet caussa potior est omnibus his, quas ante sta[illegible] sicut *Musalogium* commonstrat.

CONCLVSIO.

Prædicta Parenthesis Theophrasti de Quinq; Entibus.

POstquam vobis indicauimus Parenthesin, quam Prologo & 5. libris praxeos interseruim⁹: iam eius hic finem statuemus. Ac veluti Parenthesin intellexistis, sic quinque Entia esse, compertum habetis. Illa admodum efficacia & potentia sunt ad quosuis morbos introducendum, vno quouis etiam in se considerato.

Deinceps autem finita Parenthesi, opus incipit, quod procedens in quinq; libros diuiditur, sicut Prologus conclusionem excipiens, ostendit. Citra illos ita versabimini, vt non putetis, practicam super morbos vnius originis saltem constitutam esse: sed eam in quinq; vias diuisam proponi, sciatis, sicut supra quoque dictum est. Id quidem, si vos Naturalis Entis medici cum complicibus astronomis fortassis nobis non indulgebitis, nihil id nos mouebit, vt nec ipsa scripta Theologica. Nam penes vos hactenus veritatis haud multum inuenimus, si de fundamentis & veris principijs loquamur. Si bonos & industrios omnino vos medicos probare vultis: tum id operam date, ne quid caussæ perdatis per Ethnicum & Christianum, cui studuistis, stylum: nec patiamini imperitos medicos vobis obloqui, qui nigro & purpureo colore velantur. Phantastæ etenim sunt, qui ex phantasia sua nugantur, cui nemo fidere potest. Et in conclusione hac annotate, partes duas esse, quibus homo vtitur: Artem, & Phantasiam. Ars; hoc est, omnis ratio, sapientia & intelligentia, procedit in veritate, quæ experientiæ basi innititur. Qui vero Phantasmatis indulgent, fundamento carent. Præsumta enim sententia, numerata & cognita ambitio est, quæ vicinis vestris haud inexplorata est. In partibus his duabus, virum sapientem probe emunctum & politum esse decet, nimirum, vt sit artifex: & non sit pur puratus phantasta.

Medici imperiti taxantur

Ars.

Phantasia.

PRO-

PROLOGVS IN LIBROS QVINQVE PRAXEOS PARAMIRI THEOPHRASTI HOHENHEImensis incipit.

Candido & æquo Lectori S.

Eneuole Lector, cum Theophrastus Paracelsus, in libellis Prologorum huius paramiri, ac præcipue in præcedenti conclusione expresse planeq; polliceatur, se quinq; libros praxeos, ad paramirum hoc spectantes, ac post parenthesin locandos describere velle: suspicio apud animum tuum oriri posset, quasi illi quorundam inuidia supprimerentur, cum hic omnino desiderentur, & pro auctoris pollicitatione finitam parenthesin medicam iam non sequantur. Hac igitur de caussa cumprimis necessarium visum fuit, paucula quædam præfari, teq; suspicantem certiorem facere, istos quinq; libros practicos apud hosce Theoricos nunquam repertos fuisse. In chartis enim istis, in quibus auctor Theoricam hanc designauerat, plura non conscripsit, sed hoc Titulo Prologi in libros quinque praxeos *illam fineit, ita vt tria prope papiri folia in Quarto vacua relinqueret: sicut id ex ipso auctoris autographo, quod apud eximium dominum D. Ioannem Homelium Secundum in Styriæ oppido* Pettauio *asseruatur, patet. An vero Paracelsus practicam illam singulari alio libro consignarit & absoluerit, nemini compertum est. Hunc is quidem valde familiarem morem habuit, vt cognatos sibi ac affines libros minime in vnũ opus colligaret. Vnde fieri facile potest, vt isti quidem alio loco, hactenus tamen nondum explorato, reconditi lateant. Ego tamen, quod sciam, a nemine quoque vnquam quid comperi, qui eos practicos quinque libros viderit aut vbi reconditi asseruentur, cognorit. Interim tamen, si Deus ac Fatum fauerint aliquando, vt alicubi eruantur, & ad manus nostras perueniant: rei literariæ publicæ minime inuidebuntur. Istis interim, quæ sors nobis obtulit, vtamur fruamur contenti. Nam, quæ alia desiderantur, egomet quoque cum plurimis aliis doleo ac queror. Nullum siquidem dubium est, quin Paracelsus dictos quinque modos Sanationis omnium morborum solide ac dexterrime descripserit, qua nimirum ratione quilibet morbus induserie, idq; aut iuxta methodum Naturalem siue rationalem, aut secundum experientiam ex Forma rerum Specifica, aut per Characteres & Imagines, aut Spiritualiter, aut tandem per fidem Christianam sanari possit ac debeat. Hic ergo quæ deficiunt, sedulus Lector eadem ex aliis Paracelsi libris, in quibus particulatim huiusmodi curas monstrauit, sparsim que colligere ac complere poterit.*

Practices Paracelsicæ libri nunquam reperti.

Alterum vero Paramirum, quod iam ſequitur omnino a prænominato diuerſum eſt, nec ad præcedentia ſpectat, ac ab auctore ipſo modo alio diſpoſitum eſt, velut idem in nonnullis aliis quoque libris fecit: quorum nonnulli vice ſecunda ac tertia diuerſis diſpoſitionibus ab ipſo deſcripti exſtant. Ad Paramirum autem ſequentes libri hi annumerantur.

De cauſſis & origine morborum ex tribus primis ſubſtantijs Liber primus ac ſecundus.

De cauſſis & origine morborum ex Tartaro, ſex Tractatus, qui pro libro Paramiri tertio habentur.

De cauſſa & origine morborum matricis, Liber Quartus.

Libri de cauſſa & origine morborum inuiſibilium pro parte ſeu libro quinto habentur.

Etſi enim libri hi non vniuerſi ab auctore titulo iſto donati ſint, ſicut idem in pluribus aliis quoque libris diligenter (vt debuerat) non admodum obſeruauit: vniuſcuiuslibet tamen libri initium aperte prodit, memoratos eos libros ad Paramirum hoc ſpectare, ſicut bono ordine ſeſe inuicem conſequuntur.

OPVS PARAMIRVM AVREOLI THEOPHRASTI BOMBAST, AB HOHENHEIM SVEVI HEREmitæ, dicti Paracelſi Magni.

In honorem eximii ac præſtantis Joachimi de Wadt Doctoris & Conſulis apud S. Gallum conſcripti.

LIBER I.

Voniam ſine cognitione principiorum & præceptorum vere nihil & ſolide intelligi poteſt: æquum eſt, vt opus hoc Paramirum, tibi pro ceteris vir eximie, Dn. Doctor Ioachime de Wadt inſcribatur, qui ſolus præ omnibus quamcunque viam ad veritatem tendentem, vt & ſingulariter eos, qui illam terunt coluntque, promoues. Aequum inquam eſt, vt ante omnes hoc tibi opus conſecrem, propter obortos miros errores in arte medica: cuius tu quidẽ ex omnibus Heluetiæ, patriæ noſtræ, ciuibus, cultor es præſtantiſſimus, qui iure palmam hanc laudis obtines, vt te præ vniuerſis huic meo operi iudicem

Encomiũ Ioachimi de Wadt.

præficiam. Nam te censorem candidum & noui, & spero hic fore: vt quẽ non pudeat errores cognitos repudiare, & splendenti veritati astipulari. Hæc mihi caussa fuit, cur te cumprimis aspicerem. Et ne tempus meum, quod in S. Galli vrbe tero, frustra impenderem, placuit famam tuam, & in rebus naturalibus cognitionem ac sapientiam ita suscitare ad iudicandum, vt vtriusq; nostrum perpetua memoria apud eos omnes, qui medicinam admirantur, glisceret. Tu enim nõ tantum conseruator, & membrum primarium in veritate, quæ æternum respicit, accipienda & propaganda inuentus es: sed etiam rerum corporis, in quo æternum habitat, promus ac ministrator non parcior clares. Quare omni iure me decuit, vt hoc Paramirum meum opus tibi dedicarem, quod ita incipit.

Primo omnium nouisse Medicus debet, hominem tribus substantiis constare posse. Licet enim is ex nihilo conditus sit: est tamen factus in aliquid. Hoc aliquid diuisum in tria est. Hæc tria totum hominẽ constituunt, & sunt homo ipsamet, & homo est idem quod illa tria, ex quibus, & in quibus ipse omnia sua cum bona, tum mala, quoad corpus Physicũ, possidet. Ad hæc itaq; consequitur, medico opus esse, scire illorum diuisionem, & cognoscere eorundem compositionem, conseruationem, & dissolutionem. In hisce etenim tribus consistit tota, dimidia & minima tum sanitas, tum ægritudo: ita vt hic inueniatur, quantum & quam multum sanitatis, & quodnam pondus morborum sit: Hoc enim medicus negare non debet, ægritudinẽ consistere in pondere, in numero, in mẽsura. Quod si ergo consistit ita: ante omnia harum rerum fundamentũ, ex quo sese proferant, statuendum est. Et hoc omnium maxime necessarium est, quod in introitu hoc probe examinetur. Iuxta illa mors quoq; est in isto, si tribus illis vita præciditur, quorum tamen colligatio vita est, & ipse homo. Sic a tribus illis substantiis prodeunt omnes caussæ, origines & cognitiones morborũ: porro etiam signa & proprietates, & quicquid medico scitu opus est. Ergo necessarium est, vt tria hæc a medico rectissime pernoscantur, & secundum omnes suas proprietates, quales nimirum sint, & quomodo sanos vel ægros reddant, expendantur. Nam vna eademq; est scientia, quo modo homo sanus, & quo modo æger sit, vel fiat. Nam sicut ex sano ægritudo oritur: sic ex ægritudine sanitas fit. Quare nõ saltem sciendæ ægritudinum origines sunt: sed etiam reparationes sanitatis. Imperiti autem medici in lucem naturæ illapsi sunt, & illam obscurarunt: qui tres has naturæ substantias inexploratas relinquentes, fundamentum quoddam extraneum assumserunt, quod proprium eorum cerebrum per phantasias illis suppeditauit sine omni naturæ lucis testimonio. Nec cogitarunt isti, non posse quenquam medi-

Homo tribus substantiis constat.

Ægritudo in quibus consistat.

cum fundamentum, aut morborum, aut hominis cognitum habere, niſi teſtimonij ſatis a luce naturæ acceperit. Lux iſta eſt magnus mundus. Sicut enim aurum ſepties per ignem probatur: ſic etiam ſepties & pluries medicus per ignem probari debet, hoc eſt, ignis probat tres has ſubſtantias, quas puras & nudas, mundas & ſimplices exhibet. Hoc eſt, quia ignis non adhibetur, propterea nihil probi præſto eſt. Ignis omnia probat: hoc eſt: ſi impurum ſeparatur, tres puræ ſubſtantiæ exhibentur. Sic & Medicus probatur: non vt ipſe comburatur: ſed vt ars eius, theorica & practica in igne initietur aut baptizetur. Nam illa ante oculos ruſticorũ ſe non produnt, nec etiam tam facile prehenduntur. Quare ignis eſt illud, quod obſcurum prodit, & in apricum protrahit. Et tali modo ſcientia medicinæ proponi debet.

Lux naturæ.

Ignis omnia probat.

Iam ſequitur, quia Deus medicinam creauit, ideo per ignem conſiſtit. Sic etiam medicum creauit, vt ex igne naſceretur. Iam vero medicus ex medicina eſt, non ex ſeipſo, ideo naturæ examen ſuſtineat opus eſt, quæ natura ipſe mundus eſt, & omnis eius capacitas. Et quod natura ipſum docet, id ad ſuam ſapientiam is referre debet, in ſua tamen ſapientia nihil quærere, ſed in ſola naturæ luce: & poſtmodum doctrinam illam in condum memoriæ reponere. Iam vero Medicus cum ſuis operibus aſpectabilis eſt; manifeſta eſt etiam ipſa natura, nullo recondito. Tam conſpicuas quoque oportet eſſe cauſſas ſanitatis & ægritudinis, & nihil obſcurum latere. Ideo primo ignis nominatur, in quo diſſoluuntur ea, quæ abſcondita erant, vt fiant conſpicua. Ex hoc aſpectu naſcitur medicinæ ſcientia. Ita enim illa teſtatur. Quia medicus ex medicina medicus eſt, & non abſque ea: ipſa vero illo antiquior ſit, quod ille ex ipſa ſit, non contra: tum opus eſt, illud vt conſideret, & in eo ſtudeat, quod ipſum conſtituit, non in eo quod ex ſeipſo promit. Sic in natura Medicinæ poſita eſt ſapientia, ars, Theorica, Practica, &c. Medici, nec in medico ipſo ea ſita ſunt. Quibus abunde ſatis confutatus eſt error, quicunque in natura non inuenitur, ſed ex ſolo præiudicio ſtabilitur & proponitur. Nam in igne præceptor eſt, non in diſcipulo ipſo. Sed adhuc multo intelligibilius hoc eſt: In homine intus nihil eſt, quod ipſum medicum faciat, etſi in ſe præclarum ingenium habeat. Nam in eo nihil artis eſt: ſed vacuum illud exſiſtit inſtar ciſtæ inanis, affrabre factæ. Idoneum tamen idem eſt ad recondenda ea, quæ ingeruntur ipſi, Theſauros nempe noſtrarum manuum. Sic ergo præclarum ingenium illud ſine omni experientia, arte, & medica ſcientia eſt. Verum, quæ diſcimus ac experimur, hæc in ipſo aſſeruamus, & ſuo tempore repromimus. Sed iam duo contemplemini exempla, vt medicum eo facilius contemplari poſſitis. Primum tale

Medicina per ignem conſiſtit.

Ignis facit medicũ, eſtque medicinæ theſaurus

Medici conſideratio.

tale exsistit. Vitrarius ... suam accepit artem ...
quod propria ratio ...
it subiecta artis, ea...
vitrum illi commonst...
& medici ratio est. Itaque te...
rius, qui domum exstruit, artem ...
test, si securim & ligna promta h...
si enim tum pharmaca tum æg...
cognitione destituitur. Si vero ...
sit quidem esse Medicus. Ideo op...
parare queat. Porro ei opitulatur ...
Pari modo præclaritas ingenij arc...
est. Sed ex igne prodit thesaurus, in ...
trarius artem faciendi vitri ab igne didicit ...
nesciret, artem autem detectam recondisset ...
entiam artemque medicinæ. Et hæc probat...
rum est, partem imperitam (id est, eos, qui e...
suum præceptorem agnoscere non velle, sed suam ip...
medica sapientia habere, & illi incumbere. Quod i...
merito dicendum est. Quicquid ignis docet, id sin...
prehendi, nec comprobari potest. Nam sapientia ...
quam ab experientia haurimus. Altera, quam ex nostra ...
mus. Sapientia experientiæ iterum duplex est: Vna ...
mentum & magister est. Altera ipsius error & seductio ...
illa, quam ex igne accipit, dum artem vulcaniam exercet i...
tione, fixione, exaltatione, reductione & perfectione, cete...
nexis operibus. Hac in experientia tres illæ substantiæ ...
cuius naturæ ac proprietatis aut compositionis sit, quicquid ...
niuersis in omni mundo continetur. Altera vero est illa, quæ s...
aliquid assequitur, sine prædicta experientia. In hac quod sem...
ctum inuenitur, non confirmatur, quod semper rectum sit, vt in h...
perientia fidendum & standum sit. Hoc ædificium fundo caret, ...
quo exstructus error est, qui fictitiis sophismatis glossatur. Talis siqui-
dem sic secum ipse cogitaret: quis hoc tibi largitur experimentum?
Nimirum iste. Quis huic? Alius, & sic retro vsque ad omnium p...
mum, a quo omnes acceperunt: tunc res ad Vulcanum redit & ...
rum. Ita scitote, nos non ex huiusmodi auditu aut le...
medicina doctos fieri debere, sed, qua ratione pri...
nos. Illum qui docuit: is doceat & nos. Ad...

ſi quis dicat: ... *ſaluus eris:* tum certe
... res redit ad eum,
...mus ad ipſam Medi-
...mus. Nam ſi velim, vt
...us, ſed de aſpectabilibus rebus
... Nam magni hoc reputandum
...alpabiliter ante oculos noſtros
...pſum noſtrum, veritatis omnis
... multo conſpectius & viſibilius
...abiliter etiam non per ſomnium,
...ere debemus. Hæc omnia vero in-
...ulis ignis caruerant. Ex quo deinde
...uam etiam vaga & mobilis illa medicina
... eſt, in homine quatuor humores ſecun-
...ndi. Res penes fidem eſt. At medicinam non
...ſtitutam oportuit. Nihil in fide perſiſtit, præter
...em æternam. Omnis contra medicina corporis
...ne omni fide. Cum panolethria hac ita comparatum
...nibus erroneis: vbi non quilibet, qui dicit, *Domine, Do-*
...ietur. Hoc eſt, ſi Medicus non ſis, eius tamen vſum af-
...entum tuum offerens dicas, *hoc fac, hoc fac:* iam iterum
Nam medicina te non exaudit: nec tu verus harum oui-
Hoc tamen reſpondet tibi: *Non noui te:* ægrotis medico
...ipſi quoq; norint. Nam ipſorũ cauſſa conditus eſt. Qua-
qui vocatur, Medicus eſt: huic medicina ex terra produci-
...m nouit, ipſum extollit, & iuuat. Fundamentum ergo hoc
..., ſubſtantias tres nobis cognoſcendas & explorandas eſſe:
...on ex noſtro cerebro, non ex auditu, ſed ex experientia Naturæ
...tionis, & iſtarum proprietatum indagine. Homo enim a magno
...do docetur, non ab homine. Hæc eſt concordantia, quæ medicum
...rat: Si mundum cognouit, & ex eo hominem: qui vnum ſunt, non
... Cetera experientiæ remitto.

Cap. II.

...Vbſtantiarum tres ſunt, quæ vnicuique ſuum corpus conferunt: hoc
eſt, vnumquodlibet corpus in tribus rebus conſiſtit. Harum rerum
... ſunt, *Sulphur, Mercurius, Sal.* Hæc tria ſi componuntur, tum
...us: nec illis quicquam apponitur, præter vitam, & cum hac
...us quoddam manibus prehendas, tum inuiſibiliter
...s ſub vna ſpecie ſeu forma. De tribus his nobis
diſſe-

differendum est. Hic enim tres substantiæ sub vna forma exsistunt, quæ dant & faciunt omnem sanitatem. Nam si lignum manibus teneas, tunc oculorum iudicio vnum saltem corpus habes. Et hoc scire tibi nullo vsui est. Idem & rustici sciunt videntque. Eo vsque descendere & penetrare debes, vt scias, manibus te premere sulphur, Mercurium & Sal. Quas tres res, si aspectu ipso, & tactu atque palpatu; vnamquamlibet ab alia separatam sentis: tum demum oculos eos nactus es, quibus Medicus videre debet. Hi oculi in tribus his peruidendis tam perspicaces esse debent, quam certo lignum videt rusticus crudum. Hoc exemplum eo tibi faciat, vt ipsum hominem quoque in his tribus cognoscas, non minus ac ipsum lignum: hoc est, ipsum hominem simili forma conditum habeas. Si huius ossa vides, rusticum vides. Illius vero si sulphur seorsim, si seorsim Mercurium, si sal separatim habes, iam peruides, quid os sit; & si infirmum sit, quid vitij habeat, ex qua caussa, & quomodo patiatur. Sic ergo exteriorum aspectus rusticorum est: Interiorum contuitio, hæc secretum est ad Medicos spectans. Iam si has res visiles fieri oportet, & citra aspectabilitatem hanc medicina manca sit: pol eo deducenda natura est, vt seipsam denudet & exhibeat. Propterea videte, in quam vltimam materiam eæ res abeant, & in quot genera. Tot nimirum in genera inuenietis etiam tres substantias illas a se inuicem diremtas. Id quidem non curat rusticus: curat tamen Medicus. Idem & Experimentator negligit; non tamen Medicus. Nihili hoc facit erro: plurimi tamen Medicus. Nam ante omnia tres istæ substantiæ, & omnes earum in magno mundo proprietates sciendæ sunt. Tunc similes easdemque in homine quoque reperiet. Iam, quid sub manibus habeat, intelligit: & cui dominetur, agnoscit.

Oculi medici.

Hæc ergo vt planius cognoscatis, initium a ligno facite. Id per se corpus est. Hoc cremetur. Id quod ardet, sulphur est: quod effumat, est Mercurius. Qui cinis relinquitur, Sal est. Ipsa exustio rustici intellectum peruertit. Medico vero initium ministrat & viam ad oculos medicos. Sic ergo hic tres res, nec plures, nec pauciores inueniuntur, vnaqualibet ab altera separata. De tribus his porro notandum est, quod eas æquali modo res vniuersæ habeant. Quæ siquidem oculis non illico patescerent vno modo: per artem tamen reuelantur, quæ eas eo redigit, & ob oculos constituit. Id quod ardet, est sulphur. Præter sulphur, nihil flagrat. Quod fumat, est Mercurius. Nihil sublimatur præter vnum Mercurium. Quod in cinerem abit, Sal est. Nihil cinerescit, nisi sal: quod cinis fit, est substantia, id est, pars, ex qua lignum constituitur, quamuis sit vltima, non prima materia, de prima tamen materia test.

Lignum tres istas substantias habere

Substantiæ tres ...

cuius ipſa vltima eſt, dum viuenti corpori cohæret. Quanquam in viuente corpore nihil quicquam appareat, præter ſpectaculum ruſticum: Separatio tamẽ oſtendit ſubſtantias. Hic nunc non loquor de prima materia: cum Medicinam tractem, non Philoſophiam. Vt de ſale recenſuimus: ſic de fumo noſcite, ipſum de Mercurio teſtari, qui per ignem ſuſtollitur & ſublimatur. Ac licet & huius materia prima hic aſpectabilis non ſit, viſibilis tamen eſt primæ vltima materia. Ita, vt Mercurius iſte ſit altera rei ſubſtantia. Sic, quod ardet, & oculis ſplendidum apparet vel igneũ, id ſulphur eſt. Id abſumitur, quia volatile eſt. Iã hoc quod ignis eſt, ſubſtantia & ipſum eſt, tertia nimirum, quæ totum corpus conſtituit.

Hominẽ ſale, ſulphure & Mercurio conſtare.

Ex his iam Theorica auſpicanda eſt, quidnam Mercurius, quid ſulphur, quid ſal ſit, quid in ligno, quid in alijs: vt ſic cum Microcoſmo conferantur. Iam de homine habes, corpus eius nihil eſſe, præter ſulphur, Mercurium, & Salem. In his tribus rebus ſanitas illius poſita eſt, vt etiam ægritudo, & quicquid his cohæret. Et ſic hæc tria ſola ſunt: ſic ſola etiam cauſſæ fiunt omnium morborum, non quatuor decantati humores, qualitates, ac alia ſimilia. Quamquam autem non omnia ardeant, vt lapides: alchimia tamen commonſtrat, & hos, & metalla, & alia omnia incombuſtibilia credita, flagrabilia reddi poſſe. Licet etiam multæ res non ſublimentur: tamen iterum ars euincit, eas eo redigi. Eadem etiam de ſale intelliguntur. Nam quod ruſticorum oculis non patet, id in arte planum eſt, id eſt, in arte ſeparationis, vnde poſtea res oculis obijcitur. Iſtorum cognitionem prædicta ars largitur, rerum omnium conditionem aliam non eſſe.

Salis, ſulphuris, & Mercurii natura.

Iam ſi de proprietatibus & natura iſtorum trium loqui velimus: res ita cenſenda eſt, Naturam aut in Mercurio, aut Sulphure, aut Sale ſitam eſſe, ſiue bona ſit, ſiue mala, ſana vel ægra. Vnaquælibet enim ſubſtantia ſuam naturam habet. Iam ſi concurſus in vnum corpus fiat, tum naturæ ſub vna forma produntur; quæ tamen in ſuam ſubſtantiam, & non in commune poni debent. Naturæ enim bonæ ſunt. Iam ſi non adſint illæ, morbus adeſt. Hinc ergo ſcire potes, quid ſubſtantiæ decedat: Nam ſeceſſio vnius eſt acceſſio alterius. Quot morbi (quot naturæ) tot numeri morborum. De iſtis naturis loquentes, opus habemus cognitione materiæ primæ. Cum vero prima materia mundi fuerit FIAT, quis [h]oc *fiat* explicare conabitur? Aliquid tamen huius cognitum habemus [pe]r ignem Vulcani, per quot tria illa prima declarare poſſumus: nempe [per] ſulphur, ſulphur, quia conueniunt: per Mercurium, Mercurium: [qui]a & ipſi ſimiles ſunt: per Salem, Salem: quia vnius operationis ſunt. [Se]d quanquam hæc ſint in magno mundo: tamen & de paruo mundo ſimi-

ſimiliter intelligenda ſunt: hoc tamen diſcrimine, quia ſuam materiam primam homo habet in *limbo*, qui Sulphur, Mercurius & Sal fuit 4. Elementorum, in vnum hominem congeſtus. Debet itaque ſcire Medicus, omnes morbos in tribus ſubſtantijs conſiſtere, non in quatuor elementis. Quam quidem ipſa Elementa vim habeant, aut quid ſint, id ad medicinam non ſpectat propter humores. Nam matrices ſunt. Quo vero id modo, proprium capitulum indicat. Quare tres iſtas res ſolus Medicus cognitas ac exploratas habere debet. In his enim cauſſæ omnium morborum latent.

Morbi omnes in tribus ſubſtantiis conſiſtũt.

Iam vero, quia homo, quamdiu vita fruitur, iſta in ſe non videre poteſt, ſed ſaltem poſt deſtructionem: ideo mentem defigere debet ad illas res, quæ diſſoluuntur, quod nimirum pretioſæ ac ornatæ in corpore conſiſtant, quamdiu viuunt valentque, Sulphur ſiue Mercurius, ſiue Sal, quamdiu viuunt, non ægrotant, ſed tantum cum diſſoluuntur. Quare merito ad ſeparationem animus intendendus eſt. Carbunculum videte, pulcerrimum ac amœniſſimum, miræ virtutis ac naturæ. Nihil tamen is eſt aliud, quam Sulphur, Mercurius & Sal. Qui ſi ſeparetur, tum iſtæ res deprehenduntur; informe ſcilicet quiddam, ſi vita priuatus ſit. Vitæ ergo adſigna, quod iſta non videas. Vita enim id velum eſt, quod res iſtas abſcondit. Pariter & hominem contueamini, ſi viuit, quam pulcer ſit & venuſtus: ſi moritur, quanta deſtructio ſit: aut ſi vnum ſaltem in eo membrum emoritur, quam manifeſte & ſenſibiliter illud in tres iſtas ſubſtantias abeat. Quod vero per mortem tale eſt: id itidem tale per vitam, ſed ornatius, ſed excultius. Sic & Cedrus, quamdiu viuit, pulcra exſiſtit. In ignem autem coniecta illa: tum, quod vita eius occuluit, per illum proditur. Et hæc rerum omnium veritas eſt. Vniuerſa hæc, quæ modis multis demonſtrari poſſent, velim intelligi tantum propter principia ipſorum, ex quibus morbi naſcuntur. Tria enim iſta ſi vnum ſint, nec ſeparata, tum bene ſe habet ſanitas. Si vero inuicem ſoluuntur, id eſt, diſſeparantur & ſegregantur, tum vnum putreſcit, alterum conflagrat, tertium alia via vaneſcit: & hæc vera ſunt morborum principia. Nam quamdiu corpus vnum manet, tamdiu morbi deſunt. Sin vero contra, & corpus diſſipetur: tum id prodit demum, quod ſcire opus eſt Medico. Et, veluti, ſi 20. viri in vno fœdere ſint, omnes tum nouiſti: ſic noueris, quod, ſi ſeparentur, dicturus ſis, hoc vel iſto modo ſeparati ſunt: id ex ipſis notans, quod in illis agnoſcis. Sic hic quoque omnia nouiſſe debes. In ſeparatione vero, quidnam ſeparatum ſit, exactius peruides. Hoc niſi fiat, quid aliud, quam principium mortis, hoc eſt, deſtructio vniuerſi regni ſupereſt?

Vita abſcondit ſubſtantias tres.

Iam vt in fundamento huius capitis argumentum intelligas, ſcito, id ſaltem hic indicari, ſulphur, Mercurium & ſalem tres dictas ſubſtantias eſſe, ſed per vitæ tamen præſentiam abſconditas. In vitæ autem ſeparatione deteguntur & manifeſtantnr. Vnde etiam iam earum tum genera, tum ſpecies intelliges, ita nimirum, quod iam omnes nominatæ ſint: & ſi morbus vnus, duo pluresue incidant, dicere poſſis, hoc eſt morbus, hoc illum ſuſcitauit. Et quale exemplum fuit de fœdere vnitatis, ex multis conſtituto: quod ſi dirimatur, tum dicis, hic aut iſte fecit, per hoc, aut hoc modo; nec illud dicis, cholera, melancholia, phlegma, &c. fecit, ſed aſſeris potius, hic vir fecit; ſic idem hic quoque intelligere debes. Nam ſi dicatur, hic fecit: id plus & rectius dicitur, quam cholera fecit. Nam morbus, ſecundum omnes partes nulli commodius quam viro comparari poteſt. Et vobis hoc dictũ ſit Medici. In hoc rei cardo eſt, vt id, quod morbus eſt, vir dicatur, cum omnibus viro appertinentibus proprietatibus. Sic complecteris 3. Elementa, 3. Subſtantias, 4. Aſtra, 4. Terras, 4. Aquas, 4. Ignes, 4. Aeres, & omnes conditiones, mores, proprietates & naturas viri, ſine quibus nullus morbus eſt: quorum tu quidem oblitus es, vbi ſcripſiſti, morbos oriri ex 4. humoribus: qui tamen cum elementis, & quatuor ac tribus rebus nihil quicquam vnquam affinitatis habuerunt. Ea proprietate loqui fas eſt, vt omnes viriles naturæ in morbo inueniantur & viris nominetur: vt qui ex perfecto limbo conditus eſt velut & ipſi morbi.

Morbus viri nomine indigetandus.

CAP. III.

Humores tres.

SEd hæc prolixiore explicatione indigent: quia morbi hoc modo cõditi ſunt, & ita viriliter intelligi debent. Res ergo ita ſe habet: ſulphur humor eſt. Mercurius humor eſt. Sal humor eſt. Sic eorum tres ſunt. Tres vero iſti humores ſunt corpora. Corpus hoc loco eſt humor, non res peregrina. Corpus ipſum id eſt, quod Medicus tractare debet. Et licet dicere velis, id cauſſam eſſe, quæ morbũ pariat: id nos minime concedemus. Humor enim morbum nullum gignit. Quod morbum gignit aliud eſt: nempe *Ens ſubſtantiale*. Iam vero opus eſt, vt, quicquid morbos ciet, maſculum ſeu virile, id eſt, aſtrale, ex toto limbo ſit: cum tamen humor, vt cenſetur, nihil ex aſtris in ſe habeat. Ergo morbos parere non poteſt: Quare merito morbus debet viriliter appellari, propter maſculam naturam, quam facit ac imprimit. Iam ergo attendite, quid illa tria ſint, quæ hic cauſſæ & genitores morborum vocitantur.

Humor nullum morbum gignit.

Sulphuris vis.

Primum eſt *Sulphur*. De huius vi ita æſtima, quod nunquam in ſuum malum per ſe pergat, niſi Aſtralis ſit, id eſt, niſi ſcintilla ignis in ipſum coniiciatur: tunc enim vireſcit ſuſcitatus a ſcintilla. Ardere enim an non

virile

virile est, aut virilis operatio? sine hac nihil fit. Quare si morbus quispiam de sulphure declaretur: tunc omnium primo sulphur secundum men suum nominari debet: deinde mascula illius operatio, & quis ipsum succenderit. Sulphurũ multa sunt: *Resina, gummi, Botin, Axungia, pinguedo, butyrum, oleum, vinum ardens*, &c. Sulphura nonnulla etiam sunt lignorũ: quædam animalium: alia hominum: aliqua metallorum, vt *oleum auri, Lunæ, Martis*, &c. Nonnulla lapidũ, vt *liquor Marmoris, Alabastri* &c. Quædam seminum, & rerum aliarum omnium, suis omnia peculiaribus nominibus indigetata: & postea ignis in ea incidens, qui solus astrum est, cum suo nomine. Iam hęc operatio est materia peccans, ex parte vna. *Sulphurũ species.*

Porro de sale sciendum est, quod is per se humor materialis exsistat, qui nec ipse morbum infert, nisi illius astrũ coniungatur. Astrum vero eius, est resolutio, quæ ipsum masculat. Nam is non minus, quam spiritus Vitrioli, Tartari, Aluminis, Nitri, &c. si resoluitur, tumultuose sese exhibet. Humoribus autem vnde talis natura immitti posset sine astro? De quo Medici vniuersim omnes siluerunt. Et licet nullum vnquam alium errorem designassent, quam quod in omnibus caussis & curationibus astrum omisissent: tum certe ex eo vno abunde constaret, ipsos super muscum & arenam ædificasse. Scitote ergo, salia multa esse. Quædam sunt calces: quædam cineres: quædam Arsenicalia: quædam Antimonicalia: quædam Margasitica, & alia similia: quæ omnia fiunt gignunturque (prout corpus salis est) peculiares morbi, qui deinde etiam cuiuslibet priuatum nomen & naturam accipiunt. *Salis vis.* *Salium species.*

Sic & de Mercurio intelligite. Is solus per se non est virilis, nisi astrum Solis ipsum sublimet. Alias non ascendit. Illius quidem præparationes multæ sunt: sed vnum tantum corpus. Corpus vero huius non est vt sulphur, vel sal, quæ plura corpora habent, vnde etiam varia salia & sulphura reddunt. Hic vnicum saltem est corpus: quod ipsum tamen astrum varie & in varias naturas mutat. Vnde ab eodem plures morbi gignuntur. Ideoque mascula eius natura ex astro est, a qua in morbos deducitur. Si vniuersi morbi in tribus his continentur, sub nomine & titulo suo: scitote ergo, ad sulphur redigi debere, quod sulphureum est, vt ardeat. Et quod Mercuriale est, in sublimationem redigatur, ad eam si aptum est. Et quod ex sale est, in salem reducatur, quantum eius est. Hic ergo continẽtur generales caussæ morborũ, sicut supra cõprehendimus. *Mercurii vis & potestas.* *Morborũ caussæ generales.*

His ergo consistit, quod prius diximus, nempe, hominem in tribus positum esse: & tria hæc corpus habere medium, hoc est, corpus viuum. Nam ante hanc vitam est prima materia: post eam, est materia vltima. Et hoc est quoddã medium intra primum & vltimum: estq; hoc ipsum,

cuius gratia Medicus & medicina creata sunt. Porro, etsi medium corpus caput est, tamen ipsum subiectum non est: sed solæ tres hæ substantiæ, seposita vita, essentia, ac natura, cui quod addamus ac demamus, nihil habemus. Iam vero quod nostrum subiectum exsistit, id in seipso frãgitur tribus vijs. *Primo*, per seipsum. Quod si fit, tum se vita deijcit. Vitæ enim ea ratio, quæ pacis. Vbi pax, ibi concordia. Et quam primum concordia dissoluitur, pax quoq; perit. Similiter & vita. Tria ista si nolint indiuisa inter se permanere: tum vita euolat, corpus exanime ac solutũ relinquens. *Secundo*, si violenter illud dissoluitur, aut in natiuitate, aut in educatione, aut ab arbitrio nostro, quo astra contra nos inuitamus & inducimus, non secus ac ciuitas Dominum suum suis ceruicibus irritat. *Tertio*: si nec seipsum soluit, aut separat, sed vnitum manet: nec nos etiam externa vi id caussamur: tum via tertia præsto est, nempe *Finis*. Ita omnium rerum suus finis est. Et licet sint optimæ, fortissimæ, pulcerrimæq;: tempore tamen omnes finem suum sortiuntur. Sic huic fini ipse quoque homo addictus est: quem annorum numerum nunquam transiliet.

Subiectũ nostrum quibus vijs frangatur.

Deinceps vero etiam caussa expendenda est, cur nimirum tres res, non vna, & tot tamque variæ species earum, quæ infinitæ sunt, creatæ sint? Nam tot species sunt, vt resina Rhetia non sit, quæ Norica: nec oleum amygdalarum Neapolitanum, idem quod iuxta Lacum Cumanum. Sic etiam quæ in montibus sunt, ab ijs, quæ in planis nascuntur, differunt: quod hic describere largius nolo. Caussa vero multiplicitatis & varietatis huius est: quia Christus inquit *omne regnum in se diuisum, peribit*. Quod si ergo peritura sunt, in proprijs membris bella intestina excitari, & sic corpus dissolui & occidi necesse est: idq; modis plane plurimis. Nam species imperuestigabiles sunt. Et hoc fundamentum morborum est: non humores. Sic etiã variæ medicinæ sunt: & ob id etiam variæ destructiones. Caduca & ipsa medicina est, & cum homine orit̃, occiditq;. Hi enim anni Platonis sunt, in quib. res vniuersæ innouantur: de quo Arnoldus paucula quædam tradidit, intellectus istius argumenta: sed a proposito nimis cito relabitur. Qui vero capita destructionis regni cognouit, is idoneus est, qui ad scientiã mõstrati mei fundamenti admittatur. Pro cuius conclusione, vt vniuersi morbi cognoscantur: sequentur deinceps ad pręstituta tria puncta, Tres Libri: in quibus illi morbi, qui per se, per nos, & per finem temporis signantur acciduntq; & qui fiant explicabuntur.

Rerum cur tam variæ species creatæ sint.

Cum rebus autem huiusmodi ita comparatum est, vt, si medicus cognouisse hominem, & eius morbos perspexisse velit, rerum vniuersarum morbos, quos natura in magno mundo patitur, perspectos ipsum habere oporteat. Ideo enim ille patitur, vt nos id videamus: patitur autem in hoc

Medicus vt hominem eiusque morbos cogno-

hoc genere istud: in alio aliud: in
ex limbo is conditus est, hoc cer
bona ac mala portaret gestaret
illa sequeremur, ea nimirũ men
est. Cum itaq; extranea sint, me
debet, & sumere concordantias
rebus visibilibus, eaq; corpora pe
materiam: tunc inueniet, quæ nan
vero ea omnia reduxerit, tunc cog
Quod si suæ saltẽ regionis gnarus est:
non potest. Medicus enim in solis est n
pati se seduci vel ab Arabibus, vel Barbari
Quilibet alteri credat tantũ, quantũ in igne ex
enim credere Medicinę, q; per ignẽ non probatũ
nascitur medicus, sicut dictum est. Disce ergo Alchi
dicitur. Ea falsum a vero discernere docet. Talis & lux
mnibus probatio fiat, & in luce ambuletur. Et ex hac luce
& garrire debemus, nõ ex phantasia, in qua nihil gignitur, n
res, & eorum compositiones, augmentum, status & decreme
ræ huiusmodi aliæ, quæ non ex præclaro ingenio, boni thesa
to egrediuntur, sed ex fundamento fictitio & minime comp

CAP. IV.

IAm vero instantia mota est de complexionibus, vt cum dic
sanguineus, siue Cholericus, siue Phlegmaticus, siue Melancholicus: q
men nullum verum est. Id multis caussis probatur. Generalissim
quia vita illud largitur, quod *complexiones* vocant. Quod si ergo
confert, non tres substantiæ: ergo medico id non considerandũ est.
vita, & q; vitæ cohæret, medico neutiq̃ subiectum est. Et licet huiusm
quidem complexiones inessent: illarum tamen consideratio ad medic
non pertineret. Nam q; cum vita transit, id sub theoricam medicam non
spectat. Et hoc alte meminisse velit medicus. Nec enim error iste corpus
sanum saltem attinet, verum etiam pertinet ad ægrum. Nam ad morbos
deriuant, q; in sano corpore inesse arbitrantur. Porro caussarum vna &
hæc est; quod nimirum totum corpus non ferat, vt huiusmodi quatuor
cõplexiones in homine insint: quia species sunt. In nulla specie inest c
plexio, sed natura suæ substantiæ. Natura autem complexio nõ e
si dico: *Hoc calidum est*: id nõ ipsius complexio est: Eius natur
ex sua substantia, sicut colores. Id vero nec ægritudinẽ, nec
oportet aliquid esse vel calidum vel frigidũ, &c. in sua na

...od dici ſolet, *mores, ingenia, natu-*
... hoc eſt. Nam iſta ab aſtro ſunt,
...ouet: ſed Mars. Ex hoc ſequi-
...ventriculum nimio potu reple-
... rerum quæ natura ſit, examen ad
... quorum illi non meminerunt.
...e, qui principia & adiuncta artis
...ntelligite, male vos ſentire de hoc,
...æ ſint, aut materiæ ſeu cauſſæ fiant
...tæ inſitæ ſunt, non phyſico corpori.
...us, vel frigidus, humidus vel ſiccus eſt,
... complexionis eſſe. Nam hæ ſunt eorum
...iones. Complexio vna conſiſtit in duobus:
...umido, vel calido & ſicco: ſic etiam in frigido &
...c ſicco, vergitque ad naturam elementarem, quod
...ctandum. Huiuſmodi conditiones morborum ſunt
...æ: ſed iuxta nec humidæ nec ſiccæ: aut ſunt humidæ &
...xta calidæ vel frigidæ: ſed ita ſe habent, vt aut calida ſola, aut
... aut ſicca ſola, aut humida ſola conditio ſit. Eaque conditio
...t, non in duobus.
...o Maniam calorem eſſe: ſed nec humiditatem, nec ſicci-
...re. Sic hydropiſis humiditas eſt, coniunctum nec calidum
...n habens. Et ſic etiam de reliquis. Ita conſtitutæ ægritudines
...riter etiam in medicina conſiderari debet ita, quod ſcilicet al-
..., id eſt, dupla vel gemina complexio non aſciſcatur: ſed omnes
...r ſuam vnicam conditionem, id eſt, calorem, frigus, ſiccita-
...umiditatem. In morbis enim vna conſiſtere non poſſunt: oportet
...n ſolum ſit. Quia duo & duplex eſt: ideo vitæ ſubiacet, non Medi-
... Vt exempli loco: Res, quæ pulcra, nitida & bene colorata eſt, quid
...a ad Medicum attinet? Nihil. Sic nec complexiones ad ipſum ſpectant.
...nni- Sunt enim veſtimenta naturæ, & eam ornant, Medico haud quicquam
...ſtat examinandæ. Quod ſi vero ſcire velis, quod calor ſolus conſiſtat, itidem
& frigus ſolum, & humiditas ſola, & ſiccitas ſola: tunc illud tibi propone,
quod ſolum conſiſtit. Illud ſine vita eſt, & vitam deſerit. Quare iam præ-
...morbus eſt. Sic porro: corpora accenduntur ab aſtris, alias non ægro-
... Aſtra mouent bella inteſtina. Itaque ſi iam corpus accenditur,
... inuadit, non duo. Conijcitur enim vel in calorem, vel fri-
...em, vel ſiccitatem. In quodcunque iam conijcitur, id me-
...um ac examinandum eſt, Sed in exemplo res dilucidior

erit.

erit. Quidam infligit alteri vel vulnus, vel tumorem, vel detruncat pedem &c. Ipse hic ictus certe per se nec calidus, nec frigidus, nec humidus, nec siccus est: sed ictus est. Sic pariter intellige initio omnes morbos esse, & ita oriri. Quod si vero intus in corpore is sit: quid aliud erit, quam vulnus, vbi neq; calor, neq; frigus, neq; humiditas, neq; siccitas consideranda veniunt. Quare vera & genuina ars est, *Incarnare.* Incarnatiua illa, siue calida, siue frigida, siue humida, siue sicca sint, id te nil moueat. Si incarnatiua sunt, id satis est tibi. Cetera dimitte. Et quanquam accidat, vt vulnera incalescant, inflamentur, & febrilia fiant: tamen hæc ipse morbus non sunt. Morbum ipsum aggredere: is nulla refrigeratione, nulla restinctione indiget. Et hæc pro demonstranda erronea & manca arte tua adducuntur, quod ab Incarnatiuis minime instructus sis, sicut id tui officij erat. Eadem similiter etiam in hydropisi accidunt. Ea propria nimirum, quæ salem resolutum pellunt, & nec ad calida nec ad frigida respice. Nam in his medicina non est fundata: pari omnino ratione, ac sicut colocynthis purgat, ac Turbith sine respectu complexionis. Virtutem enim eam non habent a complexione, sed ex mascula natura. Quare omnes virtutes rerum sunt *Arcana,* ita vt morbos suos curent eo modo, quo facti ac geniti sunt. Sine complexione fiunt: sine complexione sanantur. Et pro verissimo hoc omnes recordamini: qua cum natura accedit, cum eadem etiam recedit. Quod ignis aqua exstinguitur, non ab frigore fit, sed ab humiditate. Sic, quod ignis calefacit, non caussa siccitatis est, sed caloris. Perpetuo sic manet id, quod morbum gubernat: sed non quod materia peccans sit, verum vt color, qui nihil addit, nihil demit. Morbus adest, veluti gladius, qui scindit sine complexione.

Incarnatiua.

Vulnerũ aut ictus cura sine complexione fit.

Accidit vt sulphur accendatur & flagret veluti in igne Persico. Iam quæ huius erit medicina? Nimirum exstinguere, vt ignem. Quia vero, cum frigidis & camphora curatio vobis incoatur: ideo euentus dubius exspectandus est. Vnum hoc hic fundamentum considerandum erat, quid ignem inuisibilem restinguere posset. Exstinguere enim scopus est: refrigerare venenum est, quia retropellit, & mala alia conciet. Sic vt agamus, Deus non postulat: sed vt perfecta medicina, quæ bono ordine continetur, id moliamur, quod nobis oculi in aqua & igne commonstrant. Sic ergo aperiendi nobis in arte oculi sunt, vt medicinaliter & ignite perspiciamus ea, quæ rusticus videt manifeste. Ad hoc fund[illegible] tum compellimur, incoaturi curationem. Quare iure merito a[illegible] plexionibus & quatuor humoribus desciscendum est. Nam hic [illegible] considerandi illi sunt. Quod fecerunt, qui Medicinam tot obs[illegible] bus inuoluerunt. Hoc quidem verum est, oportere morbum v[illegible]

Ignis persici cura.

dum, vel frigidũ esse. Nam quid sine coloribus exsistit? Ita nihil sineistis. Et tamẽ illa nihil præter signa sunt, ac haudquaquã morbi. Qui signa arripit pro ipsa materia, is sibijpsi in mora est. Quid hoc est, quod feruet frons; quod inflammatum est caput cum vniuerso corpore: quod rubrum est lotium: quod pulsus celer: quod hepar siticulosum: & si quæ his sunt similia? Hæc certe saltem morbum signant, non ipsam materiam. Alia enim sunt quam materia: & morbum ipsum mentiuntur. Sic

Colica. in colica a constipatione, ecquid sentitur? sæua tormina, ardor, paralysis, sitis, vomitus & similia. Hæc te tamen omnia nihil angant ac detineant. Si constipationem sustuleris, tum accidentia cetera omnia sol-

Calculus. uentur. Calculum considera, quæ symptomata inducat. Vis ea tollere? Tolle lapidem. Hunc tolles neque calidis, neque frigidis, sine complexione, sine humoribus: solo cultro tolles. Et hæc documenta vobis non in vno, sed in omnibus sint rata. Culter lapidis arcanũ esto. Sic ergo arcana cognosce, qualia esse debeant. Hoc dico qui frigida calidis, humida siccis deberi putat: is naturam morbi non intelligit. Nam ad maniam redite. Hanc quid aliud iuuat, quam venæ diruptio? Ita enim ille conualescit. Et hoc eius arcanum est, non vero camphora, non nenufar, non saluia, non maiorana, non clysteria, non infrigidantia, non hoc, non illud, sed vna phlebotomia. Quod si hoc in mania verum est, verum erit in morbis etiam alijs. Nec his nouum ius erit.

Melancholicus ne quis sit appellandus. Quod si quis vero de homine etiam sano dicere velit, eum esse Melancholicum: hic iterum falsum dicet. Nescit enim Naturæ lux, quid sit Melancholia. Si vero diceres: *hic morib. suis Saturninus aut Lunaticus est:* probe loquereris. Mores siquidem nostri, & naturarum proprie-

Mores ab astris non a melancholia. tates ab astris formantur, & Melancholia ab astris corpori non ingeritur. Quod si ergo ab astris non est: nec in Medicinam quoque recipienda erit & substituenda pro columna, quæ pondus professionis sustineat. Si sedes autẽ eius in Splene est: tum Splen Saturni est, a quo regitur. Iam vero Saturnus ac liẽ iunctim morbum lienis ingerunt: & tamen ipsi nec de Splene quicquam, nec de Saturno meminerunt: sed de vna melancholia. Sed & ipsa quartana ex Saturno fabrefacta ac condita est, ac secundũ eius impressionem procedit. Vbi ergo hic Melancholia? Sic ergo [h]umor vester falsus est, & nihil. Itidem & de Phlegmate cerebri nugan[t]ur, qui error priore multo crassior est, haud dignus, qui hic tangatur. [I]tiã verum est de cholera & sanguine. Vbi nunc relinquitur Ren, [...] Stomachus, & cetera, cũprimis vero Cor? Si omnino humores [f]uturi illi erant: cordi certe ante omnia, deinde & pulmoni, & hepati, &

pati & renibus, vnicuique peculiari aliquo opus erat humore: quos etiam habent. Nam vnumquodlibet in corpore membrum ſuos humores continet: ſed non quales iſti quatuor præſentant, ſed veluti ipſa membra exhibent, vnumquodlibet pro ſe, nec alterum pro altero reſpondet. Lien tuetur ſuum locum: ſuum etiam renes; ſuum pulmo; ſuum regio vbi cholera eſt: ſuum ſedes phlegmatis; ſuum confine Melancholiæ &c. Id vero longe a nobis abſit, vt corpus in quatuor columnas humorum, velut in quatuor Elementa ſequeſtremus. Hoc quidem verum eſt, Elementorum quatuor eſſe. Quod ſi quæris, quid elementum ſit, reſpondeo, eſt *matrix ſui fructus:* veluti, Terra eſt matrix ſui fructus, vt planum eſt. Fructus eius nec frigus nec ſiccitatem terræ curat, & per ſeipſum etiam nihil eſt. Ibi neceſſe eſt congredi omnia 4. elementa. Idem dicimus etiam de aqua, de aere, de terra. Vos vero vt de his diſſeritis: ſic conſtat, ipſa Elementa a vobis nondum cognita eſſe. Quæ ſi intellexiſſetis, tum certe microcoſmum aptius partiti eſſetis: quem tamen ſatis craſſo modo explicatis.

Humores in quolibet membro.

Elementũ quid.

Cap. V.

IAm, quoniam vltima materia id euincit, res vniuerſas in tribus ſubſtantijs conſiſtere, quæ ipſæ verum medici ſubiectum ſint: huic vero corpus medium nihil ſimile ſit, propter miram fabricam & peruerſionem: tamen mutatio aut peruerſio illa nihil aliud eſt, niſi veluti pictor imaginem in pariete depingit, aut in ſtatua lignea exprimit. Ibi lignum nemo videt, ſed pulcram iconem. Spongia tamen madida leui negotio omne exſterget, quicquid pictor de ſuo addidit. Talis æque vita eſt. Semel a Deo ſculpti, & in tres ſubſtantias congeſti, & poſtea illuminati ſumus vita, quæ nobis, ſtare, ire, mouere &c. largitur. Sed hæc omnia ſpongia vna abſterguntur. Iam vero hoc omnino hic ſciendum eſt, nos a vita cum ſuis appertinentibus ſeduci non debere. Nam admodum ingenioſus is eſt pictor, qui tres illas ſubſtantias coloribus illeuit ita, vt in vno Sol, in altero Luna, in tertio Venus &c. depicta videantur. Hic candidus eſt, ille fuſcus, alius aliter coloratus. Et hoc eſt pictoris magiſterium ſummũ, qui ſtatuas ſuas tam affabre exornauit. Sed ex his prædictis tamen tu nihil ſume. Colores ſaltem ſunt & pigmenta non cum oleo aut glutino ſubacta, ſed leuia, velut vmbra aut aer. Interim tamen verum eſt, quoſdam in ipſo homine notari colores debere. Sed ij a morte illinuntur. Nam & mors ſua pigmenta habet. Quæ ſi inuadit & ſe figit, tum cedit ei vita, & tum iſta pigmenta ſeſe proferunt. Hæc quid indicant? Mortem, & eius morbos. Hi duo colores ſcitu neceſſarij ſunt quidem: ſed cognitionẽ tibi ad morbum nullam miniſtrant. Nam ſaltem ſigna ſunt. Signorũ vero na-

Comparatio vitæ elegans a pigmentis deſumta.

Mortis pigmenta.

Signorum natura fallax.

tura fallax est & incerta, sicut verbum e lingua, quod euolat vel serio vel ioco, Quia vero hi colores his rebus insunt: ob id iudicare non debes, posse tibi subijci. Nam neque cœlum, neque terra tecum sunt. Hoc est supra omnia. Nihil tamen sciendum ac cogitandum aliud est, quã quod res omnes in ista imagine consistant: hoc est, omnes res sunt effigiatæ. In hac effigie ipsa anatomia est. Homo fictus est. Effigies eius anatomia est, Medico scitu cumprimis necessaria. Nam ita & morborum anatomiæ sunt: hoc est: Hydrops effictus est ita, vt effigiei competit. Propterea non satis est cognitam habere anatomiam hominis, verum etiam hydropis, non secus ac fictus ac pictus in sua forma astaret. Sic æque omnes alij morbi. Huic huius effigiei anatomiæ studere debemus. Nam sine hac, natura nos nunquam testabitur Medicos. Exemplum præfigite vobis de rosis ac liliis. Cur Deus ea tali forma & effigie expressit, vt & alia similia? ideo quia & Medicum & medicinam eius ex terra creauit, ita vt sciat, quid e terra prodeat, in sua anatomia. Eorum si anatomias nouit: postea & anatomias morborum nouisse debet: tunc inueniet concordantiam, quæ sibi similia sint, & ad inuicem pertineant. Ex binarum hac anatomiarum concordantia medicus crescit, & sine ea nihil is est. Beata hora illa foret, qua laborare liceret in ista illi, qui nulla miseria impeditus esset. Hoc attendite. Vnaquælibet res, quæ matrici prodest, matricis anatomiam habet: & qualescunque ea morbos sentit, in ea anatomia continetur. Quare merito maximi fieri deberet anatomia tam morborum, quam rerum naturalium aliarum. Sic Deum ex magnalibus suis nouisse, & apud nos intime concludere debemus, tam varias imagines propter vnam illam caussam esse, propter quam ipsæ quoque effigies mirabiles morborum. Et qui rosæ morborum anatomiam callet, ad eius conspectum intime gaudere debet, quod Deus medicinam talem exhibuerit suis oculis, quæ & late ipsum intueatur, & efficaciter promteque adiutet. Similiter & de liliis, & de Lauendula, & ceteris omnibus sentiendum est. Sed quid sunt colores? Nihil, nisi exteriorum oculorum pabulum. Morbi cum ipsis quidem conuenire possint, si in materiam suam vltimam abeant. Sic & cum gustu comparatum est. Nam quid is aliud, quam pars anatomię, qui aliud nihil designat quam similitudinis conuenientiam? Ad quod nunc sequitur omnium in corpore membrorum distributio huius gustus, vt dulce ad suum dulce, amarum ad amarum iungatur, sicut gradus dulcedinis, aciditatis, amaritudinis, &c. complectuntur. Quis est, qui hepatis medicinam in Gentiana, Agarico, colocynthideque quærere vellet? Nemo medicorum. Quis est, qui bilis medicinã in Manna, Melle, Zuccaro, polypodioq; quærat? Nemo medicorum.

Morborũ anatomia — *Herbarũ anatomia* — *Medicus ex anatõmiarum cõcordantia.* — *Anatomia maximi facienda.* — *Colores quid.* — *Anatomia ordo & linea.*

Simile

Simile ad simile pertinet : in ordine tamen anatomiæ nihil frigidum aduersus calidum, nihil calidum contra frigidum datur : sed saltem in anatomiæ linea. Confusus is ordo foret, si in contrariis salutem nostram quæreremus: Æque ac infanti patrem de pane sollicitanti, is haudquaquã serpentem pro pane porrigit. Nos vero patrem in cœlo haberemus, qui nos creasset: & non pro petitu nostro nobis necessaria, sed serpentes offerret? Mala certe medicina foret absynthium pro Zuccaro. Ideo, sicut infanti, quod petit, porrigitur, & non venenum: sic hic quoq; : Felli suum petitum : cordi suum idoneum : hepati suum proprium. Hæc columna esse debet, cui insistat Medicus, vt in anatomia vnicuique id ministret, quod similitudine conueniat. Panis enim, quem infans manducat, eius anatomiam habet, ac edit is proprium suum corpus. Sic vnaquæuis etiam medicina anatomiam sui morbi habere debet. Qui anatomiæ huius imperitus est, huic valde difficile sit, probitatem sectari & arripere. Facile vero illi est, cuius probitas modica sit, qui scelere ac infamia nulla mouetur. Et hi hostes sunt lucis naturæ.

Anatomia imperitia incommoda.

Oculum in capite contueamini, quam miro artificio is fabrefactus sit: & quomodo medium corpus anatomiam suam adeo mirabiliter in hanc imaginem impresserit, & ei suum gustum indiderit? Ex imagine & gustu procedit cognitio ipsius medicinæ. Nunc attendite ad anatomiam illi accidentiũ morborum: *Cataracta, Macula, Albugo, Scotomia, &c.* Quare hoc? Iam si habeas ocularia simplicia, tum intende in ipsa, vt speciem morbi in eius anatomia inuenias. Exemplum. Morbi descendunt ex transmutatione. Transmuta iam oculares illas anatomias: & in ista transmutatione inspice anatomiam gustus & speciei seu imaginis; minus autem imaginis, magis gustus. Et si nactus sis iunctarum illarum rerum concordantiam: quis cæcus panem a Deo efflagitaret, cui pro pane venenum subderetur? In anatomia itaque fundatus & peritus esto: tum haudquaquam lapides pro pane ministraris. Scire siquidem debes, te patrem esse morbi, non illius Doctorem seu Medicum. Illum ergo pasce, sicut parens suum filium. Et sicut pater affectus est erga filium: vt eum pro necessitate sustentet, & ei præbeat, quod filius ipse est: pariter & Medicum erga suum ægrum affectum esse oportet. Hoc exemplum vt intelligis: sic cetera quoque exempla in aliorum ægrorum acceptatione, similia esse decet. Quicquid transmutatur, idem tu quoque transmuta, & in id intende, vt saluæ anatomiæ inuicem concordentur. Postea, si morbi incidunt, da operam, vt eos in vtraque transmutatione componas. Et sic recepta poni componiq; debent, non more agyrtarum longis schedijs ex syrupis, theriacis, & alijs, in quibus nulla anatomia apparet, sed mera phantasia.

Anatomia oculorum.

Nota.

Receptorum compositio Theophrastica.

An me ergo non iure a processu illo hereditariorum *Recipe*, vt vocantur, separo? Imo iure. Nam licet multæ virtutes & efficaciæ in nonnullis illorum remediorum, quoad sanitatem (quanquam sæpe periculose) interdum reperiantur; euentus tamen ex ijs tantum est, quod fortuito in Anatomiam aliquam inciderint, aut principale quoddam a sano veroq; medico acceptum immiscuerint, quod Theoricam eorum velat & integit. Et tum principale illud dignitate sua priuatur: adiectitia vero illam ascíscunt seruantq;. Hoc est istorum hominum magisterium. Quã fœde errat is, cuius fundamentum muscosum est, qui quotidie suffulcire cogitur, vt terrenum fundamentum seruare possit? Nempe fulcra plena sunt sophismatis & blandimentis, palpationibus, ac crebris additamentis: ac illi ipsis morionibus plures gestus simulant, quorum tamen nullus numerus.

Vinum & oleum an vulneri competant.

Hæc quæstio sit: *an vinum & oleum vulneri competant?* Sicut Christus de vulnerato iuxta Iericho loquitur. Nimirum id tu negare potes. Sit autẽ verum oportet: non figuram, non similitudinem, non facetias, nec iocum. Iam si solum est, & medicina est, stultitiam vestram ipsi profitebimini. Ex eo enim nihil sanare potestis, quod tamen Samaritanus fecit. Et licet res quidem ea vere gesta non esset, Christus tamen (vt qui ipsa veritas est) ineptam medicinam indicare non voluit, sed potius Anatomiã & arcanum quoddam. Et procul a nobis sit, vt dicamus, Christum naturæ simplicia dextre non nominasse. Quia ergo hoc ad vulnera arcanum est: iam vos contemplemini, quantum vobis desit aut decedat. Huc redibit res, oportere olei & vini satis esse: alias nullum in medicina fundamentum erit. Attende ergo ad præparationem, ad virtutem, ad tempus & horam, ad proprietatem, & quæ alia huc spectant. Nam si hoc annuis, granum fructificare non posse, nisi prius in agrum conijciatur, & putrescat: tum & alterum verum esse necesse est, vulnus nempe esse agrum, oleum ac vinum semen. Iam tu diuina, quid fructus sit?

Cap. VI.

Experientia in vita fieri debet.

IAm hæ res manifeste in lucem educunt artes eas, quæ secant & separãt viuum corpus, quod non sit Microcosmus: hoc est, in vita experientia fieri debet. At verum est hoc: in vita experiri, quid in medio corpore sit, & dissoluere vnum, & deducere in aliud. Super id, ꝙ vitæ, nihil funda: id ꝙ primum est, diuerte ad alterũ: in eo inquire. Vita illa ex artibus oritur, non ad ministerium animæ, id est, non est ipsius hospitium in hac vita. In hac vita eruuntur artes & fundamentum, quod proponitur. Nam considerate infirmitatem primæ vitæ: quæ, si procedit in operationes suo-

ſuorum arcanorum: tum prima vit
homini vſui ſit. In prima ſua vita R
exculta. Hunc quam diu retinet, ta
tet, vt putredinem ſubeat, & in ea mori
de viribus medicis diſſere: tunc eam adm
hil imputrefactum relinquit, quod homo
ctum quoq; manebit, quod medicina fieri
nihil cura, nec in ea quicquā ſcrutare. Omni
quid eius eſt, perit, nihilq; manet. Quod non
uam natiuitatem abit, id Medico nec ſubiectum
is ſit, vt in nouam natiuitatem ducatur. Hinc dem
Sulphur, Mercurius, & Sal, in quibus omnia arcana, &
pera, & cura latent. Introducta ergo vita ſecunda, iam
prima præſto eſt, cuius vltimam vides, ſi prima vita me
dit. A qua vita media, vita noua incoari debet, quæ nul
eſt, præterquam ſoli fini, in quo res omnes pereunt. Et quia mo
tatis incumbit, ideo noua vita nulla reſtat.

Iam in homine res has ante conſideratas, & ſuper hoc fundatas eſſe oportet. Nam in expoſitione & ſeparatione medii alicuius corporis manifeſtantur primæ materiæ. Has qui ex noua vita cognouit, is vitæ illius ſubiectum ſcit. Subiecta duo ſunt. Vnum eſt æger, is in vitam nouam non reducitur: ſed media ipſi remanet. Alterum medicina eſt. Ea vitam mediam tuetur per vitam nouam ſuam. Hac ex cauſſa, in noua vita arcana poſita ſunt: non in prima, nec media. Sed & Anatomiam Microcoſmi dupliciter indagari, nec idipſum male fit. Vna eſt *Localis*. Altera *Materialis*. *Anatomia quotuplex.*
Localis eſt, quando homo per ſe diſſecatur: vbi, quid oſſa, caro, venę, &c. ſint, & quam ſedem occupent, ſpectatur. Sed hoc omnium minimū eſt. *Anat. Localis quid*
Altera potior eſt: ea nimirum, qua noua vita in hominem introducitur poſt primā mediam vitam, in tranſmutationem: in qua, quid ſit ſanguis, *Anat. Materialis quid.* cuiuſmodi Sulphur, Mercurius & Sal adſint, obſeruatur: ſic etiam quid cor ſit, quale ſulphur, qualis ſal, qualis Mercurius. Sic etiam de cerebro, & vniuerſis membris totius corporis. Hęc iā vera & genuina eſt Anatomia.
Et hoc fundamentum initii eſt: ita naſci oportet Medicum. Hæc tam
natiuitas dura eſt intellectu: & ſermo hic auditu durus eſt iis, qui ſui
taſiis nuntium mittere nolunt, qui ſuo cerebro confidunt
ritatis. Itaq; vnum hoc conſultum eſt, vt in artibus educe
alias quis nobis hominem credet aut confidet? Hæc e
materiæ. Hęc eſt materia, quæ nobis morbum indi
ſcenda eſt. Hoc facto: tum tranſmutatam Anaton
gotio aſſequemur.

mia sequitur. Ea morborum est, vt
i, superuacuum est. Sic ergo tres A-
æ. Prima Localis est. Hæc effigiem
aturam, & quicquid his cohæret, indi-
volatilem Mercurium, & acrem salem in
strat. Tertio docet, quomodo nouam ana-
Hæc est mortis anatomia) & qua natura ac
id est naturæ lucis indicium, quod mors tam
natur, quam variæ species ex Elementis proce-
nes: tot mortes. Et sicut quælibet corruptio aliud
la hoc loco anatomia est. Nã & ipsa varie aduenit,
essione quadam moriamur, & per eam consumamur.
nnes, similis etiam scientia est in anatomia medicinæ:
hanc sic se habet firmamentum, sic terra, sic aqua, sic
omiæ in noua vita eousque profertur, vt in ea firmamen-
tra appareant: tum perfecta est. Saturnus enim Saturnum,
Mars Martem reddat oportet. Et quamdiu id non fit, ars medica non-
dum inuenta est. Velut enim arbor ex semine emergit, ac herba ex suo
semine erumpit: sic necesse est etiam in noua vita producatur illud, quod
pro inuisibili habitum erat, & tamen præsto est. Eo enim redigi debet,
vt oculis conspiciatur. Quod si enim Lux naturæ, lux esse debet; tum
illam esse conspicuam oportet, non obscuram, non tenebrosam. Debet
talis esse, vt oculis nostris per eam ad illas res videndas vti possimus, ad
quas destinati sunt. Nam alij quidem illi non fiunt, ac sunt: aliter tamen
quam rusticorum oculi tueri ac videre debent. Ad hoc opus est, vt lux
naturæ ijs præluceat.

Virtute ergo Anatomiæ, quæ in luce naturæ fundata est, fas est æ-
Morbi vnde denominandi. quumque, vt morbi quoque iuxta lucem potius, quam secundum tene-
bras denominentur: hoc est, vt cedri anatomia, cedricos morbos det. Sic
enim quilibet morbus intelligenter, & ex arte recte nominatur. Erro-
nee ac citra rationem Febris, Febris appellatur. Hoc enim nomen a fe-
ris feruore deducitur. Feruor vero est saltem signum morbi illius, non
teria, non caussa. Nomen autem procedere debet a materia & pro-
& natura ipsius substantiæ. Veluti vrtica est vere vrtica, quia
, sal vrinæ. Vnam enim Anatomiam habent. Quare Fe-
est, quod sui magistri stultitiam resipit. Est enim morbus
nsi. Vnde etiam corpus quatit, vnde horrore ferit,
Hæc & alia nomina in proprijs capitulis suis inue-
men sui denominatoris sapientiam profitetur:
quæ

Apoplexia iustius dicitur Mercurius cachymialis.

quæ iuxta rationem Medicam non Apoplexia, ſed Mercurius cachymialis ſublimatus vocari debebat. Talis enim eius eſt materia, cauſſa, materia peccans. Signa vero eo ſaltem referenda ſunt, vt per ea corpus ac ſubſtantia denotentur. Qui vero ſigna & cauſſas perperam inuehit, is in tota practica errat. Multa ſiquidem ſunt corpora & ſpecies, quæ vel calefaciunt vel refrigerant. Quare nomen febris falſum eſt: non autem Nitrei. Ad hæc, febris ex principio humorum procedit, vnde procedere tamen non debebat. Quanquam iuſtius nomina ex arte ſanationis indi deberent, vt caducus, *viridellus morbus*. Illa enim ſpecies caduci a viridello curatur.

Caducus viridellus morbus.

Hæc ſi præſcripto cum diſcrimine non fiunt: error admittitur. Hæc enim diſcrimina ſeruat anatomia. Nec te hoc moueat, quod ruſticanei tui oculi tibi iſta non exhibent. Nam medium corpus illos oculos obfuſcat. Sed propter hanc cauſſam ſcientia præſto eſt, cui incumbere debet Medicus.

Medici oculi quales eſſe debeant.

Ea ipſi plus reuelat, quam ruſtico. Quod ſi enim plura vel nouiſſe vel videre nolit ruſtico: certe ad Medicinam nec vocatus nec creatus videtur. Ruſticus ad hæc non electus eſt: electus vero eſt Medicus. In cauſſa eſt ſcientia, qua pollere debet Medicus. Eſt enim Medicus ille, qui miracula Dei publicitus reuelat.

Medicus quis ſit.

Hoc fine iam ſi adeſt, fas eſt, vt ijs vtatur recte, non improbe, vere non falſe. Nam quid in mari abſconditum eſt, quod ipſe non debeat pandere? Nihil. Quid in mari latet, quod ipſi non compertum eſſe debeat? Nihil. Producere ille in apricum debet: non e mari ſolum, ſed etiam e terra, ex aere, ex firmamento, id eſt, ex igne: vt nimirum vniuerſi mirabilia Dei aſpiciant, cur ſint, & quid portendant. Quia vero res omnes non expediuntur: id ſignum eſt, abeſſe intellectum eum, qui requirebatur. Quæ vero cauſſa eſt, quod profeſſio tam grandi ſtultitia, ac ſimul tam tenui arte confecta ſit, quæ tamen tam magno haberi loco cupit? Hæc nimirum, quod ſola non ſit: ſed eadem cœcitas, idem glaucoma, alias quoque profeſſiones occupet. Nam ſicut nos non nouimus cetum, monſtrum illud marinum: ſic nec altera profeſſio, quid beſtia Apocalypſis aut Babylon ſit, cognitum habet. Affines ergo cœcitates ſunt: quas tamen emendari oportebat. Et ſicut cœcitas medici in huiuſmodi caſib⁹ ægri interitus eſt: ſic pariter altera cœcitas mors animæ eſt. Chriſtus mirabiliter & inau[illegible]ta loquutus eſt. Mirabilis etiam eſt Medicina. Vt vnum, ſic alterum q[illegible]que indagari & inveſtigari oportet. Duæ enim hæ profeſſiones diuor[illegible] nunquam patientur. Et ſicut corpus animæ domicilium eſt; ſic vn[illegible] cum altero cohæret, vnumque alterum ſubinde patefacit.

Cap. VII.

QVod hactenus Anatomia, ac noua vita vna cum ſcientia in omnibus

ſubſtantijs conſideranda ac perueſtiganda propoſita eſt: ſcire debetis, fruſtra id non factum eſſe. Eſt enim id ſolum ac fundamentum Medicinæ. Iam ergo porro opus eſt, vt omnes interni noſtri affectus cum externis auertantur. Ita, quicquid ſumus, id eſt quoque externum. Et licet id quidem non ita effigiatum ſit: ſeminarium tamen adeſt, corpus ſcilicet, & intra nos effingitur, ad hoc, quod eſt: vt ſemen nimirum arbor eſt: ſed in terra perficitur. Sic ventriculus etiam ſculptor eſt illius, qui viſibiliter facit illud, vt inuiſibile ſit. Secundum quod iam omnes morbi ſuas imagines habent: & vnaquælibet inſuper imago ſuam a Deo conſtitutam medicinam. Nam ſi pulmo ægrotat; ſuam medicinam habet, cuius Anatomia, Anatomiæ morbi ſimilis exſiſtit. Super his ergo exemplum de nutrimento attendite, hoc modo.

Ventriculus qualis Mechanicus.

Quicquid nobis alimento eſt, illud hoc ipſum eſt, quod ſumus nos. Sic noſmet ipſos comedimus: talis etiam eſt medicina, diſcrimine tamen habito ſui morbi. Et quod per ſanitatem ſecedit, idipſum reponit membrum illud in membro ſuo. Id tibi nihil mirum ſit. Ratio: Arbor in campo vigens, niſi ſuum alimentum haberet, arbor non eſſet. Quid eſt alimentum? Non eſt impletio aut ſaginatio, ſed reſtitutio formæ. Quid eſt fames? Index aduẽtus mortis, in interitu mẽbrorum. Forma enim in vtero materno a Deo ipſo ſculpta eſt. Hæc ſculptura in forma imaginis manet. Perit autẽ & moritur ſine appoſitione formæ externæ. Qui non edit, non augeſcit: qui non edit, non viuit. Iam ſi augeſcens ex cibo augetur, & opifex formæ intus in ipſo eſt, qui formam ſuam intendit, ſi formam habet, ſine qua nihil poteſt: ſequitur inde, alimentum imaginis ſculptæ formam in ſe continere, in quam id etiam abeat, & eam augeat extendatq́;.

Alimentum noſtrum eſt, quod nos ſumus.

Alimentũ quid? Fames quid?

Pluuia in ſe arborem habet, vt & liquor terræ. Pluuia eius potus eſt: Liquor terræ cibus, quibus creſcit. Iam quid hic creſcit? Nihil aliud, quam quantum arbori in incremento apponitur, tantum ex imbre & liquore fit corticis ac ligni. Formator ac plaſtes ipſe eſt in ſemine: lignum, cortex &c. eſt in liquore & imbre. Faber iſte in ligno exſiſtens ex duobus iſtis poteſt lignum fingere. Itidem & cum herbis fit. Semen nihil eſt. Principium ſaltem in ſe habet, in quo forma ac faber, ac natura & proprietas eſt. Id ſi creſcere debet: tum pluuia, res, &c. & liquor ipſam herbam producunt. Ideo in hac caules, foliæ & flores ſunt.

Pluuia eſt arbor, plãta.

Sic quælibet forma, extra in alimento eſt rerũ omnium augeſcentium. Et ſi hac deſtituamur, nunquam accreſcimus, ſed in deſerta forma morimur. Si ad plenum incrementum aſcendimus: forma ea conſeruata opus eſt, vt non deficiat. In nobis enim eſſentia quædam ſimilis igni exſiſtit. Ea eſſentia & formam & imaginem noſtram depaſcitur. Quod ſi ergo

ergo non adderemus, & formã corporis nostri cumularemus, tunc in deserta imagine id exstingueretur. Ideo opꝰ est, vt nosmetipsos comedamꝰ, ne ex defectu formæ moriamur. Sic edimꝰ nostros digitos, nostrũ corpꝰ, sanguinẽ, carnẽ, pedem, cerebrum, cor, &c. hoc est, bolus quiuis, quẽ ingerimus, is in se continet omnia nostra mẽbra, quæcunq; totus homo in se continet & conclusa habet. Ex his dubium nonnulli mouerunt, quia indicatum est, quod membra, quod corpus alimento indigeant. Sed in hoc tamẽ subsistunt, quare alimento opus habeant, & ad quid? Ii non intellexerunt, quid in homine alimentum sit, & quid fiat, & a quo fiat. Ideo faber ille nihil assumit ad imaginem, quam quod conducat, id est, quod lignũ sit. Cetera modo excrementorum eijcit, effigie sola remanente.

Nutritio, est forma reparatio.

Sed hoc quoque iuxta expendendum est. In rebus vniuersis nutritio instituta est propter solam formam. Æstate appropinquante, tempus instat famis in arboribus: & tunc eæ folia, flores, fructus &c. pollicentur. Ex his quid conspicitur, si formæ earum extranei nihil assumunt? In se id non habent. Si enim haberent, tum præcisæ ac deiectæ id æque largirentur, ac in terra defixæ. Ideo in terram defixæ sunt, vt forma ea intret, & fabricetur, quod arborum magisterium ac donum est. Isto quidem homo opus non habet. Suos enim fructus æquo modo ac arbores non promit. Secundum fructus creatura alia est. Hinc scitote, vniuersa viuere propter conseruationem suæ formæ: & propter eius consumtionem, famẽ ac sitim sentire, vt his imago reponatur & suppleatur. Non aliter videtis, pinguedinẽ ac adipem ab alimento augescere. Id nisi subdatur, tum pars ea imaginis aboletur. Itidem & alterius pars. Quanquam ita comparatũ sit, vt defectu ad partes principales attinente, mors subitanea se ingerat. Nec enim vita remanet, deficiente interiore imagine totius corporis. Sic ex hominibus homines crescunt: id est, Alimentum homo est, & itidem hominẽ reddit, id est, eius imaginẽ. Sic edimꝰ nos ipsos. Et nisi hoc pacto nos ipsos ederemus, tum corpus nostrum euanesceret, & vita media, & quicquid in nobis est. Hoc vero modo duo sunt homines: Visibilis & Inuisibilis. Visibilis duplex est: nempe secundum corpus, & animam. Inuisibilis est simplex, nimirum secundũ corpus. Huius hoc exemplum esto: Quod ante nos iacet lignum, ex eo potest statuarius imaginem sculpere, si demat demenda. Sic in homine inest statua, quæ primo aspectu non apparebat talis. Sic alimentum se habet hominum: quod in corpore abit in sua membra. Non vt in vna parte subsistat: sed elaboretur artificiosissime. Supremus enim cælator hominẽ fingit, id est, disponit membra quousq; homo extẽditur. Iã si scimus, quod nos ipsos comedamꝰ ac bibamus: & sic quoq; quamlibet arborem, quãlibet creaturam viuentem seipsam

Alimentum homo est.

Homo duplex.

edere: cognoſcendum porro eſt, quid ex hoc emergat quoad Medicinã, vt dicetur deinceps. Etſi quidem nunquam comedamus oſſa, venas, ligamenta, raro autem cerebrum, cor, pancreas, omentum: tamen ſcitote, non os generare os, nec cerebrum cerebrum: ſed bolus quilibet iſthæc eſt vniuerſa. Si forma hic inuiſibiliter ineſt: etiam os inerit. Panis eſt ſanguis. Id quis videt? Eſt adeps. Quis conſpicit? quis apprehendit? Eſt lardum. Nemo tamen aut ſentit aut videt. Et tamen generatur inde: adeo induſtrius artifex operatur in ventriculo. Qui ex ſulphure poteſt ferrum, quod ſulphur eſt, facere: is ipſe quotidie hic præſto eſt, & fabricat homini quotidie id, cuius gratia eum finxit. Idem ſi ex ſale gignere poteſt adamantem: ex Mercurio aurum: poterit hoc etiam in homine. Nam hominis, quam rerum aliarum, longe maiorem curam habet. Ideo cudit ei, quæcunque neceſſaria ſunt. Tu ſaltem operarius eſto, ſubijce ipſi materiam, ſine ipſum ſeparare, formare, vt volet. Is modi numeri, ponderis, proportionis, longitudinis & ceterorum omnium probe conſcius eſt.

Homo ſpermaticus & alimentarius.

Sed attendite, creaturam vnamquamlibet duplicem eſſe. Vnam ex ſpermate, alteram ex alimento. Sperma ſemen eſt. Id ſi iactum ſit, ſuum alimentum ilico appetit. Ipſum creatura eſt: eius hoc alimentum eſt. Ipſum libertatem habet formæ hominis, vt, quod edit, homo fiat, & mẽbra humana. Ideo homo in conſumtionem formæ conſtitutus eſt per mortem: quod facit cauſſa ſeminis. Mortem hanc ſuſtinere cogitur in eo, quod alimentum præſtat ac ſufficit. Sic non ſatis eſt, hominem ex aluo materna natum eſſe: ſed etiam æqualiter ex ipſo alimento. Quicquid humanæ vitæ naturam, quoad animam, concernit, id ab alimento ſeparatum eſt. Ea enim vitæ proprietas cum anima accedit, non cum corpore. Quod cum corpore, quoad mores & ingenia, accedit, ab homine oritur iuxta ipſius ſapientiam. Hic vero quicquid ex alimento adeſt, id corpus eſt: ſecundum quod nec virtus, nec ira, nec probitas, nec nequitia cenſentur. Quid corpus ſit, id Medico probe compertum eſt. Qui corpus in vtero materno fabricat: idem in ventriculo quoq; ipſum fingit. Sic enim architectus iſte ſuo operi continenter incumbit, vt ſubinde nihil agat aliud, quam vt id, quod factum eſt, ſarciat, emendetque: id eſt, conſeruet formam illam, quæ indies nunc hic, nunc illic minuitur, ſoluitur, frangitur, & vel hac, vel illa via diſſipatur: ſicut iſta in tam ſanis, quam ægris corporibus modis multis obſeruantur. Sanitas enim in probitate ſua ac ſtatu nihil minus conſeruari vult, quam curari morbus.

Vita ab anima.

Patet ex his, nos iſta ratione duo corpora habere: quæ vnum quidem corpus ſunt, ſed dupliciter creata, in ſemine & alimento: & quod alimentarium corpus ſpermatico ſimile ſit. Vnde cognoſcere nos fas eſt, quod

quod, quam primum ex vtero materno elidimur, ex ſola gratia & miſericordia Dei viuamus, & corpus porro non ex vtero matris, ſed ex alimento producamus. Vnum enim corpus ex iuſtitia a patre & matre accipimus. Id ne pereat ac moriatur, ſuſtinemus ipſum ex gratia per precationem ad Deũ, dum oramus, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*, quod idem eſt, ac ſi dicamus, *Da nobis hodie corpus noſtrum quotidianum.* Corpus enim ex matre aſſumtum vſq; ad horam mortis ſe alit. Ideoq; de quotidiano oramus. Quotidianum autem eſt, quod nobis corpus dat. Sic duo nobis corpora ſunt: Iuſtitiæ, & Miſericordiæ. Itidem & duæ medicinæ: Iuſtitiæ & Miſericordiæ: hoc eſt, ad vtrumque corpus vocati ſumus: ad id, quod a patre & matre datum eſt: & ad illud, quod ab alimento nobis confertur. Propterea docemur a Chriſto, vt de pane quotidiano ſollicitemus; quaſi diceret: *Corpus veſtrum a matre acceptum nihil eſt. Id hodie, heri, pridem mortis fuiſſet. Itaque panis porro veſtrum corpus erit. Operam ergo date, vt nunquam deinceps ex iuſtitia de patre & matre viuatis: ſed ex corpore miſericordiæ. Ea de cauſſa ad cœleſtem veſtrum patrem preces effundite de dando pane quotidiano, id eſt, de corpore veſtro. Et tunc dabit vobis corpus, id eſt, corpus miſericordiæ.* In hoc deinceps viuimus, & de corpore Iuſtitiæ nihil reſeruamus, niſi initium noſtræ natiuitatis. Ideoq; nos ipſos edimus ex gratia & miſericordia. Hoc enim ſecum ita cogitare debet homo: etſi quidem ex vtero matris egreſſus ſit, ſe tamen porro matris ac patris filium non eſſe, ſed eſſe filium eius, qui alimentum miniſtrat. Ideo ipſe pater noſter cœleſtis eſt, non ſecundum eam ſaltem iuſtitiam, quam in Adamum & eius poſteros contulit: ſed is quotidie pater noſter eſt ab eo, quando corporalis ac mortalis parentis noſtri corpus perdimus. Nam a mortali parente noſtro præter ſemen nihil retinemus. Cetera vniuerſa a patre cœleſti manant. Huius ſumus, hunc de corpore noſtro oramus, & non de corpore iuſtitiæ. Quod ſi corpus gratiæ non eſſet, alterum iuſtitiæ concideret quolibet momento. Itaque quid corpus ſit, videte. Noſmet ipſos edimus, non tamen ex iuſtitia, ſed ex gratia & precatione.

Corpus duplex: Iuſtitia & Miſericordia.

Medicina duplex: Iuſtitia & Miſericordia,

CAP. VIII.

ITaque ſedulo nobis conſiderandum ſit, qui ac quales ſimus, ſi porro non ex corpore matris, ſed ex corpore panis per gratiam, & non iuſtitiam victitamus. Ad hoc enim alluſit Ioannes Baptiſta, vbi ad Iudæos teſtatur, *poſſe Deum Abrahæ filios ex lapidibus ſuſcitare.* Hoc quid aliud eſt dictu, quam ex lapidibus panem facere, veluti ex terra? Qui panis corpora filiorum Abrahæ promat, qui poſtea agnituri ſint ſe ex corpore gratiæ viuere. Itaque nos habemus corpus panis alimenti. Quæ ideo enuntio ita, vt porro propoſitum meum confirmem, nempe, hominem foris ſuam

Anatomiã habere, quam medico compertã esse oporteat; qui suam etiã scientiam ita informet, vt per eam ad cognitionem trium substantiarum, quidnam illæ sint, penetrare possit. Sic enim postea ex hoc corpore sequitur Regimen ac diæta, quæ occasio noua est ad describendum morbos plenitudinis seu satietatis, immoderationis, & ciborum prauæ qualitatis, qui corpori nostro non conducant. Etsi ratum sit, ventriculum nostrum, in ipsum quod ingeritur, in nobis & in nos id transmutare: nihilominus tamen petitio panem respicit, & porro etiam hoc, quod nobis omnia munda & subiecta sint. Quo vero quicquid pani affinius; eo corpori salubrius est: modo in rebus omnibus constituto. Ita innouamur & iuuenescim⁹. Ac prout sementem alimenti iactamus, ita metimus. Et ex corpore iustitiæ quidẽ vnum morbum habemus ac retinem⁹. Licet iustitia morbos non pariat, vt nec panis, de quo oramus. Veluti & Ioannes Baptista, & nonnulli alij sine morbis ex hac caussa vixerunt. Verũ vt in pane luxuries committitur: sic adhibetur etiam in dono iustitiæ: ita, vt in vtraque parte excessus modi ac ordinis patretur, ex quo postea morbi ac similia oriuntur. Quibus nunquam affligeremur, si secundum legem & petitionem viueremus. Sic morbos concipimus ab vtero materno. Et quia denuo nos nasci oportet, ideo denuo quoque illos morbos concipimus, hoc est, per panem quotidianum. Quare si fundamentaliter nobis de Regimine loquendum & scribendum sit: Regimen ac diætam præstituere aliam nullam possumus, quam manendum esse in lege iustitiæ & cibi, de quo rogamus: in qua iugiter omnes sanitates conseruãtur, & a morbis custodiuntur. Hoc vero regimen si non seruemus, tum nec sanum nostrum corpus retinebimus. Quia autem Deus beneficus est, & delicta huiusmodi ac cõtemtus a seipso dati regiminis non vindicat: ideo Medicũ creauit, qui similis ipsi est, qñ ad discipulos suos Christus dixit: *Remittite peccata, quoties peccator ingemiscit.* Sic Medicus quoq; sanando paratus sit, quoties morbi incidunt. Propter vim mandati quemlibet morbũ sanant Medici, ẽt leprosos. Sic se medicina habet, sic cũ hac Medicus, vt sanent ac seruẽt corporis virtute illius, q animam ẽt in corpore cõseruat.

Bapt. Ioannes sine morbo vixit.

Regula praescribendæ diætæ qua.

Medicorũ est, omnes morbos sanare posse.

Ideo arduum quid ac eximium est, administrare officium medicinæ: non res adeo leuis, vt nonnulli persuasum habent. Velut enim Christus suis discipulis ita mandauit: *Ite, mundate leprosos, claudos expeditos facite, cæcis visum reddite, &c.* Sic ista ad Medicos non minus, quam ad Apostolos spectant. Iam qui lepræ sanandæ imperitus est, is virtutem medicinæ non intelligit. Qui claudos pedibus non restituit: is immerito Medicus vocatur, & sic deinceps, de rebus ceteris omnibus. Statuite ergo scientes, Medicum a Deo constitutum esse, non saltem propter catarrhum, cepha-

Medici prouincia dura.

cephalæam, apostema, aut dolorem dentium: sed
Apoplexiam, Epilepsiam & similes morbos, nulle
re non possumus, tum & ars & sapientia nos
cessario requiritur. Sine benedictione Dei nih
omnis quidem medicina est. Sed quæ penetrar
aiunt) debet, illa deest: hoc est; ad messem q
runt: messores autem nondum venerunt. Si m
ne concurrente falsaque sophistica aduenerint,
bimus, cœcos visui restituemus, &c. Nam virtus
crescit. Ambitio vero & iactantia sophisticæ m
lia Dei non sinit erumpere. Medicinam talem iu
quorum scientiæ ac probitatis multum capit drachma vn
tiam hoc responso velant: *Iste morbus est incurabilis*. Quo no
stupiditatem produnt, sed etiam mendacium. Deus enim
morbum immisit, cui medicinam non concrearit. Sed inscitia
mos est: vt obliuiscamur, Deũ nobis corpus largitum esse, & largi
tidie. An non idem ergo medicinam nobis quoque contulerit, qua mo
bos incidentes definito suo tempore sanemus? Et de qua medicina haud
quisquam facile cogitauerit? sed hic valde se torquet pars nostra aduersa.

Quamuis hoc loco multa recenseri possent, nempe, velle Deum vt nõ minus homines ægri, q̃ sani in terra viuãt: eundẽq; vnius sępe viri caussa legionem integrã plectere ac morbis infirmare: nihilominus tamẽ semper ex sua gratia idoneam medicinã communicauit, dixitq;, infirmos egere medico. Iam si medico egent: hac eo ex caussa egent, vt ab ipso sanentur. Hoc nisi fiat, qui ipso alias opus habeant? Tali opus habent, qui ipsos sanet, & non ęgros iacere sinat, aut illis blandiatur. Et hæc euincunt, fas esse, vt quicquid ęgrum est, sanare possimus, siue lepra sit, siue cœcitas, siue claudicatio. Omnes enim ægroti sunt, & medico indigent. Verum quidem est, istum, qui oculos suos, ad lusus, falsimoniam & deceptiones impendit, ijs opus non habere. Sic qui lingua petulanter ad maledicta vtitur, is nec ipsa opus habet. Horum aliquem si Deus isto membro priuaret: ille vero medico diceret, *Ego æger sum, opus est meis oculis medico:* tum in scholis istis respondebunt, *illis ipsum opus non habere: vt nec scortatorẽ pedibus*. Ista vero penes Deum sunt, non penes hominem. Non extra rem quidem est, vt excusetur medicus, non in vno saltem, sed in omnib. mor

Ægri eent opus medico.

bis, qui malum aliquod impediunt. Isti enim qui sic afficiun
atiores existimantur sanis improbis. Quos cum Deus diligit
modo tamen adeo secreto, vt nulli id medico exploratu

Iam vero, vt secretorum & magnæ fidelitatis D
mur, intelligi a vobis debet, quam illustris a Deo

a nobis hactenus commemoratos morbos ſanat,
te inhærent: vt natiuam cœcitatem, reſolutio-
m ſi non aſcendit medicina: certe folia pluri-
acua ſunt. Quanquam horum plurima repleta
itis. Et tamen mota nondum ſunt, quæ mo-
Quod ſi enim oculos noſtros in ſtupenda mi-
s: partus ac euentus plane admirandos videbi-
tuus naſcitur, vitamque elato parentis clamore
o maius eſt, quam viſum impetrare. Nempe non
& alia plura, quæ nondũ nouimus aut explorata
obis natura præfigurat, quantum nobis in ſecretis
nique ergo nos tantopere cum noſtris ornatibus efferi-
tas eas nondum tranſilierimus, quas tranſmiſiſſe dudum
es iubilationis noſtræ eſt dies miſeriæ & valde amara. Nam
cium quidem eſt: ne quid dicam de abditis naturæ. Et hæc
icit, hunc ſibilo excipiunt. Et tamen meræ nugæ libri vniuerſi illi
unt, quos proferunt & iactant. Hoc opera veſtra teſtantur, doctrinam
veſtram nihili eſſe. Clauem ſapientiæ ac ſcientiæ quidem arripitis: &
illius tamen penetralia non aditis. Hoc nimirum modo comprehendi
debent, quæ ad Medicum requiruntur, ſicut ſucceſſiue in omnibus capi-
tulis propoſitum, adeoque in natura rerum optime fundatum eſt. Ipſa
enim in ſuis ſecretis non vſq; adeo patet: imo vix quicquã. Res mira erat
degeneratio aut euariatio populorũ, cum tamen vnicus primo Adã eſſet,
ex quo vniuerſi producti ſumus adeo diſſimiles. Huius quæ cauſſa erat?
Sola naturę ſecreta; quæ ipſa & gigantes produxit: quæ homines ad 600.
700. 800. & 900. annorum culmen euexit. Hi nimirum iſta callebant ab-
ſcõdita, vt in quibus medijs viuerent, & ijs perfruerentur: quæ ſcilicet ſe-
culis illis ſecretorum omnium cognitionem familiarem haberent. Fieri
enim non poteſt, vt bonum malumque fruſtra deſignatum fuerit in po-
mo, quod in Hebron Adamo guſtare vetitum erat: verum indicium
magnum eſt, multo plura iſthoc in natura latere, quæ nobis non cognita
ſint. Imo nullo dubio, inſignes ſcientiæ, ſapientiæ ac prudentiæ. Nec
enim in pomo ſolo illud inerat, verum & in rebus alijs quam plurimis:
ſicut & hodie mira multa ſeſe offerunt, quæ releuari non ſatis tutum fo-
Ni ſit, vt Deus prohibuerit virtutem iſtam emitti. Quod ſi enim in
m exſiſtit, e quo mors: certe in terra quoque quid ſit opor-
m vitam faciat. Si eſt, quod morbos parit: eſt etiam, quod
. Sed reuera circa iſtas res parum laboratur atque in-
it illas communis profeſſio ſpectandi lotij. Id lucellum
culina-

Patriarcharum ſeculo, quibus verus ætatem produxerint.
Hebron.

culinarium persuadet quo desides domi contenti viuunt, artis ipsius securi. Quod si tanta ex lotio vsura est: quo labores operosiores, cum radendi nummi caussa sola medicentur?

LIBER SECVNDVS.

Cap. I.

Iam vero a me dicturo intellecturi, quomodo tres substantiæ in vnum corpus coeant: exemplum hoc attendite. Semen quodlibet triplex est: id est, semen vnum, in quo tres substantiæ exsistunt & crescunt. Et sicut vnum saltem semen præsto apparet: sic & ista tria vnum tantum esse videntur. Iam vero res quælibet in semine vnita est, & non diuisa, sed ipsa coniunctio vnitatis. Vt in nuce iuglande, sunt lignum, cortex & radices. Hæ res tres diuersæ quidem sunt, coniunctæ tamen in vno semine. Sic & homo. Is principio vnum semen est, cuius cortex sperma est. Ipsum semen nemo vnquam vidit propter eius paruitatem & subtilitatem. Iam vero ex semine gignuntur homines. Quod si generatio incipit, tum tres hæ res crescunt, vnaquælibet in sua natura permixta & vnita, in vnum corpus, non in tria: vt homo crescit vel abit in ossa, carnem, sanguinem. Hæc licet tria: tamen vnum saltem crescens. Sic ista tria vnum corpus constituunt, & ipsamet sunt in isto inuisibilia. Sic ergo tres illæ substantiæ excrescunt in vnitate permixtæ, ad suum vsque tempus iunctæ: velut arbor, ea primum crescit in medullam. Medulla illa est substantia triplex, sed vnum saltem lignum. Et quod in eo tres istæ substantiæ sint, id demonstrat Ars, Natura, & Mors, quibus res quælibet separatur, ac seorsim secedit, prout esse debet. Ita ergo habetis principium istarum rerum, quod inter sese coalescant, & vnum sint, & vnaquæque suum officium habeat ad corpus complendum.

Semen quoduis triplex est

Homo vnus, & triplex.

Porro autem & hoc cognoscite, qualenam cuiuslibet officium sit. Ex sulphure crescit corpus, hoc est, totum corpus est sulphur, & sulphur vsque adeo subtile, vt ab igne consumatur inuisibiliter. Iam vero sulphura plura sunt. Sanguis sulphur aliud est, aliud caro, aliud partes pri[n]cipes, aliud medulla, & sic consequenter. At enimuero est sulphur vol[ati]le. Ossa, quæ ipsa quoque varia sunt, sulphura exsistunt, sed ex sulph[ure] fixo. Et in separatione facta per scientiam, sulphur quodlibet, qua[le est] reperitur. Iam vero congelatio corporis ex sale est: hoc est, sine sa[le ni]hil adesset tangibile. Nam ex sale duritiem suam habet Adamas, [&] ferrum: ex eo mollitiem suam habet plumbum, suam Alabastrum, &c.

Substantia[e]

Salia quotuplicia. Omnis congelatio, coagulatio eſt ex ſale. Ideo ſal alius eſt in oſſibus, alius in ſanguine, alius in carne, alius in cerebro, & ſimiliter in alijs. Nam quotuplicia ſunt ſulphura, tot etiam ſalia. Tertius eſt Mercurius, is liquor eſt. Omnia corpora ſuos habent liquores, in quibus conſiſtunt, ita, vt ſanguis liquorem alium, alium caro, alium oſſa, alium medulla habeat. Ideo *Mercurius quotuplex* habet Mercurium. Et tamen is vnus ſaltem, qui tam varias ſpecies ac differentias habet, quot nimirum ſulphura ſunt & ſalia. Vt ergo homini opus eſt, vt corpus habeat: ſic neceſſario compactionem, id eſt congelationem, & item liquorem poſcit. Et hæc tria homo ſunt, qui vnum tantum corpus eſt. Ergo percipitis, vnum tantum corpus eſſe, ſed tres res.

Sic ergo vna compoſita, vnum corpus conſtituunt, & tamen tria *Sulphuris natura.* ſunt. Ideo ſulphur conflagrat. Nam merum ſulphur eſt. Sal abit in Alka- *Salis natura.* li, quia fixus eſt. Mercurius effumat: non conflagrans quidem, ſed vi ignis ſecedens. Sic ergo ex tribus his omnes diſſolutiones oriuntur: veluti ar- *Mercurii natura.* bor, cuius liquor abſcedit, areſcit. Hinc ſi ſulphur aufertur, nulla reliqua forma eſt. Si demitur ſal, congelatio nulla ſupereſt, ſed concidit ac diffluit arbor, velut dolium vinculis ſuis deſtitutum. Corpus hoc ſi erit, vnius ſaltem naturæ fit, vt pyrus. Hoc idem dictũ eſt, ac pyrus vnius tantum generis pyra fert. Iſta eodem modo & de ceteris arboribus intelligantur. Scias autem, quotuplices fructus ſint, tam varias eſſe ſpecies in microcoſmo. Ex quo ſequitur, eum, qui pyrum nouit, eius quoque arborem noſſe, vt & tres ipſius ſubſtantias, pyrales. Idem etiam de morbis in- *Subſtantiarũ triũ quam neceſſaria cognitio.* telligi debet. Cum his ita conſtitutum eſſe debet, vt, ſi morbum videas, dicas, hoc eſt pyrum, hoc eſt pomum: id eſt, tam probe tibi cognitæ tres illæ ſubſtantię eſſe debent, prout in morbo ſe habeant, ac iſta arbor. Quare ſi tres hæ res vnius generis pyra promunt, non trium; atque in vltima ſua materia tres ſubſtantias habent: tunc & morbi æqua ratione cognoſci debent, quod corpus habeant ſulphureum, & liquorem mercurialem, ſuamque congelationem a ſale: Quæ tria a tribus ceteris enaſcuntur. Medicina ergo conueniens debet eſſe ignis, qui abſumat, id eſt, Ignis eſſentiæ, & ſine igne Medicina nulla eſt. Sicut enim ignis abſumit ſulphur arboris, ita vt nec ſulphur, nec arbor maneat, ſic medicinam quoq; oporet eſſe conſumtionem, non in ſulphure tantum, ſed & in liquore & ſale. [illegible]m in morbis ſunt volatilia: & licet fixa quidem occurrerent, medici[illegible]amen valde ſubiacent, vt volatilia fiant.

Iam vero de natura harum rerum, id eſt, morborum, loquentibus, [illegible]ũ nomen ſalis eſt, velut & de fructib. vt dicatur nimirũ: Hoc eſt pyrũ. [illegible]nim omnia comprehenſa ſunt. Hoc eſt pomũ. Iam iterũ hoc nomi[illegible]omnia continentur. Eadem & morborũ comprehenſio eſt. Nam ſi lepram

pram vides, dicito, *Hæc lepra est*: Nam id satis est. Nec hic attendendũ est ad eius vel frigiditatem, vel calorem, vel humiditatem. Ex illis enim qualitatibus nihil in corporibus ac substantijs enascitur aut generatur, quod ad cognitionem requiratur: Medicina siquidem in Lepra velut in Regeneratione procedit: quæ omnia citra considerationes istiusmodi fiunt. Nec enim saturus arborem quandam, eius aut colorem, aut formam, aut simile quid, verum solum illius semen intueris. Nam cetera vniuersa per se sequentur tandem. Sunt enim vltimę materiæ substantię, id est, eorum vitæ. Ideoq; momenti in ipsis nihil positum est. Æque etiã in icteritia facito. Quam si suo nomine appellaueris, nihil porro iudica, an frigida vel humida sit. Cura enim eius se habet, velut securis, quæ arborem deijcit: aut velut ignis, qui volatilia omnia consumit. Et sicut in igne exemplum est, quod omnia is consumat: Sic & medicinam constitutam esse oportet. Nec æstimandũ est, vbi calor vel frigus sit: sed simpliciter auferẽdũ ac demẽdũ est, quod arcanorũ natura ac proprietas poscit. Sicut enim aliquid est, quod vitam eripit: sic aliquid etiam vel aliqua caussa exsistit, quæ auferat morbos. Pyrum si ab arbore carpis: arbor iam inanis est. Iisdem etiam nominibus ac caussis morbos decerpere ac exscindere debes: non circa substantiam ac corpus pyri, verum eius pediculum, quo firmatur, occupari. Hinc iam propius intellige, quid medicina sit, & in cuius cognitione consistat.

Qualitates in morbis non cõsideranda

Morbi qui exscindendi.

Sed hæc iam exempla attendite. Cernitis quib. vicissitudinibus hyems ac æstas ita mutentur, vt vnum alterum subinde excipiat, iam frigus, iam calor. Idem & in corpore quære. Hoc autem morbum esse, nemo dixerit. Vnum aliud sponte sua expellit. Homo enim & æstati, & hyemi subiectus est. Et licet per hyemem quidem circulo aut meta ignis ita circumdaretur ille, vt hyemem nullam sentiret: hyems tamen ipsa nihilominus operationes suas in eo exsequitur, vt & quilibet mensis pro suo dimensu. Et hoc a nulla exclusione impeditur. Sic æque & ab æstate homo afficitur. Hæc vero talia cur medicus cognoscere, & simili trutina cursus cœlestes expendere recusat? Quasi vero natura errasset. Quem errorem ipsi emendare student, nimis improspero euentu. Videantur istæ quidem caussæ ad morbos, cum vt hyems, sic ipse quoque æstatis feruor homini aduersetur: sed reuera morbi non sunt. Sic enim & stellæ oriuntur, interpolatis diebus frigusque ac calorem suscitantes. Similia & per febres accidunt &c. Quid aliud vero istiusmodi quã caussa cœlestis mouet? Attamen Medicus ipsi microcosmo talia assignauit, suo arbitrio, cum ipsum cœlum in considerationem non admisisset. Vnde iure erroribus implicatur. Tum & hoc verum est, multoties accidere, vt homo ardoribus corripiatur. Iste tamen ex ipso non oritur: sed veluti Sol se

habet, qui cum dominatur, feruidus eſt. Huius tamen æſtum qui patitur, illum non innatum habet, verum accidens eſt. Qui ſolem vertit, morbos quoq; euertit. Itaque, cœleſti illiuſmodi feruore oriente iudicium eſt, auram borealem occludi. Quæ ſi reſeraretur, tum ad conueniens temperamentum omnia reuerterentur.

Caloris humani dignitas.

De calore ergo hominis ſcitote, vnde exoriatur. In eo exſiſtunt omnia cœleſtia, terreſtria, vndoſa, & aerea. Iam ſi iſta vniuerſa commoda contemperatione vnita ſunt, tum in corpore neque frigus, nec calor dominatur. Iam vero calorem aliquem adeſſe oportet, hoc auctiorem: is ex vētriculo emergit, ac corpus calefacit. De ventriculo autem ſcitote, calorem eius admodum efficacem eſſe, qui tam potenter coquat ac digerat, externo igni non multum diſſimilem. Iam vero is non ſolus eſt: ſed huiuſmodi ventriculum membrum vnumquodlibet habet in ſe ipſo. Quare membro vnicuilibet ignis inhabitat, & ignis quidem digeſtionis. Et ex hoc corpori continuus ignis affluit, non ex ipſis Elementis in corpore exſiſtentibus aut ſimilibus. Et hic eſt præminens calor, quem digeſtio profert. Ac quo digeſtionis operatio vehementior: eo intenſior calor exſiſtit: & econtra, quo digeſtio leuior, eo homo frigidior. Et hic calor colorum cauſſa eſt, quos ille protrudit intus latentes, euomendo nimirū Mercurium, vt effloreſcat. Iam ſecundum hanc eſfloreſcentiam, quis dicere auſit, *hic eſt ſanguineus:* cum flores illi a ſolo igne digeſtionis ſuſcitentur? Sic & alij pariter colores a quotidiano calore proferuntur, qui alij ſunt in pueritia, alij in ætate media, alij item in ſenectute. Sed illæ ſunt cōplexiones. Iam, qui horum reſpectu dicturi ſunt, *iuuentus eſt ſanguinea, conſiſtens ætas eſt Cholerica, Phlegmatica, Melancholica,* &c. Hi obliuiſcuntur caloris digeſtionis, & materiæ trium illarum ſubſtantiarum ſecundum ſuam excellentiam. Vt enim vnaquæque arbor ſuos flores habet: ita & homo. Quos flores, iſti complexiones vocitant, qui canon falſus ac erroneus eſt.

Ventriculum pars quæuis habet.

Homines non dicēdi ſanguinei, cholerici.

Ideo de his compertum habete, quod ſimilia etiam in natura rerū, ſuper orbe creſcentium eueniant. Non ergo gradus ſunt, ſed ſpecies. Specietenus iſta accidunt, non graduatim. Nam res vniuerſæ extraneæ gradum illum minime retinent, quem Platearius ac alij herbarii tradiderūt, quoties in ventriculum illabuntur. Siquidem, quod tu non præparaſti: id ventriculus (ſi poteſt) aggreditur, & infringit omne frigus, calorem & ſimilia, ipſumque adeo arcanum producit. Nam iſta vniuerſa in ventriculo emoriuntur. Et quæ emoriuntur, ea Medico non conſideranda veniunt. Quod ſi ventriculus illa minime frangit: ſignum id eſt eius infirmati ac male habentis. Hoc tempore data medicina non conuenit, quia in ventriculo computreſcere nequit. Et tamen, vt computreſcat illa, opus eſt.

Platearii opinio.

Medico quæ non conſideranda.

Medicina inutiles qua non putrescũt.

est. Quod vero medicamenta quædam tempore pestis, cum rebus calidis, veluti aromatibus ac similibus, propinantur: ea quia non putrescunt, nihil operatur: quia, vt putrescant, necessarium est. Ideo ex medicamẽtis illis non conualescunt isti, quorum ventriculus putrefacere nequit. Ex quibus sequitur, putrefactionis celeritatem sequi celeritatem sanationis. Et quæ putrefactionem impediunt, eadem obstant quoque sanitati. Et prauus iste sudor est, qui aliquando per imputrefacta medicamenta expellitur. Ad vitam enim parum facit. Ex quibus intelligi debet, res eas vniuersas, quæ secundum gradus & complexiones instituuntur, in corpore nihil proficere. In corpore siquidem nec calidi, nec frigidi morbi secũdum radices suas exsistunt. Quo ergo vel calida vel frigida medicamenta faciant? Pyri pediculum auelli opus est ab arbore.

Graduũ in medicamentis commentum nihil.

Cap. II.

Arcana quid.

IDeoque arcana sunt non res veteres, sed nouæ: non partus antiqui, sed recentes. Antiqui partus sunt substantiæ ac formæ, veluti in mundo exsistunt. Et veluti istarum rerum forma nihil nobis confert, sed eam dissolui, ac innouari oportet, si vsui esse debet: sic concurrere quoque opus est abolitionem omnium proprietatum, veluti caloris & frigoris. Hoc est: nisi solatrum suum frigus amittat, medicina non fiet. Sic & nisi Anacardi suum calorem amittant, remedium minime erunt. Et, vt summatim dicam, nisi fiat, vt veteres vniuersæ naturæ obeant ac deponantur, ac in natiuitatem nouam traducantur, nunquam medicinæ constituentur. Hæc abolitio principium est separationis mali a bono. Sic ergo nouissima medicina, id est, recẽs nata relinquitur, sine omni complexione ac similibus, purum ac absolutum arcanum. Cur vero errones isti profitentur, ac prohibent, ne gradus nimirum intendamus, id est, quod primo gradu efficere potes, non tentes tertio aut quarto præstare? Nimirum dicunt, ventriculum istud non ferre nimis infirmum: alias, quo quid vno gradu frigidius, eo commodius ac vtilius fore, vt ita dosis minuatur. Sed & iste non leuis error est, quando dicunt: Hoc illo vno aut duobus gradibus frigidius est: cum tamen ipsius frigiditatis vnicus saltem gradus sit. Multo vero æquius ita loquantur: Herba hæc semunciam frigoris vnã habet: illa vero vncias duas frigoris pendet: nimirum si vtriusq; æquale pondus accipiatur. Ad quæ consequitur istud: *Recipe frigoris, prout inueneris, drachmam vnam. Propina in ardore.* Quia vero isti peculiares herbas assumunt, exempli gratia, non portulacam, sed nenufar, non chamomillã sed piper: hoc ipso facto produnt, se nec frigus, nec calorem, sed ipsa arcana quærere: quæ tamen pro gradibus ipsis accipiuntur. Quod si scirẽt, vnicum saltem frigus, vnum calorem, vnam humiditatem, vnam siccita-

Qualitatibus non abolitis, nihil operatur medica men.

Gradus frigoris vnicus, vt & qualitatum ceterarũ.

tem esse: a proposito suo haud difficulter desisterent. Quod si vero ratio dictaret ac vsus, duplicia ac triplicia, vel calida vel frigida, vel sicca, vel humida exsistere, sententiæ equidem eorum concederem lubens.

Humores quatuor non ponendi.

Morbi vt oriantur.

Mercurii mirabilis natura.

Exulcerationes a quo.

Principiorum corporis contrarietas est fatalis.

Rerum omnium æqualis præstantia.

Aurum argento præstantius auaritia fecit.

Hæc hactenus dicta eo spectant: vt sciatur, magnos errores in censendis gradibus admissos esse hactenus, vt & in complexionib. rerũ non recte intellectis, q. omnia vnũ essent in istis quatuor. Posuerunt enim humores quatuor, cum vnicus saltem liquor Mercurij exsistat: cuius non quatuor saltem naturæ, sed genera ac proprietates, aut patefactiones prope infinitæ reperiuntur: quarum tamen ipse non solus caussa est, sed cum ipso duo cetera concurrunt. Vnus n. quilibet morbus ex tribus istis secundũ compositionem suam exsistit. Quæ vero duorũ reliquorũ caussa sit: id peculiarib. capitulis tradit̃. Sic n. oriũtur morbi, veluti Lucifer in cœlo, ex sua nimirũ ꝓpria supbia ac elatione, q̃ postea bella omnia intestina ciet. Vt si Mercurius, propter suum liquorẽ, qui magnus quidẽm & mirabilis exsistit, sese effert. Deus n. ipsum supra omnia miracula creauit. Is si iã ascendit, nec in suo gradu persistit: tunc id principium discordantiæ est. Eadẽ & sulphuris & salis ratio est. Quod si enim se sal effert & separat, quid aliud nisi res exedens & consumens est? Cuius fastus vbicunq; dominatur, ibi rodit & exedit. Hac ex rosione deinde gignuntur vlcerationes, cancer, cancrena, &c. Quod si sal in sua sede persisteret: homo nullo vnquã tempore in corpore exulceraretur. Quod si sulphur ambitione intumescit, tum eliquat corpus, non secus ac niuem Sol. Et ipse quidẽ Mercurius subtilitate sua eousq; ꝓgreditur ac ascẽdit, vt ea repentinam ac subitaneã mortem inducat, quoties extra gradus suos sese effert. Sic n. a natura cõstitutum est, vt is in suis gradibus sine fastu consisteret. Tot vero capita, tot sensus sunt, vt vi quadã suos constitutos limites prumpant. Iam vero, quia nihil ex creaturis carnalibus æternũ esse debet: ideo necesse est, illa tot modis efferri ac separari per dotes, virtutes ac operationes multiplices illas, quas habent. Ac veluti regnũ seipsum dissipat: sic quoq; sanitas. Ideoq; sciendum est, vniuscuiusq; rei eandẽ omnino bonitatẽ ac præstãtiam esse cum alia. Sic carbunculus pumice non melior est: nec abies cupresso ignobilior. Id euincit lux Naturæ. Qui vero aurum argento præstantius fecit: hunc auaritia ad id compulit. Nec enim argento minus, quam auro donum datum est. Ideoque non ex naturæ sapientia, sed ex arbitrio humano illa ita constituta sunt.

Iam, si mors im̃inentẽ regni dissolutionem videt, ipsa irruit: non secus ac, q, regnum ruiturum est in manus alienas peruenit. Sic si tres illæ substantiæ vnionem ac concordiam suam soluunt, tum vicina mors adstat, suaq; industria subinde vnã earum post alterã sensim ita edomat ac corri-

pit,

pit, dum tandē aliquibus euictis totū regnū occ
ope eijci potest. Quod si vero id non fiat, sed m
huic aut illi substantiæ insidietur: tū p̄sto m
ria accedit, & hanc in integrum restituit. S
solida: & quantū sulphuris dissolutione ab
crocus: & q̄ Mercurius nimio p̄e subtiliau
auxilio naturæ succurritur. Sicut vero regn
irreparabili damno occupatur: sic & caro, q̄ a
tur, nec acceptum semel damnum æque sarcir
Quo maior impendenda cura est, vt corpora ista in su
tentur. Facili ex caussa ea omnino corrumpuntur:
speritas auri aduersatur. Sic enim ista Deus constit
dicinam habuimus a primordio rerum huc vsq;, & a
habituri sumus ad consummationem mundi vsq;, ead
testate ac virtute, qua eam suis Apostolis ad sanandos
ac impertiuit. Quę sanatio ex vnico virtute mādati diuini
medici cum Apostolis idem mandatum acceperunt. Illi ergo,
mandato viuunt, ac ad illud alligati sunt: necesse est, secundum
agant, ac verum genuinumq; fundamentum discant & cognoscant.
multi adulteri exsistunt: id est, multi illud mandatum transgrediuntu
multi contemnunt ac spernunt. Istud autem cui rei comparo? Isti nimi-
rum dicto Christi: *natio praua & adultera*: quæ signa quidem videre, nec *Iona, gorta.*
tamen ipsa operari cupit. Ideo signum illi nullum dabitur, præter signum
IONÆ, in ventre piscis reconditi. Sic & ipsi in terra quærere debebant,
quemadmodum Iudæi resurrectionem in ceto.

Ceterum ars hæc tam multiplex exsistit, dictæq; tres substantiæ vsq; a- *Tres substantia*
deo certę sunt: vt S. M. & S. S. ad quatuor vsq; generationes doceri possint, *quomodo*
id est, vt in naturā 4. matricum ac Elementorum referri possint: vel: Ex *ad Elemēta quatuor reducā-*
quatuor Elementis nascuntur res vniuersæ. Ex terra quidem herbæ ac li- *tur.*
gna & similia. Ex aqua metalla, lapides & horum mineralia. Ex aere ros,
& Tereniabin: ex igne tonitru, fulgur, nix, pluuia. Sed hæc ad Meteoricā, *Elementa*
quæ ex ipsa naturæ luce constituta est, relego. Pergamus iam vlterius. *quæ quid gignant.*
Ipse Microcosmus, si in dissolutionem suam abit, fit terra: cuius tam mi-
ra est virtus, vt promtissime fructus ex se gignat, qui in illam consemi-
nantur. Hæc illa præparatio est, quam nouisse medicus debet. Sic ex
ipso corpore oritur secundum Elementum aquæ. Quæ aqua cum m
mineralium sit, ideo Spagyrus ex ea Rubinum conficit. S
tertium Elementum nimirū ignis promit, ex quo gra
quartum Elementum aereum, hoc est, in concl
rem ex ascendēte suo spiritu stillat. De hac gene

opere tamen desperarunt. Nec enim conue-
consito versari. Sed & transmutatio alia super-
nera vniuersa Sulphurea, Mercurialia ac Sa-
osmi mundo demonstrare conuenit. Et
unt, vt in homine reperirent eius sanitatẽ,
phorum, arcanum, balsamum, aurum po-
fecerunt. Nam ista omnia in eo latent: ac in
consistunt. Quæ qualiter se in externo mundo
ostro quoq; assimilantur. Nec quicq̃ vobis persua-
quam hoc scilicet, nihil tam nigrum exsistere, q non
se habeat: nihil contra tam candidũ, q non nigro-
ceteris coloribus. Quare sicut hi colores pducunt:
Sal albus est: & omnes in se colores habet. Sulphur ar-
ea continet. Mercurius diffluit. Ergo omnes in se hu-
sic de ceteris quoq;, quæ ad philosophiam remittimus.
omo sibi ipsi medicus est. Quod si enim naturæ suæ opitula-
hæc ipsi necessaria ministrat, hortumq; illi pro totius Anato-
atione erogat. Nam si ex imo rerum omnium conditionem euol-
mus, inuenimus, Naturam ipsammet nostram nobis medicam exsiste-
, hoc est, ea omnia in sese hab re, quibus sibi opus est. Obiter quæso ad
vulnera attendite. Vulneri quid deest? Nihil præter solam carnem. Hanc

...erũ sanatio quid. intrinsecus enasci, non deforis accedere oportet Itaq; vulnerum sanatio nihil nisi defensio est, vt natura extraneis nullis iniuriis obruatur, sed inoffensa in sua actione procedere possit. Sic seipsum id sanat, ac complanat, ac disponit; sicut ista peritorum Medicorum Chirurgica docet. Nã

Mumia est homo. Mumia est homo ipsemet. Mumia est balsamum, vulnera sanans. Mastiche, Gummata & Lithargyrum ad carnis generationem ne tantillũ quidem conferunt, præterquam, vt defendant naturam, ne in operatione sua interturbetur. Hæc & morborum internorum ratio est. Natura, si seipsam defendit: tum sola omnes morbos sanat. Eorum enim sanandorum certã industriam possidet: quod Medicus ignorat. Ideoq; naturæ

Natura sibi Medica. Medi- saltẽ minister ac defensor est. Sic intus in natura tot sunt pprietates, quot foris in scientia. Illa sibi eas innatas habet: nos hausimus ex institutione. Nos foris tales sumus, vt possimus ea, quæ potest intus natura. Hoc de
icinæ potentia dupliciter intelligi debet; Medicinæ nimirum ma-
undi, & hominis. Via vna est in defensiuis: altera in curatiuis.
n defendimus nos, tum illa sua ipsius scientia vtitur.
on sanatur. Quod si nos præter defensionem scien-
um nos curatores ac Medici sumus. Superius enim
saltem

ſaltem in genere medicorum rituum memini, prout illi apud erroneos iſtos adhibentur. Ideoque duplices ſunt Medici, primi, qui ſcientiam ſuam Naturæ addicunt, ſolisque defenſorijs vtuntur. Quamquam horum nonnulli ſibijpſis non conſtent. Alteri curatores ſunt. Hi ipſius naturæ ſcientijs vtuntur. Vt, ſi quis vulneratus ſit. Vulneri ſanando duo modi præſtituti ſunt: Defenſionis & Curationis. Defenſiua curatio ſuperius tradita eſt. Sanatio curatiua eſt, ſi vulnus ventricoſum fiat, ita, vt medicamenta indantur, quæ carnem gignant. Huiuſmodi medicamento in vulnus indito, natura intrinſecus inſurgit, ac medicamentum ita digerit in vulnere, vt caro fiat: ſic vt vulnus ipſum, ventriculi rationem habeat. Nam ſine ventriculo iſtorum nihil fieri poteſt. Sed hæc in chirurgia fuſius explicantur. Æqua ratione & de ceteris morbis intelligere poteſtis, quomodo ſe ſcientia in medico habeat vna: altera in natura microcoſmi.

Iam vero hiſce in rebus intelligendum eſt, hominem nimirum ac externa illa conſenſum quendam ac ſimilitudinem inter ſeſe mutuo fouere, dum ſeſe mutuo afficiunt ac admittũt. Hoc eſt, Sciat homo, quamprimum naturas eorum, quæ ſeſe inuicem agnoſcunt ac admittunt, perſpexerit, tum ſe Anatomiæ cognitionem habere. Quia vero homo conditus ex Limbo eſt, Limbus vero vniuerſus mundus exſiſtit: ex his ſtatuendum eſt, rem quamlibet ſibi ſimile admittere. Niſi enim ex omni orbe, ex huius omnibus partibus ita conſtitutus eſſet homo: tum certe paruus mundus minime exſiſteret, nec capax eorum eſſet, in magno mundo quæ fierent. Quia vero ex hoc conſtat: quicquid illius edit ac aſſumit, hoc ipſemet eſt. Nam ex eo eſt: ideo idem ſit: & idem in ipſo eſt. Nec enim de nihilo conditus homo eſt: ſed ex magno mundo fabrefactus eſt. Ideo in eo quoque conſiſtit. Sic ex his conſequitur: ex quo conſtat, ex eo viuit. Ideo ſi nexus iſte præſto eſt, qualis filij ad patrem: æquum ſane eſt, vt nemo filio promtius opituletur, quam ipſe pater. Huic accedit, huic decedit. Sic etiam conſequenter, externum membrum interni medicina exſiſtit, vnumque ſubinde membrum alterius reſpectum habet. Maior enim mundus, humanas omnes proportiones, diuiſiones, partes, membra &c. cum homine ipſo habet. Ideoque homo ea omnia in cibo ac medicamentis edit aſſumitque. Nec in quoquã alio a ſe diſtant inuicem, quam in medio corpore, in figura, ac forma. Secundum ſcientiam vero vnica & forma & figura & medium corpus exſiſtit, ſi corpus ſpectes phyſicum. Sic corpus hominis corpus mundi aſſumit, ſicut filius ſanguinem a patre. Vnus enim ſanguis, vnum corpus eſt, ſola anima diuiſum, ſecundum vero ſcientiam haudquaquam diſcretum. Ad quæ conſequi-

Homo ex Limbo. Limbus quid?

tur, cœlumque ac terram, & aera aquamque, hominem esse in scientia. Ipse quoque homo mundum vnum constituit, cum cœlo, terra, aere ac aqua, itidem in scientia. Sic Microcosmi Saturnus, Saturnum cœli ascificit: sic Iupiter cœli, Microcosmi Iouem amplectitur. Duo siquidem cœli, & vna coniunctio, non disseparati: Sic æque Melissa terræ Melissam Microcosmi, & Cheiri Microcosmi Cheiri terræ assumit. Sic Cachymia aquæ Cachymiam Microcosmi adoptat, & Talcum Microcosmi, Talcũ aquæ. Sic ros aeris, rorem Microcosmi, & Microcosmi Tereniabin, Tereniabin aeris acceptat. Et in hac cognitione omnia versantur. Sic cœlum & terra, aerque ac aqua, res tantum vna sunt, non quatuor: non duæ, non tres, sed res vnica. Quæ nisi coniungantur, partitæ & diuisæ exsistunt. Quæ si ad medicum transferre vsum volumus, scire fas est, nos medicamenta administraturos, vniuersum mundum administrare, hoc est, vniuersas virtutes cœli ac terræ, aeris ac aquæ. Caussa hæc est: quod vno in corpore vigente morbo, pugna ista sanorum omnium membrorum gliscat: non vnius inquam membri, sed vniuersorum. Vnus enim morbus, vniuersorum mors est. Id quia natura præsentit, ideo contra morbum vires ac copias suas vniuersas producit. Talem ergo & medicinam constitutam esse oportebit: vt in sese nimirum concludat firmamentum vniuersum tam superioris, quam inferioris Sphæræ. Vnde exstruere potestis, quanto robore natura morti renitatur, adeo, vt in auxilium cœlum ipsum ac terram, horumque virtutes & potestates vniuersas vocet atque asciscat. Eodemque plane modo, ceu comperistis, animam contra diabolum viribus suis vniuersis collectis, Deoque ipso ex toto corde, ac viribus omnibus ad resistendum diabolo inuocato, reluctari: sic æqua cura ipsam quoque naturam habet, vt præsidia omnia, quæ a Deo ad expugnandam mortem constituta sunt, cogat ac impendat: tanto scilicet horrore mortis crudelis & acerbæ, truculenterque oculis suis obuersantis, quam nostri oculi non vident, nec tangunt manus, illa quatitur ac percellitur. Ipsa natura tamen illam & videt, & tangit, & nouit. Ideo ad se cœlestes omnes & terrestres virtutes asciscit, vt formidulosæ illi resistat. Valde enim horrifica mors est, & crudelis, ac acerba. Quod si is, qui mortem fecit, nimirum Christus, in monte oliuarum ad conspectum eius tantopere expauit, vt sudore toto ex corpore cruento emanante, patrem cœlestem de ea auferenda & amouenda rogarit: non immerito ipsa quoque natura coram ea vehementer trepidabit. Quo enim mortis cognitio maior: eo maior cautio, præseruatio ac inquisitio medicinæ: quam sectatur vir sapiens.

Medicamentum quale esse oporteat.

Natura & mortis antipathia.

Naturæ sagacitas. Mors quã horribilis

CAP.

CAP. III.

ET tale est magnum compositum : hoc est, vera medicina, vt dictum est, procedit ex cœlo, terra, ex elementis omnibus, ex omnibus eorum viribus. Et hoc est illud compositum, in quo discendo sudare debet medicus : hoc est verum Recipe : Hæc sunt simplicia : non in numero quidem, sed compositione, ex quibus componitur vniuersus homo exterior. Hoc coniuncto & vnito, in ipso coniuncta sunt vniuersa Remedia, Medicamenta ac arcana : in hoc potestates omnes conclusæ sunt. Et hæ vires morbis, hominem affligentibus, obluctari possunt: Qui vero præsenter non affligunt, eorum arcana aut inter sese mutuo operantur, aut quiescunt. Simili modo hoc exemplum attendite de ligno, quod in manu statuarij est. Is artifex ex vno ligno formas ac imagines infinitas sculpit. Sic etiam corpus hominis morbos infinitos producit, & tamen vnicum tantum corpus est, ex quo illi omnes sculpuntur. Iam velut e ligno imaginum alia non minus alio ab igne aduritur & consumitur : sic in magno quoque composito medicina similis est, quæ instar ignis depurat, & impurum a puro disparat. Quia vero ambigua remedia proponuntur : illa etsi legitimo ordine quidem sumantur, spes tamen periculo non vacans vna eadem comitatur.

Sic in hoc magno composito vniuersus mundus, cœlum nimirum ac terræ virtutes, & microcosmi totus homo constitut⁹ est: hoc est, veluti mundus in eo, ceu in gutta consistit : sic ipse quoque homo, cum membris suis omnibus, artubusque, ac natura, & proprietate : tam sanum ac malum, quam ægrum ac bonum constat: Sic si eadem assumit : suum limbum, e quo natus est, sumit, seque adeo sumit ipsummet, corpusque medium vnit cum eo, ex quo constat, in id quod ipsi deest. Et hoc compositum in ceteris medicinis consistit sicut Sol supra omnia astra. Quid Sol aliud est, quam Luna? Quid nox aliud quam dies? Nisi quod distincti sint, Sol ad suum lumen: ad suum itidem dies. Ita & cœlum a terra, floresque omnes, ac radices, omnes gemmæ ac lapides, distinguuntur. Similiter operæ pretium est ipsum quoque Medicum nosse discrimina medicamentorum, non secus ac si separaret tenebras a luce, diem a nocte. Medicum etenim medicinas ita interstinguere decet, velut Moyses in lib. Geneseos tradit, quomodo nimirum Iehoua a se inuicem separarit hodie istud, cras aliud, perendie iterum aliud. Sic nobis quoque cogitandum est, rem nos præ manibus plane similem habere, ac Deus habuit : habendamque omnino scientiam separandi ac distinguendi nigrum ab albo, clarum ab obscuro, hoc est, medicinam a luto, in quo condita iacet. Sic enim illud Deus creauit.

Medicinæ quæ distinguendæ sint.

Sed quid de operatione dicendum est? Hoc ipsum, vt scilicet declaretur. Vult nempe Deus aliter eam non cognosci, quã securim, quæ arborem præcidit. Sic poscit ille suum quoque opus in medicina considerari: parique cum efficacia ac virtute illud procedere, qua ipse in terra sanauit. E cuius ore priusquam nouissima verba euolarent, iamdum omnes infirmi conualuerant. Quanquam in hoc multa consideranda essent: nimirum grandis ignorantia medicorum, & eorundem imperfectio, ac ægrorum culpa, multæque caussæ aliæ, quæ Deo cognitæ, a nobis nec sciri nec detegi debent. Cum itaque operatio medicinæ virtus tam potens sit, viribus omnium cœlestium ac terrestrium geniorum stipata: iam vobis cogitatu facile est, nec hyemem æstatem vorare, nec hanc illam absorbere: hoc est, vos nequaquam per Elementum ignis, aquæ elementum dispellere posse. Veluti enim aqua ab igne inexpulsa manet: sic pariter & humidum frigidum a calido sicco minime expellitur. Taceo, quod hoc loco elementa morbi non sint, sed enascentia potius ex arbore facta, quæ morbos saltem indicat. Sic enim complexiones ingenitæ sunt nobis, vt nulla alteram pellat, nulla alteri cedat. Et vt cœlum terram non expellit, nec hæc illud: sic idem etiam in homine. Quicquid autem gradum hunc transcendit, complexio non est, sed accidens. Quo vero modo ista gerantur ac ordinentur, id proprijs capitulis traditur.

Hactenus ergo postquam hoc modo descripta est sanitas ipsa, cum homine, ac eius morbis, sub generali Theorica ac Physica, vnde omnia capitula, de morbis præcipue consignata deducuntur, & super hanc generalem Theoricam fundantur: iam præterea tradendum est etiam de morte, & eius accidentibus, vt tempore &c. Constitutum & præfixum suum rebus vniuersis tempus est, quamdiu nimirũ durare debeãt, siue id ad bonum sit, siue malũ. Sic nempe & Sancti suam præscriptã metam habent, qua finita in hac terra viuere desinunt. Suus etiã terminus improbis est. Ad definitum tempus vniuersa a Deo religata sunt. Hoc transcendere nequit quisquam, vtcumque pius, iustus aut populo commodus ac salutaris fuerit. Temporis momento instante, nihil superest, nisi hoc, *surge & abi*. Huius temporis terminus mors est. Illa nobis ad latus adsidet, & bella nostra præstolatur intestina, occasionem captans, vbinam irrumpere queat. Nec enim vel ipsi morti ex se compertum est, qua hora inuadere aut occidere debeat. Ad irruptionem tamen sedula, diligens & circumspecta est, ne quod fors momentum negligat, sed Domino suo cœlesti iugiter obsecundet. Quod si ergo ex seipsa horam & momentum finis nostri non nouit; tum se quidem a medicina pelli ac abigi patitur: gradum tamen semper adeo propinquum confert, vt tem-

Periodus stata rebus omnibus.

Mortis intenta excubia.

pus

pus inſtare aſſiduo putet, quo inſultum ac impetum faciat, etſi nonnunquam incaſſum.

Hominis res quid & quales.

Iam etſi quidem omnia formoſa, ac bona, ſpecioſaq́ue, plenaq́ue diuinitatis cuiuſdam & ſingularis bonitatis in nobis exſiſtant: nihil tamen hæc ſunt aliud, quam ex auro ac gemmis congeſtus theſaurus, ac in ciſtam reconditus: quem fur poſtea prædatur, domino reſiduo nullo relicto. Hic enim nemini parcitur, nulliuſue reſpectus habetur, nec vtilitatis, nec damni, nec probitatis, nec malitiæ; ſed vnicus hic rhombus eſt, *ſurge & abi* Et ſiquidem vniuerſus mundus in vno aliquo recumberet; ante Deum tamen is nullus eſt, nec quicquam eius dignitas obſtat. Sic vita noſtra conſtituta eſt, nimirum vt theſaurus minime tutus. Quem ſi quidem modis ac laboribus omnibus diligenter cuſtodiamus, quid ea ſedulitate proficiemus? Hoc nimirum, vt ſub accuratiſſimam & oculatiſſimam cuſtodiam nobis ille ſurripiatur. An vero ea non fidelis cuſtodia eſt, ſi decumbens æger ad Deum perfugiat, & hunc de auxilio imploret? Si Medicum ſollicitet, & de ope præſtanda inclamet? Et tamen, cum ſperauit minime, iugulatur & abripitur. An is non munitus ſatis Rex ſit, qui copias ſuas vniuerſas cogens, pugnamq́ue aduerſus hoſtem ſuſcipiens, vallo ac foſſis ſe vndiquaque firmiſſime cingit, & quaſi ſepelit, apparatuq́ue tam equeſtri quam pedeſtri velut muro aheneo circumdatus dimicat? Et tamen is, cum putat omnia tutiſſima & ſecuriſſima, glande irruente traijcitur. Quid vero Mors eſt? Quæ nobis vitam adimit multis modis. Beatus vero ille eſt, quem mors abripit ita affectum, velut exſtitere I. Baptiſta, Prophetæ & Apoſtoli. Itaque vigilandum nobis eſt, & ad inſultum eius attendendum. Ad iudicium ſiquidem nos vocat, vbi rationem reddamus de temporis vſura ad extremum vſque momentum. Ipſa lictor eſt & miniſter, qui ad iudicium Dei nos inuitet. Inuitationis huius, per quam anima a corpore diſceſſionem facit, quæ ſumma quæſtio eſt alia, quam, Ite ad iudicium ante Dei conſpectum hac hora, hac die, die nimirum miſeriæ, qua cœlum ac terra contremiſcent & attollentur: qua tubæ inuitatum ſuſcitabunt ac defunctum? Sed Mors etiam illa eſt, quæ nos reſuſcitabit, reddetq́ue a nobis quæ abſtulit. In iſta vita vna cum lictore noſtro ſtatuemur ante Dei iudicium. Cuius carcer terra eſt. Nam vniuerſi in peccatis commorimur. Ideoque huic carceri adiudicamur, in quo ad tempus vſque iudicij vincti detineamur. Iam vero in hac mortis inuitatione, ſpiritus noſter ad Dominum euolat, corpus vero terræ mandatur, quæ ſolius corporis, non etiam ſpiritus carcer eſt. Sic vtrumque in ſua ſede permanet, dum aliquando iterum coniungantur: quo tempore tres dictæ ſubſtantiæ ſuo flori ac eſſen-

Mors non est προσωπολήπτης.

Mortem quæ ſequantur.

Hominis carcer terra.

N

tiæ restituentur. Ex his vero quid dum porro futurum sit, penes eum id est, qui corpus ac animam creauit: quod absconditum vniuersis est hominibus. Eo quidem seculo morbi nulli supererunt: nec vlla erit medicina aut medicus, nec vllus æger, & harum rerum omnium finis erit. Sed vt dictum fas est, nos id tempus vigilanter exspectare, ac in scientijs interim ita exerceri, vt de vocatione nostra probabilem Deo rationem reddere queamus.

Cap. IV.

Etsi mortem quidem, quæ rerum omnium vltima meta est, indicauerimus: tractatus tamen hic nondum finitus est: sed necessitas poscit, vt diutius in his immoremur, quo, quæ proposita sunt, clarius patescant. Ideo porro in genere procedendo, dicemus de tribus substantijs, superbia sese efferentibus, hoc est, in exaltatione sua vltra gradum sibi præstitutum transilientibus, quo nimirum id fiat modo. Omnium autem primo dicemus de Mercurio. Cum autem comprehensum sit, Mercurium esse liquorem in homine, eumque multiplicem, de qua caussa etiam multiplices naturæ ab ipso procedant: iam vos scire velim, eius separationis modos ac vias tres exsistere. Prima via, qua Mercurius ascendit, Destillatio est. Altera est Sublimatio. Tertia Præcipitatio. Et quanquam in hisce modis species variæ exsistant: tamen, vt enumerentur singulæ, opus non est. Sufficit, principalia hic tradi. Sicut autem præter tres vias dictas, tres modi alij supersunt: sic in ipso quoque corpore. Et hæc est Operatio Naturæ.

Mercurij separandi modi tres.

Iam vero primo tradendum est, quidnam id sit, quod Mercurium in tres istos ordines cogat, id est, in viam illam deducat, qua sublimetur, destilletur, & præcipitetur. Nec enim ex se id facit: verum opus est, vt extrinsecus quid asciscat, per quod ascendat, & a ceteris duobus diuortio separetur. Exemplum. Superbia non e natura Luciferi erat, sed is eam aliunde assumsit. Ideo supra alios sese extulit. Sic hic quoque res ea aliud a natura eius est: quod hoc modo intelligi debet. Quod M. e gradu suo emouet, id calor est, & per calorem is ascendit. Iam vero calor iste virtutis est Digestiuæ: ideoque Accidentalis. Calor iste si intensus ac plenus exsistit, tum Mercurio potentior illum eleuat, hoc est, præualet, ipsumque agitat, velut lignum, quod ab intenso Solis calore incenditur & ardet. Sic ipse quoque Mercurius ab extraneo peregrinoque calore ascendit. Iam vero calor iste tribus vijs illum pellit, secundum scientiam nimirum suæ magistræ Mechanicæ. Sic alius calor est, qui ex commotione corporis emergit, priore non infirmior quidem, sed tamen variabilior, nec cum primo æque certus. Iste tamen quacunque ratione suscitetur,

Mercurio a quo separatur.

Mercurij separãtis caloris, tres species.

Mercurium incendit, & ad ascensum redigit. Præter hos sc
etiam tertium, ab astris suscitatum : si nimirum accensa
incidat, quod præsagium est subitaneæ mortis, & morbo
lium aliorum hoc anno, illo tempore &c. Sic ergo extrane
sunt, Mercurium attollere idonei : cuius ascensionem deind
quuntur, hoc est, præcipitationes superbiæ in mortem. Ideo op
uisse, Medicum & distinguere posse calorem exercitij, & calor
rum. Sic enim suos ægros tueri, iisque ex hac consideratione c
gimen ac præseruationem præscribere poterit.

Porro autem attendite, qua ratione Mercurius incendatu
tres sunt. Accenditur enim vel in humido, vel in sicco, vel in de
qui vel humidus vel siccus esse potest. Iam vero Mercurius in to
pore, in omnibus membris iacet. Quot membra : tot species Me
Adhæc cognoscite, partium multas in corpore esse cum suis offic
sic hoc officium est Rationis, hoc visionis, hoc auditionis. Vnde va
nera illius morborum emergunt. Huic rationem expilat : illi demit v
nas : isti linguam adimit. Sic autem calor incipit. In corpus inuadens si id
accenderit, tunc quo potissimum inuadit loco, eo suam operationem incoat, hoc est, ignire incipit, quasi locus iste focus esset, in quo Mercurius iaceret. Vt, si calor a satietate seu plenitudine oriretur, plenitudo autem ea caloris esset adeo subtilis, vt spiritum vini æquaret, isque adeo attolleretur, vt cum spiritu in cerebrum penetraret : tunc calore satis forti existente, Mercurius longius peruagatur, quam pro meta sua, & quicquid attingit, illud ferit ac lædit. Idem etiam de corde sciendum est. Si cor calor occuparet, tunc cor quasi focus esset, quo proprium suum Mercurium eijceret. Quocunque vero iste Mercurius pertingit, ibi morbus generatur.

Sic in validis complexionibus, in quibus quotidiana plenitudo aut immoderata exercitatio est, aut etiam stella ita, vt diximus, composita : tunc corpus totum mouetur, hoc est, vniuersa eius membra in calore constituta sunt. Vnde fit, vt totus Mercurius sursum deorsum feratur, nec secus ac in Pellicano per corpus destilletur. Quod si vero ad summum gradum conscendit, tum nequitiam suam perficit : hoc est, si nimirum intenditur, ac subtiliatur, siue destillando id fiat in corpore, siue sublimando, siue præcipitando, ita, vt ad essentiam supremam peruen
at : tunc e solio suo deijcitur : & morbus postea fit corporis
sentanea. Nam ante id tempus eo non erumpit, verum spa
habet ad ascensionem, circulationem & præparationem
extrema peruenerit. Tunc demum ad ima relabitur ac d

…que si stella quædam partem suam corripiat incendatque,
…ius, quã ad vltimam subtilitatem ascenderit. Et tum suos
… Sic Mercurius extraneo calore in exaltationem suam agi-
… aliud est, quam defectio, hoc est, seminarium morborum.
…go, vt dictum est, tres viæ exsistunt aut modi: Vnus repen-
…ortem & eius species inuehit. Hæc est destillatio Mercurij. Al-
…it Podagram, Chiragram, Artheticam. Ea est Mercurij præci-
…rtius Maniam, Phrenesin ingerit. Ista est Mercurij Sublima-
…ingulis vt & ipsorum speciebus, suis in libris peculiaria capitula
… sunt, vbi planius explicantur. Sic ergo materia vltima, rerum,
…dum suum transcendunt, multiplex est. Varij enim Mercuriales,
…ficia, variæ partes, & horum omnium variæ naturæ, modi ac pro-
…es. Quæ si coniunguntur aut coincidunt, varios morbos pariunt,
…is signis, moribus ac alijs distinctos.

…r præparationem suam Mercurius vsque adeo subtilis fit, vt pro-
…er naturæ potestatem interiorem nemo ei resistere queat. Caussa est, quia reliquæ duæ substantiæ propter caloris intensionem, cuius vi repri-muntur, ipsum edomare nequeunt. Hinc vsque adeo subtiliatur, vt & carnes & ossa penetret, adeoque non per poros saltem, sed etiam extra illos transsudet ac peruadat. Ex quibus deinde etiam pustulæ, morbus gallicus, lepra, ac morbi similes enascuntur, & suam inde materiam ac caussam primitiuam hauriunt. Quibus vero id modis: proprijs capitulis enuntiatur. Isto suo calore quemadmodum ascendit: sic multis modis quoque frigus, ardorem, rigorem horroremque suscitat, quoties paroxysmus eius impendet. Quoties enim tam acre ac subtile venenum ipsam naturã impetit, tunc quodã quasi pauore illa corripitur. Iste pauor corporis tremor est, ortus ex metu frigoris, æstus, quæ vna concurrunt. Ibi enim obturatio est & fluctuatio vaporum, veluti in occlusa olla, quæ ebullit & seipsam attollit. Frigus vero materia est ac caussa cuiuslibet timoris. Ardore autem contra augescente & præualente, tunc remittens frigus, inflammationi locum cedit. Et hæc de mirabili natura Mercurij tradita sunt; Quia vero propter studium breuitatis hoc loco varia eius natura plenius describi non potest: partem huius tractationis maximam in cetera nostra volumina differimus.

Cap. V.

…atio hæc quadam ex parte de Mercurio exacta sit & finita:
…li quoque conferemus, qui trium substantiarum pars al-
… primum id noscite, quod, si superbiam suam abeat, qua-
…tur: nimirum in Resolutionem, Calcinationem, Re-

uerbe-

uerberationem, & Alcalisationem. Iam vero salis natura varia est: ideoque variæ etiam species eius præparationis, varij modi. Multa salia calcinantur: multa reuerberantur, alcalisantur & resoluuntur: Quæ omnia intra hominem nihilo incertius fiunt, ac extra eum in scientia.

Salis resolutio.

Principio autem cognosci oportet, quid sit illud, a quo sal infringitur, ita, vt in prædictam præparationem supremi gradus, a quo abesse debebat, ascendat. Caussæ autem triplices sunt, Prima est immoderatio ciborum, qua concoctio perit, partes ad luxuriam deducuntur, caro nimis lubrica redditur: id est, qua caro nimis tenera, mollis ac medullosa redditur, & sanguis admodum luxurians sufficitur. Ita quam primum abundant, sal in sua essentia & integritate consistere nequit, qua tamen esse conueniebat: quemadmodum ager nimium pinguis ac luxoriosus fruges ita afficit, vt citius putrescant. Quod etiam fit, si nimia pluuia inundetur ille, ita vt humore abundanti semina putrilagine imbuantur, aut in naturam aliam degenerent.

Salia quibus infringatur.

Hoc similiter & de rebus aliis intelligendum est. Sic etiam luxus nimius salem in suam exaltationem concitat agitq;: omnium vero maxime ac promtissime, si luxus coitus oriatur ex pruriginoso, sudorulento, & cruorifico stimulatu. Vnde nimiopere augetur ac efferatur. Qua ex commotione corpus frigidum spiritum concipit, id est, flatum. Is salem in aliam naturam, ceteris potentiorem, conuertit, Nam si abundantia spermatis in meatum quendam dirigitur, tum salis natura perit, & liquidi nimium contrahitur: adeo, vt sal in luxum, hoc est, naturam aliam abeat.

Eadem etiam ab astro in salem ac eius partes incidēte fiunt. Et quemadmodum ventus exsiccat: sic etiam astra. Sol sicut liquat grandines: sic & salia. Nec enim salia alio modo in corpore sita sunt, ac grandines in campis. Quorum natura cum hæc sit, vt taliter siti maneant, & ea tamen satis resistere non possint: hinc fit, vt frangantur ac separentur. Eadem etiam salis ratio, qui resistere nequit. Impetente ergo aliquo contrario, is facile alteratur ab abundantia carnis, pinguedinis, sanguinis, teneræ substantiæ. Sic etiam per coitum. Similiter & ab astro fit.

Iam vero salia nonnulla sunt, quæ mutationibus huiusmodi correpta nimis modo liquescant, hac ratione. Si liquantur illa: tum caloris in corpore exsistentis ea natura est (sicut etiam de Mercurio diximus) vt salem liquefactum aut resolutum extra corpus eijcere aggrediatur. Internus enim ille corporis calor salem nullum resolutum in corpore relinquit, sed multis ex caussis illum eliminat ac eijcit. Et hoc verum non saltem de salibus resolutis, verum etiā de calcinatis & reuerberatis. Hinc

fit vt ſudor ſalſus ſit. Nihil enim eſt aliud, quam ſal huiuſmodi reſolutus. Vnde conſequitur, ſudorem nonnullum ex ſanguine, nonnullum ex carne, oſſibus ac medullis defluere: quod etiam confirmatur eo, quoniam ſalium diuerſa natura exſiſtit. Ex ijs enim oriuntur ſerpigines, impetigines, pruritus, ſcabies, & genera ſimilia: quæ in Chirurgicis tradita hoc iam loco miſſa faciemus.

Salis calcinatio.

Quod ſi ſalia naturæ calcinentur, talia fiunt. Si liquidum ſuum perdunt, ſal iam in ſua eſſentia calcinatus eſt. Is enim iam ante per ſeipſum in natura calcinatus eſt. Is ſi temperamentum ſuum humidum amittit: eo ſubtracto, ſal calcinatus relinquitur, ſicut etiam in ſua præparatione Alumen, & Vitriolum, & alia ſimilia. Nam ad eundem modum hanc quoque præparationē intelligere debetis. Sic ergo calcinatione incipiente, humidū per ſudorem ſecedit. Humidū id cutem rodit, ac mordicat: quē pruritū deinde ſequuntur ſcabies & vlcera. Nam tandem, ſi ſal ſine humido eſt eo, quo pellere debebat, foras erūpit, ac ſibi ipſi eo loca corporis, quo deliteſcit, foramen parat ac exedit. De his a. plura in Chirurgia.

Salis reuerberatio.

Qui vero reuerberatur, ſal alius eſt: nimirum liquidus humidus. Ille in Anatomia ſua deſtillatur ſurſum deorſum: quæ operatio vocatur *Reuerberatio.* Nam calor nullus, nec etiam luxus extraneus in illius ſubſtantiam abire poteſt: verum, ſicut aqua cum oleo commiſceri nunq̄ poteſt: ſic alia quoq; cum hoc vniri non poſſunt. Sic ergo ſpiritus ſupra & infra ſalem hunc, nunc ſurſum, nunc deorſum peruolitando fluctuant, vſque dum quædam mucilago aut viſcoſitas gignatur. Et tum temporis acrimoniam æquo maiorem accepit. Sic ergo perrumpit: hoc eſt, calor internus eius ſubſtantiam extra corpus excutit. Quod dum fit, foramina ac vlcera alia externa corpori inducuntur. Sic ergo ſal pro naturæ ſuæ modo ſe habet ac operatur: qua ex operatione varij ac multiplices morbi oriuntur, qui a me in chirurgia vulnera æruginoſa vocantur. Ærugo enim quælibet ex interioribus foras per pores expellitur, & in aere ſuam operationem præſtat.

[O]mnia [...]eras

Sic ergo porro intelligite: nullum vlcus, vel morbum externum alium fieri, niſi a ſale concitetur, qui vna cum aere foris in cute operetur, & ad aerem omnia perficiat. Vnde colligi poteſt, ſalem iam hoc, iam illo modo ſeſe habere. Hinc etiam ſicca, humida, fluentia, purulentia vlcera [d]icuntur & ducuntur. Quanquam autem & iſta varie cum eroſione ſub[ſt]antiæ medii corporis partim, partim ex victu, ciboque ac ſimilibus appareant: tamen iſta hic tradi, nihil attinet. Sic enim ex ſale generantur vulnera ſalis ambulantia, peregrina, corrodentia, cancrizantia, profunda, putrida, ſicca, &c. & multa alia non cauernoſa, vt *alopecia, puſtulæ, cicatrices,*

trices, condylomata, &c. quin etiam *Morphæa, Lepra*, & omnes huius species. Et prout genus salis est: sic etiam doloris. Sed & qualis nimirum stella est, taliter in sua exaltatione se exserit, & corpus mouet. Insuper & hoc sciendum est, cum formas varias inducunt, vt in cancris, fistulis, cancrenis, corrodentibus: ex sale nimirum & illud ipsum fieri, cuius ea natura sit. Sal enim omnibus his formam tribuit, sicut ista per lucem naturæ patent. Qui sal prout se habet, talem etiam morbum infert, vel acutum, vel diuturnum, vel breuem, vel lethalem. Quæ omnes differentiæ, peculiaribus suis capitulis explicantur.

Cap. VI.

EAdem etiã ratio est sulphuris: quod a rebus quatuor separatur ac exaltatur. Hæ sunt quatuor Elementa. Eius autem ista natura exsistit. Si ab elementi humido occupatur, tunc ad illius similitudinẽ ipsum quoq; humescit, prout impressionem illam accipit ab Elemento aquæ. Sic si ab Elemento aeris inuaditur, tum siccescit, & gradum siccitatis concipit. In Elemento enim aquæ humiditas, in aere siccitas consistit. Sic ergo sulphur duas naturas exaltationis induit. Sed & de duobus reliquis Elemẽtis, igne nimirum & terra idem censete. Si terra dominatur sulphuri, tunc illud frigidum & reddit & seruat. Taliter & ignis, hoc est, firmamentum. Id sulphur calidum constituit, postq̃ calorem illi impressit. Sic ergo quatuor Elementa artifices sunt, qui sulphur ad transmutationem suam perducunt, vt ex officio suo elapsum degeneret in suscitationem morborũ, quorum genera varia fiunt, ceu frigidi, calidi, humidi, sicci: & in quolibet genere variæ species, pro natura nimirum sulphuris materiæ in corpore ac membris alteratæ sese habentes.

Sulphur a quibus separetur.

Humiditas ab aqua.

Siccitas ab aere.

Caliditas ab igne.

Sic sulphur fit frigidum, & per Elementum illud redditur volatile vel fixum. Iam vero frigus istud multiplex est: *Congelatum* & *Resolutum*: *Coagulatum* & *Dissolutum*. Ex quatuor his Elementis emergit illud, quæ tamen omnia sub nomine Elementi terræ comprehẽduntur. Pars enim frigoris ex aqua: pars eius ex igne: pars ex terra: pars ex aere progignitur. Sic ergo vnumquoduis Elementum partem aliquam frigoris confert. Interim tamen frigus solum Elementum terræ nuncupatur: idq; his ex caussis, quas iam ad philosophiam remitto. Hęc ergo nunc frigora expendite, quę in frigiditate suam essentiam habent. Vnica enim saltem frigiditas est, nõ plures, sed pondus tñ varium est: h.e. in vno plus frigiditatis est, q̃ in altero. Vnde etsi alterum altero frigidius appareat, vnicũ tamen æquabile frigus exsistit. Sed id secundũ substantiã diuiditur: in duritiem & humiditatem. Durities duplex est, *Congelata*, *Coagulata*. Humiditas ẽt

Tribus duplex.

Frigiditas a terra.

Durities duplex.

Coagulatio vnde?

Humiditas duplex.

duplex, *Dissoluta, Resoluta.* Congelata ex frigore igneo fit, veluti *congelata aqua, nix, grandines*, &c. Sic in sulphure congelatio fit, quæ ex Elemento ignis procedit, peculiaribus morbis ac eorum speciebus, quę non immerito niui, pruinæ ac grandinibus conferuntur, ac similis exortus sunt, stipata. Id nunc ex parte quadam ab astris progenitum est, diciturque, ex igne frigido natum. Firmamentum n. ignis est. Porro autem coagulatio frigiditas alia est, quę suum ex aqua ortum habet. Hoc frigus etsi quidem aliud sit: vnius tamen gradus cum igneo est. Hoc si ad operationem suã procedit, tum coagulatur, ꝙ perfrigus hoc impetitur. Coagulatio hęc a congelatione in eo differt: ꝙ illa fixa, hæc volatilis exsistat. Nam quicquid ex frigore Elementi aquæ procedit, hoc omne est coagulatũ & coagulatum frigidum. Hoc modo coagulata videtis Corallia, Alumina, Entalia, & similia his vitriolata, Salia, Aluminosa, &c. Eiusdem generis sunt etiam morbi, ex coagulato frigido, id est, ex frigido aquæ nascentes. Simili modo & ex aere frigidum nascitur. Hoc secundum substantiam suam nec congelatum, nec coagulatum, sed ventus est. Et quemadmodum Boreas vel Zephyrus per & ex se frigidum calido inducit: sic ipsius quoq; elementi terræ hæc est natura, vt frigidi aliquid in aere ac vento exhibeat. Vnde etiam ipso in corpore huiusmodi vento-frigida, chao-frigida & aero-frigida, sine substantia, sine tactu, sine visu deprehenduntur, morborum peculiaribus generibus ac speciebus comitata. Sic in seipsa quoque terra, quæ *terra* vere dicitur, peculiarem generationem morborum ex se progenitorum habet, non secus ac frigidæ supra terram herbæ nascuntur, vt *Solatrum, Rosa, Lactuca, Portulaca, &c.* Et sicut hæ herbæ a ceteris separantur: sic ipsi quoq; morbi cum suis generibus ac speciebus. Sic ergo nosse debetis, quo modo Elementum terræ in homine, in quatuor Elementis quærere oporteat, eo nimirum discrimine quod supra traditum est.

Coagulatio vnde.

Coagulatio & congelatio quo differant.

Frigiditas sua ex singulis Elementis.

Ignis in omnibus 4. Elemẽtis.

Sic non minus id de Elemento ignis, id est, de calore nosse debetis, vt ignem quoq; similiter in 4. Elementis quæratis. Quare si quis ex sulphure morbus oriretur, vnius istorum quatuor naturam omnino haberet. Sulphur nimirum per seipsum in suo officio persistit. Hoc si iam ab Elemento ignis, qui in firmamento est, incendatur, tum a stella fulgurea seu æstiua incenditur. Vnde fit, vt sulphur ardeat, nec aliter se exhibeat, quam si fulmen de cœlo in arborem quandam pręcipitetur, eamq; comburat. Talis quoq; operatio inuisibilis firmamenti respectu nostri in corpore exsistit. Et quemadmodum sulphur arboris ea incendit: sic idem quoque in homine inflammat. Et quodcunque corporis membrũ tunc ferit, in id potestatem ac vim suam exercet. Iam vero præterea in aqua

ignis

ignis etiam alius est, qui æque sulphur accendit, ac ignis cœlestis. Quod si enim silex, aut Cacedonius ignem edunt, quem inclusum habent: idẽ etiam participabit internum hoc Elementum, quod minime videmus. Vnus enim in Elementis fabricator est, quem minime spectamus, is nihil feriatur, sicut de multis morbis enumeratum est. Sic Elementalis ignis etiam in terra est, quod similiter sulphur accendit. Et, vt videtis flammulam, vrticamq; ex terra enasci; sic etiam cernitis, quibus viribus instent, si corpus physicum attingant. Consimiles generationes etiam in ipso homine fabricantur: quæ omnes suis capitulis designantur. Ex quibus tandem varij morbi, tam externi, q̃ interni gignuntur, a Mercurialibus ac Salinalibus morbis explicite distantes, sicut ex peculiari libello de morbis articularibus cognoscendum est. Hic enim flammularis, ille piperalis, iste Aronalis exsistit. Porro autem calidum etiam Elementum ignis in aere est, sicut & de frigore dictum est, ad modum Euri ac Austri: quod & ipsum igneos morbos parit, isti Elemento respondentes. Iam vero istis omnibus adest coagulatio, in igne firmamenti, ac terræ, & aquæ. Vnusquilibet enim calor solus coagulat. Vnde tres coagulationes exsistunt. Ex terra nimirum: hæc est vt herbæ. Ex aqua: hæc similis est calidis mineralibus. Ex igne: hæc impressionis est. Sic in frigore Elementum aquæ suam quoque coagulationem habet, qualis est coagulatio salisnitri & similium.

Coagulationes a quot elementis.

Similiter ex quatuor Elementis etiam humiditatem habetis: hoc est: vnam in igne: vnam in aqua: vnam in terra: vnam denique in aere: quæ tamen vnius tantum gradus Elementi sunt, & caussa ipsius morborum. Horum 4. genera exsistunt. Hic humidus est ex humiditate ignis: ille humidus est ex humiditate aeris: tertius humidus est ex humiditate terræ: quartus humidus est ex humiditate aquæ, vna cum speciebus in illis comprehensis.

Humidũ quadruplex, pro 4. Elemẽtorum numero.

Hæc eadem & siccitatis ratio: quæ quadruplex est. Hæc quoq; quatuor genera ab Elementis emanant, sicut & de ceteris dictum est. Siccitates enim quędam ex igne sunt; aliquæ ex aqua; nonnullæ ex aere: quædã ex terra. Hæ, quales sint, sicci morbi satis declarant. Sic enim hæc quatuor genera in summo censu morborum exsistunt: nimirum frigidum, calidum, siccum, humidum. Quare merito quilibet morbus in hisce gradibus incipit & intelligitur. Et licet quidem in hac Theorica morbi se inuicem non secundum ordinem consequantur: iusta tamen ac ordinaria serie ibi explicabuntur, vbi eorum practica tradetur. Breuiter autem pleraque hic ideo perstringuntur, quia alibi multis in locis sparsim plenius illa tractantur: vt in lib. de *Complexionibus & Gradibus*, ac naturalibus aliis, quæ proprie ad Philosophiam referuntur.

Siccitas quadruplex, e quatuor Elementis.

Morbi nō omnes ex elementis. Iam vero inficiari non possumus, singulares interdum morbos oriri, qui tamen ex Elementis non sint, etsi ipsis nonnihil similes exsistant: vt, si sal calcinetur, & ex corporali humiditate accendatur, vnde fieri potest, vt proprium suum sulphur, in quo consistit, inflammet: adeoque id non vno saltem modo, veluti prædicto, euenit, verum ceteris modis omnibus. Ad hæc respondendum est, istiusmodi suis ex signis cognosci, quæ illa omnia discernunt. Qui vero differentias certas non nouit, is nec ipsa signa commode discernet: veluti de bellis intestinis suo loco explanabitur. Ad ceteros ergo libros nostros attendite, non quidem secundum partitionem, sed alia. Et quamuis tituli quidem designatio sit de *Tribus*: de *accidentibus*: de *fine*: tamen iuxta hæc subinde alia quoq; introducuntur, hoc est, de accidentibus. Quæ quidem in se continent accidens, non saltem plenitudinis, sed & Elementorum ac similium. Quodsi enim morbus nominandus est: ea quoq; nominari fas est, quæ morbum genuerunt. Quare ordo bonus in capitulo illo, vbi de isto morbo tractatur, seruatur: etiamsi liber ipse ita non consequatur. Manent enim libri in sua Theorica & Physica: cum practicæ in suis voluminibus aliud agant.

Cap. VII.

PORro autem verum est, quod præter hæc vniuersa adhuc genus aliud morborum exsistat. Horum in hoc capite duo traduntur. Vnus ex semine spermatis oritur: alter ex forma specifica. Qui & ipsi diligenter notandi veniunt, vt a ceteris morbis recte distinguantur. Notum autem vobis est, quomodo res vniuersæ in tribus istis primis siue substantiis, vt dictum est, consistant. In illis autem aliud ac singulare quoddam accidēs exsistit, quod ad ea, quæ hactenus tradita sunt, nō spectat. Id eiusmodi est: Res nimirum aliæ sudorem mouent, aluum laxant, vrunt, &c. Hæ omnino alte expendendę sunt. Vocantur enim ægritudines specificæ. Nec ex prędictis caussis deducuntur, sed nobis implantantur, ac ipsius intimæ naturæ sunt; vt hic ita sudet, hic ita laxus sit, &c. *Morbi specifici qui.*

Iam autem de spermate tenendum est, multo plures generationes fieri, quam cognoscantur. Quarum caussæ inscite alio relatæ sunt. Nam id & camphora, & sperma ceti, & similia plura euincunt. Ex illis suscitantur morbi vesicæ & renum. Etsi enim tartarus, lapis, hoc est, ipsius materia exsistat: sine tamen illorum natura in lapidem non concrescit. Ipsum enim congelat frigus spermatum, aut caliditas diaphoretica eorum. Talis iam coagulatio est. Calor vero aut frigus istiusmodi: non ad prædictorum modum intelligenda sunt: sed semen spermatis, peculiarem suam Anatomiam ac Physicam habet, secundum diuisionem supra dictam. *Morbi seminis qui?*

ctam. Vt vero prædicta : ſic æquabiliter hæc quoque intelligenda ſunt, quæ vero præter iſta cognitu digna erunt: ea propriis ſuis capitulis tradentur. Hoc iam peculiare capitulum eſt: quod hoc modo : teris quoque morbis diſſeparatur. Quicquid congenitum aut com tatum eſt, id ex radice deſumere non poſſumus. Complantata a nobis ſunt ſpecifica forma, & ſemen ſpermatis, hoc eſt, ipſius natura deo radicem ſuum germen, ſuſtinere fas eſt. Si quis vero natus cœ eſſet, id congenitum non foret. Licet enim viſum quis non habet: vi tamen in ipſo eſt. quamuis non in idoneo ac iuſto loco. Hæc cauſſa eſt cur cœcus ſit, & cœcus natus putetur, cum tamen viſum intra ſe habeat. veluti ſi quis in vna manu ſex digitos, in altero tantum quatuor oſtenderet. Tum digiti ſaltem in debito loco non exſtarent. Sic ergo nullus peritus medicus dicere poſſit, *Cæcum iſtum incurabilem eſſe.* Natura enin artificioſiſſima & valde mirabilis exſiſtit. Itaque quia viſus adeſt, ad locum ſuum proprium cogi ac diſponi poterit. Id quod cum digitis fieri non poteſt. Hi enim ſunt corporis ſubſtantia: ille autem ventus eſt, corpore deſtitutus. Ideo e loco moueri poteſt, quod in tranſpoſito corpore minime licet. Ceterum eorum, quæ hoc in capite traduntur, non iſta omnino ratio eſt: ſunt enim res congenitæ, ſicut ferro ſua durities, cretæ ſuus candor. Vnde intelligi poteſt, ea ita accipienda eſſe, velut incidunt. Niuem enim, vt cadat, nemo prohibere poteſt. Hoc vero euitari poteſt, vt hominem non lædat. Ideoque cum ſperma ſit limbus in quatuor Elementis: eius quoque vires in ſe continebit. Hæ vires iure merito *Impreſſiones* vocantur, ab hominibus ita indigetatæ. Vere enim impreſſiones ſunt. Sed errorem aſtronomorum hic iſtiuſmodi notate. Aiunt, *impreſſionem cœlitus fieri.* Hoc nihil eſt. Cœlum enim nihil nobis imprimit. Effigiem a manu Dei conditam accepimus. Secundum iſtam quales quales ſimus, tamen citra omne medium manus Dei opus ac ſimulacrum ſumus cum membris vniuerſis. Iam quas vel conditiones, vel proprietates ac mores proferimus, iſta vniuerſa cum in ſpiratu vitæ accepimus: cum in ſpiratu iſto illa nobis inſita ſunt. Morbi autem, quibus affligimur, ex tribus dictis ſubſtantiis emergunt ea ratione, quam explicauimus. In hac quod imprimant, aſtra habent, ſicut ignis ligno aut ſtipulæ, vel crocus aquæ aliquid indit. Scitote ergo, impreſſionem id eſſe, quod a nobis aſpellere non poſſumus, veluti ſunt morbi, extrinſecus ex limbo corpori introducti. Talis fit etiam impreſſio in ſperma, ac ſpecifica pellimur quidem nos, ſed illa expellere viciſſim non poſſumus. Sed clinatione quod addunt, itidem nihil eſt. Quod etenim profitētur inclinare in Martē, Saturnum, Lunam, &c. aut in furta & ſimilia

Spermen limbus.

Impreſſio cœli aſtronomorum commentum.

Impreſſio quid.

fanatiſmus ac nugamentum eſt. Imo cōmodius ſic loqui poſſumus, Mar-
m imitari hominē. Homo enim Marte ac Planetis omnib. potior eſt.
vero cœlum ſcrutatus eſt, & hominē nouit, is huiuſmodi nihil loqui-
ed id potius cenſet, hominē adeo nobilem, & apud Deum magnum
tere, vt imago eius cum omnib. illius actionib. bonis maliſq; in cœlo
cta ac expreſſa ſit. Hoc vero inclinatio minime eſt. Et quanq̄ ſuum
orem ex parte quidem aliqua moderentur, dum aiunt, *aſtra non neceſſi-
re*: id tamen ingenioſum ſaltem velamentum eſt. Cœlum ab homine
uas diuiſiones habet: vnam, ꝙ ipſum in cœlo depingit. Vnde falſo ſequi-
tur, hominem hunc illum eſſe Saturnium. Quod idem eſt, ac ſi quis in ta-
la depingatur & effigietur, ac poſtea homines dicerent, imaginē hanc
rototypo ſuam conferre inclinationem, ita, vt quicquid agat, vi imaginis
actus agat. Altera eſt præludium. Vſque adeo enim exornatum cœlum
eſt, vt omnium hominum futura opera, actiones & mores in eo exhibe-
antur ac præſententur. Et hoc præludium aiunt inclinationem eſſe, quaſi
dicerent, a præludio eum cogi & impelli, vt hoc, illud faciat. Omnia præ-
ludia ſaltem ſunt vaticinia, quæ futura præſagiunt. Sed inclinatio, impreſ-
ſio, conſtellatio & ſimilia, hic iſte limus eſt, quem Aſtronomi ſuis oculis
offuſum habent. Quod ſi ipſis id obiicitur, ringuntur. Errores vero ipſo-
rum ſi ad claſſem artium ſuperſtitioſarum conferuntur, ac veræ ſcientiæ
producuntur, dicere non erubeſcunt, iſtam eſſe Necromantiam.

Aſtronomorum ſupercilium.

Sic ergo porro attendite, naturam illam ex his duabus pendere. Vna
in ſemine eſt. Hæc ex prima Theorica probe intelligenda eſt. Etſi qui-
dem ſubſtantia ac corpora non adſint, nihilominus tamen ex iis genera-
tiones procedere poſſunt. Sic pariter, vbi ægritudo ſpecifica ineſt, co-
gitate, illam non in radice auerti poſſe. Eius tamen accidens tolli com-
mode poteſt. Sæpe etenim accidit, vt in ſtomacho, ac inteſtinis ſpecifica
laxatio inſit: ſic etiam in ſanguine ſpecifica lepra inhæreat. Hoc ſecun-
dum artem dictu idem eſt, ac ſi Colocynthis, Turbith, Scammonea, &c.
in vētriculo eſſent: diceretur q; a quodā, *Illum ſpecificā Scammoneam, ſiue Co-
locynthidem, ſiue Eſulam, ſiue Agaricum, aut quicquid aliud ſit, habere.* Aut ita: *Ha-
bet ſpecificam flammulam, aut ſpecificam aquā, quæ iam innata Lepra aut Morphæa,
aut quid ſimile exſiſteret.* Ita enim ſæpe pinguedo ſpecifica fit, hoc eſt, ac-
cidit, vt quis ita pingueſcat, cum cibi ea cauſſa minime ſit. Sic &
ſpecifica macredo fit, vt multi gracileſcant, nullo cibo iuuante. Et
quidem Medici in ſpecifica ſcientia minime inſeruerunt, ſed cum
tis Aſtronomis eadem obganniuerunt, dicentes, *hæc eſt Melancho-
ic Saturnus, hæc ipſius aſcendentis natura.* Nec enim homo ab aſcen-
uicquam aſſumit, ſed ex limbo, & a manu Dei conditus eſt, non
ab

ab ascendente, non Planeta, non constellatione aut similibus. Quasi vero hæc ipsum cogerent, vt aut pinguesceret, aut emaciaretur. In hisce morbis necessarium est certam cognitionem haberi, vt a prima interpretatione ceterorum morborum probe discernantur. Nam sinistre sæpe expenduntur, vt suo loco docebimus, cumprimis vbi de auersione eorum agetur: vbi principaliter de semine spermatis & specificis tractatur.

CAP. VIII.

IAm vero præter hæc omnia corpus in homine inuisibile exsistit, quod ex tribus dictis substantijs minime constitutum est: Hoc est, Corpus habet homo ex Limbo non productum. Huius origo est ex inflatu Dei. Et veluti inspiratus seu halitus quiuis in manibus nostris nihil est: Sic quoque in nostris oculis nihil est corpus illud. Quanquam hoc loco eiusmodi sermone vti cogor, qui mihi vt Medico donari, istoque sensu intelligi debet, vt Philosophia ipsa de homine pandit. Quæ talis est: Ex sacra scriptura scimus, nos in hoc corpore die iudicij extremi resurrecturos, & de peccatis nostris responsa daturos esse. Iam vero corpus id peccauit, quod ante oculos nostros nihil est. Vnde colligi potest, illud corpus resurrecturum esse. Nec enim rationem reddituri sumus de ægritudinibus corporum nostrorum, aut eorum sanitatibus ac similibus: sed de ijs potius rebus, quæ ex corde processerunt, quæ solæ hominem concernunt. Et hoc quoque corpus est, non quidem ex Limbo, sed ex Spiritu seu halitu Dei productum. Cum autem in carne nostra Deum saluatorem nostrum visuri simus: consentaneum est, corpus ex Limbo natum ibidem compariturum: quod vere caro est. Quis vero nescius sit istarum rerum, quæ fient in clarificatione, quæ per os Dei instituetur, vbi corpus vnum alteri simile futurum est? In carne ergo resurgemus. Iam autem vnā saltem carnem nouimus, non duas: duo tamen corpora, licet vnam saltem carnem, eamque ex Limbo sumtam, quæ subiectum morborū est.

Corpus inuisibile in homine, vnde.

De hoc porro corpore scitote, ipsum præter famem, sitim, ac alia corpori naturali iure debita, naturam stimulantem habere, & instigantem ad ea, quæ metam transcendunt. Caro ex limbo natura quidem est, quæ in modo, mensura, ac iustitia sua permanet. Quicquid vero præter hanc est, id ex malo procedit, non ex natura. Id ergo ex impalpabili co pore promanat: quod & modum, & naturam prætergreditur. Q quid enim naturæ ministratur, id in loca ac secessus naturales, ad op tiones naturales secedit aut diuertit. Vt, quicquid cibi pro necessitate n turali illi datur, id in ventrem descendit, & porro per secessum emitti tur, quod bene fit. Sic & semen Naturæ, in agrum suum, scilicet matricem diuertit, & ibi fructus parit. Quicquid autem præter hæc est, ex ma-

D. Pauli locus explicatus quomodo satianda cupido vxoribus.

lo procedit. Nolim autem me improbum Christianum videri, qui Paulo aduerser, qui mandat, vt *mulierum libidini satisfiat*. Quod ab ipso non ita dictum est, quasi id iustum & purum opus esset: sed saltem vt vitetur adulterium, in quod satiandæ voluptatis caussa præcipitari possent. Peioris ergo mali vitandi caussa ea ita dicta sunt. Similiter & de viris. Cum autem hisce proponatur de eo, quod præter naturã fit ex altero homine, non de eo, qui ex limbo est: id merito expendendum & explicandum a medico est: vt nimirum inde duo corpora, duos homines addiscat: quæ deinde contra astronomos proferat, corpus astris subijcientes. Hoc inquam corpus, quod ex ore Dei & non astris creatum est: vt probetur homo, quid velit, quid nolit, in quo vel bono vel malo ambulare cupiat, quantopere Deum veneretur, & quid in ipsum confidat.

Dei ingens beneficentia.

Sic ergo homo vnum adhuc corpus habet, quod illud est corpus, cui Adam ac Eua in paradyso perfectionem adiecit esu pomi, secundum quod integer erat: intellige bonum & malum. Vnde nunc sequitur abundantior quam pro natura esitatio, & largior quam pro siti potatio. Adeo benignus est Deus, vt pro petitu nobis proponat, bona vina, formosas fœminas, electos cibos, splendidam pecuniam: vt per illa probemur, quem vitæ modum seruemus, & qui naturæ metam vel teneamus vel transeamus. Hic enim quædam est consociatio duorum istorum corporum, spiraculi nimirum & limbi, similitudinem coniugij habens. Vnde elicitur, violationem huius nationis prauæ & adulteræ esse, quæ nullius modum teneat. Insensile enim corpus promissum fecit, nolle se naturale corpus aggrauare, aut vltra modum agere. Hoc si non fit, quid aliud nisi adulterium est, quod debitum ante Deum maximum exsistit? Sed ad hoc propositum quæ faciant, dicere plura mihi non conuenit. Quin imo istis vniuersalem Theoricam, Physicæ ac Chirurgiæ originem, ac morborum omnium caussam concludamus. Post quam generalem comprehensionẽ libri sequentes plus informationis ac intelligentiæ cõferent in singulis præcipue capitulis seorsim. Et cum istarum rerum declaratio singularem Philosophiam exposcat: locis illis, volente Deo, qui & iam nobis sua gratia alluxit, finiam, vosque adhortabor, ex ista Philosophia vt medicinam illam cognoscatis: vt nimirum in medicina cõpleatur omne illud, quod in ipsam Deus contulit. *Dixi.*

Epilogus ad Doct. Ioachimum de Wadt.

SIc ergo intermittere non potui, Excellentiſs. Domine de **Wadt**, *quin primum meorum Paramirorum operum librum producerem. In quo diurnis nocturniſque laboribus id ſategi vnicum, vt auditores rei Medicæ diſcurſu iſto meo inſtruerem ac informarem. Ex quo fructus plus emerget, quam nunc opinamur. Non deerunt autem, qui meam in his ſuperbiam ac ambitionem accuſaturi ſint. Arguent nonnulli furorem. Quidam inſcitiam culpabunt. Sed hoc vnum ipſis obtendo: quantum in arte quiuis nouit, tantum de Theophraſto iudicat. Qui in Philoſophia corruptus eſt: is huic Monarchiæ inidoneum ſe ſciat. Qui in Medicina humoriſta eſt, is Theopraſtum nunquam elogio exornabit. Qui in aſtronomia erro eſt, is mea dicteria omnia nullo loco habebit. Intricatam, nouam, miram, inauditam dicunt eſſe meã Phyſicam, Meteoricam, Theoricam, Practicam. Quomodo vero non videar mirabilis ei, qui ſub ſole nunquam ambulauit? Me quidem non terret multitudo aſſeclarum vel Ariſtotelis, vel Ptolomæi, vel Auicennæ. Maleuolentia me terret potius, quæ vbique nunc gliſcit: velut & iniuſtum ius, ritus, ac ordo ſeu conſuetudo (vt vocant) Iuriſprudentiæ. Cui donum datum eſt, is illud habet. Qui vocatus non eſt, hunc vocare, meum non eſt. Deus autem nobiſcum ſit, protector & conſeruator noſter in æternum. Vale.*

DE MORBORVM VTRIVSQVE PROFESSIONIS ORIGINE, & caussa, Aureoli Theophrasti Paracelsi ad D. Ioachimum Vadianum Medicum.

LIBER TERTIVS PARAMIRI.

Ad Lectorem.

Vanquam magna mihi quieti temporis penuria sit, perite & benigne Lector, nemoq́; qui id conferat, prodeat: nihilominus tamen, cum præsens mihi sit excellens Dominus Ioachimus Vadianus, Medicinæ Doctor, ac vrbis ad S. Gallum Consul ac Physicus, præterire, prout conueniebat, non potui, quin generalem Theoricam vtriusque medicinæ ex mea ipsius experientia conderem ac conscriberem. Etsi vero eandem non sine magna diligentia pridem Basileæ incoassem, fore sperans, vt certo multis vsui ea esset: (licet, veritate prodeunte, multi continuo ac sæui trucesq́; venti surgere plerumq; soleant) magis tamen magisq́; indies credidi hoc me comperturum, vt, qui amarent animam, corpus quoque diligerent, quiq́; parcerent animæ, eandem & corporis rationem haberent. Sed valde aduersus huius meæ sententiæ euentus fuit. Hic se ventus ingessit prærapidus. Ideoque te attentum velim, candide Lector. Caue autem, ne quicquam ex primo, secundo, tertioue capite illico iudicii facias: sed lectionem potius ad finem vsque continua, idq́; quod tam paucis pagellis comprehendo, cum tua ipsius experientia confer. Nihil te isti moueant, quos hic tango ac taxo. Trutina ac æstima singula, lance æqua, nullius fauore ac amicitia corruptus. Nam plures etiam (iuuante gratia diuina) libri deinceps prodibunt, super hoc ipsum fundamentum exstructi, qui voluptatis plus tibi conferent. Hoc agnosce & disce. Dab. ad S. Gallum die 15. Martii An. salutis 1531.

THEO-

THEOPHRASTI AB HOHENHEIM DE CAVSSA ET Origine morborum.

LIBER TERTIVS.

TRACTATVS TERTIVS.

Cquis vero Philoſophorum, circa res naturales verſantium, non in riſum effundatur, dum videat, Medicos illorum plurima, & maxime neceſſaria oblitos eſſe ac omiſiſſe, quæ ex Philoſophiæ fundamentis eruta, in ipſis quoque doloribus ac morbis præſentia ſeſe exhibent? Hæc tamen illi vniuerſa tranſiliunt: ac id vnũ agunt, vt hamum captandæ pecuniæ exponant, aut ſuas cum ruſticis ac laicis diſputatiunculas vrgeant, cum tamen ipſis Philoſophis propter commune ipſorum ſubiectum diſputationem intentare potius conueniebat. Qui quamdiu cum Philoſophia non faciunt: tamdiu, quodnam verum ſubiectum habeãt, ignorant. Porro autem, quia cum Philoſophis non conſentiunt, nec cum his mutua concertatione pugnare audent: ob id perſuaſum vobis ſit, erronea ac fruſtranea eſſe, quæcunque ipſi tractant ac moliuntur. Admodum enim probroſum Medico ſit, vocari Medicum ac eum ſe profiteri, qui tamen Philoſophiæ ignarus ſit ac imperitus. Ex quo quanti errores oriantur, ex ſequẽtibus vobis dilucide patebit. *Medicus ἀφιλόσο-φος nihili.*

Etſi antecedens quoque Liber de cauſſa & origine morborum conditus & inſcriptus ſit: tamen vnum adhuc reſtat præter ſuperiora, quod & ipſum cauſſæ vim habet, & morbos varijs modis gignit. Id vos probe intelligere, & ex ipſa Philoſophia accurate trutinare operæ pretium eſt, nimirum, res vniuerſas tres ſubſtantias continere. Iam vero in tribus illis eſt quędam egeſtio, ſtercus aut excrementum. Nihil enim alimentũ pręſtat, quod non ſtercus aliquod ac excrementum ſuæ digeſtionis in ſe cõtineat. Hoc vero articulatius ita intelligendum eſt. Res vniuerſæ, quæ aut ſunt aut creſcunt, eæ in ſeipſis proprium ſtercus aut merdam continent. Iſtiuſmodi ſicut in homine ſunt: ſic in re qualibet etiam per ſe. Idem in principio quoque de tribus primis corporis ſubſtantijs dictum eſt. Hoc vero iam porro de trium illorum primorum morbis explicat, nimirum quid egeſtio, ſtercuſue ac excremẽtũ in nobis gignat. Hoc intellecturi, nihil moueami iſto, quod veteres talia obticuerunt. Nam hæc cauſſa huius eſt, quòd in omnib. rebus nihil intellexerunt. Quid mirũ ergo, ſi nec *Alimentum nullũ ſine excremento.*

in hoc perfectiora aut accuratiora tradiderunt? Iam ergo porro ex Philosophia expromam, quod a vobis hic intelligi velim. Scire autem debetis, Omnia crescere ac viuere, ac ob id cibo alimētoq; opus habere. Quod si ergo, vt edant, opus habent; ventriculum quoq; & eius virtutem habeant, necesse est. Hinc iam conficitur, quod illa æque ac homo tam pura quam impura edant. Sua tamen non vt homo emunctoria habent: sed quod edunt, hoc intus retinent. Bonum a malo separatur, & in alimentum eius rei conuertitur. Malum secedit ex illa anatomia, suamq; peculiarem anatomiam habet, ac ipsummet quoque in re ista permanet. Sic in re ista stercus ac simul nutrimentū retinetur. De hoc stercore, quod ita in nutrimento relinquitur, iam differam, pleraque tamen ad ipsam Philosophiam reuocans.

Alimento egent, quæcunq; viuunt.

Huc autem quod spectat, scitote, nutrimentum id ad stercus ab homine simul ac vna edi bibique. Ex quo consequitur, naturam hominis id inuicem separare, nec coniunctum in ipso relinquere. Sed quia duplex est, ideo duo quoque fiunt, hoc est, *Natura* & *Stercus*. Quanquam hominis ventriculus hæc duo non separet. Nam suum saltem stercus a puro separat, non vero rerum naturalium stercus. Id enim cum nutrimento ita vnitum est, vt vnitionis huius separandæ vim ac potestatem ventriculus non habeat, sed officium hoc ventriculo subtiliori, qui est in mesaraicis, in hepate, in renibus, in vesica & intestinis &c. mandat. In his ventriculis illa stercora separantur. Vnde colligite, ventriculum nostrum, hoc est, primum ventriculum, gulæ continuum, id saltem dirimere ac separare, quod putrescit & non putrescit, quod comminuitur, & non comminuitur. Iam vero nihil comminuitur aut frangitur, quam quod caro non est, non est medulla, non os. Quare quicquid homo non est, sterc⁹ est. Quod homo est, stercus non est. Stercora autem istarum rerum, non sunt stercora hominis. Sic etiam non franguntur, non homo sunt. Quare intra hominem manent, ac exsistunt. Ideo sunt coctilia.

Ventriculus quid separat.

Sic ergo quia in homine insunt, quæ inesse in eo non decebat, quæ ipsius stercus non sunt, nec ipse homo sunt, sed rerum naturalium stercora exsistunt, id est, cibi potusque, sicut prædictum est: ideo describi opus est, quidnam nutrimenta illa in corpore agant ac moliantur. Hæc autem cur peregrina & mirabilia sint, imperitia id eorum facit, qui ista admirantur. Iam vero morbi illi, qui ita gignuntur, alij ac diuersi sunt ab ijs, de quibus in primo libro dictum est. Quanquam hoc verum maneat, quod omnia stercora in tribus illis substantijs sint & maneant, æque ac alia, ab alijs tamen separata & distincta tantum, quantum distinguuntur homo & ipsius stercus, sicut suo loco demonstratur. Sic etiā inter sese distinguuntur,

tur morbi, qui ex homine gignuntur, ab ijs, qui ex ſtercore fiunt, diſcrimine plane eodem. Ita vt longe aliud ac ſingulare in his morbis ex ſtercore intelligendum veniat.

Et quanquam ſcriptores veteres cum ſuis aſſeclis, choleram, phlegma, Melancholiamq; valde ſpecioſe pro cauſſis morborum producant: quia tamen iſta, ratione & fundamento carent, quis eadem magnopere curet ac æſtimet? Iſta dum comentantur & efferunt, haudquaquã ipſius Philoſophiæ fundamenta conſulunt, vt nimirum inde videant, ſe cum ſuis humoribus locum tueri minime poſſe. Cogitate nimirum ſedulo, quibus momentis iſtud probare poſſint, quod ex phlegmate, Melancholia, Sanguine, ac Cholera iſtiuſmodi generationes fiant: cum tamen tales naturę in illis non exſiſtant. Quo vero pacto aliquid ab alio tale fiet, quod ipſum tale non eſt? Huiuſmodi morbi ſunt *Calculus*, *Arena*, *Bolus*, *Viſcus*. Iam de veſtris humoribus vos amabo explicetis nobis, quomodo vel *Calculus*, *Arena*, *Bolus* ac *Viſcus fieri queant*, cum horum nihil in principio exſiſtant? Si omnino in homine calculus, arena, &c. fieri debet, tum hæc illi ineſſe debent, vnde generantur. Si non inſint: certe non fient, quod non ſunt. Etſi vero pro confirmandis his, multis inductionibus, extra quidem 4. humores, inſtent: fundamentum tamen ac rationes eorum in hoc æque infirmæ ſunt ac nutantes, ceu ſunt in alijs omnibus. Hic nodus eſt. Quod ſi pro Poetis Philoſophi, pro Canonicis Anatomici, pro nugatoribus veraces illi eſſent: tum certe in harũ rerũ morbis, extra quẽ humanã conditionem naturãq; æſtimandis multo rectius & ſanius procederent.

Cauſſa morbor.

Vos autẽ contra ſcitote, corpus ſcil. hoc, quod huiuſmodi morbos gignit ac profert, eſſe multiplex: nimirũ calculũ, arenã, bolũ & viſcũ. Hæc 4. rerũ naturaliũ 4. ſtercora ſunt. Et omnia nutrimenta, q̃ res naturales edunt bibuntq;, quatuor hęc genera ſequũtur, vt aut calculꝰ, aut arena, aut bolꝰ, aut viſcus. Omnia vero poſtremo ſunt coagulatio, h. e. vltimum eſſe: ſeu, poſtremo vniuerſa calculꝰ fiunt, hæc eſt coagulatio. Primũ autẽ demonſtrandũ eſt, ſtercora vltimã ſuã materiã in calculo habere. Id, ita fit. Hominũ ſtercora in vltima ſua materia habẽt putrefactionẽ. Rerũ naturaliũ vltima materia eſt coagulatio. Hæc iã ſibi inuicẽ aduerſa ſunt. Nã hominis digeſtio ſua habet emunctoria. Ex his quod ſecedit, vi putrefactionis excernitur. Ea ſibi ipſi ſuſcitat virtutẽ expulſiuã. Nam virtus expulſiua in ſtercore ac excremento conſiſtit, non in hominis natura. Illa vero in reb. naturalibus minime ineſt. Talia itaq; ſi ſunt, ſunt coagulatiua: idq́ue hac de cauſſa, quod nutrimenta ſua ſumant a ſui ſimilibus. Plantago enim edit plantaginem, acorus acorum, & ſic de ceteris. Iam vero in [illegible] tritionis principio omnia in coagulatione ſunt: eaque ſe reſol[illegible]

Nutrim.

trimentum. Quare illud, quod non digeritur in hoc, a quo editur, in coagulationem eius redit, ex quo prouenit. Ista enim resolutio ex coagula- ... e abit: quæ duplex est. Vna, quæ nunquam coagulatur, hæc est nutrimentum. Altera, quæ coagulatur: Hæc est stercus Nam veluti in homine, quod homo non est, fit stercus: sic etiam hic. Quare resolutio multiplex est, in forma calculi, in forma arenæ, in forma boli, in forma visci. Ex quatuor his fiunt calculi, arenæq;: quæ vocari debent vltimæ materiæ stercoris nutrimenti, hoc est, in rebus naturalibus. Hæc vltima materia duobus modis explicatur. Vno per seipsam in Macrocosmo. Altero per hominem in seipso, hoc est, in illis morbis, de quibus hic Liber tractabit. Vltima materia eorum, quæ per se fiunt, sunt lateres terræ. Nam hæ res omnes edere opus habent. In principio autem tantum viscus est: huius tamen naturæ, vt, quamprimum extra corpus eijciatur, coaguletur. Quatuor elementa id exturbant: non res crescentes. Res etenim crescẽtes in seipsis se sustinent. Scitote ergo, id, quod arescit, sterc⁹ in se habere: quod secedit, nutrimentũ esse sine suo corpore. Qui lignum præparat, ex eo Duelech facit. Qui parat herbam, ex ea Alabastrum & similia condit. Hæ sunt vltimæ materiæ stercoris rerum naturalium. Omnino enim quod ardet, in se sulphur continet. Si cinerescit: salem habet. Si effumat, Mercurium habet. Iam, si hæc tria continet, similia horum quoque excrementa habet: non vstilia, sed calculosa: non effumantia, sed coagulata: non cinerescentia, sed in forma consistentia. Hoc ita intellige: si lignum cinerem, cinis salem, sal lapidem reddit: tum hoc scitote, quod Mechanicus in corpore ista ita constituat, & suam vltimam materiam in corpore manifestet. Quis rusticorum in ligno videt oleum? Nemo. Quis in lapide aquam quærit? Nemo, præter vnum Medicum. Sic vicissim etiam in eo quæret, quod non est, vt sit; hoc est, in oleo lignum, in aqua lapidem. Hæc iam est Philosophia adepta sagax.

Duelech, est lapis spongiosus. Ardora sulphure: cineratio a sale: effumatio a Mercurio.

Vt ergo comprehensum est, horum genera 4. sunt: *Calculus, Arena, Bolus, Viscus.* Quatuor hæc in corpore quæri necesse est, h. e. in nutrimẽto. Nutrimentum enim corpus est. Quod si ergo in corpus ingrediũtur, ibidẽ nascuntur, prout spiritus operatur, qui eius loci Mechanicus est, h. e. faber istarũ rerũ. Hic ergo Liber in suo genere de Tartaro merito inscribitur. Quælibet enim vltima materia rerum nascentium, si in corpore separantur, Tartarus vocatur. Vnde Tartarus etiã, lapis seu calculus, arena, bolus, & viscus cum est, tum vocatur. Proprius ergo de Tartaro iã Liber ... , quomodo is nimirũ cũ suis specieb. intelligend⁹ & accipiẽd⁹ sit. ... ctenus conclusum est, quod Tartarus saltẽ sit excrementũ cibi ... er se, qui per hominis spiritus ita coaguletur. Quæ excrementa,

Morborũ tartareorum 4. genera.

nisi

nisi cum propria sua expulsiua virtute commisceantur, & in permixtione eijciantur, tum ex illis id generatur, quod deinceps tradetur. Sic nos tartarum & edimus, & bibimus: qui in nos ingressus, nisi cum excrementis nostris permisceatur, & cum mole illorum excernatur, in corpore restes manet. Vnde deinceps multiplices morbi emergunt, modis quidem plurimis, qui tamen hactenus nec a priscis nec modernis medicis explicati sunt, non quidem ex ipsorum inuidia & maleuolentia, sed ex inscitia potius & ignorantia.

Tartarus cum externis rebus assumitur.

Deinceps vero primo sciendum est, quomodo tartarum assumamus in leguminibus, vt hordeo, pisis, &c. Nam ista omnia in se tartarum habent. Certum est autem, tartarum fieri ex mucilagine seu limo eorum, quem reddunt, ac ipsorum crassa substantia, quæ ex sola vltima materia gignitur, hoc est, ab eo quod dulce est. Quare omnes quoq; escæ, quæ cum mucilagine coquuntur, aduersus calculum exhibentur. Quod si vero per coctionem viscidit as adimitur, tum in eo frangitur, quod materia illa cum excrementis aliis secedit, quæ alias adhærescere & agglutinari solet. Sic ergo Bitumen, viscus, mucilago, gluten leguminum nihil aliud est, quam materia stercorum, quæ in corpore in lapidem aut arenam abit, quoties in vltimam suam materiam vertitur. Æque & de lacticiniis psuasum habete. Ista bolarem materiam, id est, argillosam suppeditant. Hoc ita accipite: Lacticinia omnia bolum in se continere. Ex bolo fit tartarus, nisi cum excrementis aliis exturbetur. Sic & carnes & pisces bolum in se habent. Scitote ergo, legumina stercora sua reddere viscose: pisces autem & carnes, & lacticinia bolarice, hoc est, argillose. Ex his duobus duo iam stercora attendite. Præter hæc ex cibis tartara alia nulla gignuntur, quam tartarum boli, & tartarum visci, vna cum suis speciebus, prout legumina, carnes, frumenta, herbæ, &c. separantur. Caules enim, radicesq; ac frumenta sub leguminibus comprehenduntur & intelliguntur. Medicus ergo in præscribenda diæta istiusmodi morborũ hanc nauare operam debet, vt tartarea ista genera & stercora cum putrefactionibus & excrementis ventriculi, eorumq; expulsiua virtute commisceantur. Extra enim hanc præparationem alia via regimen ac diæta minime præstitui potest. Nec enim abstinentia quicquam facit. Tum nec separatio vllibi est, præterquam in homine.

Tartarus ex qua materia.

Tartarus ex comestibilibus.

Similiter & in potu vini aut aquæ, aut quicquid potus nomine venit, duplicia excrementa habemus. Primo autem sciendum est, potus eos, qui ex fructibus arborum, vt pyris pomisq; parantur, vino ac aquæ comparari. Cereuisia autem, & quicquid ex leguminibus extrahitur, vtrumq; in se tartarum habet, tam leguminũ, quã ipsius aquæ, vnde paratur. Ideo-

T.

Cè. taria dupli. gign.

que iſtiuſmodi potus correctionem ſuam in eò habent, quod cito permeent aut perfluant, nec diutius in corpore morentur. Et quo digeruntur minus, eo melius. Fortis enim digeſtio cita ad generandum calculum operatio eſt: minus autem, quæ leuis eſt. Nulla enim vnquam leuis digeſtio aut calculum aut tartarum peperit. Digeſtiones autem calidæ ac validæ tam ſunt rapidæ & fundamentales, vt nihil prætermittant, quod non ſeparent. Et hoc in cauſſa eſt, cur in vno homine tartarus magis reperiatur, quam in altero, prout nimirum in illis locis digeſtionem cum ſeparatione fortiorem imbecillioremue habent. Ceterum de huiuſmodi ægro, ſcitote, in eo tartaros duos eſſe, qui ſecundum regionis illius naturam ac conditionem denominantur. Vnde perſæpe accidit, vt medicina quædam in hac regione, alia in altera ad iſta tartari genera conducat: in alia vero minus. Huius cauſſa eſt multiplex proprietas vinorum ac aquarum, quæ regiones iſtæ proferunt ac gignunt.

Tartarus quando magis, quando minus gignatur. Tartarus cur in aliis paucior, in aliis vberior.

Tartari varietas ex varietate rerũ.

Porro vero conſpicitis, quomodo in vino tartarum, in aqua lapis viſcoſus gignatur: quæ interdum per ſeipſa ſecedunt, & vaſis adhæreſcunt: interdum minus. Vtcunq; tamen ſeparentur, verum tartarum ſemper in illis remanet, nec elicitur aut extrahitur vnquam. In rebus eſilibus id quidem non fit: ſed tantum in potabilibus, quæ ſimul & copiam excrementorum habent, & ad ea retinẽda nimis infirmæ exſiſtunt. Vnde fit, vt a ſeipſis ſeparentur. Iam vero genus aliud in vino, aliud in aqua hæret. Sic & eorum vltimæ materiæ a ſe inuicem diſtinctæ ſunt. Quod autem hic calculus, illic arena generetur: id vniuerſum ex conditione & natura, illius regionis prouenit, ita vt vtraque præſto ſint, calculus & arena. Tum & multoties calculus cum excrementis eijcitur, cum arena maneat: & contra, eliditur arena, relicto calculo. Idem & in hac regione fit, in illa minus. Innumeri enim & diuerſiſſimi ſunt homines, in quibus calculus, id eſt tartarus gignitur: in quibus omnibus peculiares ac diuerſæ naturæ ſeu generationes reperiuntur: ſicut ſuis capitulis declarabitur.

Rari ſine tartaro.

Tartarum ergo bibimus cum vino, cum aqua, cum ſuccis arborum. Qui niſi a digeſtione imbecilla excernatur & non ſeparetur, impoſſibile eſt hominem reperiri quenquam, qui tartaro non affectus aut grauatus ſit, quocunq; corporis loco id fiat. Quod ſedulo attendendum eſt.

Idem etiam de natura coagulationis, indurationis, formæ, ſpeciei, &c. cenſendum eſt, quod gignantur nimirum pro conditione alius loci ciborum ac potuum. Sic enim contingit, Heluetium calculo Norimbergenſi aut Weſterburgenſi corripi, ex illorum locorum leguminibus ac frumentis. Sic hæ nationes viciſſim calculum Helueticum ſentire poſ-

ſunt ex horum lacticiniis. Idem etiam de Sueuis, Bauaris, Alſatis, Francis, &c. verum eſt, prout hi illorum potibus vtuntur. Sic etiam extraneus, qui peregrinatur in Luſitaniam, in Apuliam, in Angliam, in Sueciam, &c. ſi is deinde in Germania reſideat, ſeparationem lapidis, quæ multis annis dilata eſt, ſucceſſu temporis ſentire poteſt.

His iam Tractatum hunc primum claudamus, poſtquam abunde ſatis definiuimus, quomodo nimirum tartarum forinſecus aſſumamus, nec ipſum ex nobiſmet ipſis gignamus, vt ex prædictis patet. Ideoque de generatione calculi qui ſentiunt aliter, in aperto errore verſantur ac ignorantia. Leuis fundamenti indicium id eſt, quod nutrimentorum ac hæc conſequentium excrementorum naturam ignorantes ſtatuunt, ciborũ ſubſtantiam viſcoſam tartari cauſſam exſiſtere: nec tamen, quæ & quid iſta viſcoſitas ſit, quiue aut quando aut vnde calculus gignatur, addunt. Nec enim id ſatis eſt dicere, terram arbores gignere, & parere herbas: ſed id addendum eſt, qua ratione, quo modo: illud vel ruſticis exploratum eſt: ſed medici de terrenis cognitio altior & perfectior eſſe debet. Quin & coagulationem ponis: ſed quid ea ſit, ignoras. Calorem quidem aliquem producis: ſed vnde calculus oriatur, & quidnam potiſſimum ſit, id omittis. Hæc omnia tuæ ſtoliditatis & inſcitiæ argumenta ſunt: ſicut eam vbiuis locorum prodis, dum in principiis medicinæ te probe nondũ verſatum eſſe profiteris. Damnum vero temporis ſit, quod iſtis nugis impendatur: quibus te comprimis dignum facis.

De tartaro errores nonnullorum.

TRACTATVS SECVNDVS.

LIBRI III.

CVm rerum naturalium ac plantarum alimentum ex reſolutis lapidibus, in quas deinde iterum coagulantur, trahatur: ſciendum primo eſt, quod e lapidibus oritur (velut id Philoſophia demonſtrat, nec probare huius loci eſt) in lapides iterum degenerare, per nimis celerem & ſubtilem calorem digeſtionis, quæ ipſa res huiuſmodi ſeparat, non autem gignit. Nec enim ea lapides gignere poteſt, cum lapis non ſit. Vbi vero lapides ſunt: ibi ſeparare poteſt. Facta iſta ſeparatione a nutrimento & excrementis: tum in operationem ſuam procedunt, prout ſe ſpiritus ille habet, qui ſpiritus ſalis eſt, & originem ex excrementis accipit: alius nimirum abit in lapidem ſolarem, & cinerem; alius in lapidem alium, & aliam formam cauſſamq;: vt planius in ſequentibus docebitur.

Quo quid conſtat, in id redit.

Ex hoc iam perſuaſum habete, ſpiritum ſalis ipſa tartara coagulare & formare. Coagulationem hanc & formationem inſtituit ſecundum

Tartarũ coagulat ſpiritus ſalis ſolus.

locum, in quo verſatur. Ineſt enim in toto corpore. Sic etiam ſpiritus ſulphuris: ſic etiam ſpiritus Mercurii. Hi autem nihil negotii habent cũ hiſce excrementis & morbis tartareis. Nec enim iis quicquam addunt aut demunt: nihil ſeparant, nihil formant. Solus ſalis ſpiritus id præſtat: Qui quoniam materiam lapidis inuenit, in eam operatur velut calor ſolis: cui ſpiritus ſalis ſimilis exſiſtit. Is ſi mucilaginem aut viſcum reperit, tum exſiccat. Et quicquid in coagulatione eſt, id ipſum fit, pro officio eius. Quia vero illa non eſt ſpiritus ſalis: ideo materias lapidales in lapides mutare nequit. Sic & de ceteris lapidibus. Nullus enim eſt, hoc qui ius teneat. Solus ſalis ſpiritus lapidalem materiam in lapides conuertit, hoc eſt, in vltimam ſuam materiam deducit. Documentum in cibis etiam eſt. Hos nullus calor, nullus ignis, nulla digeſtio in ſuam materiam vltimam deducere poteſt, præter ſolus ventriculus hominis, qui hanc poteſtatem habet. Ob id multi errores in arte Vulcania committuntur, quibus non recta via, vltima materia deducitur.

Tartarus ex quali materia.

Multi ſunt, qui putrefaciunt: nec tamen ob id ea via vltimæ materię eſt, verum illa aberratio eſt. Ideo illud non corporis calor præſtat: ſed ſpiritus ſalis. Is qualis ſit, ſolus philoſophus cognouit, minime Medicus. Hæc ergo cum taliter Philoſophia doceat, quibus ipſum quoque Medicum acquieſcere fas eſt: propterea iſta hic omitto, & vlterius ad ſeparationem me confero, quomodo ea in ſequentibus fiat, ac vt ex ea genera tartari oriantur, & qua ratione per ſpiritum ſalis eo reducatur.

Tartari generandi ratio & modus.

Principio, quicquid edimus ac bibimus, id os accipit. Hoc vero aliter non retinet os, quam infundibulum: in quod quicquid effunditur, in ſubiectum dolium defluit. Hæc vero per os facta permeatio inanis nõ eſt: ſed & ipſum os tartarum aliquem retinet: quia nimirum in ore calor eſt digeſtionis & non cõplexionis, nec Elementorũ, nec humorũ, ſed ſolius digeſtionis. Calor digeſtionis virtus alia eſt. Alteri⁹ enim caloris officium eſt potius & maius. Quare quicquid in os ingerimus, id non minus in digeſtione eſt, ac ſi eſſet in ventriculo. Poſſibile eſt os edere, & id in ſe continere, nec quicquam in ſtomachum abſorbere, præterquam id, ꝙ in ore digerit. Nam in ſtomacho edere, ruſticum eſt alimentum: edere autẽ in ore, nutrimentum nobile exſiſtit. Qui in ore edunt, non cacant. Cacant autem, qui in ſtomacho edunt. Illi tamen in ore edentes, mingunt. Ideoque ſanctorum multi ſe ſuſtentarunt: cum tamẽ putarent homines, ipſos, quia ſtercora non redderent, nihil quicquam ediſſe: cum tamẽ os vnum toti alendo corpori ſatis ſit. Sic ergo virtute iſta os digerit, & naturale excrementum ſeparat. Hoc vero, quia, vbi adhæreſcat, non inuenit: dentibus agglutinatur. Cetera enim os conſtituentes partes, vt fauces, lin-

Edere in ore & edere in ſtomacho quid?

lingua, vuula, gingiua, humidiores & glabriores ſunt, quam vt id ipſis adhæreſcere queat. Sic ergo in dentibus tartarus gignitur. Nec a potu ſolo: ſed & a cibo, prout eius natura ac conditio eſt. Quod ſi vero in ore permanens quædam concauitas & capacitas eſſet: tum id in plura genera faceſſeret, nec in ſolum abiret tartarum, prout plura etiam genera inueniuntur. Quæ formæ ad coagulationes propter lubricitatem loci fieri minime poſſunt.

Tartarus cur faucium pertibus non adhæreſcat.

Quare in ore nihil aliud fit, quam prima ſeparatio excrementi naturalis, dentibus adhæreſcentis. Vnde poſtea ſequuntur putrefactiones gingiuarum, exeſiones dentium, dolores & cruciatus, & ſimilia, nimirũ ex natura acrimoniæ, quæ tartaro cuilibet addita eſt. Ideoque paroxyſmum dentium ex tartaro cum paroxyſmo calculi in vaſis conferre debes, ſicut plura de his in peculiari capite.

Tartari dentalis effectus.
Tartari natura acris.

Illud ergo ex ore porro in ſtomachi os deriuatur. Vbi hoc ſciendũ eſt: id q. deſcendit, non illico ac in momento in fundum ſtomachi illabi. Sed in ore ſtomachi alia digeſtio intercidit, ſimilis illi, quæ in ore erat. Vbi hoc accidit, vt in iſto nihil minus tartarus adhæreſcat, ac in dẽtibus. Materia enim, ex qua conſtructus eſt ſtomachus, hanc naturam & aptitudinem accepit, vt tartarum concipiat, & eius adhæſum admittat. Quo facto, morbi ſingulares oriuntur, velut ardor gulæ, anguſtia diaphragmatis, ac compreſſiones torturæq; aliæ. Quin & paroxyſmi oriuntur, paroxyſmis calculi ſimiles. Hoc loco repetendum eſt, fieri perſæpe, vt per aſcendentis e ventriculo cibi vaporem ac fumum talis quoq; tartarus gignatur. Veluti, cum vinum deſtillatur, tartarus adeo ſubtilis eſt, vt vna aſcendat. Iſta enim via non eſt ſeparandi eius vltimam materiam excrementi. Ideo is vna ſimul tranſuolat. Attamen, ſi alia & vera induſtria adhibeatur, tum tartarus in vino ardente ſeparatur, non ſecus ac in vino alio: quem deinde ſpiritum vini vocant, qui vini tartarus eſt: id eſt, tartarus vini eſt, qui cum excrementis reſiccatus eſt. Is ita generatur. Quare ſi id in ſtomacho fiat, vt ebulliat, ac tartarum eleuet, tum in opificio iſto plus acrimoniæ aſciſcit. Vna quælibet enim res deſtillata ac digeſta in ſua natura acuitur. Iam vero dolor ſeu ardor gulæ multis a cauſſis fit. Aliquando enim eſt calcinatus tartarus, aliquando ſal, & ſimilia alcalia, prout eorum natura ſe habet. Hæc omnia gignit ac fabricat natura, ipſo homine nihil ineptius. Vnde deinde magnitudo & multitudo dolorum emergit, ſi ita ardeant ac ebulliant, velut ab aqua calx. Fit etiam ſæpe, vt æſtuatio huiuſmodi in ſtomachi ore aut a cibo, aut a potu, aut a ſale inducatur: quæ omnia probe notanda ſunt. Cũ enim tartarus vni⁹ naturæ ſit: vniformem etiam paroxyſmum concipit ab ingeſto cibo,

Tartarus in ore ſtomachi.
Tartari ſtomachi orificiiq; morbi.
Tartarus ex eleuato vapore.
Deſtillatio omnia acriora reddit.
Ardoris gulæ cauſſa.

potu, vel refrigeratione, vel exercitatione, & ſimilibus. His adde paroxyſmum calculi, & ipſum pro ſua natura, ac conditione. Hoc ergo modo in ventriculum introducitur. Sæpius autem fit, vt in ſtomachi ore tartari reperiantur ad prædictum modum, & cum illis calculi quoq; variæ formæ, qui dolores concitant iis ſimiles, qui a bile gignuntur. Hi ab Auicenniſtis ac Galeniſtis quidem expurgantur, ſed non exturbantur. In vẽtriculo quoque accidit, vt tartarus ibi adhæreſcat ex calculis, bolis ac ſimilibus, æque ac in dentibus: non vero a limo. Qui calculi aut tartari ventriculi virtutem infringunt, illumque mutant ac alterant ad varios morbos ac dolores, ſicut hiſce morbis peculiare capitulum inferius aſſignatum eſt. Nec vero hæc tantum fiunt: verum interdum etiã lapides meatus inferciunt, vt aluus cohibeatur. An vero non æquum eſt, ea hic proferri & explicari, quæ tot ſeculis ex inſcientia ſuppreſſa latuerunt. Errores enim priſcos videte: Quotus quiſque purgationibus ſollicitatur, cum tamen nulla neceſſitas poſcat, vt humores ac viſcoſitates, aliaque, quæ in ventriculo hærent, educantur: Nec enim tantum illæ nihil iuuãt: verum res ipſa indies inſuper periculoſior fit. Purgationes enim tartarum non educunt aut exigunt. Niſi enim ſit, vt calcinatum tartarum in arenam reductum noueritis, illiuſque tranſmutationem tenueritis: veſtrum omne molimen, conatus vniuerſus, fruſtra impendetur. Sicut ergo iam in ventriculo ſua tartari genera videtis, quorum varia eſſe, & ventriculo adhæreſcere, adeoque a ſpiritu ſalis coagulari poſſunt: ita nunc porro attendite, quod ardor, compreſſio, exæſtuatio, & morbi alii ita ſe habentes, quaſi mola aliqua, aut ignis, aut lapis aut truncus opprimeret, quod inquam iſta omnia a tartaro proueniant: qui vnus regulas veterum vniuerſas confundit & annihilat. Illi enim omnes reductionem tartari nec vnquam intellexerunt, nec norunt, multo minus hodie eam ſapiunt. Ideo cum certo pudore ac opprobrio medicantur, ſuiſque Receptis iugulant homines ante conſtitutum tempus. Inuenere, quæ non inuenta oportuit. Sed alia illorũ ſapientia non eſt. Reduc & te extricabis.

Medicorũ inanis opera circa tartarũ.

Tartari varia opera.

Vt autem rem clarius intelligas, duo ſaltem modi ſunt, quibus in homine quolibet Tartarus naſcitur, a ſe tamen ipſo diſtinctus. Vno modo naſcitur ex cibo, altero a potu. Qui a cibo fit, is ad inteſtina vadit, & hinc per aluum excernitur. Alter ad hepar & veſicam contendit, & ſic ſecedit. De primo prius, de altero poſterius dicemus. Principio autem repetite vobiſcum, quæ ſupra dicta ſunt, nimirum in ore, in ſtomachi ore, & in ventriculo tartaros generari. Iam vero iſti morbi peculiariter diſtinguntur ab his, quos deinceps enarrabimus. Nimirum iſti tartari,

Tartarus a cibo & potu.

Tartari a cibo qua meta.

Tartari a potu qua meta.

Tartari qua ſedes pracipua.

qui

qui ex cibo pariter & potu vnitis sunt, commixtura vna fiunt. Id obseruandum est. Nam calculus, qui ex cibi tartaro illic gignitur, solutu facilior est altero, qui ex potu nascitur. Explicatio alia est eius, qui a potu: alia itidem eius, qui ex cibo fit: & tamen præ calculis ac tartaris ceteris vniuersis naturam ac proprietatem aliam habent. Quæ differentiæ ob id merito in cura singulariter notandæ sunt. Illa enim altera facilior est. Quo enim longius ab ore ad emunctoria: eo durior & firmior coagulatio a spiritu salis. Subinde enim magis magis tartarus destillatur, subtiliatur & præcipitatur: & quo longius peruadit, eo accuratius attendendus est. Ille itaque qui in ore, est facilimus. Qui in ore ventriculi, secundus. Tertius & ex tribus contumacissimus, qui in fundo ventriculi residet. Hinc porro, qui a ventriculo remotior in intestinis, adhuc peruicacior: obfirmatissimus autem, qui in hepate, renibus, & vesica. Is enim, qui in intestinis, a cibo est. Ideo lenior illo, qui in meatibus vrinariis. Consequitur ergo vlterior diuisio viarum illarum geminarum, cum suis conditionibus ac naturis. Atque vtinam, ceu fas erat, hæc dudum ante me præstita & explicata fuissent: tum certe operam suam illi laudabilius collocassent, & plus emolumenti attulissent, quam suis nugamentis faciunt, quibus Galenus, Rhasis, & Auicenna cum suis commentariis tantopere insolescunt ac efferuntur.

Tartari a cibis qui differant a tartaris potus.

Tartari differentia secundum loca.

Medic. reprehensio.

Sicut ergo separatrix vis in ventriculo condita est, quæ putre ab imputri, stercus ab alimento discernit: ita duplex quoque stercus ex cibis producitur, nimirum ex rebus seu cibis esilibus, & potabilibus. Hoc ita accipite, vt intelligatis, multos esse cibos, qui præterquam quod cibi sint, etiam potus exsistant: item multos potus esse, qui etiam cibi sunt, & ad id vehant, quod potu pascunt. Vnde iam tartari generatio vna consequitur, non duæ. Et licet ex duobus origo sit: commixtura tamen vnum saltem genus facit. Illud in suas species diuiditur, prout cuiusque natura est. Et quanquam hoc loco fors statuendum esset, a potu plus caussæ, quã a cibo esse: id tamen præsumi non opus est, quia cibus est, non potus, nisi sub forma potus aut cibi ingrediatur. Sic enim in via potus etiam intelligendum est, hoc est, si proueniret a potu ciborum, hoc est, qui in cibis est.

Separatiua virtutis offic.

Cibi potulenti.

Potus cibales.

Ceterum de intestinis regulam generalem obseruate. Omne stercus ex ventriculo ea peruadit. Iam vero in ipsis commoratio longa est priusquam egrediatur: ita vt in isto loco diu moram faciat. Ibi ergo tartarus agglutinat, sicut dictum est. Is in vẽtre varios morbos suscitat, [illegible] rum numerus infinitatẽ excedit. Ex eo nẽpe magna ex parte colic[illegible]

Tartar [illegible]

Tart. intestinorū morbi. nitur, vt etiam tormina ac torsiones ventris tam superioris q; inferioris, oppilationes, profluuia & similia. Præcise enim scire debetis, tartarum hunc similes paroxysmos facere cum calculo vesicæ, hoc est, paroxysmum vnum esse. Itaque si calculus dolorem ciet in suo loco: tartarus quoque excruciat. Et quod a vesica in lithiasi & stranguria proditur: id ab intestinis in colica ac torminibus manifestatur. Et sicut nouistis, a calculo vesicæ neminem resolui in membris infra cingulum constitutis: sic scire hic quoque debetis, in omnibus membris æquabilem resolutionem fieri. Nec enim vel deorsum solum vel sursum, verum per vniuersum corpus tartarus iste vagatur. Ideo in peculiari suo capitulo originem Colicæ diligenter animaduertite.

Medicorū reprehensio. Sed magnus error a veteribus in huius morbi descriptione admissus est. Sæpius enim factum est, vt tartarus iste in intestinis tantam constipationem mouerit, dum nimirum veluti tartarus vini aliquibus intestinis adhæsit, & adipi ac mollibus eorum partibus insertus subinde cumulatus est, nec sui quicquam emisit: vt neque purgationes, nec syrupi, nec clysteria, nec quicquam aliud auxilio esse potuerit. Multoties *Ex tartari lapide obturatio intestinorum.* etiam coagulatio facta est: quæ diuturnitate temporis continua superinductione eousque increuit, vt tandem lapis in molem maximam excreuerit: qui nihil præterlabi sinens, monoculum, vbi crescere solet, violenter occlusit & obserauit. Quæ generatio silici similis exsistit, cui subinde limus vnus post alium adhærescit, dum tandem grandis lapis ex eo fiat: Eius enim in aqua tale incrementum est. Ideo vero, quia tartari multa genera exsistunt, velut sunt calx, Duelech, item alius asper, glaber, Mercurialis, Aluminosus, &c. hinc quoque tam variæ Colicæ (vt vocantur) generantur. Sed hoc tamen sedulo cauete, ne tartarum aut pro Colica, aut Iliaca, aut ventositatibus habeatis. *Medicorū reprehensio.* Is enim error nobilis est. Valdeque res indigna est, tot Italos Gallosque Medicos, comprimis in monte Pessulano, Salernæ, ac Parisijs degere, qui omnes de palma concertant, & reliquos despicatui habent, & tamen nec quicquam sciunt possuntque, manifesteque deprehenduntur, quod in lingua omnem suam artem conditam habeant, quæ mera blateramenta proferat. Non verentur imperare clysteria, etsi mortem quidem inuehant: & tamen sic probe curata omnia putant. Alte gloriantur de [illegible]uratis & subtili[illegible]s anatomijs, & tamen nondum obseruarunt, in den[illegible] tartaru[illegible] adhærescere: ne de aliis quid dicam grauioribus. Hi [illegible]irum oculati sunt medici, quorum naso perspicillo nullo opus [illegible] Quid vestra quæso est autopsia & Anatomia? quam ne tantillum quidem

quidem calletis? Hos æmulantur Germani quoque cuculi Medici; qui fures ac similes secando inspectant, vt & recentes exclusos moriones. Et cum omnia peruiderint, paulo minus nihilo sciunt. Sic ergo in stercore & cadaueribus quasi strangulantur. Quo facto Requiem captant. Vtinam vero visitarent ægros.

TRACTATVS TERTIVS.

SEd iam de altero modo calculi, vrinæ excrementa attinentis, disquirendum quoque est. Id hoc discursu fiet. Quod si fiat, facta separatione potus ac cibi a stercore, & illis ad hepar amandatis: scitote, inde quidem vrinam generari extra regionem ventriculi: hoc est, primo nutrimentum attrahitur ad hepar. Per istam attractionem vrina separatur a nutrimento in venis mesaraicis. Ideoq; notate hepar nihil ad se, quam quod suum est, prolectare, hoc est, illud, quod nutrimentum est. Alterum, quod superfluum est, illud transcurrit, & ad vias vrinarias deproperat. Æque enim ac pluuia stillatim decidit si generatur, non vniuersa simul aqua, sed guttalis generatio ea est, quæ taliter etiam decidit, sicut in Mechanicis traditur: sic pariter accidit cum materia nutrimenti ad hepar pertinente. Ea cum vrina permixta est, & ex vrina attrahitur, ita vt vrina iam sola remaneat. Hæc tandem per propriam virtutem expulsiuam ad vesicam, & inde foras exturbatur.

Sed nutrimenti tractationem in suum locum differamus: de quo plenius in tractatu sequenti differemus: agamusque hoc loco de Tartaro vrinæ, hoc modo. Ille iam velut extra regionem ventriculi incoatur, & per meatus suos deducitur: sic illis quoque adhærescit, & venas Mesaraicas, porosque ac alia, quæ permeat, obstruit ac oppilat. Vnde postea variæ oppilationes & similes punctiones nascuntur, quæ falso sanguini adsignantur, vt etiam humoribus alijs. Sicut enim ardor gulæ, & compressio ventriculi inducitur: sic hæc quoque. Et velut in intestinis Colica generatur: sic hic dolores alij, pro natura eius loci, in quo tartarus situs est. Frequenter etiam fit, collectionem ibi nimis magnam esse, ita vt propter hunc tartarum nutrimentum permeare non possit. Eo ergo in vẽtriculo relicto, sequuntur vomitus, inappetentia cibi, tabes membrorum, paroxysmus calculi &c. hoc est, velut febris quædam cum frigore & ardore, ceu pestis, pleuresis, & morbi similes alij: cum tamen ista vniuersa vnus saltem paroxysmus tartari sint, sicut etiam erysipelas magna parte suam ex tartaro originem sortitur.

Tartarus vrinæ.

Tartari vrinæ morbi.

Similiter etiam scitote, quod si hæc materia nutrimenti & vrina in vno meatu conueniunt, & ad vias suas pergunt: tunc eo transitu nutri-

Nutrimẽti qui transitus.
Tartarus hepatis.
Tart. hepatis morbi.
Medicorũ reprehensio.

mentum extrahitur. Vnde ſequitur, neceſſe eſſe, per omnes iſtas venulas, quæ hepar conſtituunt, tum vrinam, tum nutrimentum peruadere. Iam vero vrina nutrimentum præcurrit in hepar, per venas nimirũ expreſſa. Quæ ſi diutius ibi moretur, nec celeriter ac expedite transfluat, ſed a calore celeri digeſtionis afficiatur & ſiccetur: tum tartarus in hepate relinquitur. Quæ materia etſi quidem retineatur: perinde tamen ſe habet, ac ſi a ſole reſiccata eſſet. Ideo tartarus tamen nullus adeſt, ſed adeſt ſpiritus ſalis. Is concurrit, & materiam in tartarum coagulat ſecundum eam formam, cuius materia prima capax eſt. De illis ergo venis ſeu meatibus ſciendum eſt, quod ita obſtructæ, certos hepatis morbos pariant. Videtis enim, quomodo morbi in veſica operentur, vt nimirum erodant, exedant, excauent, doloresq; ac morbos alios plurimos inducant. Iſta multo verius de hepate quoque credere debetis. Hepar enim origo multorum morborum eſt, veluti pars admodum mobilis, quæ membris plurimis, atque adeo omnibus famulatur ac ſeruit. Hepar ſi afficitur, noxa non leuis eſt, ſed magna & multiplex. Itaque ab illo peculiaris generatio hydropis, & febris, & hepatitidis, & morborum plurium, maxime variarum eryſipelatum eſt, quemadmodum ſuis capitulis explicabitur. Ad augendam medicæ profeſſionis auctoritatem multo conducibilius fuiſſet, ſi perſpecillo naſo admoto hunc tartarum conſideraſſent prius, quam de cauſſis hydropis ac morborum aliorum ſcripſiſſent, quos ipſi ex hepate deducunt. Nec enim euentus aſtipulabitur, hydropem ea ratione gigni oririque, veluti de hoc ipſi blaterant. Magnus iſte & grandis defectus eſt tot Doctorum, Dominorum Magiſtrorum ac Baccalaureorum Academicorum, quod in hiſce oculatiores non fuerunt, ſed cataractis tam obfirmatis excœcati ſunt. Miror equidem, qua fronte, cum vſque adeo cœci ſint, ſeſe inuicem impoſitis rubellis tiaris exornare auſint, qui tamen vbi ſua capita geſtent, vix palpare poſſint.

Vrinæ via.

Sic ergo vrina peruadens ad veſicam contendit per vias peculiares ab hepate in renes directas. Eæ viæ ſeu meatus iſti, nihil aliud, quam crudam & immaturam vrinam continent. Et quemadmodum excrementa ventriculi in ipſo nondum reſiccata ſunt, vt nec in inteſtinis, ſed in mo- oculo primum formam ſuam accipiunt, ea nimirũ exſiccationis hora, [illegible]a virtus expulſiua in ipſis generatur: ſic in vrina quoque ſciendum eſt, [illegible]n, quo veſicæ propior eſt, eo ſubtiliorem & conformatiorem exſiſte[illegible]: non quidem, quaſi meatus illi, qui intermedij iacent, ſuum alimentum ab vrina hauriant, ſed quod calor illam perfectius excoquat, & ſubinde magis magis depuret ac clarefaciat. Quod ipſum etiam inteſtinorum

rum

rum stercoribus accidit. Intestina enim a potu nullum alimentum sumunt, sed hoc a locis & partibus alijs alliciunt. Quod vero cum stercus, tum vrina, ita præparentur, caussa ea est, quod paulatim vnaquælibet res maturescat, vsque dum ad locum suum natiuum perueniat. Sic etiam potus, sic vrina, quæ sensim maturescit, dum in vesicam illabatur: ibi enim perfecte maturuit & depurata est: veluti pyrum, quod a mense Maio crescere incipit. Si ad autumnum peruenit, maturum est. Ante id tempus maturum nondum est, nec etiam pyrum est, Sic ergo cognoscite, quod in vijs illis, quæ intra hepar & emunctorium interiacent, tartari generentur multi acriores, vehementiores & validiores, quam in ventriculo, Mesaraicis ac hepate. Ibi enim vrina secundum probationem interdum purior & splendidior inuenitur. Et quo purior ea fit, eo durior & acrior ipsius tartari generatio est. Vnde deinde suscitantur oppilationes cum annexis tabulis, folijs, sabulo, arenulis, & calculis, similibusque alijs, quibus vrina contaminatur, concurrentes. Sic etiam in lumbis multæ Erysipelæ, Phlegmones, Apostemata & exulcerationes gignuntur, quæ tamen in lucem nunquam prodeunt, & nec videntur, nec cognoscuntur. Hisce ergo in casibus opus esset, arte anatomica hominem dissecari, & tartarum hunc probe introspici ac considerari. Isti vero stipites, etsi illum quidem suis oculis aspiciant: stant tamen stupidi veluti vitulus ante Episcopum, dicuntque vnum id, Hæc est quædam viscositas. En domine Doctor, an stercus non est rubrica?

Tartarus viarum vrinaliū.

Eius morbi qui.

Medicorū reprehensio.

Porro autem ex axiomatis cum Physicis tum anatomicis constat, renes ab vrina non augescere ali ve: sed eo modo nutriri, vt in proprio capite traditur. Ratum etiam hoc est, in renibus vrinam nihil operari aliud, quam vt ipsorum sordes abstergat & eluat. Vrina enim est renum balsamus, qui sine vrina facile putrescerent. Propterea hic etiã de vrina, & non de natura ac conditione rerum pertractatur. Sic ergo vrina postea adhuc magis clarificatur, & ad rubedinem suam ascendit, hoc est, appropinquat autumno. Sed & concauitas quædam ac spatium præsto est, cui perfacile veluti dolio adhærescere potest, si spiritus salis nimis velociter tartarum persequatur, ita vt a suo excremento, hoc est, vrina dis-separetur. Tum enim generatur aut foliaceus tartarus, aut arenosus tartarus, aut calculosus tartarus: q̃ differentiæ omnes ex renib. deducuntur, quorũ ea isto in loco ꝓprietas est. Huius exemplũ e Philosophiæ adytis tale accipite. Si quis aquam bibat, quæ silices gignit: tartarus autem istius aquæ ab excremento seponitur ac extrahitur: isti autem spiritus salis superueniat: tũ ex isto tartaro calculus generatur, non foliũ, non ramentũ, non arena. Quod si vero ab aqua arenosa secedat: arena gignitur. Sic-

Renes vrina non aluntur.

Vrina renum balsamus.

Tartari renũ differentia.

etiam de ceteris formis. Quanquam & hoc accidat, vt interdum ſuo limo & detrimentis adhæreſcat, quæ tamen nimis cito diſtinguuntur. Id enim niſi fiat, tum ſiccus tartarus adhæreſcit: qui dum locum vniuerſum occupat & occludit, mortem accerſit. Sic alias etiam lapideſcit, prout aquæ natura exſiſtit. Quod ſi aqua illa multis gignendis lapidibus idonea eſt: tunc eius quoque tartarus multos profert. Si grandes, ſi aſperos &c. parit: tartarus quoque eiuſmodi ſecundum omnes differentias producit. Colores ſuos imbibit ex vrina, & ſucco renũ. Nõnunquã proprios ſuos ac ſummos colores retinet, velut cæruleum, rubrum, purpureũ, flauum, croceum, &c. viridis & cyaneus & niger non generantur, quoniam iſti colores in orificio ſtomachi ſeparantur, vbi pereunt. Tum iſti etiam alias rari & infrequentes ſunt. Prout ergo regionis mos eſt, & cibi potuſque natura: ſic nos quoq; formam, genus & paroxyſmum inuenire poſſe æquum eſt, ſecundum modos omnes, velut tartarus continet, eique innatum eſt.

Calculis vnde color.
Calculi cur non virides, cyanei & nigri.

Sic ergo vrina in veſicam prouehitur. Huius & hoc in loco generatio talis eſt, vt annecti quidem facile poſſit. Nam & loci & materiæ ad id ſatis habet: quæ tamen non manet, ſed deraditur & detrahitur. Quãquam parietes, folia ac ramenta non deradantur, cum nimis lata ſint. Grana tamen diſtinguuntur, quæ arenæ aut calculi more annaſcuntur. Scitote autem, formam arenoſam ex ſola regionis natura oriri, hoc eſt, ex natura cibi potuſque illius regionis. Ex quibus iam facile intelligere potes, vnde aut calculus aut arena proueniat, poſtquam genera lapidis arenæq; &c. iſtius regionis, vt pumices, ſilices, & alios conſideraſti. Nulla etenim forma aliunde, quam ex iſtius regionis natura generali lapidum producitur. Tum & coagulatio ex ſolo ſpiritu ſalis fit, qui in iſta conditione ac forma perſiſtit. Iam vero veluti contingit, lapidem vnum, duos, pluresue: itemque multam arenam ſimul vno loco fieri aut naſci: ita horum omnium breuem hanc regulam tenete. Si lapis vnus pluresue naſcuntur, eadem cauſſa eſt, propter quam duo tresue infantes naſcuntur. Hic enim vna ſimilis materia adeſt, vna ſimilitudo. Duo tresue infantes hac ex cauſſa naſcuntur, quia natura in vnum infantem ordinata eſt. Iam vero accidit, vt dupla tum natura, tum genitura in vna teſta colligatur, velut ſæpe duo vitelli in ouo vno: duæ nuces in vno cortice: duæ caſtaneæ in vno putamine. Eodem modo & in lapide duo iuncta ſunt in iſto ſemine. Quæ ſi diſſiliant & ſeparentur, tum vtraque annectuntur & adhæreſcunt, viſcumque arripiunt, quod tartarus eſt, hocque modo augeſcunt, vno ſcilicet altero vberius. Vnde vnus altero quoque maior minorue eſt. Nam de magnitudine, forma ac ſimilitudine definiri non poteſt.

Tartarus veſica.
Calculi quando plures: & qui fiant.
Infantes qui plures gignãtur.

test. Sic & de vesicæ calculo ratum habeatur, non duos successiue generari, hoc est, vnum tot annis crescere: & post hunc generari nouum. Æque enim ac ex duobus infantibus vnus post alium concipi non potest: sic nec lapides. Verum de sabulo ac arenis communis regula est, quod perpetuo crescant. Nam lapidum generationi non æquiparantur.

Satis ergo hactenus dictum est de generatione Tartari in vijs vrinarijs, quo nimirum modo fiat. Quod siquidem breuius: id propter peculiaria capitula factum est, quibus vnumquoduis genus ac species sigillatim proponitur. Interim tamen meatus indicati sunt, nimirum tendentes ab ore ad stomachum, ab hoc ad anum: & a ventriculo iterum ad hepar, renes, & vesicam. Sed & quod lotium concernit, & excrementum intestinorum: eorum nihil omissum est. Porro præter ista in rebus illis tartarus etiam alius noscendus est. Is de membris principalibus indicat, quoties illa Tartaro aggrauantur quibuscunque ex caussis & materiebus. Suos enim is peculiares morbos continet. Caussa est, quod non ex iam dictis tartaris emergat: sed tartarus peregrinus est, qui talis in istis locis gignitur. Et quamquam & ipse suum ex cibo principium ac caussam habeat: non tamen in excrementorum ratione is consistit, sicut prius monstratum est: sed per vias alias impellitur. Qua caussa merito etiam a ceteris seiungendus est. Huius vt genus aliud est, sic peculiaria quoque membra occupat, vt suo libro docebitur.

Tartarus membrorum principalium differt a tartaro excrementorum.

Primo autem superius propositum est de *Curatione*, quod per reductionem calculi expellendi sint. Nec enim scindi possunt, nisi in solis pudendis. Illic ergo ars posita est, in præparatione illarum rerum, quæ reducunt, & non transmutant, nec præcipitant. Alia tamen curatio illius est, de quo paulo post tradetur. Hoc loco sciendum est, sæpius accidere, vt calculus vnus elidatur, in cuius locum post alius sufficiatur: velut infans vnus post alium nascitur. Ibi caussa nulla alia est, quam prima, quæ secundo & pluries redire potest. Vnde colligi debet, tartarum esse morbum extraneum rerum crescentium, qui ex terra & eius liquoribus enascitur. Liquores autem istiusmodi sunt, vt, ex quibus bolus, lapis, viscus, arenaque gignuntur: quæ iterum aut cum leguminibus & frumentis, aut oleribus, aut vino, aut aqua, aut carne in nos descendunt, ac, vt dictum est, annascuntur aut agglutinantur. Contra quem adhæsum medicina præsentior nulla est, quam butyrum & oleum oliuæ, sicut illorum regimen demonstrat.

Tartarus qualis morbus.

Tartari quod præsentissimũ remediũ.

TRACTATVS QVARTVS ET *Tartarus quartus.*

PErgamus autem de generatione Tartari, quæ in alijs quoque membris, vt pulmone, folliculo fellis, corde, liene, cerebro ac renibus fit. Quomodo vero in istis partibus ea generatio fiat, id ex communi hac regula ita cognosce. Vnumquodlibet, quod in homine est, cibo opus habet, & quotidiano suo quæsito alimento. Alimentum illud sese habet, prout in ventriculũ ingestum est. Quod si ad sua loca attractum est; tunc scitote, vnamquamlibet partem in corpore sibijpsi pro ventriculo esse, & separare aut a se amoliri, quod aut bonum non est, aut nõ appetit. Nec vllum membrum pro alio hoc coctionis officium subit. Solus ventriculus reipublicæ caussa operatur. Et quod in lotio quoque gratia hepatis, renum ac vesicæ molitur, idipsum in commodum ceterarum partium etiam suscipit. Per hunc autem non vniuersa sufficienter separantur: sed vnumquodlibet membrum præparationem nouam aggreditur, quodque sibi affine & commodum arbitratur, arripit: inutile vero separat & excutit. Quæ ita separantur, Excrementa quoque sunt: quorum exitus varij conditi sunt. Sic pulmo expurgatur per arterias: cerebrum per nares: lien per hæmorrhoides: bilis per ventriculum: renes per vesicam: cor in chaos. Sicut ergo partes nutritionis principes seorsim in suos meatus terminantur: sic excrementa ista membrorum principum, materia sunt, ex qua generationes tartari instituuntur secundum suas naturas. Subtilia enim admodum illa sunt, si illic se perdunt & manifestant. De horum conditione hoc exemplum attendite: veluti si quid ad summum destillatur, & vlterius ad volatilitaté perducitur, vt sine corpore sit. Iam vero sine corpore nihil factum est. Et si quidem esse videatur: tamen a perito proboque artifice eius corpus semper inuenitur. Sic hic quoque: quoniam nec in ventriculo propter secessum, nec in vrina reperitur: sed corpus tartari inuenitur volatile, & in cetera prædicta membra instar vini ardentis ascendentis permeat, vt putetur sine corpore esse. Sine eo tamẽ non est. Et si quidem in pellicanum indatur & circuletur, tamen in se tartarum continet. Sic illa quoque. Quare si in conuenientia loca prænominatorum membrorum incidant, tum demum geminus artifex præsto est, qui corpus & volatile separare potest, quod artifices ceteri, puta, ventriculus, hepar &c. minime possunt. Sic res vnaquælibet in congruis sibi locis secundum proprietatem suam ac exaltationem vere inuenitur: sicut ex hoc vulgari exemplo patet. Vir vnus, & fœmina vna, vno coniugio ligantur. Hi iam duo, si, vt iuncti sunt, congrediuntur, nullum adulterium patratur. Ratio est, quia anatomia & concordantia in vno est, nec quid ipsa

Stomachus prius cuilibet parti. Ventriculus, seruus publicus.

Per quas vias quælibet excrementa educantur.

Corpora habent etiã volatilia.

ipsa violat. Quod si vero non congrediuntur, solidus ac firmus amor, nõ est, sed vacillans sicut arundo in aquis. Qui enim procatur vir, is suam legitimam coniugem non habet iuxta tenorem Anatomiæ. Sic nec quæ procatur fœmina, suum legitimum maritum. Vnicuilibet enim homini a Deo congenita libido vel voluptas sua est, quæ illum adulterum fieri prohibeat. Mandatum itaq; ad illos pertinet, ꝗ nullo fœdere iuncti sunt: vt seruent illud, quasi iuncti essent. Ideo coniugia duo sunt: vnum eorũ, quos Deus coniungit, vt supra: alterum, quod homines ipsi iungunt. Primi fidem seruant sine mandato. Secundi minime, sed per mandatum alligantur. Sic in nostro quoque proposito. Si res quapiam in coniunctionem & concordantiam suæ anatomiæ ducitur, tum promit quicquid habet. Id si non fiat: coerceri non potest vt separetur. Quare si naturæ arcana explorari velint, ipsis semper Magister geminus addendus est, & secundum magisterium illud cum illa omnia tractanda & obseruanda sunt. Alias cœca & obscura omnia erunt, ab illa quæ eduntur.

Coniugiũ duplex.

Sic primo sciendum est, ꝙ, si illa ad loca sibi destinata producenda sunt, pars ad pulmones detinetur. Id priusquam explicare aggrediar, præmonitos vos velim, illic tartari parum, nec tanto cumulo aggregari, ac in ceteris vel vrinæ vel intestinorum meatibus. Caussa est, quia pulmones quod edunt ac bibunt, id nimis paucum est. Quod si enim metiaris multitudinem eorum, quæ homo ingerit: ac a mole illa tum stercora tum vrinam detrahas: parum certe in corpore reliquum deprehẽdetur. Quod si ergo ex ista exigua quantitate omnia membra, quorum plurima sunt, ali debent: in distributione certe illa admodum parum pulmonibus cedet. Ideoque ab ista prętenui mole non tam solemnis, manifesta ac quotidiana operatio seu tartareum genus proficisci possit, velut in lotio & intestinis fit. Ideoq; secundũ generationẽ illius hæc accurati⁹ quoq; obseruanda sunt. Sed pro intellectu horũ hoc quoq; sciendũ est, ꝙ ecõtra exiguum tale plus damni inferat, quam multum aliud. Adde & hoc: ꝙ in reb. huiusmodi spiritus salis non toties ad operationem sese accingere possit. Nec enim hic æque potens est ac in meatibus alijs: sed quadantenus ꝗescere cogitur. Vbi enim multitudo deest: ibi nec potestas eius abũdat. Ex multitudine enim materiæ, multitudo oritur spiritus salis.

Tartarus pulmonũ.

Cur paucior, quã in alijs partibus.

Cur damnosior alio copiosiore.

De tartaro ergo pulmonũ deinceps hęc tradem⁹. Multoties cõsp
in pulmonib. tã animaliũ ceterorũ q̃ hominũ calculos repiri, gran
similes. In pulmones a. hominis venę ingrediũtur. Istę venæ nõ im
bent anatom ã cum venis sanguinalib. ceterarũ partium princip
itaq; venis hoc loco tractat⁹ peculiaris debetur Pulmonũ venæ.
sunt pulmonum. In venis istis pulmo purum ab impuro segr

Vena, pulmonũ stomachus.

quod idoneum non inuenit, abijcit. Hanc separationem ventriculus quidem non nouit: nouit tamen pulmo. Hinc etiam fit, vt excrementum peculiare reperiatur in pulmonibus, hoc est, ipsius cannis insertũ, quę solæ ipsius stomachus sunt, a Deo in hunc vsum conditæ, vt excrementum in ipsis pellicanetur & articuletur, dum in ipsos pulmones incidat. Nec

Stomachus suus cuilibet parti.

quicquam enim aliud persuadeatis vobis, quam vnicuilibet membro peculiarem suum stomachum obtigisse, mirabilem quidem & operosum, sicut scientia externe demonstrat in præparationibus, in quibus purum ab impuro separari solet. Quare si talis etiam pulmonum stomachus est, certe in ijs conseruabit, quod oportet, & superfluum per cannas extra os exturbabit. Et hoc peculiare etiam excrementum est, quod in solis pulmonibus gignitur, non etiam in partibus alijs. Nam peculiaris ipsorum quoque stomachus est. Porro autem in ista discretione puri ab impuro

Tartarus pulmonũ qui gignatur.

pulmo stercus quoddam reddit, & cum hoc ipsum tartarum. Sic ergo tartarus vna cum excrementis e pulmonibus elidi deberet. Id si fiat minus, & tartarus separetur ab excremento: tunc in sede illa relictus ibi annascitur, & cannas infercit. Sic ipse cannæ tartaro, folijs, ramentis, tabulis & granulis afficiuntur ibi relictis. Iam autem tartarus hic subtilior est eo,

Tart. pulmonum subtilior ceteris.

qui hæret in intestinis aut meatibus vrinarijs. Nam & subtilius separatur, ac ex volatilitate in corporalitatem redigitur. Hic enim simile simili iunctum est. Vnde ratione loci quoque, cui ex officio pulmones insunt, varij morbi emergunt: qui & ipsi quidem tartarei morbi sunt, sed tamen

Tart. pulmonum morbi qui.

alia indicia ac operationes habent. Vtpote, cum officium pulmonum sit, libere sursum deorsum moueri, & aerem attrahere: tunc meatus aeris a tartaro impediuntur, ita vt multi inde morbi exsurgant, qui a medicis nonnunquam asthma, interdum tussis vocitantur, cum tamen merus tartarus sit. Sic & anhelitus impedimentum & similia, quæ post phthisis comitatur, qua homo secundum substantiam suam tabescit. Sic & Ethica febris, quæ omnia ab vno hoc tartaro proueniunt, qui in pulmonibus situs est: sicut hæc suis capitibus traduntur.

Stomachus cerebri vbi.

Similiter etiam peculiaris stomachus est, qui cerebro dicatur. Is autem stomachus est extra cerebrum, non intra hoc. Ad cerebrum autẽ omne nutrimentũ indiscretum, h. e. secundum veram vltimã materiã inparatum infertur, prout huic loco competit, & cerebro comodũ est. [E]rgo si cerebrum assumsit, operationem suã stomachalẽ aggreditur. [Vt] enim ac stomach⁹ (de primo loquor) corruptor p̃cipue est omniũ [ciborũ], dum in suo officio non erectus & ꝓbus versatur: sic & de [reliquis sto]machis intelligendum est, ꝙ ex eorũ imbecillitate multi morbi [oriuntur], q̃ vniuersi tamen hactenus a nemine traditi, sed obliuione & igno-

ignorantia obliterati sunt. Magnum itaq; opus est, ſpiritum efficacem, qui ventriculi habet rationem & officium, cognouiſſe. Is ſi prauus eſt, mēbra ſimul vniuerſa, q̃ gubernare & alere debet, nihili ſunt. Primum quidē ſtomachum, ſeu magnum, deguſtarunt illi quidem, quem etiam ſentire ruſticus poſſit. Hos autem ſtomachos, in quibus tantum momenti eſt, ne olfecerunt quidem. Ex quibus non inepte colligi poteſt, plurimos exſiſtere morbos ex iſtis ventriculis enatos, quos ipſi in aliena capitula perperam locarunt, parum penſi facientes, quid agant, & quam rem tractent. Quare æquum eſt, vt de huiuſmodi morbis peculiaris libellus condatur: quo hæc ego differo. Alimentum ergo, ſi dicto modo in ſtomachum cerebri impellit, tum neceſſe eſt, vt ſtomachus illi Alchimiſta fiat & artifex genuinæ ſeparationis, quæ ad commoditatem & emolumentum cerebri facit. Ibi ergo aliud quoddam excrementum, a ceteris diuerſum prouenit, cuius emunctorium eſt naſus. Excrementum autem mucus eſt, e naribus elabens. Vnde videtis, cerebri ſtomachum extra cerebrum conſtitutum eſſe; nutrimentumq; præ foribus cerebri præparari, ac ita præparatum in cerebri cellas obſeratas attrahi. Sic ergo excrementum foris in venis relinquitur, quæ ſecundum anatomiam illam poſitæ ſunt, & cerebri ventriculum continent. Illæ manifeſtum ſuum emunctorium habēt, ſicut primus ventriculus ſuum pylorum. Emunctorium autem illud deriuatur in nares. Sic ergo extra ipſum cerebrum huiuſmodi tartari reperiuntur, quouſq; nimirum ſtomachus in illa regione extenditur. Ex quibus poſtea phreneſis, mania & veſaniæ ſimiles enaſcuntur, quas medici ex abundantia ſanguinis definiuerunt, ſed perperam: quem morem ſolent obſeruare etiam in aliis, ſicut ſuo loco explicabitur.

Medicorũ reprehenſio.

Tartarus cerebri.

Tart. cerebri qui morbi.

Medicorũ reprehenſio.

Porro autem & de renibus cognoſcite. Etſi autem vrina iſto quidē loco ſtabuletur: ad renum tamen corpus id nihil attinet. Non enim ex vrina illi aluntur, ſed ex eodem alimento, quo membra reliqua. Quanq̃ id raro fiat. Nam vrina nimiopere humectat & madefacit, ita, vt tartarus promte e renibus elabatur, & a ſuis excrementis ſeparari non poſſit. Et tamen non minus renes, quam partes ceteræ ad hoc conſtitutæ ſunt. Iam vero & renes ſuum alimentum aſciſcunt pro ratione diſtributionis, & illorum Anatomiæ, quæ in homine fit hominem edente. Is eo modo cuilibet diſtribuitur, quo conuenit, cum coniunctis nimirum ſuis excremētis: quæ nullibi ſeparantur, niſi in membro illo, cuius id alimentum proprium eſt. Sic ergo iſta ratione & renes ad modum membrorum aliorum ſua excrementa colligunt. Hæc cum vrina permixta, cum eadem eiiciuntur: quæ vrinæ hypoſtaſis fiunt. Quare hypoſtaſis de renum malis arguit. Nam ea illorum excrementum eſt, quæ a cetera vrina ſeorſim in ſu-

Renes vrina non aluntur.

T

Hypoſtaſis renum excrementum.

Hypoſtaſis ſeparabilis ab vrina.

um locum ſeparatur, velut oleum, aut aqua, quæ ſe permiſceri nõ patitur. Ac veluti oleum ſupernatat: vnda autem ſubſidet: ſic proprietas hypoſtaſis hæc eſt, vt aut in medium, aut deſuper vſque ad fundum ſeparata cõſiſtat, prout probe illa extunditur aut emittitur. Iam vero artis opus eſt, hypoſtaſin a lotio ſeparare poſſe: ita, vt hypoſtaſis in ſingulare vas, & ſeorſim ipſa quoq; vrina excipiatur. Et hoc qui nouit, is excrementum rerum ipſiſſimum in rei veritate contuetur, & vna cum præparatione & ſeparatione illa, vltimam quoq; calculorum materiam perſpicit. Sicut autem vltima materia calculorum in vno inuenitur: in eodem ipſo ſcitote materiam quoq; primam reperiri eius rei, cuius materia vltima apparet.

Medic. reprehenſio.

Pinguis ille autem error eſt, quando dicunt, hypoſtaſin teſtari de ventriculo. Quid autem imperiti dicant aliud? Nam omnino proferendum aliquid eſt, vt ſua commenta tueantur. Non mirum ergo, ſi lotii tam probi ſpectatores ſint, vt a nemine laudentur, contra vero omniũ pipulo differantur. Nã & eo ab ipſis res deducta eſt, vt a medicina iam omnes homines abhorreant, eamq; meram deceptionem & fraudẽ eſſe arbitrentur. Sic ergo artibus ſuis impoſuerunt hominibus, vt & ruſticis & Iudæis iam plus fidant illi, q̃ ipſis. Qui ẽt, ſi probe attendatur, illis doctoribus longe peritiores ſunt. An enim hoc non ꝓbrum & flagitiũ eſt, poliatrũ in quadã ciuitate ali, qui ægros fugiat, nec ipſos iuuare poſſit, ſed eoſdem deſerere cogatur: cum tamen adueniens alius, ſimplex & minime literatus illis opem & auxilium ferat? Hic ſi honor eſt, dictu certe turpis eſt. Cauſſa autem horum eſt, quod ſtudia veſtra nihili ſunt. Poetas agitis: & poetice ẽt medemini. Et ſi duplo quidem numeroſiores eſſetis: ne ſic tamen veſtros Doctores defendere poſſitis, nec illi vos: niſi q; per cõſuetudinis diuturnitatem, & ordinationem Academiarum priſcam, ex quibus nihil niſi adulatores & ſcribæ prodeunt, ratum profertis. Is enim ſcriba merus eſt, qui recepta q̄dem ꝓponit, ſed neminem tamen ſanat. Ex hoc quoq; ſaltẽ doctor ſcriptionis, non ſanationis exſiſtit. Ita ergo ſcribæ eſtis, h. e. adulatores, & ſingularem ſectam conditis veluti Phariſæi. Sibi enim a nemine quicq̃ importari patiuntur. In hoc etiam monachorum ordines æmulamini, qui quid album ſit, quid nigrum, ignorant. An non propudium h. e. quod ne ſemel quidem ex hypoſtaſi de calculo iudicare potuiſtis? Quid ergo didiciſtis o Doctores? Solos nimirum ſtultus pectere.

Academiarum præiudiciũ [...]atur.

Iſtiuſmodi cor quoq; patitur. Hoc & ipſum more partium aliarum nutritur. Similiter & ſua excrementa ſeparat. Iam autem de ſolo illius excremento dicendum eſt: quod in ipſo tartarus contineatur. Cor autem in ſua capſula conditum eſt: Ex illa prodit eius excrementum, nec quicq̃ in illa remanet. Ad quæ ſcitote, cor omnium pauciſſimum ac puriſſimum alimen-

alimentũ aſſumere, ſuaq; reddere excremẽta inſtar guttæ ocularis, in capſulam eam, qua continetur, defluentia. Id iam ſi modum excedit: ex illo tranſſudat. Quod a. p capſulam tranſſudat, nõ ponderoſum eſt, ſed aereũ, & leuis ſpiritus. Quanq̃ dicant, pulmonẽ cordi ſuaue refrigerium afflare. Quorum ſimiles ſermones inanes alias quoq; funduntur. Refrigerium, ꝙ pulmones p̄ſtant, vniuerſo corpori deſeruit, non cordi. Alius enim eſt calor hepatis, aliꝰ cordis, alius huius, alius illius partis. Falſum ergo eſt, omnẽ calorem ex corde ꝓuenire. Vnumqḻibet n. membrũ ſuum ex ſe ipſo calorem habet. Quare ibi commune refrigeriũ præſtatur. Ceterum de excremẽtis ſcitote, ꝙ, ſi tartarus in capſula coagulatur, & ſpiritus ſalis ipſum corripiat, illico generatio tartari p̄ſto ſit, in ea omnino forma, qua eſt illa, cuius prima materia præſens eſt. Sic ergo tartarꝰ generatur in capſula cor includente. Vnde deinde multi huiuſmodi morbi fiunt, q̄ longe aliis nominibus, ac cardiaca, tremor cordis & ſimiles inſigniuntur, ſicut in propriis capitulis percenſebitur. Iam autem paroxyſmant huiuſmodi morbi cum calculo, eundemq; cũ illo plane paroxyſmũ habẽt. Quia vero locus quoq; diuerſus eſt: propterea paroxyſmi quoq; alii concitantur. Hic illi cœcutiunt, ac aliena nomina comminiſcuntur, dicuntq; hunc aut illum morbum eſſe, & cum melancholia ac cholera, &c. ſua incedunt. Adeoq; ignorãt ſtulti, cor nullo vſq̃ molimine eo adigi poſſe, vt illa recipiat, q̃ iſti imponunt, ac ineſſe dicunt. Interim quia ipſis nemo contradicit, mendacia ſua ac dolos facile ꝓpagare poſſunt, & humores ſuos ciuitate donare. Nemo eſt, qui ipſos reprehendit. Sic ſtulti, medicinæ Doctores manent ac habentur, quorum cor huiuſmodi ineptiis plenius eſt, q̃ verorũ fatuorũ. Quod ſi vero res accuratius inquiratur, & cenſura ordinationis iuſtior fiat: digni apparebunt, qui aut fuſtibus comminuantur, aut virgis cędantur. Hi latrones iſti ſunt, de quibus mandatum Dei loquitur, Nõ occides. Aut ergo hoc diſce, vt neminem occidas, aut ruſticare. Mandatum illud ad omnes artes extenditur illas, per quarum abuſum homo interimi poteſt. Nec enim de ſolo gladio id dictum eſt, ſed de te ipſo quoq;. Nec te de hoc eripient Doctores tui, ad quos te refers. Illi enim æque ac tu carnificis manibus traditi ſunt. Quare nemo iure furem ſe cum fure tuebitur. Cœci in vnam foueam corruent. Alte gloriamini de veſtra anatomia: & tamẽ ꝙ videatis, ignoratis. Et ꝙ, in ipſis tenetis manibus, nõ nouiſtis. Sicut Norimbergæ Doctores faciũt, Pharmacopolia viſitantes? qui, ꝙ ipſiſmet manib. premunt, q̃runt, an in officinis promtũ non ſit. Et hi homines noſtri ordinis Germanos omnes examinabũt? O fraudulentũ & impoſtorium examen. Quantum a. e re ipſorum eſt, ꝙ cum ſui ſimilib. agãt. Id n. ni eſſet, quomodo cum nugis ſuis ſtarẽt? Non a. in vno ſaltem, h. e. in lepra:

Excremẽtum cordis quale, & vbi.

Medic. reprehenſio.

Tartari cordis qui morbi.

Medicorũ reprehenſio.

ſed in ceteris omnibus his ſimilibus. Tutum hoc ipſis aſylum eſt, quod apud Satrapas ac magnates gratia valent. Extra hoc, mercedem debitam dudum abſtuliſſent.

Tartarus fellis. Iam vero etiam e felle tartarus gignitur, qui ex illius excremento æque ac ceteri prouenit. Hunc autem tartarum fel in ſeipſo continet, nec diſtribuit longius. Et ſi ab excremento ſeparatur, nec in iſta ſeparatione exundat: tunc generatur illa forma, quæ in felle ineſt. Ex quo ipſo quoq; *Tartar. fellis morbi qui.* ſui morbi oriuntur, hoc eſt, iſti paroxyſmi, quales calculus quilibet ex ſe gignit. Vnde tandem comprehenſiones, contuſiones, vomitus, tormina, bilis exundationes, ſui paroxyſmi tempore exſurgunt: cuius bilis eructatione poſtmodum in inteſtinis colica & ſimilia alia ſuſcitantur. Medici *Medic. reprehenſio.* autem alias nugas cudunt, quo ex principio iſta oriantur. Niſi enim id operam des, vt ipſum calculum proxime tractes, labor omnis irritus futurus eſt. Sic niſi originem ex bile ſtatuas, a calculo in illa contento cauſſata, curamq; ita inſtituas, vt dicas, ſolum calculum in felle demi oportere: impoſſibile erit, vt auxilium afferas. Sed vſq; adeo induſtrie in iſtis morbis exculti eſtis, quia fides veſtris fumis confertur. Id vos tam ſuauiter titillat: vt in aliis etiam, quæcunq; obiter ſaltem opinamini, ſtatutis veſtris acquieſcendum ſimpliciter ſit. Et merito quidem: qualis enim grex: talis & rex. Attendite ergo, vt morbos fellis cognoſcatis aut a calculo eſſe, aut ſine eo. Scitote etiam, fellis non maiores eſſe inimicitias, quam excrementorum: raroq; illud ægreſcere, ſi tartarus non concurrat, ſiue ſeparatus, ſiue non. Sed & hoc credite, calculũ in paroxyſmo ſuo fel expellere, multis quidem viis modiſq;, hic deſcribi minime conuenientibus. Natura illa arquatum morbum & alios varios parit. Iam inſilit: iam recedit. Icterus etiam quilibet, qui per remedia ipſi debita non expellitur, is cum tartaro permixtus eſt. Et ſolus calculus exturbetur: alias nulla Aſallia ſeu ſtercus anſerinum aut quicq̃ aliud iuuabit. Ideo ſedulã operam impendite. Probe quoq; noſſe debetis calculi paroxyſmos, quod reſoluat, quod diſtorqueat, putrefaciat, totum corpus pererret. Sic hic quoq; idem molitur: id eſt, parit icterum, paralyſin, diſtorſionem, colicam, pectoris compreſſionem, vomitionem, dyſpepſiam, &c. Et ad hæc omnia non erubeſcunt *Medic. reprehenſio.* Medici dicere, eſſe choleram. Miram vero choleram: imo vero choleram apud vos moriones, non autem apud peritos. Prout tamen homines eſtis, ſic veſtris partibus conſulitis. Quoties quæſo in felle generatio lapidis, vltima materia lapidis inuenta eſt: Sed vos erudituli manus non libenter maculatis. Si ſitum ſaltem iſtorum cognitum habetis, iam vobis id abunde ſufficere arbitramini.

Tartarus ſplenis. Sed ad ſplenem etiam deſcendamus, qui materiam calculi & ipſe æqua-

æqualiter in ſuis excrementis continet. Sunt vero qui dicant, lienem ſe per oculos exonerare. Id euentus non comprobat. Vbi enim emunctorii exitus patet aut finis, ibidem ſanitas quoque comparari poteſt. Vt: ventriculi emunctorium per monoculum fit. Is ſi quo vitio tenetur, id per monoculum expellitur. Quod ſi non fit: morbi ſui periculum ſuſtinebit. Hoc & de vrinæ meatibus verum eſt. Iam ſi ſplenis emunctorium per oculos exſiſteret: opus eſſet nobis illiuſmodi remediis, quæ lacrymas cierent, vt per illas ſcilicet morbi ſplenetici, veluti quartana, oppilatio, &c. illic exigerentur & extraherentur. Quia vero per lacrymas lienis morbi non tolluntur, vt nec per riſum hepatis mala: tum certe illorum emunctoria non erunt, ſed aliud eſt quod lacrymatur, aliud quod ridet. Ideo craſſus error eſt Medicorum, qui obliti ſunt, omnia emunctoria ſuas medicinas habere: velut inteſtina colocynthidem, eſulam: ſtomachi os Nipalen præcipitatum: hepar Pt. Mz. veſicam raphanum, linariam: naſum Helleborum, folia perſici & ſic de ceteris. Sed ad lacrymas nulla vnquã medicina exſtitit, quę lienis emunctorium expurgaſſet. Sed quam arguti doctores in aliis ſunt: ſic hic quoque. Illorum ſapientiæ momentum & hoc eſt. Sic enim pro eorum opinione quartana per aures abſcederet. Ipſi vero per podicem eam exturbant, & per ſudores, ac modos alios. Hunc autem errorem omnem committit inſcitia eorum & imperitia in Anatomia, in Philoſophia, & in luce naturæ. Sic ergo lien calculo obnoxius eſt, quem ex excrementis ſuis concipit. Iam vero ſtomachus lienis in propriis eius poris verſatur: in illis lien coquit, & nutrimentum ſuum ab excrementis ſegregat, ac ex poris inſtar ſubtilis & probe clarificatæ aquæ procedit, cuius exitus deſtillatur in veſica, ſicut ſuo loco percenſebitur. Quod ſi hoc pacto tartarus generatus ac ſeparatus ſit, ac ſpiritus ſalis ſecum habeat: tunc ex eo quoq; Eryſipelæ naſcuntur, nõ autem quartanę.

Medic. reprehenſio.

Nipalen præcipitatus ſtomachum per purgat.

Stomachus lienis vbi.

Meminiſſe ergo debetis, ſicut iam propoſitum eſt, de partium principum tartaro, vt ipſum recte cognoſcatis prius, quam ægro indicetis, id eſt, vt tartarum hunc ſeponatis, & illum ſigillatim comprehendatis. Hactenus ſiquidem valde nociuum morem fouiſtis, qui parum commodi præſtitit, fœnus autem reddidit largum eorum, quæ aucta emendari (potuiſſet) fas eſſet. Velut ex aliis hoc quoq; eſt, quod profitemini, ſplenem purgari per oculos, & fel per aures. Vtrumq; enim falſum eſt. Ideo vero iſta aſſeritis, quod nemo intelligere ac experiri poſſit. Quod vobis tamen creditur, & habetur eo loco, quo mendacium coactum. Quis enim tam lectæ cateruæ Academicorum facile obnitatur aut obſtrepat? Inter quos ſunt extorres Baccalaurei, Ludimagiſtri, Procuratores, Poetę, Hiſtorici, Græci, Arabes, Chaldæi, Iudęi, Monachi, moniales, Carnifices,

Medic. reprehenſio.

meretrices, canum iugulatores. Quod ſi omnino probi Doctores eſſetis, libri certe veſtri ea prodeƒrent, quib. a carnificibus exſuperari non poſſetis. Cum vero illi nullius momenti ſint: carnifici procliue eſt, vos iam arte & diſputatione ſuperare. Hic veſter defectus eſt.

TRACTATVS QVARTVS.

Tartarus extra mēbra principalia.

PORRO autem adhuc aliud quoq; genus tartari exſiſtit. Id extra membra principalia continetur, in ſanguine, carne, medulla, & ceteris ſimilibus. Cautum autem hic ſit, oculorum ſtillas ſeu lacrymas hoc loco non intelligi. Nam ſciri non poteſt, vnde nam erumpant, aut ſecundum materiam ſubſtantiamq; ſuam gignantur. Nam & a fletu & a riſu concitantur: quorum geminorum origo incerta eſt, vbinam ſcaturigo illa, ex qua profluant, lateat. Ideo ſuam quoq; in illo loco deſcriptionem non habent. De hiſce ergo rebus tenendũ eſt, ipſum etiam ſanguinem, medullamq; ac carnem ſuum tartarum gignere & continere: & hunc, veluti prius dictum eſt, in ipſis, inque ipſorum ventriculis cum omni digeſtione & ſpiritu ſalis concludi. Ex quo conſequitur, in iſtis membris non minus tartarum gigni ac exſiſtere, quam in aliis. Æque enim ſua etiam excrementa habent, ac illa, de quibus diſſeruimus.

De hoc autem omnium primo dicendum eſt, quo nam illa ſua excrementa condant. Solus autem ſudor, qui cutem permeat, excrementũ ſanguinis eſt. Cruor qui in ramulos ſtillatur, excremẽtũ carnis eſt. Quod in medulla eſt, id ariditas oſſis conſumit. Quod vero non conſumitur, id in concauitates articulorum, ligamentorumq; ac alios ſinus ſecedit. De tribus hiſce veluti præcipuis & maximis præcipue quoq; dicendum eſt. Quæ vero tartari genera alia ſunt: ea ſuo loco explicabuntur. De tribus vero hiſce id ſingulariter notate, admodum numeroſos morbos ex ſanguine oriri ac profluere, quorum tamen cauſſæ generationis longe aliter explicantur, quam exſiſtunt. Vnde neceſſe eſt, in Receptis ſuis ac curis illos etiam hallucinari. Hinc ergo verum genus tartari intelligite, vt errorẽ illorum anteuertatis, quo multi ad mortem dati ſunt, ex mera illorum medicorum temeritate & inſcitia.

Tartari conſideratio duplex

Vias autem tartari duas notate: vnam in ſuo ipſius ſtomacho: alteram in eius exitu. Sanguinis exitus ex venis eſt per cutem, h.e. per poros. Carnis, eſt ſtomachus in carne, h.e. in ſuo ſtomacho: ſimiliter & in exitu. h.e. a carne vſq; ad veſicam: & ſic in ſanguine proprius ſtomachus in ipſo ſanguine, ſicut hic in carne. Sic & de medulla ipſa, & in exitu de medulla, h.e. in venis, membris, oſſibus, & cauitatibus aliis. Hæ res ac priuatæ differentiæ accurate notari debent, ſicut & deinceps tartareus paroxyſmus. Nam qui paroxyſmos tartari non nouit, hic immerito medicus vocatur. Pa-

roxyſ-

roxysmus enim tartareus, & sedes tartaricæ docent medicum cognoscere morbos: quos alias sanare non potest, & incurabiles pronuntiat. Ideo diligenti obseruatione opus est in omni Anatomia, & istiusmodi morborum præfracta natura, vt nimirum illud inueniatur, quod medicum confundit, & in opprobrium dat.

Sanguis, medulla, caro, tres partes corporis præcipua.

Pro comprehensione horum sciendum est, ipsum quoq; sanguinẽ, ac medullam, & carnem suum alimentum attrahere, sibi ipsi coquere, & alienum a se amouere. Iam a. hæc tria magni momenti ac ponderis sunt, de quibus maxima corporis nostri pars pendet. Notandum ergo est præcipue, illorum digestionem vsq; adeo acrem, & destillationem in tantum subtilem esse, vt nullum chaos ita lucidum sit, quin hoc ipso lucidius exsistat. Quod si iam ad suas separationes deducuntur, tunc excrementum eorum id est, quod visibile quidem, sed tamen subtilissimum est Nutrimentum autem istorum trium est inuisibile: nõ vt spiritus per os egrediens, & halitum post se relinquens, aspectabilem quidem, sed non tangibilem. Illud nutrimentum fit in sanguine, carne, & medulla adhuc subtilius: & quicquid in eo crassum superest (quanquam id sit inaspectabile & impalpabile) illud in hoc stomacho, vbi caro, sanguis & medulla est, adhuc clarius redditur: & quicquid vspiam est, quod corpus refert, inibi subtilius paratur. Et hoc est sudor. Is aspectabilis & tangibilis est: quanq̃ intus in corpore vsq; adeo subtilis fuisset, vt chaos quoddam referret & æquipararet. De isto ergo hic dicendum est, & non de nutrimento, quod tantum spiritus est, qui suum excrementum visibiliter separat. Sic etiam carnis ac medullæ nutrimenta tantum spiritus sunt, sine omni aspectabilitate, & palpabilitate. Excrementa tamen visibilia sunt: sed subtilissima omnium, quæ in toto corpore alia deprehenduntur.

Earum nutrimẽtum subtiliss.

Sudor excrementũ quale.

De excremento sanguinis scitote, q; tartarus in ipso ad eam subtilitatem non conscendat: sed sese permisceat, non secus ac in vino ardente. Id vtcunq; destilletur aut circuletur, etiam ad summũ: tartarum tamen in se retinebit. Vinum, vtcunq; subtilissimũ sit, & destilletur ad sum̃um: secum tamen tartarum conditum habet. Sic æque & hic. Digestiones etsi hic fiant subtilissimæ: separatio tamen adeo subtilis est, vt in nutrimento nihil relinquat, quod non expellat. Ideoq; hic tartarus subtilis est & multiplex in sua essentia. Hoc enim credite, q; coaguletur a spiritu salis. Tum etiam ab ipso & per ipsum resoluitur. Hinc intelligite, omnem tartarum sanguinis, carnisq; ac medullæ in duabus viis consistere, in coagulatione & resolutione. Quanq̃ verum sit, alias quoq; digestiones multoties resolutum tartarum reddere. Ille tamen non vniformis caussæ est: sed ex[illegible] tura istiusmodi tartari vini prodit, quæ tamen hic intelligi non d[illegible]

Tartari sanguinis ratio.

Tartarum trium partium qui[illegible]

verum ita potius, quod ſeparatio ac digeſtio adeo acriter, ſubtiliter & velociter pergant per Vulcanium ſuum Athanar, vna cum Archeica præparatione, vt tartarus vnus, qui ad coagulationem ordinatus eſt, frangatur, & in aquam abeat. Et qui ad reſolutionem abit, ordinatus in ea ad coagulationem pergit. Vt qui ex ferro aquam facit, ex ea aqua fit ferrũ: aut qui ex granatis mucilaginem, & ex hac iterum granata aut genus aliud his ſimile facere velit. Vnde in iſtis notate, quod tartarus ex elementari aqua naſcitur, ſiue per nutrimentum, vel per potum veniat. Vnde etiam ita reſoluitur & coagulatur, veluti comprehenſum eſt. Ideo etiam in ſuam vltimam materiam abit. Aqua enim mater eſt ac matrix huiuſmodi generationum vniuerſarum. Nunc ergo hoc ſcitote, quod, ſi in ſanguine, hoc eſt, in venis huiuſmodi excrementa a tartaro relinquantur, tunc ſanguis granulis, arenæ aut oryzæ ſimilibus, repletur. Sic etiam extra venas, ſeu in poris huiuſmodi grana naſcuntur. Et quanquam plures quidem reſolutiones quam coagulationes ibi fiant: omnes tamen in coagulationem abeunt tandem, finito ſuo tempore, quo locum tenuit cum ſalis ſpiritu. Iam vero mucus ſanguinis excrementum eſt. Qui ſi craſſus ſit, nec tranſſudet, verum mucus maneat: certum eſt, tartarum inter excrementa eſſe, hoc eſt, vnita miſceri. Ibi nulla quidem amplius generatio tartari fit: fit tamen ſtercus & excrementum, quod aliter iudicari non poteſt, quam ex vtraque natura, tam tartari, quam excrementi: vnde poſtea ex ſanguine peculiares morbi enaſcuntur. Inſuper & hoc tenete, quod quandiu illud excrementum adeſt, naturæ ſubiectum ſit, ita nimirum, vt ea hoc, ꝙ malum eſt, putrefacere & expellere conetur, vt cum ipſa non amplius ſit. Quæ expulſio tamen naturæ morbus & mortificatio ipſa eſt. Vnde patet ex putrefactione eius tartarum & excrementum dignoſci poſſe, quidnã ſit. Tum demum operationem excrementorum quæres: de quibus plura dicere nolumus.

Athanar.

Aqua matrix rerũ.

Mucus excrementum ſang.

Sed de Tartaro, qui in carne generatur, vlterius cognoſcite. Caro eſt Sulphur, Sal, & Mercurius, in mollem ſubſtantiam coagulata. Eius ſtomachus eſt liquor, in carne conditus. Iſte liquor carnem in mollificatione ſua retinet. Sic liquor eius ſtomachus eſt, carni ingenitus, materia inſanabilis, ſi ſeparentur. Ex quo videre eſt, inde multos morbos oriri: comprimis omnes eos, quę emaciant & tabefaciunt. Quicquid enim tabeſcit, id primã ſuam originem, ex illius membri ſtomacho habet. Quare ſi caro tabeſcit, certum eſt, hunc quoq: ſtomachum, de quo diximus, cõtabeſcere, h.e. non cõcoquere, non alere. Scitote ergo, hic in carne tar-[illegible] ita generari, vt liquor, carnis nutrimentum, ſeparetur. Quæ ſepara-[illegible] iterum ſeparetur, h.e. ſi ſeparẽtur a ſe inuicem iſta duo, excrementa nimi-

Stomachus carnis quid & vbi.

Tart. carnis morbi qui.

nimirum carnis, & nutrimenti propria excrementa; tum & tartarus ibi generatur, ſicut de reliquis dictum eſt. Porro autem ſciendum etiam eſt de locis ſeu ſedibus, in quibus tartarus iſte gignitur, & excubat: ita nimirum. Omnis liquor carnis, qui carnis ſtomachus eſt, purgat ſe per ſudorẽ interiorem, qui ſudor in veſicam reſidit. Is peruadit ac penetrat iſtas venulas, poros & orificia: & hac meta tandem in veſicam colligitur ad vrinam. Ideoque duplex eſt in ſua Theoria: Alter a nutrimento: alter a liquore carnis. Qui a nutrimento, is viam ſuam indicat ac ſtomachum, quẽ permeat, quantum ad ipſum ſpectat. Qui autem a carne: de carne teſtatur, quouſque totum corpus extenditur. Quare qui morbi in corpore exſiſtunt, in carnem introducti, aut communionem intus habentes, hi omnes in lotio deprehenduntur. Qui autem nihil eius participant, hi in vrina carnis liquoris non conſpiciuntur. Ideoque ſcientiam habere debetis anatomiæ vrinam ſpectandi. In ea enim totus microcoſmus depingitur, cuius cognitio medico laudabilis eſt. Qui vero anatomiã vrinæ, quæ velut ſpiritus in ea latet, non cognouit: is garritu ſuo & inanibus indicijs omnem populum dementat & eludit. De hac vrina ſcitote, quod in veſica & renibus multis modis gignantur lapides, qui ex ſudoribus iſtis & excrementis principium acceperunt. Hos per tartarum diſcite cognoſcere ſecundũ ſuas proprietates, vna cum vniuſcuiuſq; generis cura. Hoc qui facit, is plus quam dimidiam medicinam comprehenſam tenet. De hac natura & lapidibus tartari tenete, quod in multis corporis regionib⁹ reperiantur ſæpius, priuſquam regionem renum & veſicæ attigerint. Quod ſingulariter annotandum eſt. Hinc enim multæ gignuntur oppilationes, varijs morbis chronicis in lumbis, dorſo, coxendice, artubus, lateribus & ſimilib⁹ ſtipatæ. Et hęc genera calculorum in his locis ſunt etiam omnium vehementiſſima: cuius cauſſa eſt, quod multo durius & grandius illi coagulentur, magiſq; angulares & aſperi, quam rotundi ſuccreſcant, maioriq; copia gignantur, & pluribus ac quotidianis ſymptomatis implicentur, quam reliqui, qui ex lotio proueniunt. De his plura in proprijs capitulis.

Tart. carnis locus vbi.

Anatomia vrinæ neceſſitas.

Lapides veſicæ & renum.

Similiter ſtatuendum etiam de medulla: cuius liquor, proprius illius ſtomachus exſiſtit. Iſte vero liquor pinguedo eſt; carnis autem tenuis aqua: ſanguinis eſt ſpiritus. Huius medullæ ſtomachus æque ſuam digeſtionem habet, ac ſtomachi ceteri: medullæ illi, cuius ſtomachus eſt, conuenientem & conducibilem. Huius tartarus coagulatus non eſt. Pinguedo enim coagulationem non fecit: ſed macredo. Quare pinguedo tartarum arcet. Hęc ſumma eſt pręſeruatio eius anteuertendi. Quod ſi ergo medullæ tartarus non coagulatur, & tamen ſeparatur, tunc reſoluitur,

Stomachus medulla qu-

hoc est, ex ipso alius peculiaris liquor nascitur, qui liquor æque paroxysmum illum suscitat, ac coagulatus tartarus cum omnibus calcularib. accidentibus, & adiunctis similibus. De hoc tartarico liquore id tenete, quod multos morbos producat, quos arthritides aut defluxus aut similiter pro regionum natura nominant. Hoc omne tartaricus pinguis liquor exsistit, qui in sciatica ac arthetica exũdat. Hoc probe obseruandum est, omnem artheticam, sciaticamq;, quæ perfectę podagræ non sint, merum tartareum liquorem exsistere, qui in articulis, scia, neruis ac iuncturis pinguis succi instar decumbit, & velut calculus in suis locis paroxysmat, prout paroxysmi natura ac conditio est. Qui calculum curare & tractare nouit: is hunc quoque morbum sanabit. Illum qui curare nescit: nec hunc poterit. Vnde recordari potestis, quam incongrua Recepta Scribæ nostri concinnarint, qui artheticam, sciaticam, dolores iuncturarum & similia, suis inconditis & inidoneis medicinis curare conati sunt. Peneque Recepta ad ipsorum intellectum quadrarunt. Nihil nouerunt: nihil præstiterunt.

Tart. medullæ qui morbi.

Med. reprehens.

Liquor hic alijs quoque pluribus morbis permiscetur: qui corpori extra naturam tartaream inhæret, seque ita insinuat, vt interdum ægre ac difficulter deprehendi possit. Is tamen qui tartaricum paroxysmum cognouit, sedem & locum eius nouit, in quo sese permiscuit, & cum quibus morbis cognationem habet. Morbi isti in genere omnes, qui cum tartaro vniti sunt, paroxysmum duplicem habent: nimirum de altero morbo appendicem suæ naturæ: & morbus iste appendicem illius naturæ, de hoc liquore. Huiusmodi vnitio multiplex est in lepra. Et hæc caussa potissima est, cur prisci dixerunt, lepram esse incurabilem. Nec enim tartarum vel in minimo olfecerunt, nec eius curam quicquam comprehenderunt. Ideo, cum non intellexerunt, merito crediderunt incurabilem. Scire vos autem velim, quod non saltem incorporeum paroxysmum, hoc est, inuisibilem, verum etiam visibilem suscitent in eo, quod tartarus liquor est, velut hic in medulla, Sic enim in chiragricos omnes morbos procedit, & cum ipsorum eluuionibus in eadem loca ac sedes sese ingerit, & sali in exsequendo, erodendo, & excauando suppetias fert. Ideo persæpe vlcera pinguia inueniuntur, quæ tantum pinguedinem istam ex tartaro medullæ conceperunt. Quod si ergo prædicto modo in permixtionem concurrit, & calcinatiuæ aut corrosiuæ naturæ est; tunc suam ipsius medullam rodit, & in ossibus hærens illa exedit, & dolores conciliat omnino implacabiles; nisi forte tartarus ipse obsideatur & expugnetur, qui tamen hactenus silentio oppressus latuit. Ideo medulla sana est, vt excrementa in ossibus consumantur, nec ad regiones alias

Morbor. tartar. paroxysmus duplex.

Lepra cur veteribus incurabilis putata.

alias peruadant, hoc est, in articulos, in carnem, in venas, in aquam articulorum. Si vero tartareo more erumpãt, multos morbos inuehent, quorum origines & caussæ falso ac mendicaciter inexplorateque, cum tam inconcinnis Receptis, apud veteres descriptæ exstant. *Med. reprehensio.*

In aqua articulorum similis etiam digestio est, quemadmodum de ceteris dictum est, in quibus tartarus separatus est, & peculiares morbos creat. Iam vero aqua articulorum nobilissima pars corporis est, & sensus acutissimi, ita, vt omnium minime pati ac tolerare possit. Huius tartari excremenrnm duplex est: vnum est *liquor,* alterum *coagulatum* est. Omnium primo liquor exsistit: qui longo temporis successu a spiritu salis coagulatur in ipsius formam, pro natura eius. Hæc natura diligenter notanda est. Multæ enim podagræ, chiragræ, ac gonagræ reperiuntur, cum hoc tartari liquore permixtæ, quarum cura debita nondum inuenta ac manifestata est. Nec enim tartarum nouerunt: vnde curam eorum mancam esse oportet. Huiusmodi podagram aiunt esse incurabilẽ. Imo id auctoribus illis crede & eorum complicibus. Quomodo enim incurabilis non sit, cum genuinam caussam nec norint, nec intelligant? Nihil memorabile ac arduum hactenus docuerunt: non mirum ergo si in hoc quoque ambigant. Solis nugis & blateramentis se exsatiant. Sic similis simili vbique iungitur. Quod si ab Adami seculis impostor aliquis delituisset: hi tamen illum indagarent & eruerent. Et si modo ægri os suum tenuissent, tunc hi nihil quicquam sciuissent. Sic iam, quæ ab ægris didicerunt & expiscati sunt: ea norunt: nec pręter illa q̃cquam. Illa ita imperfecta doctrina sit oportet, vbi discipulus docet præceptorem suũ. Ideoq; nec ægri medicos docebunt. Saltẽ de doloribus & horũ generib. loquuntur: de quib. ipsi in infinitum blaterant, nec quicquã aliud norunt. Sicut permanifestum est, q̃ in morbis inuicem mentiantur, nullũ excipientes, sed omnes in vnum comprehendentes, & nec cœli, nec concordantiæ, nec astrorũ mentionem vllã facientes, in quib. tamen momenti plurimũ situm est. Adde q̃ etiam ignorent, quid prima vel vltima materia sit, quid homo sit, & qualis eius vita: & tamen omnia pro suo nutu disponere & gubernare satagunt, inscij interim & ignorantes, qualenam ipsorum subiectum sit. Ideo fides ipsorum magna est: opera exigua. Vos autem scitote, in podagra multos calculares paroxysmus concurrere. Et sicut calculus, qui magnum sæpe paroxysmum concitat, & conditiones varias promit: sic in podagra quoq; multi paroxysmi insiliunt, ex podagræ natura minime erumpentes, sed ex calculari natura surgentes. Illi tamen nihilominus podagrę tantũ remedia applicant, & malum subinde deterius reddunt. Medicina, q̃ tartarum coercet, eadem in hoc casu quoq; podagram edomat. Ideoq; si hic tartarum adimere nescis: nec podagræ etiam

Tart. aqua articulorum.

Aqua articulorum duplex excrementum.

Med. reprehens.

Podagra falso incurabilis dicta. Med. reprehens.

mederi poteris. Ideo illa nimis diu in libris tuis imperſanata manet, ac vnum hoc elogium tenet, Podagram eſſe morbum incurabilem. Quia enim falſo fundamento vteris: ideo ad mendacium non erubeſcis, ſed in illo ſtrenuus es. Quod ſi ad ſummum te extricaſti quidem, tum nihil niſi merus impoſtor es. Nam & in principijs & cauſſis aberras: & nugis tuis neſcio per quæ roſeta diuagaris. Hoc ergo modo capitula, quæ de podagra inſcribuntur, intelligite: hoc eſt, diſcite nouiſſe differentias, quidnã podagra ex ſe ſit, & quid ſit, ſi tartari iſte liquor illi permiſceatur: maxime autem, ſi quando accidat, vt tartarus coaguletur, & in lapidoſam naturam abeat. Tunc enim calcinatis medicinis vti debetis. Nam quod in principio ſecundum primam ſuam ſubſtantiam liquor eſt: id in liquorẽ rurſus abit. Et hanc q̃dem transmutationẽ nouiſſe debes, ſi medicinæ p̃itus eſſe velis. Sin minus, garritũ p̃cide, & deſiſte, Sed denarius, per mendacia partus, ipſa veritate multo ſapidior eſt. Iſtiuſmodi docent Academiæ.

Auaritiæ vis.

TRACTATVS SEXTVS.

Calculi generatio extra tartarum.

PRæter hæc, quæ hactenus percenſuimus, plures aliæ quoq; in homine generationes lapidis ſunt, quę extra tartarum fiunt & enaſcuntur. Iſta generatio ſimilis eſt externę. Quia enim homo Microcoſmus eſt: in ipſo etiam exterioris mundi generationes fiunt ſecundum ſuas differentias, prout Philoſophia comprobat. Huiuſmodi generatio in illis accidit hominibus, qui calculum non ex tartaro accipiunt: quorum digeſtio & ſeparatio proba eſt, ac tartarus cum excrementis permixtus manet, ſineq; contactu: ſpiritus ſalis ſecedit. Cum itaque genus adhuc aliud ſuperſit, ſimile priori, non tamen ſecundum tartareum paroxyſmum, aut ſpeciẽ, aut formã &c. ſed ſaltẽ ſecundum generationẽ naturalem: ideo ſcitote, cũ duæ generationes ſint, duas quoq; eſſentias præſto eſſe. Tartarus in ſe paroxyſmũ habet. Hæ a. paroxyſmum nõ habẽt, niſi fiat, vt paroxyſmus excitetur e confinio illo, vbi tartarus lateſcit. Tunc n. paroxyſmi illi non calculo, ſed confinio illi aſcribi, & ſecundum id iudicari debent. Huiuſmodi generationum multæ infantibus accidunt ex vtraque natura, tam ex natiuitate, quam ex cauſſa propria: ſicut ſuis capitulis ſigillatim de his pertractatur. Huc autem ideo iſta adduco, vt in infantibus idem fieri cẽſeatis. Sępe enim nimiopere calculoſi euadunt, ipſis quidem ſenibus grauius. Ipſorum tamen ac ſenum eadem cauſſa eſt.

Quibus familiaris

Calculi generationis qui modus.

Sed ad generationem naturalem extra tartarum iam attendite. Generatio in materia duplex eſt. Hoc eſt, quilibet gignendus calculus, neceſſe eſt calculoſam primam materiam habeat. Ad quæ conſequitur, calculoſarum materiarum duas eſſe. *Vna* eo modo in nobis eſt, ſicut ea, quæ

in

in magno mundo. *Altera* in nos ingreditur, hoc eſt, ſi eam in nos ingeramus: veluti ſi potum quendam ſumamus, qui ex vere calculoſa natura eſſet: non quidem nutrimentum, ſed calculi materia ipſamet. Hæ iſtæ duæ materiæ ſunt: ex quarum qualibet calculus in homine gignitur. Iam vero quod calculos parit, id elementi iſtius aſtrum eſt. Aſtrum hoc eſt igneus ſpiritus ſalis, qui illos congelat. Quod ipſum iuſtius *congelatio* quã *coagulatio* vocatur. De his autem cogitate opus eſſe, vt ante omnia quatuor in nobis elementa cognoſcamus, in quibus calculoſa materia quædam lateat, hoc eſt, in illa aqua. Iam vero ignis in ſuo ſpiritu ſalis, in iſto elemento ipſamet congelatio eſt. Quare quatuor aſtra, quatuor ignes ſunt, hoc eſt, quadruplex ſpiritus ignis vel ſpiritus ſalis. Et ſi generatio adornatur aut emergit, vna quoq; ipſius aſtrum adeſt, vnde congelatur: non ſecus ac in cœlo, nullus lapis aut fulmen eſt: & tamen veluti lapis ille erumpit, & alicunde oritur: ſic quoq; ſcitote, vobis hanc generationem intelligendam & accipiendam eſſe, non quidem lapidum in fluuijs, in montibus, in riuis ac alijs, ſed lapidum tonitrui. Illa enim hæc eſt generatio, de qua hic traditur, q̃ ſe in Microcoſmo non aliter habet ac in cœlo. *Fulminis & Lapidis collatio.*

Primo autem neceſſarium eſt, iſtas generationes mundi externi deſcribi: ſcitote ergo, lapides illos ex elementis ab ipſorum aquis lapidoſis deſumi, quæ tamen lapides non ſunt, ſed formam roris habent, ex ſuo elemento in aliud aſcendentis. Et alterum elementum eſt huius elementi vltima materia. Sic terminantur primæ materiæ lapidum in cœlo: hoc eſt, quietus mundus iſtarum rerum mirabilium in ſe generationem hanc habet. Iam vero in Philoſophia res quidem inuiſibilis eſt: viſibilis tamen eadem fit in vltima materia. Quod ſi ergo ſpiritus cœli, ex ſale geniti, cœlum gubernant: tunc occurrunt illis hæ generationes, quæ iam iſta materia ſunt. Spiritus, tempus, id eſt, quod coagulat, in qua coagulatione alia quoque concurrunt, generanturque eo modo, quo Meteorica tradit. In congreſſu vero iſtorum vnitorum elementorum, naſcitur in cœlo lapis, qui inde violento eliſu deorſum in terram deturbatur. Ad huius ſimilitudinem ſcitote, hæc aſtra ac elementa in ipſo quoque corpore latere, non aliter quam in cœlo. Iam vero homo eſt cœlum, hoc eſt, omnes homines cœlum vnum, hoc eſt, ex vno limbo. Quare huic hoc, illi aliud accidit. In ſuas diuiſus partes, vnum tamen cœlum eſt: diuiſum inquam in homine. Ex quibus conſequitur, quod repente, vnaq; hora, vnico momento talis lapis in homine gignatur, ea nimirum ratione, qua p̃dictũ eſt. *Fulmen vt gignatur.* *Homo eſt cœlum.* *Lapis in homine vno momento fit.*

Operæ pretium eſſet, huius generationis Mechanicam exacte perſcrutari: ſed hic locus ideo id non requirit, quod iam ante deceat medicum eſſe Philoſophum, ac aſtronomum. Quales cum eſſe illos modo

multiplici persuasum habeam: breuior institutio sufficiat. Hoc certum est quoduis fulmen ex sale oriri, nec aliud quicquam esse, quam salem in prima materia. Spiritus autem salis congelat seipsum. Ideo vero quod tanto cum fragore elidatur, caussa salis est, qui cum sulphure vniri non potest. Sal autem hic abit in lapidem: sulphur vertitur in ignem, hoc est, ipsius fulgur. Sulphur in aere intra terram ac cœlum conflagrat. Sal autem lapidescit, & lapidis forma deijcitur. Iam vero primæ in homine materiæ sunt omnes spiritus, & omnia astra, & id tempus, hoc est, iste motus seu cursus. Quicunque vero hominum cursum illum habet, quem tempus facit, is lapidem haudquaquam effugiet, sed eo necessario corripietur & occupabitur. Lapides huiusmodi non multum differunt a lapide fulminali in nigritie, coloribus, & adiunctis alijs: sed tantum duritie. Alius enim alio durior, molliorue ceteris lapidibus omnibus. Quare si eius Theoricam probe nosse desideras, opus est, vt primo diligenter expendas generationem fulminis: Et tunc materiam ipsius quoque lapidis cognitã habebis. Ideo de hac hic multa dici nihil attinet: quia Philosophia hoc loco medicum facit in eo, dum caussarum cognitionem suppeditat. Cetera, quæ ad curam spectant, quærat Medicus in suis capitulis.

Fulminis quæ materia.

Calculo qui magis obnoxii.

Calculi quæ loca

Hominis & cœli collatio.

Sed & de istius generationis loco ac regione, vbi nimirum in homine crescat, & vbi condatur lapis, quærendum est. Scitote ergo, corpus vniuersum generationem lapidis procurare. Est enim Olympus: & lapis olympi generatio est. Ideoque omnia iungenda sunt. Ad ista iam consequitur: corpus, quod mollius est, materiam suppeditare in compactionem. Illa se colligit ad generationem in chao, hoc est, in concauitate media corporis, intra verticem & plantas pedum. Ex hoc medio generatio procedit versus imum fundum. Iam vero medium cœli secundum naturam stellarum in homine est in cauitate diaphragmatis. Imum fundum est terra. Sic & vesica, & eius regio, quæ renibus subest. Et velut in terram fulmen decidit: sic in vesicam quoq; & renes. Ibi enim anatomia est terræ & aquæ, hoc est, inferior globi & sphæræ planities. Iam ad ista consequitur: Quoniam regio hæc planities est inferioris sphæræ: eam etiam locum esse, qui generationem hanc sustinere cogatur, prout cadit ac ponitur. Non autem in congelatione cadit: verum in liquido. Congelatio autem vsque adeo velociter incidit, vt congeletur, quam primum inferiorem planitiem sentit. Sic etiam quoduis fulmen in regione inferioris sphæræ planitiei demum fit, cum ante liquor exsistat, id est, liquor lapidis. Congelatio enim in peregrina, non sua, regione incipit. Ideoq; scitote, vnamquamlibet huiusmodi generationem, non vbi inuenitur, fieri: sed omnino in regione aliena, non sua, inueniri. Tum etiam non talis est,

qualis

qualis in suo loco. Velut ferrum, q, in igne liquidum est, ex igne extractũ durescit & congelatur. Adeo magnus spiritus ille salis est, vt ea non liquefaciat, nisi ipse effundatur. Sic enim durescit. Vt in nostra Meteorica.

Spiritus salis vis maxima.

Porro a. exploratum habetis, quomodo sol lapides generet, si materiã suã habeat, h. e. si habeat aquã, aut liquorẽ naturę lapidosę, q. lapis q.dẽ fuerit, sed p aquã resolutus, & a sua congelatione eiectus sit, h. e. Aqua cõgelationẽ eius dissoluit; veluti lapides plurimi sunt, q. simili modo aquæ non possunt resistere. Hi lapides cum sua aqua, si a sole exsiccantur, iterũ lapides fiunt. Hac ex caussa arena & lapides indies crescunt augenturq;, sicut docet Meteorica. Iam si ante quidem in homine talis siccitas, velut *Bolus, Lapis, Viscus, Arena* &c. exsistat: & materia illa per aquam resoluta ab inscio bibatur, tunc nihil fit aliud in corpore, quam supra terram. Quod si id natura extra se non eijcit, sed retineat: tunc illud per interiorem siccum spiritum excitatur, sicut aqua per aerem, per solem &c. & tandem fit lapis. Multis tamen is in locis agnoscitur pro lapide terræ, h. e. veluti illi in terra reperiuntur. Porro autem vobis etiã hoc sciendũ est, q, in homine frigida brumalis cõstitutio vsq; adeo interdum inualescat, vt ea frigiditate liquores congelet, ad modum glaciei, & tamen rursus dissoluat & liquefaciat. Nam si in homine tum æstas, tum hyems est; inerunt eidem etiam Sphæra superior, inferiorq;, & quæcunq; illorũ corpora sunt. Vnde sequitur & comprobatur congelatio humiditatũ in corpore, ex huius partibus egredientiũ, quas nos vapores vocamus: quorum sedes in sanguine, & quacunq; corporis parte humida est. Isti siq.dẽ vapores aqua ea sunt, quæ supra terrã cõgelatur, qui forsan nõ im̃erito humores vocari possent, non tamẽ sensu vetere. Istam congelationem, si iterum soluitur, sequuntur morbi apostematum, papularum & similium, quos scriptores veteres recte nondum assecuti sunt: sicut suis locis planius tradetur. Quicunq; vero ipsum hominem secundum hanc astralem, temporalem & essentialem naturam non cognouit, is inique Medici titulo donatur. Lapidum autem istorum sedes priuata aut peculiaris non est: verum vbiuis locorum in corpore fit: nimirum in emunctorijs ventriculi, vesicæ, renum, & in meatibus intercedentibus. Ad quæ iam consequitur, medicamenta plurima esse, q̃ huiusmodi lapides resoluant, liquefaciant, & vel in bolum vel pollinem com̃inuant. Caussa est, q, talia ante quoq; fuerint. Ideoq; congelatio altera tam fortis nõ est, vt quicquam moliatur aliud, q̃ vt non resistat propinatæ medicinæ, resoluendi vim habenti. Id vero lapides ceteri ꝓ medicina adhibiti non p̃stant: sed in isto medicorum decepti plurimi sunt, qui cancrorum oculis, & lapide Indaico, & milio solis &c. illos elidere & excutere annisi sunt. Sed horum inscitia iam satis est detecta.

Lapidum foris & intus similis generatio.

Lapis in homine ex intenso frigore.

Vapores quid & vbi?

Calculi quis locus.

Medic. re-[...]bensio

PARAMIRI LIBER
QVARTVS.
De Matrice.

ETsi hactenũs quidem de morbis hominem affligentibus multa verba fecimus: nondum tamen perfecte omnia a nobis tradita sunt. Quod si enim ad fundamentum medicinæ respiciamus: tunc se Theorica alia Philosophia & Astronomia in homine prodit preter dicta superius. Ea autem de matrice est, solas mulieres attinente. Cum vero huius nostri libri propositum aliud non sit, quã vt recte describatur matrix cum suis morbis, velut etiam de ceteris partibus tractatum est: scire vos velim in principio, me de rebus inuisibilibus loqui. Quis enim est vspiam, qui in anatomia matricis ea inspexerit, quæ deinceps ego propositurus sum? Et licet quidem verum sit, in isto loco nihil admodum conspicuum exsistere: visibiliter tamen id omne iudicandum est. In ipso aere nihil spectamus: ipsum tamen manifesto sentimus. Sic & de matrice. Ideoque quod in aere sentimus, merito videre debemus, quasi videretur. Nec enim videre solum oculis datum est: sed etiam sentire. Secundum tamen naturam Anatomiæ hæc omnia instituenda sunt, hoc est, ex vero ac naturali fundamento omnia deduci ac sese inuicem consequi debent, non secundum opinionem ac arbitrium nostrum statui ac definiri: ita nimirum, vt hac ratione contemplatio fiat inconspicui, quasi conspicuum esset, vereque exsisteret. Nec enim, quod videmus solum fundamenti loco est: sed etiam quod tangimus: cuius tamen vtriusq; vna demonstrationis ratio est. Et quanquã matrix res longe quidẽ alia sit: in hoc tamen saltẽ alia est, q̃ qui mundus minimus exsistit, is matrix sit. Quo v. id modo sit: explicare nostri iuris & instituti est.

Matrix mundus minimus.

Conspicitis autem, cœlum ipsum vtramque Sphæram, superiorem inferioremq; complecti, vt nimirum nihil mortale ac caducum transgrediatur & peruadat in externis regnum, q̃ extra cœlũ hoc aspectabile positum est. Mortalis n. rei cum immortali nulla cognatio est. Sic ergo magnus mundus forinsecus conclusus est, vt extra ipsum nihil egrediatur, sed omne, q̃ eius est, in ipso maneat, ac ita inclusum cum ipso vnum persistat. Et taliter se habet magnus mund⁹. Iam vero minor mundus homo est. Is ipse quoq; similiter cute obduct⁹ & conclusus est, vt nimirũ ipsius [sang]uis & caro, & q̃cquid homo est, in cõmunione magni mundi nõ sit, [sed] interna ei⁹ elementa, secundũ substantiã suã externa nõ cõtingãt.

MVNDI Magni, minoris & minimi mundi consi-

Sic

Sic enim vnum ab altero mutaretur & frangeretur. Quod vt vitari posset, homo cute superinductus est. Ea homo est, vt a se inuicem duo mundi separentur, maior nimirum & minor, hoc est, mundus ac homo, ne duo scilicet diuersa & contraria in vnum confluerent & coinciderent. Sic mundus in suo domicilio manet integer, indistractus, nemoque in domo illa est, qui eum aut interturbet, aut violet. Itidem & homo in suo domicilio, hoc est, in cute sua manet, nihil vel intromittens vel a se emittēs, sed stabili sede se continens, ac cutis suæ homo vnus exsistens. Iam autem porro, nec solus homo, nec mundus solus ita se habent: sed præter hunc mundus quoq; alius est, omnium minimus. Is matrix vocatur. Hæc ipsa quoq; seorsim est, hoc est, sua vasa, cutem & vincula habet peculiaria, vt per seipsam quoque subsistat. Hæc a paruo mundo separata est. Vir enim paruus mundus est. Hoc minor fœmina est, exsistens scilicet mundus minimus. Ea enim a viro diuersa est, suamq; peculiarem Anatomiam vt & theoricam, caussas, rationes & curas habet. Et licet cum viro multos communes morbos sustineat: isti tamen a medico distinguendi probe sunt, h.e. a morbis viri discernendi. Illa enim a viro alius mundus exsistit.

Matrix autem nihil aliud, quam mundus conclusus est, qui cum ceteris nihil cognationis quidem habet, & tamen ipsemet per se mundus est. Mundus enim est eratq; prima creatura. Alter mundus erat vir. Tertius fœmina. Sic mundus ille maximus est. Hoc minor mundus vir. Minimus & vltimus fœmina. Iam vero mundus suam Philosophiam & scientiam habet. Sic & vir. Sic & fœmina. In mundo nascuntur vermes. Sic in viro. Sic in fœmina. Hoc vniuersum isto sensu accipiendum est, ꝙ nimirum tria ista creatura vna sint tanq̃ in Astronomia, & Philosophia & Theorica. Quod si mundus parit vermes: eosdem parit & vir, & fœmina. Generationibus enim non distinguuntur. Alia tamen ea est in mūdo: alia est in viro: alia in fœmina. Hinc consequitur: quia forma dat esse mundo alteri, idem dare & corpus. Ex corpore ergo singularis medicinę monarchia constituitur, ita vt alia monarchia mundi sit, alia viri, alia fœminæ. Sic triplices quoque Medici fiunt. Vnus mundi, hoc est, qui eum seruat, & ab iniuriis pruinæ, niuis, &c. tuetur. Alter viri, qui hunc ab offensis præseruat. Tertius fœminæ, huius curam agens. Hæ tres monarchiæ, etsi quidem a se inuicem separatæ sint: res tamen in monarchiis vnica est. Non enim a se inuicem separantur arte, sed ars omnes in vnum cogit & complectitur.

Mundus minimus fœmina.

Tres Medici, triū mundorū.

Initium autem docendæ huius artis mundus est. Is quatuor Elementa in se continet, prout in matrice sua sita sunt. Medium horum homo est, qui concordantias vtriusque illorum complectitur. Tertia & vltima sci-

entia, fœmina est. Iam ergo Medicus in Theoricis suis rationibus integer & perfectus exsistit. Extra has quid quæso est Medicus? Sed de hoc porro attendite, fœminam ipsam mundum peculiarem esse. Et sicut caro hominis terra est, alia tamen eius ratio, caussa, physica: sic etiam fœminæ. Et veluti sanguis Elementum aquæ est: sic etiam ceteræ formæ ac corpora. Nullum tamen aliud, præter solum Elementum. Et, quemadmodum homo ex tribus consistit, *Mercurio, Sulphure, & Sale*: sic in tribus his mundus quilibet positus est. Caro sal est, & Mercurius & Sulphur. Ipsa terra quoq; est Sulphur, Sal & Mercurius. Sanguis est Mercurius, Sulphur & Sal. Mare quoq; est Mercurius, Sulphur, Sal: & sic consequenter etiam de ceteris. Elementa inter se differunt. Nā matrices sunt: Ideoq; discerni ea oportet. Ipsorum tamen corpora manent, Mercurius, Sulphur, Sal. Iā fœmina quoq; aliud est: est tñ ēt Mercurius, Sulphur, Sal, non minus ac ipse mundus, non minus ac ipse vir. De ipsa ergo ratum habete, cum id tale corpus in ista substantia sit, quod etiam ea mundus sit: diuersa tamen a mundo, diuersa a viro, sicut diuersa eius quoq; Physica est. Quia vero mundus est: ideo, quoad morbos, similis quoq; est homini & mundo: alio tamen modo, & distincte. Aliud etenim officium habet. Vnumquodlibet priuatum officium separat Physica, & Theorica. Quare etsi quidem fœmina hydropisin, Icteritiam, Paralysin ac Colicam patiatur æque ac vir: tamen monarchia aliter se ad virū, aliter ad fœminam habet. Fœmina n. a viro tantum differt, quantum ex eo est, h. e. tantum de pondere eius decedit. Ex viro ipsa est: ab eo tamen diuersa: ideoq; eius diuersa ēt est Anatomia, Philosophia, Theorica, Physica. Et similis tñ est ēt duob' reliquis. Nam ea est mundus minimus & vltimus. Quousq; ergo matricis cōsideratio te docet fœminā a viro distare: eousq; ēt illius morbos a viri morbis distingues, statuesq; tecū, produci a mundo minime posse, φ potest a viro: & similiter ēt a viro produci nunq̃ posse, quod potest a fœmina. Ideoq; quia in hoc distant: secundum idem distabunt quoq; omnes eorum morbi.

Elementa matrices sunt.

Viri & fœmina diuersa Anatomia.

Sic ergo nobis officium corporis monstrat, Medicinæ Philosophiam aliam erga fœminas p̄sumendam esse: nimirum, vt morbi ear̄ cum viror̄ morbis minime conferantur, nec ēt signis similibus idem iudicium adhibeatur. Etsi enim similis mors viri ac fœminæ: etsi similes morbi viri ac fœminæ exsistant: tamen aliter vir, aliter fœmina medico consideranda venit. Si mortem ipsam ac miseriam spectes: vtrobiq; vna sitis, vna fames. Alia tamē sitis viri est, q̃ fœminæ: alia ēt fames. Vir enim si famescit, medius mundus famescit. Si famescit fœmina: mundus postremus famescit. Alius enim est postremus, alius medius. Quo interuallo ac discrimine ma-

ne mater distat a suo filio: tanto hæc quoq; a se inuicem distant. Nõ ergo curandus iste antiquorũ error est, qui more suo exorbitantes, virorum fœminarumq; morbos similes faciunt, vnam nempe Paralysin, vnam Apoplexiam, vnam Epilepsiam: hoc enim falsum est. Alia enim natura viri: alia fœminæ. Quare & medicina cõsistit in cognitione caussarum, & notitia debitæ curæ. Quod si quidam erumpentia in fœminis menstrua pro discrimine morborum eius a viri morbis producere velint: tum hæc distinctio ita apta est, vt & a rusticis ac bardis inueniri ac statui possit. Quod enim ita fœmina est, id se non esse, rusticus nullo dubio credit. Ita tamen non sentit probus medicus: sed taliter iudicat medicinæ corruptor, & ægrorum seductor. Si enim medicus ita pronuntiat: *Apoplexia viri hanc originem habet: ex hoc vel illo subiecto, taliter se habente, taliter dispositio gignitur*: aut *apoplexia fœminæ secundum radicem suam ex matrice, in suo subiecto hoc illoue modo disposita ac temperata, suscitatur*: nisi, inquã, definite ita pronuntiet, Medicus certe nullo iure vocari possit. Duplices enim Medicinæ supra terrã. Fœminarum ac virorum. Alia enim illarũ: alia iterum horum. Fœminis sua remedia cõueniunt: viris pariter ẽt sua. Et hanc discretionem qui negligit, is artẽ nullam habet, qua contra hydropisin quamlibet pugnare queat. Hoc enim fundamentum est medicinæ: quod eadem æqualiter vtrisq; creaturis minime competat: nisi hoc ipsum forsan affirmetur ore potius, quã præstetur opere. Quare n. omnis orbis ita sentit & loquitur: Hæc herba fœminea, illa virilis: hęc mas, illa fœmina est? Hanc nimirum ob caussam, quod alii atq; alii etiam subinde vtriusq; sexus morbi sint. Qui si vnum exsisterẽt, quo diuisa in natura medicina opus esset? Ideo vero diuisa ea est, quod scilicet duo in homine mundi sunt, vnus fœminæ, alter viri. Quorũ morbi cum inter se diuersi sint: diuersam quoq; esse medicinam æquum est. Hinc iam dolum ac errorem intellige, quo Medicina hactenus intricata fuit. Ideoq; viris remedia commoda ex sua medicina, fœminis vicissim e sua Anatomia remedia debita depromite: nec latum quidem vnguem de hac Anatomia decedite. Illius enim metam nemo nisi insipiens transgreditur: qui caussa & radix omnis imposturæ eo ausu redditur.

Medic. reprehensio.

Medicina vel viriles, vel fœminales.

Medicor. reprehensio.

Æquum vero est, vt de his porro differamus. Nec enim leuiter hæc res aduersæ partis nostræ aures vellicabit. Fœmina mundo propinquior est, quã vir. Vir autem ab eodem est remotior in Anatomia propter officium: idque hoc modo. Mundus sunt quatuor Elementa, sicut Philosophia docet. Mundus a. is est, qui quatuor suis Elementis nutrimentum homini depromit. Aer n. est primus cibus hominis. Cœlũ secundus. Tertius terra. Quartus aqua. Hisce quatuor cibis homo quotidie eget, nec sine ipsis viuere potest Ex illis ergo nutritur homo: cũ in ipsis & omnia nutrimẽta

Elementa mũdi hominẽ nutriunt.

& quicquid præter ea vsui est, enascatur. Iam autem, si homo concipitur, in matrice est. Semen vero hominis ipsemet homo est. Vnde eo quoque cibo eget, quem requirit homo. Non quidem in externo mundo versatur: sed latet in postremo. Vnde ab interno quoque mundo sustentatur, non ab externo. Hoc respectu fœmina mundi velut matrix est, non autem talis vir. Ideoque matrix non es. Cum vero conceptus homo nondum in magno mundo versetur, sed sustenteturin mundo minimo: necesse est, vt mundus ille conceptui isti suum quoq; nutrimentum suppeditet, tamdiu, donec in mundum magnum ingrediatur. Et cum matrix iste mundus sit, in quo cœlum ac terra, aerque & aqua, quæ hominem a conceptione vsque ad eruptum in mundum nutriũt, contineantur: fœmina iam omnino aliud erit, quam vir. Alimentum enim fœtus ex ipsa ministratur, non ex viro. Quod si Deus duos condidit, & in vno eorum mundum, qui semen claudat & comprehendat: tunc ipsam quoque Anatomiam, & Philosophiam & Physicam inter sese diuisit, in hoc, vt videat vir, quam altis natalibus ortus sit: Ideoq; fœmina aliud subiectum est omnino, quam vir. Illius enim radix ad nutriendum facit. Viri autem in viro quiescit. Quantopere a se inuicem distant pyrus cum sua natura & terra: tantopere quoq; vir & fœmina. Vir semen est. Semen est viri & fœminæ. Semen enim ipsius est, & in ipso: eductio autem & propagatio eius in fœmina est. Arbor se ipsam gignit si in terrã defigatur. Alias enim in seipsa arescit. Iam quicquid semẽ est, id ex eo excrescit. Porro terra arborem ex semine profert: qua natura autem & virtute aut potentia, id manifestum est. Eadem similitudine ac virtute fœmina parit infantem, siue masculus sit, siue fœmella. Ad hæc iam consequitur: si fœmina ager est, habebit se vtiq; velut ager mundi, qui ex quatuor constat, nimirum Elementis. Ager autem terra est, in quam semen iacitur. Sic matrix terra est, & receptaculum peculiare. Ex terra vero nihil enascitur, nisi tria cetera Elementa ipsi coniuncta sint. Nempe aqua. Aqua fœminę, sanguis est. Hic necesse est etiam aerem & ignem pręsto esse. Hæc duo cœli sunt, Chaos & Astra. Et quemadmodum a Sole, Luna, stellis ac aere, fructus terræ elici & ad incrementum produci manifesto deprehendimus: sic in matrice quoque excrescere nihil potest, nisi Elementa cetera præsto sint. Quod si ergo Elementa talia esse omnino res poscit: de his scito, nihil credendum tibi esse aliud, quam quod aliter se habeant ac vir, aut quod vir in se habet: nam ad nutritionem omnia faciunt. Ideo, quia nutritioni deseruiunt, alia sunt ab iis, quę ad nutritionem non faciunt. Ideoq; homo duplex est in mundo: aliud corpus vir est, & aliud officium: aliud etiam corpus, corpus est fœminæ, & aliud eius officiũ: & sic alius etiã mundus: adeo-

Matricis est mundo apta collatio.

adeoq; alia monarchia in quacunq; cognitione rerum, quas de ipsis scire fas est. Et veluti terrę ac arboris nec natura vna nec cõditio secundũ substãtias & corpora exsistit: sic iisdẽ limitib. vir a fœmina seiunctus distat.

Ex hisce iam animaduerte, quantus error sit, morbos tam fœminarũ quã virorum vno eodemq; iudicio cognosci. Non enim ex signorum similitudine similes quoq; caussæ, similes medicinę pręstitui ac definiri debent: sed intima scaturigo & caussa expendenda est, quid vnumquodlibet sit, & quantum ab altero diuersum sit. A veteribus frugaliter & sapienter id ita definitum fuisset, si considerassent, fœminam quidem omnibus morbis, qui in viros cadunt, obnoxiam esse, cum illa ex viro sit: sed præter hos alios quoq; designassent, mulieribus adeo vernaculos & proprios, vt impossibile sit, a viro illos intelligi posse. Quia vero fœminarum æque ac virorum morbos vno communi capitulo, ac sub eadem cura cõplexi sunt: indicium est, hinc eos seductos esse: quod philosophico examine illa non trutinarint aut expenderint. Fœmina, etsi quidem ex viro facta sit: vir tamen non mansit, sed facta mulier fuit. Ideo vero, quia ex viro est, vir autem non mansit, sed facta mulier fuit, hoc addi debuisset, fœminæ morbos quoq; amplius minime viriles, sed omnino fœminales & dici & cognosci iure optimo oportere. Sic ergo quia fœmina a viro diuersa est: morbos etiam vtriusq; adeo diuersos esse æquum videtur. Illi autem hoc quoq; iuxta probe attendisse debuerant, quod prouidentia diuina Anatomiam in rebus nascentibus omnibus diuiserit, in fœminam & masculum; idq; non frustra, sed pro instituendo medico, vt nimirũ ex hac naturæ luce videat, qualem se gerere debeat. Sed his neglectis omnibus, ipsam naturæ lucem ille omisit, & phantasiæ suæ credens, medicinã eo redegit, vt idem vere euenerit, ac si quis per murum, quæ intus in area fiant, perspicere velit. Illud vt impossibile: sic etiam hoc. De inuentionis modo proprius libellus conditus est: qua nimirum ratione artes omnes inuentæ sint, non scilicet per huiusmodi speculationes, sed per autopsiã & experientiam ocularem: non per acumen imaginationis, sed per splẽdorem lucis naturæ. Qui rem quandam ipsis oculis contuetur: is rem expertus est. Qui rem non videt, nec eam etiam experitur. Sic nos quoque nihil testamur aliud, quam quod videmus, comprimis in Medicina, in qua duas Anatomias magni mundi & rerum nascentium omnium videmus. Sic duas etiam hominis: vnam viri, alteram fœminæ. Id cum videamus, ad indagationem penitiorem nobis ansa porrecta est, nimirum monarchiam aliam fœminæ esse, aliam viri, nec eandem in vtrisq;. Præter hæc omnia autem, singulares etiam casus, fœminas præ viris affligentes, ex sua ipsius monarchia, non altera, cognoscendos esse: item, morbos

Medicorũ reprehensio

Mulierũ morbi a virorum omnino distincti.

illos, qui præter communes alias insiliunt, cognationem quandam & affinitatem cum morbis omnibus muliebribus sortitos esse. Quæ quidē pensitatio Physicam omnino aliam parit: quam tamen turba illa medicorum fallax ne quidē olfecit. Id quam indignum sit, facile iudicatu est.

Medic. reprehensio.

Glaucoma ergo, o Medice, ab oculis distringe, & seductricem sectam depone. An enim non vides, quod dedecus commiseris in capitulis illis, in quibus pro vno morbo ponis tam virum, quam fœminam? Hoc est, vt, ceu dicetur, consideres, omnium morborum muliebrium scaturiginem in mulieribus esse, & non in viris. Ideo ipsarum quoq; Physica a viris distincta manet. Præterea, alia quoq; Anatomia fœminarum est, quam virorum: ꝙ & ipsum a diuersa Physica prouenit. Haudquaquam ergo id tecum ita cogitabis, quasi vel cerebrum, vel cor, vel hepar in viro idē sit, quod in fœmina: sed hoc potius persuasum habe, mulieris cerebrum muliebre & non virile: cor eius muliebre cor, non virile exsistere. Hoc discrimen tibi semper ante oculos positum esse debet. Mulierem vel de externo habitu cum viro compara, & videbis q̄d inter eam & virū discriminis sit: & simul id da operam, an non inuenias, fœminā aliam a viro, & virum aliū a fœmina cognosci. Quod si hæ res separatæ sunt: separatæ multo magis illæ erunt, quæ cū Physica arctius cognatæ sunt. Si ergo fœmina aliud est: alii ēt radici incumbet. Ista radix matrix est: quæ illius caussa genita est.

Matrix radix est fœminæ.

Si propter matricem mulier genita est, super eandem quoq; fixa & statuta erit; ideo, quia propter eam condita est, & suum nomen accepit. Si ꝓpter matricē cōdita est, necesse ēt erit, vt ex ea sit, eiusq; simul naturā & conditionem cū & ex ea habeat. Hoc ergo discriminat fœminā a viro, ꝙ vir viri instar crescat, ex natura virili: fœmina cōtra ex natura muliebri, h. e. ex matrice, sup q̄ vir minime positus est, sed fœmina. Quæ si ex matrice est: eius ēt omnia mēbra, & q̄cquid in se cōtinet, ex matrice erūt, & ab eadē fouebuntur ac gubernabuntur.

Matrix caussa morborū omnium fœm. natiuum.

Ex quib. consequitur, ꝙ omnes ēt morbi eius ex ipsa sint, h. e. cū radice ex ipsa nascātur. In hoc discrimē est, ꝙ omnes morbi ex matrice suam conditionē, naturam & ꝓprietatem adepti sunt: nō itidē vero vir, sed is ex natura virili constat. Vnde colligere potestis, quanto interuallo a se distent, paralysis fœminæ & paralysis viri. Quod siquidem similibus signis se vtraq; proferat: id non immerito fit. An non enim fœmina homo est, & homo etiam vir? Imo. An non ergo æquum est, vt similibus signis conueniant ceu homines? Reseruata tamen Physica, & conditione singulari Monarchiæ.

An vero hoc non discrimen sit, si fœmina Matrix vere vocetur & Matrix exsistat, cum tn̄ id viro nō conueniat? Item, si omnes illius morbi matricis sint? Nā virilia Elemēta habere nō potest, cū fœmina sit, & matrix.

Et

Et licet nomina quidē morborũ muliebriũ cum virilib. conueniant: id tñ aliud nihil infert, q̃ vtrosq; virũ ac fœminã, homines & vocitari & esse, p̄dicta tamen differentia dirimi. Quod vero hinc sequatur, cum nimirũ similia signa habeant, cum vtriq; homines sint, necessario vtrosq; ēt vni⁹ naturæ & conditionis esse: id apprime falsum est. Nam distinctio[nem] rem eā perpetuo seruari oportet, quod nimirũ fœmina super matricem cōsistat, & ex eadem tum crescat, tum creuerit, & illam eius radicem esse. Ideoq; merito ēt primum illa est, ꝙ in morbis illiusmodi Medico considerandũ offertur. Illi n. ex ipsa enascuntur, non virtute virili, sed potius matricali. Secundum virtutes has etiā trutinabis Physicam, caussas & indicia: alias q̄cquid egeris, frustraneum erit. Et veluti ratũ est, vnicā radicem vigere, ex qua vniuersi morbi in viro enascantur: sic vnica talis est ēt in fœmina, Tua vero scripta produnt, ꝙ harum tu radicum nullam noueris. Alias n. tibi ipsi digitum prius admordisses, q̃ mendacium prodidisses. Iam vero radicem morborum virilium considera: considera ēt radicem morborum muliebrium: & computa tecum, q̃ honeste staturus sis cum tua Physica & caussis ac indiciis? Nisi n. mulierib. radicem priuatam attribueris: suam peculiarem etiā viris adsignaueris; scierisq; medicinā diuisam esse, & partem hanc viris, partem illam fœminis porrigendam esse: non medicum certe, sed seductorem egeris. Ad ꝙ nomen impetrandũ, non magna vobis in mentiendo & adulando industria opus est. Ea n. vobis velut insita, studio facili in Academiis addiscitur. Hoc exemplũ nunq̃ falsum reperies in Monarchia & Physica. Eodem n. modo, quo ex vna pyri radice pyrum enascitur, & ex radice pomi pomũ: idemq;, ꝙ enatum est, suæ radicis saporem reddit: sic hic quoq; morbus a radice nō disseparatur, sed cũ eo, vnde excreuit, vnũ manet. Et licet pyrũ quidē a radice longe absit: ex radice tñ vere est. Eadem & colicæ ratio est. Quæ etsi quidē a matrice longe absit, ex ea tamen profluxit & genita est, sicut morbi etiam ceteri.

Medic. reprehensio.

Vt autem ex fundamento veritas eruatur, vobis adhuc quæstio vna p̄ponenda est: *an morbi in genere, tam fœminarum quam virorum similitudine quadam conuenientes, a viris aut fœminis præsto sint?* Sed res clarius explicanda est. Nullus in viro morbus deprehenditur, ante creatam fœminam. Nec etiam constat, virum, qui sine fœmina creatus est, istiusmodi morbis vllis, quales a posteris eius ad nos vsq; propagati sunt, afflictũ vnq̃ fuisse. Vnde iam intelligere licet, quod, cum morbi vniuersi deinceps primum inundarint, ex fœmina omnes ægritudines, miseriæ ac afflictiones nostrę scaturierint. Quod si ergo de morborum nostrorum principio & natalibus, ex fœmina multo certius, quam viro, documentum desumi potest: tum pol æquius esset, nos principaliter hanc quoq; caussam aggredi, & de

Ante fœminam, viro nullus morbus.

Ex fœmina omnis miseria hu[ma]na.

radice prima, sicut ex ea morbi enascantur, propius loqui. Nec enim ex
matre sanguinem solum nostrum ac carnem haurimus: sed cum his etiã
omnem nostram miseriam, omnesq; morbos ex eadẽ extrahimus. Quæ
si ita constituta sunt, consequenter etiam distinguendum videtur, inter
Viri morbi a fœmina diuersi
morbos viri & fœminæ, & expendendum, qua cognatione & familiaritate conueniant: adeoq; statuendum, illorum expressum discrimen dari, cum & herbæ & medicinæ discriminentur. Nimirum semen viri, in viro manet, tanquã vir. Ac ob id, quia vir separatus est, in ipso etiam transmutatio dabitur, qua a fœmina ille separetur. Sicut forma ipsum separat a fœmina (qua forma etiam eiusdem natura separatur, vt vir fiat, & maneat) sic fœmina quoq; manet, & fit fœmina. Sic ergo de formatione & eius dignitate statuendum est. Et tamen primæ omnium morborum radici hisce nihil adimitur. In viro enim radix alia non reperitur, quam quæ a fœmina extracta est. Ea autem formationis ratione in aliam Physicam traducta est: cuius physicæ scriptores veteres obliti sunt: nec id incommode quidem, verum vt asseclæ illorũ intelligant, q̃ leuibus fundamentis pleraq; sua illi superstruxerint, ac de rerum veritate decreuerint.

Vnaq̃libet res, in alio crescẽs ac enascẽs, diuersa est ab eo, in quo crescit. Vira in fœmina aliter non est, quam piscis in aqua, in qua viuit, in qua
Piscis diuersus ab aqua.
augescit, sine qua viuere non potest. Iam autem piscis, aquæ quidem est, hoc est, aquæ naturam habet: & tamen ob id aqua minime est. Est ergo ab aqua diuersus. Sicut ergo aqua & piscis a se inuicem discrepant, & tamen vna iunguntur: sic vir quoq; in fœmina. Fœmina maris rationem habet. In ea homo ceu piscis versatur, in natiuitate tamen separatus. Quod ideo fit, vt homo seipsum noscat, cui nam similis sit, nimirum q̃ sit animal mundi.
Homo propter mentem foras datur.
Quia vero mentem homo habet, ideo foras datur & nascitur, quod in pisce non est. Iam ergo si pisci aliud tribuitur, q̃ aquæ, & aquæ quoq; aliud quam pisci: propterea æquum est, medicũ similitudinẽ istam attendere, scireq;, virum esse semen, fœminam autem agrum. Et licet ipsa quoq; fœmina semen sit, licet ex viro: vir tamẽ ipsa minime manet,
Fœmina ager: vir semen.
sed in fœminam abit. Et tum temporis ipsum semen euasit aut superauit, nec secundum illud deinceps iudicanda est. Sicut enim vir illa erat in Adamo: sic a plastæ manibus tractata, vir ac costa Adami non remansit. Ideoq; de his ita statuendum est, conuenire vtiq;, vt fœminæ a medico in peculiarem monarchiam collocentur, ac in alia tum Theorica tũ Physica accuratiore scrutinio considerẽtur. Perperam enim ita scribunt: hoc
Medic. reprehensio.
capitulum tractat de *Icteritia* viris ac fœminis communi. Probatio ea etiam nauci & nihili est, qua per alios nimirum Galenum, Auicennã, Rasin &c. nostra tuemur & velamus. Nulla probatio est vel penes ipsos, vel vos,

vel

vel nosmet. Ea consistit in Philosophia, in fundamento lucis naturæ. Per hanc stabiliri omnia decet, non per nugatores istos & logodædalos, qui basin rerum in vesano suo cerebro locatam gerunt. Vnde decipi necesse est, quicunque vocem eorum audiunt.

Quid dicemus de matrice, quod inuisibilis sit: cum nemo eius materiam primam videat? Quis enim id videt, ante se quod fuit? Omnes quidem ex matrice proferimur: nemo tamen eam vnquam vidit. Fuit enim ea, antequam homo esset. Et quanquam homo quidem ex ipsa prodeat, ac subinde nascatur: nemo tamen ipsam conspexit. Ipse mundus ex matrice conditus est, ac ipse homo, & sic consequenter perpetua serie, quicquid Creatura est, id vniuersum ex matrice prodijt. Ob id operę pretium est, vt, quid matrix sit, describatur. Matrix autem est, ex qua homo nascitur ac prodit. Hic iam necesse est, inuisibile esse, quicquid in quatuor elementis conditum est. Velut enim mundus matrix est, rerum nascétium omnium: ita matrix quoque in corpore eadem anatomia æstimanda est. Ante cœlum ac terram condita, Spiritus Domini ferebatur super aquas, & ab illis veluti sustinebatur. Hæc aqua matrix erat. In aqua enim creati sunt cœli & terra, nec in matrice vlla alia. In hac ferebatur Spiritus Domini, hoc est, Spiritus Dei, qui in homine est, quo ceteræ creaturæ vniuersæ destituuntur. Propter spiritum hunc, ne solus is esset, ipse postea homo conditus est, & in homine ipsemet Spiritus Dei. Ideoque Spiritus Dei in hominem ingreditur, ac a Deo est, adq́ue Deum redit. Cum ergo mundus, mundus nondum esset, verum aqua; & Spiritus Domini super aquas ferretur, aqua facta mundus est. Et sic hæc matrix est mundi, & creaturarum eius omnium. Cum vero tunc matrix quoque esset hominis: in ea Deus hominem formauit, Spiritui nempe suo domicilium in carne. Eius hominis matrix, erat mundus vniuersus. Ipsius semen Limbus erat, semen nimirum, in quo mundus vniuersus inesset. Et hi primi hominis natales sunt. Porro autem a matrice ista homo separatus, & ex eo in illo ipso propria matrix condita est. Ea est matrix fœminæ: quæ deinceps nihil aliud est, quam totus mundus. Et in ipsa Spiritus Domini fertur, qui se insinuat & imprimit in illius fructum. Quo modo is super aquas ferebatur: Sic a nobis hominibus is fertur super terram & aquam. Quem Spiritum nemo vnquam aut vidit aut videt. Spiritus autem ipse est, qui in matrice hominis, hoc est, fœminę versatur. Ideoque in scortationem impendi ea non debet. In ipsa enim Spiritus Dei est, qui a Deo egreditur, & ad eundem redit.

Matrix quid?

Aqua matrix mundi.

Limbus semen mundi.

Scortatio cur cauenda.

Iam autem in fœmina limbus quidem non exsistit: exsistit tamen Spiritus. Quid limbus aliud, quam semen est? Is quemadmodum à Deo

creatus, ac ab eodem postea inde homo formatus est: sic illi deinde Deus virum substituit, vt limbus iam ipsemet esset, & hominem sibi fingeret secundum similitudinem a Deo primitus conditam. Cumque homini non conueniret, vt ex terra, aut limbo hominem crearet, eique vitam inspiraret: Deus matricem aliam, quam in se contineret, & alium limbum, quem animaret, ipsi subdidit. Sic ergo homo in natura mundi manet. Et sicut Deus cœlum conclusit, cum in cœlo esset, & in cœlo hominem fabricaret: sic scire conuenit, nos hominem gignere non posse, nisi in matrice versemur pro data nostra potentia. Nec enim Deus se totum a suo solio extulit: sed saltem manum. Ita & homo ex solio suo totus non effertur, sed partes saltem porrigit ad hoc opus definitas & constitutas. Sic ergo matrices tres sunt. Prima Aqua, super quibus ferebatur Spiritus Domini. Et hæc ista matrix erat, in qua cœlum ac terra condita sunt. Postea fiebat cœlum ac terra, & matrix Adæ, manu opificis Dei conditi. Tandem ex Ada formabatur fœmina, Matrix omnium hominum, vsque ad consumationem mundi. Quid includebat matrix prima? Regnum Dei circumdabat Spiritum Dei. Mundus concludit æternum, ipsum ambiens. Fœminam claudit propria eius cutis. Quicquid enim intra eam est, matrix est. Ideoque corpus eius cum viris conferri non debet, etiamsi ex viro descenderit. Ideoque in similitudine ipsi conuenit. Hanc enim ideo accipit, vt ipsi similis sit, in rebus tamen plurimis alias separata ab ipso, nimirum, in substantia, conditione, naturaque ac proprietatibus. Patitur enim vir, vt vir; patitur fœmina, vt fœmina: ac vtrique patiuntur, vt duæ creaturæ, a Deo dilectæ. Ideoque idem etiam demonstrat duplici medicina, a se data: virili nimirum, viris debita: & fœminea, fœminis attributa. Ex his enim operari medicum oportet. Deus enim ipsum creauit, non homo. Ideoque opis ferendæ, non mendacij dicendi gratia datus est. Hac gratia qui pollet, ipsum iuuat medicus.

Homo nõ gignitur nisi in matrice.

Triũ mũdorũ tres matrices.

Ceterum cum limbus sit prima materia hominis: operæ pretium est cognitum habere medicum, quid limbus sit. Quicquid enim limbus est, id homo est. Qui limbum nouit, quid homo sit, cognouit. Talem decet nasci medicum. Iam vero limbus est cœlum ac terra, superior ac inferior sphæra, quatuor elementa, & quicquid in his continetur. Ideoque merito microcosmus vocatur: quia totus mundus est. Cum ergo ista omnia homo sit: necesse est cognoscat medicus superiorem ac inferiorẽ sphæram, cum suis elementis, substantijs, naturis ac proprietatibus omnibus. Hæc si iam didicit: morbos hominis facili negotio nouerit. Is enim, quem Deus creauit, plura scire debet eo, qui ab homine gignitur. Ideoque penes ipsum scientia ac ratio est: quæ a Deo procedit, non homine.

Limbus quid?

Et

Et hæc de ſemine dicta ſint. Quæ vero hanc materiam vlterius ſpectant, ſciendum vobis eſt, quod Deus ex matrice ipſemet ſine omni medio hominem crearit, & ex matrice ipſum produxerit, ac hominem fecerit. Is vero ordo ac modus deinceps ſeruandus non erat: ſed Deus homini limbum in naturam inſeuit aut congenuit, vt porro ipſemet limbus eſſet, hoc eſt, vt proprius ſibi filius eſſet. Quód ſi ergo is filium fors deſideret, Deus matricem illi addidit, hoc eſt, fœminam. Sic ergo porro ex duobus, non vno, homo gignitur: non ex ipſa matrice, ſed ex viro conditur. Quãquam in matrice fingatur. Quare deinceps quidem duo erunt, ſed tamen vnum: duæ carnes, ſed tamen vna, non duæ. Hoc ita intellige: Iſti vtrique gignunt hominem, non ſolus alter. Ideoque duo ſunt in vno: & vnum ſaltem eſt, quanquam duo. Sic homo conditur ex limbo, qui vir eſt: in matrice autem fingitur, formatur, erigitur, & natura ſua donatur, ſicut in magno mundo homo primus, ceu ſupra dictum eſt.

Limbus in homine

Ideoq; apprime neceſſe eſt, duos porro morbos cognoſci, ex cauſſa ſcil. generationis liberorũ, ſicut cõprehenſum eſt: vnũ, inſitũ aut aduẽtitium limbo: alterum inſitum aut aduentitium ex matrice. Et hæc differentia cauſſa mihi erat, cur generationem hanc vobis explicarem, vt erroribus obuijs contrairetur. Iam a. matrix quidem viſibilis facta eſt: proprietates vero eius ac operationes ſunt inuiſibiles. Qui enim fœminam videt, matricem viri conſpicit, h. e. mundum, in quo naſcitur. Quid vero id ſit, quod hominem fabricet: nemo perſpicit. Qui n. Deus olim hominem ſecundum ſimilitudinem ſuam fecit: is idem vel hodie præſtat. Is a. eſt Spiritus Domini, in illo loco, qui ſuper aquis fertur. A qua a. eſt receptaculum & condus ſeminis, ex quo homo gignitur: quod ſemen eſt limbus. Iam v. matrix in operationibus ſuis inuiſibilis exſiſtit. Quod inuiſibile eſt, nihil patitur. Ideoq; de rebus inuiſibilibus nullum nobis ſermonem ſumtum volumus. Quod vero viſibile eſt, id fœmina exſiſtit. Ea ex tribus ſubſtantijs conſtat, Sulphure, Sale, Mercurio, prout ceteræ res omnes. Quicquid enim palpabiliter vſurpari debet, id neceſſe eſt viſibile ſimul ac tangibile exſiſtere. Ideoque & illa in his tribus conſiſtit. Iam autem trium iſtorum prima materia inuiſibilis eſt: viſibilis vero vltima, quæ eſt totum corpus fœminæ. De hac vltima materia diſſerendum eſt, vt eius monarchia inueniatur. Huius enim reſpectu ex illis tribus omnes morbi emergunt: hoc eſt, quicquid materia vltima prædictæ materiæ primæ exſiſtit, id prima materia illius morborum eſt. Ideoque primo ſciendum eſt, tres ſubſtantias eſſe, quæ morbos eos gignant, prout in fœminam cadant, vel ſcienter, vel ignoranter, præterite vel præſenter, vel etiam in futuro. Ex quibus colligendum etiam eſt, fœminas

Duo in homine genera morborum.

Matrix qui inuiſibilis.

Sulphure, Sale, Mercurio, omnia viſibilia conſtant.

externis astris solas ad modum viri subiectas esse, quanquam in diuc. Physica. Panis, qui nobis datur, is cibus omnibus animantibus est. Illum si homo manducat, hominis caro ex ipso fit. Si piscis: piscis caro inde generatur. Iam, quantum duæ hæ carnes inter se distant, tantum distat etiam Theorica illiusmodi impressionum, infectionum &c. Quare illa differentia merito attendenda est. Nam cum medicinæ omnes ac herbæ istud discrimen habeant: id medicus etiam admittet, cuius scientia veritas est, non mendacium.

Medic. reprehensio.

Errauit ergo medicus, qui matricem in hypogastrio sitam, pro integra ac totali descripsit, & præterea fœminam cum suis operationibus seclusit, extraque illas eandem cum viro æquiparauit: & hoc glaucoma est, quod illius oculis obtenditur. Nimirum oblitus erat, in mundo foramen exsistere, per quod Deus manum suam immittat, ac in eo pro suo arbitrio operetur, & quicquid velit, faciat. Oblitus erat, Deum fœminam mundum constituisse, in quo homo conderetur: ibique virum Dei vices gerere, qui ob id contactum suum quoque liberum habeat, non aliter intelligendum, quam, vt Deus etiam e suo regno in mundum cœli & terræ manus suas iniecit, limbumque arripiens ex eo hominem condidit: sic quoque vir, qui cum fœmina rem habet. Quod si hoc fors obstare videbitur, Deum nimirum solum limbum accepisse, hoc est, ex vno saltem loco, non ex omnibus: scitote, neminẽ adhuc illud tum intellexisse aut sciuisse, præterquam quod homo mundus sit, & limbus sit mundus vniuersus. Eadem etiam in fœmina ratio est: vt tota fœmina matrix sit. Nam ex eius membris vniuersis ager hominis constitutus est. Et veluti terra opus habet, vt ab omnibus elementis, hoc est, omnibus totius mundi virtutib' sustineatur: sic homo quoque ex toto corpore fœminæ. Centrum autem id est, in quo fit operatio. Idem etiam aditus est a superficie omni exteriore. Et cuius naturæ matrix est, eiusdem exsistit etiam centrum, & totum corpus, cor scilicet, hepar, lien, & quicquid sanguis ac caro est. Iam vero quantum distat matrix a viro: tantum separantur etiam sanguis viri & fœminæ. Et licet vterque quidem rubeat; quid id ad Medicum? Rustici pro sanguine vtrumque habent: non itidem medicus, nisi rusticorum venis donatus sit. Saltem enim putat se medicum esse, cum tamen scientiam suam melius rustico non calleat. Cum istiusmodi nihil proficias. Persuaderi enim non possunt, vt credant, discrimen aliquod intercedere inter metalla, lapides, ligna &c. Simile discrimen in his quoque est. Licet enim homo sit vir ac fœmina: duæ tamen formæ ac figuræ, adeoque duæ naturæ exsistunt. Itaque fœmina monarchiam aliam agit, in morbis tam communibus quam singularibus.

Centrum fœminæ quid?

Medic. reprehensio.

Quem-

Quemadmodum ſe vires maris ſeu Oceani habent, quoties id æſtu ſuo ſtatis horis exundat: ſic ſe quoq; monarchia hæc habet. Iam quę cauſſa eſt æſtus marini? Hæc eſt, quod mare ſcilicet conſumit quicquid in id ingreditur. Huius n. id mors eſt. Sic omnes aquæ deuorantur & obtruncantur in mari, in eoq́ue immoriuntur, velut homines ſupra terrã.

Mare mors omnium vndarũ.

Quicquid vero abſumit & occidit, id ſuam operationem habet, per quam infringit id, ꝙ accipit. Operatio v. eius quotidie ſemel fit. Et quemadmodum homo, cibum, quem comedit, concoquit: eoq́ue accepto, operationem conſumtionis aggrediens ventriculus, inflatur & diſtenditur: ſic mare quoq; operationem ſuam exſequitur. In mari enim mors aquæ eſt; nec vlla aqua mare iterum egreditur, ſed vniuerſa in ipſo commoritur, ſicut omnia naſcentia in terra moriũtur. Veluti ergo mari ſui acceſſus ſunt & receſſus: ſic iſta in fœmina quoq; euenire credendum eſt, hac de cauſſa quia mater eſt filiorũ. Mare mater eſt aquarum.

Analogia æſtus maris & fœmina.

Quia vero fœmina mater eſt: ideo ſibi ipſamet huiuſmodi fluxus parit, quorum æſtuatio ſingulis menſibus accidit, per quam ductibus a natura datis ea ita expurgatur, vt nihil mortuum in ipſa maneat, ſed foras omnino exigatur & elidatur: quod tamen ſimiliter in mari non deprehenditur.

Menſtruũ quid?

Sic ergo menſtruum excrementum eſt rerum ad matricem mortificationis gratia confluentium: quę porro expelluntur & eijciuntur. Falſa illius medici eſt ſententia, qui ex ſuo cerebro finxit, *hoc excrementum menſtruum florem mulieris eſſe, velut arboris cuiuſdam.*

Menſtr. flos non eſt, ſed excrementũ

Probus certe medicus, qui ſtercus pro flore intuetur! Flos mulieris emergit, cum concepit. Ea enim ipſa hora is erumpit. Florem hunc deinde etiam fructus excipit, qui eſt fœtus.

Medic. reprehenſio.

An vero ignoratis medici, quamlibet arborem florentem, ex fructu, qui erupturus eſt, florere? Et arbor etiam illa, quæ in ſe fructum non habet, non floret. Fœmina autem pro opinione veſtra floret, & tamen in ſeſe fructum nullum continet: hoc eſt, florent pro veſtro arbitratu virgines; ſed vbi ipſarum fructus? Nullus eſt. Ideoque illud excrementum eſt.

Quanquam is error valde craſſus ſit, & Medicos tam Galenicos, quã Auicenniſtas cum ſuis aſſeclis nimiopere cõſpurcet, dicentes, *florere virginem ſine viro, ex quo flos egrediatur.* Quod ſi enim omnino florere dicenda eſt: tum fructus quoque neceſſario protruder. Ex quo ſequeretur, liberos naſci ſine viris. O bliteos Doctores! Quid enim ex veſtra inexplorata ſcientia boni hauritis? Vos ipſos conuellitis, ſicut iſtiuſmodi hominum mos eſt. An vero ignoratis, quod matrix nihil ſit aliud, quam *Microcoſma.* Si ergo parere debet, ad id emundata ſit oportet. Hæc vero emundatio eſt, vt omnes ſordes per conſtitutas vias extrudantur. Niſi enim depuratio illa integra ſit, & mortuum omne ſecedat: conceptionem non

admittit. Pura a. manet vſque ad euaneſcentiam lactis: q; lac non ex menſtruo gignitur, ſed ex mamillis in hunc vſum deſtinatis & conſecratis, emergit. Et quamdiu impregnatio & lactatio durat: tamdiu excrementum nullum exſiſtit. Tranquilla enim omnia ſunt, & huic tempori cedunt. Hoc tempore nihil quicquam etiam impurum, quo excernendum ſit, naſcitur. Talis enim natura eſt fœminæ: vt quamprimum concepit, tranſmutetur, omniaque illius ſeſe habeant, quemadmodum per æſtatem, qua nullæ niues, pruinæ aut hyemes gliſcunt, ſed iucunda, & amœna omnia rident. Huiuſmodi amœnitate, & æſtiuali iucunditate ipſa quoque matrix perfuſa eſt. Itaque excrementa omnia tranquilla quieſcunt, vſque dum hyems redeat, & eius pruinæ ac niues reſultent. Tunc enim excrementa quoque rurſus æſtuant. Hic autem opus eſt, vt intelligatur tempus pariendi, qualem id conditionem aut proportionem habeat. De hoc medico diſſerendum eſt. Illud enim ſi ignorauerit, nihili erit, quicquid attulerit. Cœca nimirum illa inductio eſt, quod menſtruum lac gignat, ac id fœtus alimentum fiat. Stulti, naturam prius percontamini, quam libros commentamini. Hæ res omnes & ſingulæ in Philoſophia dilucidius enarrantur, quo loco de generatione hominis traditur.

Menſtruũ non datur prægnantibus & lactantibus.

Lac non ex menſtruo.

Ex hiſce ergo cognoſcite Anatomiam matricis, quidnam vniuerſum corpus fœminæ ſit: quodque fœtus in vtero ex mamillis ſuum alimentum attrahat, extra vterum, proliciatque ex illis optimum & nobiliſſimum lac, haudquaquam excrementum id, quod *menſtruum* vocant. Cum enim illo nullum venenum terrius aut nocentius ſupra terram inueniatur, qui illud fœtui alimento eſſe poſſit? Quam inſcitus & impolitus is ſermo eſt, *hominem* nimirum *nutriri eo veneno*: cum iſto excremento nihil in corpore virulentius inſit, aut alijs propinari poſſit? Nam aliam ad bonum tranſmutationem non admittit. Hoc eſt, nullum venenum cibus fit: ſed venenum manet. Quis patrum eſt, qui filio ſuo lapides, aut ſerpentem pro pane porrigat? Nemo. Multo minus ipſe Deus: quod ſedulo expendite. Hoc tamen verum eſt, naturam ſecundum venenum ſuum quieſcere & ſupprimi, quemadmodum ſol ſteterat & figebatur tempore Ioſuæ. Sic etiam ſiſtitur omnis motus naturæ a tempore conceptionis, vſque dum infans deſinat ita viuere, & more ceterorum hominum paſcatur & enutriatur. Quin & hoc verum eſt, id, quod per partum eijcitur, inutile exſiſtere. Ex eo tu putas lac produci: cum commodius mola inde ſuccreſcere poſſit. Et hoc fidelitatis diuinæ indicium eſt, quod ſordes huiuſmodi fœtum non offendant, iſque ab illis tutus & ſecurus reddatur. Et tamen tu ab illis fœtum nutriri dicere non crube-

Menſtruo nullũ venenũ fœdius.

Qui & cur menſtruum ceſſet in geſtatione & lactatione.

erubeſcis. Nihil enim vſpiam ex ſordibus vnquam nutritur, ſed ex puris ſuccis, ſiue arbores ſint, ſiue herbæ radiceſque. Ex ſubtilibus liquoribus, vt rore, pluuijſque omnia nutriri volunt ac ſuſtentari. His tamen omnibus dignior fœtus eſt ſecundum alimentum. In infante plus ſitum eſt, quam in herba campi. Tum is etiam naturæ molliſſimæ, ac tenerrimæ exſiſtit. Ideoque is curæ matricis & pectoris demandatus eſt, vſque dum ſolidius ad cibos robur aſſequatur.

Nutritio a ſucco bono eſt. Fœtus ſucco optimo nutritur.

Iam iſte fluxus in arbore, quid aliud eſt, quam ſuum ipſius ſperma? Omnia enim ſe expurgant per ſpumam. Sic ipſa quoque natura per ſpumam emundatur, vt cibus fœtui purior & exquiſitior ſufficiatur. Tu tamen contrarium aſſeris, ſpumam nimirum hanc fieri cibum, & ex menſtruo produci lac, quod in matrice retineatur, dum fœtus in lucem edatur: quo demum tempore menſtruum in lac vertatur. Abunde ſatis ex huiuſmodi liquet, quo tu Philoſophiæ liquore tinctus ſis. Quod exundat (*diligenter attendite.*) ſpuma eſt excoctæ eius rei, quam fœtus in vtero materno comedit, & ex mamillis ſugit. Tu iam vide, quomodo excrementa exſpumentur. An non intelligitis. ſi potus exſpumari deberet, tunc eius nihil fore reliquum? Hi Stoici auſteri ſunt.

Medici reprehenſio.

Æquum ergo ac conueniens eſt, proponi tum morbos, tum ſanitatem in ſingulari monarchia, cum a virorum affectibus tanto interuallo diſtent, non quidem ratione pectoris, aut matricis, aut ipſius menſtrui, verum etiam reſpectu totius corporis, quod propter pectus ſeu mamillas, propter matricem, & propter menſtruum conditum eſt. Quare ſi corpus propter iſta conditum eſt: ſecundum illorum quoque naturam idem conditum erit, & non ſecundum naturam alienam, hoc eſt, maſculam. Et licet perſæpe quidem vna eademque medicina viris pariter ac fœminis commoda ſit, veluti in peſte ac febribus accidit: ſciendum tamen eſt, iſthæc omnia ex vi aut narcotica ac ſtupefactiua, aut diaphoretica omnino euenire, quæ tamen non ſecundum veram originem ac methodum commodorum remediorum adhibentur. Hinc etiam, quia non ex legitimo ordine deſumuntur, accidit, vt hodie proſint, cras minus, vt iuuent in peſte, in alio morbo non iuuent: de quibus plura ſuis locis. Quia autem recta & legitima methodo curandum eſt; æquum eſt, fœminas cum ſuis morbis, cum ſanitate ſua, a viris omnino ſeparari. Exemplum dabitur. Fœmina eſt inſtar arboris, ſuum fructum ferentis. Vir inſtar fructus eſt, quem fert arbor. Hoc ita intellige. Arbori multis opus eſt pro ſuſtentatione, dum proferat id, cuius gratia adeſt. Iam ſicut iniuriæ arborem laceſſere plurimæ poſſunt, pyrum autem paucæ: ſic quoque fœminam præ viro. Fœmi-

Fœmina eſt inſtar arboris: vir fructus.

næ respectu vir est, quod pyrum respectu suæ arboris. Id decidit quidem, sed arbor fixa persistit. Iam vero arborem cura habet fructuum etiam aliorum, & diuturnioris vitæ. Ideoque multa perferre patique cogitur propter fructus, vt illi probe & feliciter nascantur. Diligenter ergo, si boni esse velitis medici, quid hoc exemplum doceat, & qui intelligendum sit, expendite. Si enim feceritis secus: periti haud vnquam medici futuri sitis. Monarchiam hanc seorsim ruminate; & videbitis, quæ peculiariter arbori necessaria sunt, pyro necessaria minime esse: & quod pyro necessarium est, arbori non esse. Hoc documentum siquidem externum est: tamen eadem etiam viri ac fœminæ ratio putetur esse. Vnde colligetis etiam, discrimen masculi ac fœmellæ idem esse, quod ipsius pyri, & nuclei in illo inclusi. Qua conditione hæc duo a se inuicem distant: simili etiam distant puelli ac puellæ: quod ad Philosophiam hinc remitto.

Fœmina non ex limbo. An vero nunquam in vobismet ipsis expendistis, quod homo desuper, nimirum ex limbo sit: sed vir tantum non fœmina? Secunda creatura est fœmina, non prima, nec cum prima. Ideoque infra virum est. Si ergo secunda creatura est, non ex limbo: alia quoque corpore erit. Si enim eiusdem cum Ada corporis esset, ex limbo quoque condita foret. Ideo vero, quia aliam monarchiam agere debebat, post virum facta est ex viuente carne, quæ caro fuit. Ex qua tamen carne caro alia creata est, sicut ex limbo caro facta prodijt, quæ id non fuit, quod inde factum est. Sic ergo fœmina ex carne viri est. Caro vero illa fœmina non mansit: sed secessit a viro tantum, quantum vir a gleba, ex qua creatus est. Et hæc caussa est constituendæ nouæ Theoricæ de fœmina, eiusque ad peculiarem Physicam referendæ: adeoque confutandorum eorum, qui virum ac fœminam eadem similitudine censent ac æstimãt. Quanquam hi speciose se proferant, alias si excipias ea, quæ matricem, quæ locum & nutrimentum fœtui præstat, attinent.

Iam vero fœtus indigentiam considerate, ꝙ ad eam toto corpore opus sit: nec vnica in corpore sanguinis quidem guttula supersit, quæ matrici necessaria non veniat. Ideoq; sanguinem imerito illi separarunt. Sed rem nec ipsi intellexerunt: nec capere hodie volunt eorum pulli. *Medic. reprehensio.* Quam suauiter id vos fricat, quoties instatis, *hoc Galenus, hoc Auicennas dicit*. Hoc pacto nimirum vos satis velastis, & scopum attigistis. An vero putabitis, quia isti illa dixerunt, ideo vera esse? De auctore primum id conficite, quod verax & inculpabilis sit: & tunc demum ipsum au- *Auctores qui admittendi sint.* thenticum facite. Sed labor iste vobis magno constabit. Quia v. putridis illis auctoribus fides addicitur, eorumq; verba pro Euangelio habentur:

tu

tu vero nec ipse per te emunctior es: ideo merito cum illis mendacibus auctoribus colliquescis. Similis enim cum simili facile iungitur: & vtrosq; diabolus plerunq; congregat. Quia vero constat, conditionem aliam ac monarchiam in fœmina vigere: iam duas quoq; monarchias statui necesse est, hoc est, monarchiam aliam esse fœminæ, aliam viri. Vnde quoq; consequitur alia notitia cœli, & vtriusq; sphæræ inexsistentis Microcosmica consensio, quæ a dictis cœcutientibus medicis omissa est.

Quoniam nunc igitur ita separatur corpus hominis, vt aliud sit fœminæ: aliud viri: connexionis ratione ad ista quoq; proponendum discrimen est in morbis: vt nimirum ea, quæ hactenus dicta sunt, planius & promtius intelligantur. Exemplum autem istiusmodi attendite. Ponatur icteritia vna, quæ virum occupet: ponatur etiam vna, quæ fœminam affligat. Vtriusq; autem icteritiæ eadem signa sint & prognostica, ac similia cetera, ita vt in vnum genus, aut speciem vtraq; conferenda videatur, nec alia species viri, alia fœminæ statuatur, sed consideratis omnibus circumstantiis & indiciis vna species morbi, hoc est, res vna putetur: Ad hanc etiam deinde vna cura, vna medicina afferenda videbitur. Sed ea tamen cura non procedet. Caussam vobis proponam. Medicamina quidem alia sunt Hermaphroditica, vtriq; sexui conducentia: de quibus proprius liber contentus est, quod loco hoc excipio. Sed ad tenorem veri regiminis hoc ita intelligite. Fœmina icteritiam habet, vt vir, & præter eam aliud quid etiam: hoc est, corpus hoc, quod icteritia est, est profluuium. Quid est profluuium? Non est excrementum seu menstruum, sed est totum corpus, ex quo menstruum emanat. Id corpus retinet nomen, profluuii, quod morbus fit. Alias est liquor Microcosmi. Liquor hic Icteritiæ subiectus est, ita aduenient, vt vna caussa in viro ac fœmina sit, non tamen vnum corpus. Sic enim simili modo & pauum & lignum luteo colore tingis, qui vnus quidem color, id est, vnus morbus est, sed duo tamen sunt corpora illa. Et licet vnus quidem color, vnumq; signum se proferāt: medicinam tamen ad corpora dirigi oportet, non ad colorem. Sic & lignum, dolabra, ferrum malleo domatur. Veluti ergo respectus ad has res habendus est: sic scito, ipsum quoq; corpus, medici oculis similiter subiectum esse debere. Eo modo nisi procedat, morbum nunquā expellet. Etsi enim medicamentis instet colorem dementibus: corpus ipsum tamen præsto relinquitur. Liquor enim Microcosmi, si in profluuium suum vergit, albescit. Hoc quid aliud est, quam icteritia alba? Altera enim flaua est. Alba ex flaua non procedit, nisi sistatur. Sic effusiones multæ sunt, rubra, alba, flaua, nigra: quæ omnes vno capite comphendi debent:

Porro quoniam corpus inuadendum est: non colores, verum corpus

Icteritia fœmina alia quā viri.

Hermaphroditica medicamenta quæ.

Profluuiū quid?

Icteritiæ species.

& colores iunctim: ideo separatam & seiunctam medicinam esse oportet. Et licet quidem vtaris Hermaphroditicis simplicibus aut compositis: tamen, vt id suo loco fusius deducetur, eadem tu nõ ex arte habes aut impendis, verum ex vesania aut imperitia. Nec enim aliter nobis persuaderi potest, quam quod saltem ea commisceas & perfundas. Si succedit, attigisti rem. Hæc vera ars est, vt medicamentis muliebribus non addas virilia, nec virilibus muliebria: sed vtramq; monarchiam in sua Anatomia contineas, nec illas permisceas. Quod vero permiscetur, id ab vtraque parte tale est, vt perfectũ non reddatur. Vnaquęlibet enim Hermaphroditica medicina sola ac seorsim, non composita propinari debet. Nimirum res ita se habet. Plantago compescit dysenteriam virorum ac fœminarum. Est enim Hermaphroditica. Et tamen se separat, ac vtramq; in se Anatomiam habet, & ad vtramq; monarchiam seruit. Sic aliæ plures: quarum tamen numerus haud magnus est Si viro adhibetur, tunc arcanum mulieris intermoritur. Si adhibetur fœminę, alterum viri interit. Ex Hermaphroditicis medicinis enata sunt experimenta. Ideoque in simplicibus ceteris nullum experimentum consistit, sed saltem practica canonica. Ideo vero experimenta Hermaphroditica sufficere: a veritate longum abest. Quare enim iuuant experimenta? Ideo nimirum, quia morbus non canonice inuadit, sed contra canonem. Ob id illa prosunt. Quod vero canonice insultat: id canonice quoq; tractandum est: nec huc quicquam facit experimentum vllum. Similiter, & quod canonice non inuadit, canonica cura tolli minime potest, sed hic commodat solũ experimentum. Sed his multa disquiri decebat: quæ tamen differuntur ad locum idoneum. Ex his cognoscite, magnum errorem eum esse, quod scriptores omnes morbos canonice oriri autumant, ac ob id vbiq; curã canonicam proponunt. Hanc sequitur dein de canonica cura, super quam error eorum exstructus est. Porro, si cura canonica minus proficere videtur, eam sequitur Thesaurus pauperum, & alia euporista. Item, *hoc vtere*, inquit, *in multis probatum est*. Item, *Hoc efficax est: iste enim id testatur*. Sic ergo error eorum manifestus est, quod non intelligant discrimen inter curam canonicam & experimenta. Spectate vero cœcos medicos.

Hermaphroditica remedia quæ propinanda.

Plantaginis vis.

Experimenta vnde enata.

Medicorum reprehensio.

Ceterum de exemplo ab icteritia, aut morbis similibus desumto cognoscite, flauedinem non vnam, sed multas esse: ac ob id plures quoque icteritias exsistere. Et licet quidem bilis colorem illum exprimat: in ipsa tamen vnicus tantum color non est, sed flaui vniuersi in illa latitant, sic suo capitulo docetur. Iam vero fel aliud fel fœminarum est, aliud fel virorum. Sic alii quoque sunt colores. Ideoque si hi diuersi sunt: diuersa

etiam

etiam erunt medicamenta. Sic hæc iterum diuersa: diuisa quoq; medicina erit. Assa colorum promotrix est. Ressella eorum ademtrix est. Centaurea est experimentum. Principalia tamen, quæ in his rebus sunt, non Hermaphroditica, non colorum ademtricia, experimenta: ea ex fundamento tractari debent, vt corpus obediat ac obtemperet. Corpora enim in canonicis morbis mutantur, velut res quæ coloratur, cuius tinctura nunquam reuanescit, sed corpus & color in vno inseparabilia manent. Hoc modo constituta re, medicina non prædicto modo se habere debet: sed procedet ex sua monarchia: quæ corpus aggrediatur. In reductione corporis, reducitur quoque ipsa sanitas: sicque abscedit morbus. Duplex enim natura est in omnibus morbis: *Cum corpore, & Sine corpore.* Quia vero hactenus id discrimen obseruatum non est; argumento id nobis sit, in cura eos aberrasse. Quia enim aliud fel est in fœmina, quod tamẽ omnes fellis conditiones ac proprietates habet: ideo fel illud in canonicis morbis edomari non potest, nisi per propriam monarchiam, hoc est, per huiusmodi medicinam, quæ a virorum medicina in aliam Anatomiam ac Physicam ordinata & coniecta sit. Ideoque, quod centaurea mascula in viris præstat, id eodem gradu præstat etiam centaurea fœmina. Tanti enim apud Deum id momenti fuit, vt fœminis peculiarem suam monarchiam attribuerit. Et sicut eas a viris in aliud corpus ac naturam transposuit: sic illis peculiariter etiam suum mundum, & alimentum assignauit: medicumque ad id præstituit, vt ea scrutetur & cognoscat, non vero Auicennam aut Galenum. Prouidentia enim diuina ingeniis istis fictitiis præuenit, dicens, seipsum creasse Medicum. Hoc idem est, ac si dicatur. *Is Medicus id potest, quem creaui egomet. Alter qui seipsum ingerit, falsus est.* Iam vero ex luce naturæ discernite, vter adulterinus, aut genuinus ex nobis sit.

Assa, Ressella.

Natura morborũ duplex.

Dei prouidentia.

Sicut autem, ceu dictum est, propter duas monarchias res nascentes vniuersæ distinctæ sunt: distinctũ etiam est firmamentũ, terra, aquaq;, & aer in duas istas monarchias, vt vtraq; suam naturam tueatur: ita consequenter iam intelligite, cibum, quo homo vescitur, & cibum Medicinæ, rem vnam minime exsistere: hoc est non esse vnius conditionis aut naturæ. Ratio est: quia omnis cibus, qui editur, simplex est. Et licet quidẽ in duas monarchias distinctus sit: distinctio tamen illa saltem vires medicas concernit, non ipsum etiam cibum vel alimentum. Quanquam a mulieribus cibus ex sua monarchia sumtus in multis rebus salubrior sit, quam ex monarchia virorum: id tamen ex caussa morbi fit, nõ alimenti. Faber ac opifex in ventriculo habitat: is ex eo carnem humanam fingit. Is autem duabus naturis instructus est, cum coctio tamen saltẽ vnica fi-

Cibi alimentosi, & medicamentosi differunt.

Altera natura in eo eſt: vt, ſi in viro operetur, carnem virilem gignat. Si operetur in fœmina, fœmineam carnem generet. Hic cibus ſimplex, & humanus exſiſtit. Archeus autem eum præparat homini in ſua monarchia. Ideo alimenti miniſtrandi nulla cura medicum angit: ſed ſaltē promendæ medicinæ, vt ipſa in ſuam monarchiam deducatur. Quod enim alimentum concernit, id domat ac ſubigit Archeus in ventriculo, ac ex eo fingit formatq; quod opus eſt. Ac vt faber, ex ferro ſuo, quicquid viſum eſt, fabricat: ſic Archeus quoque. Medicinæ autem ſimilis ratio non eſt. Illa ex monarchia ſua promēda eſt, vt in ſua natura ſeruetur. Iſto n. in loco Arche⁹ eam in aliud mutare nō poteſt, q̃ quod eſt. Omne q; edimus, homo ipſemet eſt. Id ſi edit ac ingeſſit homo, facit ex eo, q; ipſemet eſt, hoc eſt, carnem & ſanguinem. Nam illa ſumus nos. Medicina vero non ſumus: ſed hæc hunc, illa alium morbum pellit, prout affecti ſumus. De ea ſpecie & genere nobis dandum & porrigendum eſt. Nec enim ventriculus ex eo id producit, quod nobis opus eſt: niſi id prius acceperit, quod prodeſſe debet. Sin minus: tum virtute ſua id a ſe rurſus exigit. Ac ob id corpus ac illius morbi duo ſunt, non vnum.

Archei in corpore vis.

Cibus eſt homo.

Ad hanc normam etiam regimen conſtitui debet, vt diuiſum ſit ſecundum ſuam monarchiam. Vnum enim regimen non ideo dari debet, vt ſanguinem ac carnem producat: ſed ob id potius, vt expellat illud, q; ſanguinem ac carnem corrupit aut contaminauit. Ideoq; medicina vna præſens eſt, & vnus cibus, h. e. regimen producit ſanguinem ac carnem, nō tamen ex alimento, ſed medicina. Hoc ita accipe: regimē ſcilicet eſſe *alimentum*, & eſſe *medicinam*. Corpus enim, quod morboſum eſt, non augeſcit, ſed minuitur. Ideoq; ſi velis, vt augmentetur, regimen oportet eſſe medicinam, quæ id agat ac procuret, vt corpus cibum pro alimento ſuſcipiat. Ac ob id monarchiam in ægro continuari oportet tum cibo, tum medicina, quantum quidem ad morbum ſpectat. Quod ſi corpus ſanum ſit: iſta opus non eſt. Hoc tamen verum eſt, nos res iſtas, quæ cum alimēto medicina ſunt, vt *Lactuca, Bleta, rapæ*, &c. non ſimpliciter in cenſum huius monarchiæ locare, ſed aliquatenus diſtinguere, dum conſtet, eas cum medicina aliqua concurrere, quæ vis in monarchia iſta ſeparari ita debet, vt fœminæ ſua bleta, ſua quoq; viro detur̄. Ex huius enim neglectu poſtea ſequitur, vt firmamentum ac aſtrales motus incidant, & in contrario corpore extra monarchiam diſſolutionem quandā moliantur. Vnde in mulieribus ipſarum tēpus interpellatur: in viris alia caro ſubnaſcitur. Quodque in hoc viro commodum & ſalutare eſt, in altero fœminæ damnoſum ac nocens euadit. Nam regimen ponere homini ſano, plus eſt, quam ponere ægro: ſani enim multiplex notitia eſt, quæ membris omnibus proſpicit:

Alimēta. medicamentoſa.

ſpicit:

ſpicit: cum contra regimen ægrorum minimũ exſiſtat, & arcana omnium potiſſima ſint. Iam qui in iſtiuſmodi, ſanitatis regimen præſcribit, is diuidat ipſam monarchiã, & conſi leret motum cœli, & ſubiecta perſonarum: & tunc præueniet cum eo, quod motus eſt in cibo. Cibus enim ſuum aſtrum velut cœlum habet: ideoq; illi etiam reſiſtit. Hoc qui non intelligit, in aperto errore verſatur. Nec enim præueniet illi, quod iam eſt: ſed quod futurum eſt. Iam vero ars omnis in hoc poſita eſt, vt, quod futurum eſt, id anteuertatur. Huius enim plenam cognitionem habere debet medicus. Si non habeat, ars ipſius carnificina & latrocinium eſt.

Medici in præſeruãdo officiũ.

Quoniam autem prima materia carnis ac ſanguinis hominum res vna eſt, hoc eſt, cibus ac potus: ſed vltima materia duo ſunt, quæ ex vnica prima materia producuntur, vt caro maſcula, caro fœminea, quæ tantum inter ſe diuerſæ ſunt, quantum caro & piſces: tamen nec prima materia, nec vltima cognoſcenda eſt. Deus etenim, qui coniunxit virum & fœminam, vnam ibi carnem condidit, id eſt, in vnam carnem eos iunxit, vt vnum quoque cibum ederent, vnum potum biberent, non duos. Ideoque primam etiam materiam vnam habent. Archeus tamen alius eſt. Is monarchiam ingreditur eius, quod edit: ſed ex vna tamen olla cibantur, qui coniuncti ſunt. Quod ſi iam hic aliqua Theorica opus ſit: eam ita intelligite, nimirum in his neceſſitatem eſſe, eius quod tranſmutatur. Scire autem conuenit, quomodo id ſit: & quid Archeus agat, ſi ex eo, quod vnum eſt, producit carnem maſculam & carnem menſtrualem, quæ magno diſcrimine diſtant. De his ita præſume. Quia ex cibo morbi naſcuntur ac inuadunt, id fundamentaliter cognoſci æquum eſt, in vltima, tamen materia, non in prima: niſi fortaſſis prima materia in ſuis viribus Hermaphroditica ſit, aut medicina aliqua diuiſæ monarchiæ, aut virum, aut fœminam concernentis. Tunc enim illa adimi & excludi debet: quomodo vna opera quoq; morbus adimitur. Si enim defectus in vltima, non prima materia hæret, tunc id non in prima, ſed vltima deprehenditur. Ideo morbos etiam in ea quærite, quod vltima materia hoc loco in ſeipſa fracta ſit, & ſibi morbos ſuſcitet. Hinc etiam merito Theorica eius ad præſcriptum iſtius Phyſicæ dirigenda eſt. Et ſic demum Phyſicam eius aſſequetur. Videmus autem ac cognoſcimus, ſubiectum noſtrum in vltima materia poſitum eſſe, non in prima. Vnde conſequitur, nobis illic noſcẽdum eſſe, quanto interuallo diſtent inuicem vltimæ materiæ fœminarũ ac virorum, vt æquo interuallo eaſdem etiam in Monarchia diſſeparemus & diſiungamus. Id enim niſi dicto modo fiat, certum eſt, eo loco chronicum, aut mortalem morbum gigni ac contineri.

Archeus alius in viro: alius in fœmina.

Vltima materia virorum & fœminarũ differunt.

Porro autem de matrice alia quoq; tradenda ſunt, quomodo ea ſecun-

dum naturam Microcoſmicam cognoſci debeat, nimirum vt parua, ac tertia, adeoq; vltima creatura, quæ tamen Microcoſmi naturam retineat. Scitote ergo cognitionis generalis hoc eſſe, vt vas illud, quod concipit, condit atque tuetur infantem, communi nomine Matrix vocitetur. Quanquam autem tota fœmina illa ſit: æquum tamen eſt, vt ſemen, cuius gratia fœmina condita eſt, hoc nomē principaliſſime ſeruet. Propter enim vas hoc mulier præſto eſt, nec ꝓpter vllius alterius membri aut partis neceſſitatem. Vt autem matricem probius intelligatis, *ſcitote, totam fœminam terram eſſe, & omnia elementa*. Hæc matrix iam arbor eſt, e terra naſcens. Fœtus fructus eſt ex arbore erumpens. Et quemadmodum arbor fundatur in terra, & ſic cum terra etiam in aere, ac in aqua, & in igne, quæ omnia ager præſtat: ſic in fœmina quoq; inſunt quatuor fructus, quatuor Elementa, ac ſuperior inferiorq; ſphæra: in quorum omnium medio arbor figitur, cuius gratia fœmina facta eſt. Sicut terra & eius fructus cum Elementis propter ipſam arborem ſunt, vt eam ſuſtentent: ſic propter matricem quoq; adſunt omnia membra mulieris, cum omnibus ſuis naturis ac proprietatibus. Cognitio ergo creaturæ iſtiuſmodi ita incoanda eſt, vt inde diſcamus ſubiectum noſtrum cognoſcere, quod ad ipſam medicinam ſpectat. Sed porro. Veluti arbor ex quatuor fructibus, & quatuor Elementis, ac ex inferiore ſuperioreq; ſphæra ſui corporis & incrementi alimentũ allicit, ſine quo vigere nō poteſt, quodq; varie commutat ac alterat, vſq; dũ arbor fiat, ac ſeruetur: ſic in fœmina quoq; matrix arboris inſtar ad ſe prolectat, ex omnibus vniuerſi corporis partibus, quicquid ad ſui conſeruationem opus eſt. Hocq; modo matrix a corpore fœminæ ſecundum omnem formam ſuſtinetur, ſicut arbor ab omnib. Elementis & fructibus. Vnde iam conſequitur, quia matrix ſuum alimentum arripit, opus quoque eſſe, vt ſuo ſtatuto tempore, ſingulis nimirum menſibus excrementa eiiciat ac deponat, *Velut ſuperius dictũ eſt*. Hæc ergo ſi iam ita cōſideres, quaſi matrix eſſet velut mare, & velut arbor: facili etiam negotio cognoſces, qui eius morbi, quæ vitia ſint.

Mulier propter ſolam matricem cō dita eſt.

In fœmina, mundi omnia inſunt.

Sic ſe ergo Microcoſma, ſeu minor mundus habet, in ſuo corpore cōtinens omnia mineralia mundi. Ad q; conſequi ſcitote, quod corpus medicinam ſuam ex mundo conquirat. Is n. ipſumet eſt. Vnde iterum conſpicuum eſt, *mineralia omnia homini vtilia eſſe, ſi quodlibet ad minerale ſuum in corpore Microcoſmi ſitum adiungatur*. Horum qui cognitione caret, Philoſophus minime eſt, vt nec Medicus. Primo enim ſi Medicus dicat, Marchaſitam ad hoc vel illud facere ac prodeſſe, neceſſe ſane eſt, vt prius ſciat, quid Marchaſita mundi, & quid Marchaſita Microcoſmi ſit. Iam a. hoc Philoſophicum eſt. Porro a. ſi medice loqui affectet, dicet: *Marcha-*

In Microcoſma omnia mineralia ſunt.

ſita

sita homini morbus est : ideoq; hominem iuuat aut sanat. Si corporis cutis exeditur,& erosione illa membrum vlcus contrahat : quid id aliud est, quam Minerale? Instar enim salis est, & iuxta salem vnius gradus, vnius generis. Iā Colcotar foramen id sanat. Quare? Ideo, qui Colcotar sal est, foramē exedens. Sic Mercurius quoq; sua vlcera sanat, vt & Arsenicalia alia. Hęc vero vera esse, vel ab externis sensibus discere potes, atq; differentiam illorum ope experientiæ cognoscere, nimirum hoc salis genus sanare, & illud generis ac naturæ alterius esse : huiusq; quæ sunt classis, vulnera minime solidare, sed potius Consolidam, Mumiam, Balsama, quæ salia non sint, vulnera sanare. Id quamobrem? vulnera non fiunt a sale. Ideoq; nec salia, nec vitriola, nec Mercurii, nec Arsenica iuuant. Quia vero foramina a sale fiunt; Balsama vero, Mumia ac Consolida salia non sunt, ideo ad foramina curanda eadem non faciunt. Hæc si taliter foris in cute eueniunt: sciendum est, interius quoq; corpus ista mineralia habere, ac secundum illa ipsa, non vero secundum humores cognoscendū esse. Sic ipsum corpus ex his tribus substantiis constat: sic omnia materialia. Ac ob id taliter quoq; consideranda est prima & vltima materia, quarum illa huic deinde concordare debet. Nam in concordantia omnia subsistunt. Hāc qui ignorat, iniuste, *medicinæ Doctor ac ductor* vocatur. Ægrorum siquigem nullum sanat, nisi illi ex seipsis conualescant, ad bonam fortunam & existimationem medici: præter hanc enim aliam ex se non merentur.

Colcotar quid, & cuius vsus.

Trium substantiarum cognitio vbiuis necessaria.

Ita erga matrix morbos suos e terra concipit. Ac velut arbor, quam terra corrumpit, suum virorem, naturamque suam ac virtutem, suos etiam fructus ac poma amittit: sic idem fœminæ quoque euenit. Cuius corpus, nisi bonum, sanum, ac symmetrum sit, tunc matrix ipsa quoque vniuersa corrupta, sterilis, insalubris, inepta, & generis omnis morbis imbuta euadit. Ergo, qua ratione terra & eius fructus cognoscendi sunt: sic pari examine ipsam quoque Microcosmam expendes. Et quod terra in arbore perdit: corrumpit etiam matricem. Et quod accidit arboribus, matrici quoq; accidit. Si ex rebus extraneis arborem aliquid occupat, eā corrumpit. Id naturaliter ēt in matrice euenit. Si color alius arbori pręter natiuum inditur: tunc fructus quoq; eius tingitur & decoloratur. Sic matrix quoq;. Vnde in ea multa emergūt, q̄ infantes expiare coguntur, vt aut distorti fiant ac monstrosi, aut colorib. varii ac maculosi, aut alio modo affecti. Quorū euentuū omniū caussa matrix est. Nam q, in tingenda ac coloranda arbore vir manib. p̄stat: id fœmina p̄stat imaginatione sua, sicut suo loco fusi⁹ dicet̃. Vnde iam colligere licet, matricē vel sanā, vel ægrā fieri, prout ab eo, in quo conditur, afficitur. Huius n. impetū sequitur. Illius ergo morbos iudicaturi, primū omnia corporis mineralia euoluem⁹:

Ἀσύμμετρον corpus sterile.

Fœtus affectus a matrice.

deinde quatuor Elementa, fructus, firmamentum, ac sphæram vtramq;. Hæc omnia si probe iudicamus; affectus matricis se facile prodent. Omnium enim primo dolor se profert: de quo illa testatur. Has ergo mineralium species qui non cognouit: is nec matricis vitia discernere poterit. Quod si enim Cachimia arboribus strumas, & talcum vermes ingenerare potest: idem in vtero quoq; suscitare possunt, vt nascantur strumæ, ganglia, & nodi: & ex hoc exemplo iudicium ē de morbis aliis facite. Quod si vos autem nulla commoditate ita loqui potestis, hunc scilicet morbum ex melancholia aut phlegmate, &c. generari: mineralibus omnino id acceptum feretis, ex quib. struma enascatur, seu fibrosa sit ac venosa seu carnosa. Adeoq; ex hac caussa morbos omnes inueniri opus est.

Sed de prærogatiua seu eruptione specierum in mineralibus ita statuendum & censendum est. Quæ species dominium adipiscitur, ea gubernat etiam arborem istius terræ, id est, quæ in ea figitur. Hoc posito, scitote iam iterum: si natura quæpiam in speciem influit: non eximitur iterum, antequam species consumatur, aut per mixtionem alienam superetur. Vnde post gignuntur fatui, amentes, strumosi, & alii monstrosi, vel secundum naturam, vel personam, vel membra, vel proportionem. Et hæc secundum morbos in aliis etiam rebus eueniunt. Iam vero conditione ista in matricem deposita, an non alia constituenda Theorica foret? Et quāquam verum sit, ipsum quoque parentem per minerales huiusmodi species, similes sibi liberos generare posse, in quantum nimirum ipsius species semine indita exsistit: scire tamen oportet, matricem casum duplicem sustinere. Vnus ex ipsamet ea est. Is arborē concernit. Bona arbor, bonū fructum fert. Is sanus est in corpore, in terra, atq; etiam fertilis seu fœcūdus. Tum & arbor bona est. Vnde bonus quoq; fructus prouenit. Alter in generatione liberorum consistit: h. e. probum semen probum fructum gignit. Sic ergo semen ac arbor hic duo sunt, in duas partes diuisa. Arbor terræ fructum suum etiam sine semine promit, perpetuo. Non itidem arbor fœminæ, nisi semen ad arborem apponatur per virum. Vnde patet, momenti plurimum in semine positum esse. Quod nisi ex se probum sit, arboris bonitate nunq̄ emendabitur. Ideoq;, quod arbori accidit: idem etiam semini. Vtraq; n. bona esse conuenit. Si quidem vtraq; bona sint: bonum tñ vnū tantum adest, nimirū fructus. Ideo alia quoq; accidentia concurrunt, quæ in plantatione seminis matricem afficiunt: qui morbi secundū proprietatē viri, non fœminæ iudicandi veniunt. Sic ergo iam matrix diuisa est: in morbos nimirum proprios, & conceptos a viro.

Vnde nascantur fatui, & alii monstrosi.

Matrix dupliciter afficitur.

Quale semen, talis fructus.

Et hæc demum vera & artificiosa Theorica est, ex ipsa naturæ luce euata, non ex cerebro fanatico. Morbi, qui fœminas ex viro attingunt,

Morbi in fœmina viriles, vt curentur.

reme-

remedia virilia expoſcunt. Ex quo conſtitutum eſt, vt remedia virilia nephritidis, mulierum quoque nephritidem tollerent. Qua ex cauſſa? Non quod vnica vtriuſq; morbi cauſſa eſſet, velut ipſi arbitrati ſunt: ſed quod illa a viro affecta ægrotaſſet. Ideoque virile etiam proderat. Quod vero ex ſeipſa habet, contra id huiuſmodi: nihil prodeſt: ſed ex ſua monarchia, & non alia, medicamenta depromi neceſſe eſt. Ideoque ex dicta cauſſa remedium aliquando proderat, aliquando minus. Et hæc non vnius, ſed vniuerſorum morborum veritas eſt. Hoc enim credere debetis, quod ſemen, icteritia perfuſum, in matricem coniectum, fœminæ icteritiam cōcitet. Ratio eſt, quia id attractum, ad ſuam anatomiam progreditur. Quare ſi iſtiuſmodi icteritia correpta mulier eſt, virilibus medicamentis omnino curari vult ac debet. Vſque adeo enim emittendi ſeminis auidū corpus eſt, vt ad opus illud omnes artus, omnia membra ſua moueat ac cogat. Vnde manifeſtum eſt, quod, ſi dicta membra ſecedant, vnūquodlibet ſui loci anatomiam, quoad ægritudines, ſecum abripiat, ac ſe iſto facto ipſummet contaminet, iſtiuſque morbi generationi principium ita conſtituat.

Semen ictericum ictericam facit fœminam.

Magnum id præſidium imperiti medici eſſe putant, quoties clamant, *medicinam hanc, illam, hoc, illoue loco, hunc, iſtum, morbum ſanaſſe, tam in fœminis, quam viris*. Sed hic inſcite eos loqui, ratio euincit. Quod ſi ſimilia etiam de puellis, virum nondum expertis, teſtantur: eo ſane ſuæ inſcitiæ opinionem apud nos grauius confirmant. Ignorant enim, *puellas ex ſemine heredes eſſe paternorum tum bonorum tum morborum*. Cumque mala iſta a patre acceperint: paternis quoque ob id remedijs ſaneſcunt. Hæc pura puta illorum inſcitia eſt ac imperitia, quod nec morborum origines cauſſaſque, nec eorum modos nouerunt. Dum autem ſuos ſubinde humores refundunt: exemplum Ioannis de Garlandia apprime æmulantur: qui, quod potuit optimum, præſtitit, & gloſſam ſuper Alexandrum fecit. Quæ etſi quidem nauci ſit & nihili, fecit tamen is, quod potuit.

Medic. reprehenſio.

Ioannes de Garlādia.

Iam vero etiam noſcendum eſt, quomodo duo iſta conueniant, nimirum quod a viro eſt, & corpus fœminæ. Igitur duo corpora ſunt, quæ mutuam permixtionem non patiuntur ſine alterutrius interitu. Corpora hæc duo ſunt, corpus morbi & corpus mulieris, quod paſſurum eſt in ſua anatomia. Iam vero corpus fœminæ integrum eſt, nec frangitur. Vbi enim corpus anatomiæ frangitur, ibi medicina nihil proficiet. Nam corpori fracto nullum auxilium ſupereſt? ſicut etiam lignum combuſtum, fractum, ac carbo redditum ac comminutum, nunquam redintegratur. Corpus autem morbi, hoc eſt, quod a viro adeſt, eſt corpus morbi: ſed nō corpus materiæ primæ, verum vltimæ tantum. Porro hæc duo corpora diſtincta ſunt. Quod a viro corpus eſt, inſtar ſpiritus eſt. Quod a fœmina

Corpus aliud morbi, aliud fœmina.

Spiritus & corpus qui consistant.

eſt, corporeum exſiſtit. Spiritus autem & corporeum ita conſiſtere inuicem poſſunt, ſicut aer in corpore, aqua, ligno, aut lapide. Quod ſi aer prauus ſit: tum & lignum ex ſe morboſum fit: non quod lignum, aut lapis ægreſcant, ſed quod illud morboſum ſit, in ligno aut lapide quod ineſt, & nec lignum tamen, nec lapis eſt. Id vero aer eſt. Sic ergo liquet, morboſum eſſe aerem, non illud corpus; & non lignum ægrum putandum eſſe, ſed ipſum aerem. Sic in hoc quoque: vbi vir in ſemine ſuo morbidus eſt: ſeminis morbus aer eſt. Sic ergo morbus in corpore mulieris pro ſua anatomia verſatur, veluti aer in corpore alieno: hoc tamen dato diſcrimine, q, hic colores addantur, qui aeri concurrentes non adduntur. Sed quaſi color exſiſtit: ſic hoc accipite. Aſſumuntur, ſi peregrini ſunt in iſto corpore, in quo repiuntur. Hoc n. accurate obſeruandum eſt: quia quatuor corpora in ſubſtantia vna conſiſtunt, in quib. morbi iacent non humoris, ſed corporis inſtar; & non quaſi in iſto corpore humor eſſet, ſed liquor.

Medic. reprehenſio.

Iam ergo Humoraliſta tu conſidera, quæ tua ars ſit. Quia enim nondum corpus vllum ex quatuor conſtans cognouiſti: ideo de ſede peſtis neceſſario dubius es, an ea in ſanguine, aut carne ſit. Neſcis enim ſanguinem corpus quadruplex eſſe. Neſcis etiam corpus quadruplex eſſe lapidem. Hoc ergo diſce, priuſquam tiaram rubeam capiti tuo imponas.

Probe a ſcientia inſtructus is eſt, qui compertum habet, quid apoſtemata, quid corpus faciat. Is enim cognouit, ſanguinem non facere ea, quæ ſanguinis naturæ non ſunt: nimirum tam corpora mirabilia. Is quoque induſtrius ac peritus eſt, qui nouit, qua ratione fœmina a viro concipiat, in corpore alio. Hoc vero quare? Taliter hoc accipite. Cœlum facit alium virum, alium hominem, aliam fœminam. Hoc poteſt firmamentum, hoc aſtrum, hoc curſus poteſt. Sic vir quoque ſimili ratione, vt dictum eſt, mulieris aſtrum, & firmamentum ac cœlum eſt. Et ſicut cœlum alium hominem facit: ſic vir quoque aliam fœminam, hoc eſt, aliam naturam, ac proprietatem in ijs rebus, quæ ad microcoſmi rationem ſpectant. Ex influentia ac impreſſione fœmina conſtellatur a viro, illiuſque ſidera ab ipſa recedunt, ac in horum locum ſidera viri recipiuntur. Hæc qui nouit, is veræ medicinæ viæ inſiſtit. Qui vero aſtra minime nouit: iſti horum nihil vel veriſimile quidem erit. Quis enim naturæ hoſtis eſt capitalior, quam qui ea prudentiorem ſeipſum iudicat: cum tamen illa nobis ſuprema ſchola ac diſciplina ſit? Talis labor habendus eſt ſcriptorum veterum, qui de morbis mulierũ tot vana comenta addiderũt. Nec n. vel verbo vnico vnquã meminerũt mutationis iſtius, q̃ in interiore mulieris corpore per ſidera viri inſtituitur, prout microcoſmicæ duæ iſtæ naturæ inter ſeſe mutuo afficiuntur. Inferior n. a ſuperiore impreſſionẽ ſuſcipit,

Medic. reprehenſio.

ideoq;

ideoq; ad modũ superioris etiam inclinatur. Hæc ex virtute Theoricæ &
Physicæ duobus modis describenda sunt. Quod si enim corpus ex sidere
viri infirmandum est: tunc is impressione sua inficit, quod ad ipsum in-
clinatur. Et sicut stellæ cœli, quoad morbos, inclinant ac cogunt: sic iste
quoque cursus inclinat, vt adipiscatur corpus aliud fœminæ, gignendo
istos morbos, qui ad aliam Physicam referuntur. In hisce vos medici cœ-
cutitis: cum non ipsam artem, sed sordidam pecuniam sectemini.

Cœlum hoc, quod ita a viro est, sedulo ac diligenter expendite. Ex
ipso enim morbi plurimi nascuntur, qui perperam ad origines & caussas
alias relati sunt. Sit pro exemplo suffocatio matricis. Ea vndenam est, ni-
si ex cœlo viri, corpus mulieris ita constellantis? Hæc huius morbi pri-
ma origo est. Qui si in actum deduci debet, tunc vir æger est in caduco,
hoc est, sidus ipsius est caducum. Et hoc etsi quidem non sit: tamen est
inclinatio. Sic enim & stellæ hominibus morbos eos infligunt, quib. ipsæ
tamen non laborãt. Constellatio hęc si coniunctio fit, aut impressio; tunc
emergit suffocatio, quæ caduco similis est. Iam vero hæc scholarũ omniũ
inscitia fuit. Quarũ alumni cum de caduco & suffocatione plurima com-
mentati sint, id tamen omiserunt turpiter, vt indicarent, quale nam cor-
pus ex quatuor caducus haberet, aut in quonã lateret. De his ꝗa siluerũt:
suspicio non fallax est, ipsos de essentia morbi multo ignorãtiores ac im-
ꝑitiores fuisse. Comẽtaria ergo illorũ merę opinationes ac p̃iudicia sunt.

Suffocatio matricis vnde.

Medic. reprehensio

Primum ꝙ medico incumbit, est, vt describat corpus, substantiam.
Hoc fundamentum id est, ex quo ꝓfectus in arte medica iudicari potest.
Idem huc quoq; facit. Vir, si quidem ita in suo cœlo constellatus sit, vt cõ-
iunctionem talem in se habeat: tum eam erumpere necesse est. Iam vero
duo is corpora habet, h.e. duo subiecta; corpus proprium & corpus fœ-
minæ. Si inclinatio in virum ipsum vergit: tum sidus eius, ac voluntas in-
firma est ac euanuit. Quod si v. nõ in virũ ipsumet vergat, sed in fœminã:
tunc in eã ꝑuadit caducus, non is ꝗdem, quẽ vir habet: sed matricis. Hic
n. aliud est corpus, non illud, ꝙ viro comparari possit. Nam duæ quoq; in-
clinationes adsunt: vna cœli externi, viri cœlum referentis: altera cœli
viri, quæ suffocatio est matricis. Ideoque hinc tres diuersi caduci elucent.
Viri virilis est: fœminæ fœmineus: vterq; tamen ex vno cœlo. Nã hic cõ-
ditio virilis est. Tertius, corporis est interioris, suumq; cœlũ a viro accipit.

Vir, vt in fœminam agat.

Scitote ergo ex hisce, res istas hereditario modo ꝓpagari, si nõ in pa-
tre, si nõ in matre, tñ in ipso fructu. Hoc iã vnũ est, ꝙ vir seipsum nõ infici-
at in rectis caducis cœli interioris, nisi in syncopen. Fœminã a. in matri-
cis suffocationẽ. Puellæ, q̃ nascitur, imprimitur suffocatio dupliciter: vir-
ginaliter, & muliebriter. Virginalis syncopi similis est, cum nonnullis in-

Puella dupliciter suffocatione afficitur.

cipientibus ſignis caduci inſultans. Suffocatio autem ſyncope plus eſt. Et de his morbis ſuo loco peculiaria capitula condita ſunt, comprimis ad intelligendum Mechanicum: quæ fuſius hic non enarrabimus.

Iam quod de ſuffocatione dictum eſt, hoc ſimiliter etiam de præcipitatione ex viro, hoc eſt, ex ipſius cœlo intelligendum eſt. Nam vniuerſi illi morbi, quos matrix ſuſcipit plures, quã ſub virilibus nominibus comprehenduntur, ex cœlo viri proueniunt. Et licet quidem in corpore muliebri oriantur ex terra, firmamento, aere ac aqua, veluti pluries ante dictum eſt: cœlum tamen maxima cauſſa eſt, viri. Sicut enim peſtis morbus eſt, præter naturam viri e cœlo genitus, & tamen in viro incipit, ac in eo vltima materia eſt: ſic hoc quoque in caſu. Iam autem præcipitatio ex aſtro eſt, vnde apoplexia emanat. Profluuium matricis ex aſtro eſt, vnde dyſenteria, lienteria, diarrhœa oriuntur, quæ ſe in matricem ſecundum illud Microcoſmi corpus dirigunt, ac finiunt: vnde videre poteſtis, eſſe operæ pretium, vt res omnes ſecundum primam originem, quomodo vnum ex altero & in alterum procedat, a medico conſiderentur. Poſtea ſequitur monarchia cum ſua interpretatione. Niſi enim morbos iſto modo in quatuor corporibus ſecundum ſpecies definias, primumq́ue rerum principium explices, & in anatomia perſeuerans creaturam ſepares in virum & fœminam, adeoque ipſam æque quoque medicinam: ars certe aliud nihil referet, quam cinnamomum exſoletum & exſuccum, in ore veluti pileus villoſus liqueſcens ac diffluens. Sic arrident artes ac ſcientiæ ijs, qui eas amant: hoc eſt, illis, quibus Deus eas impertiuit. Has etſi tu quidem apprime calleas: tibi tamen ſoli eas non tenebis, aut in illis blandieris: verum ijs imperties, quorum gratia omnis medicina creata eſt.

Omnia ſecundum originem ſuam exploranda.

Cum ergo medicus is ſolus ſit, qui Deum omnium maxime extollere ac celebrare poſſit: æquum eſt, vt omnium quoque peritiſſimus & ſapientiſſimus ſit. Nam, quis vſquam eſt, qui hominem, quid & qualis ſit, & quam ſublimis a Deo factus ſit, accuratius cognoſcere poſſit ipſo medico? Is vnus graphice opera Dei præ ceteris illuſtrare poteſt, quam nimirum nobilis mundus ſit, & hoc illuſtrior ipſe homo: & quo pacto vnum ex altero verſatili ſerie ſubinde procedat & fiat. Et iſtorum qui imperitus eſt, is de medicina nihil quicquam glorietur. Nimis enim operoſe ac miraculoſe homo fabrefactus videtur, ſi, quid is ſecũdum ſuam ſubſtantiam ac naturam ſit, altius ſpeculando euoluatur. Et maximum quidem hoc eſt, quod aſſidue meditari debebant: Nimirum nihil quicquã vel in cœlo vel in terra exſiſtere, quod ipſum non in homine quoque vigeat. Hæ enim virtutes ſunt cœleſtes, quæ mouebuntur. Deus enim, qui in cœlo eſt, in homine eſt. Quod enim & vbi cœlum eſt, niſi *Homo?* Quo

Medicus ſolus contemplator hominis accuratiſſimus.

Quicquid in mũdo, idem etiã in homine

ſi

ſi frui debemus: ipſum ineſſe nobis conſentaneum eſt. Ideoque velut ex ore ad os præſentit, quid velimus. Nam & cordibus noſtris propinquior eſt, quam aut lingua, aut cogitationes noſtræ. Is ſuum ſibi cœlum ſpatioſum ac venuſtum, nobile ac optimum condidit. Nam is vere in cœlo, id eſt, in homine habitat. Nam ipſemet id quoque teſtatur ſe in nobis habitare, noſque ipſius templum exſiſtere. In nobis ergo ſi eſt; ipſum adorem⁹ ibi, vbi verſatur, nimirũ in cœlis, h. e. in homine. Sedulo itaq; trutinet & expendat medicus, q̃d manib. ſuis tractet. Sibi n. curandũ ſumit ſubiectũ nobiliſſ. & maximũ: nobiliſſimũ inquam, & in quo nimis q̃ multũ ſitũ eſt.

Homo ipſum cœlum, Dei ſedes.

Quod ſi ergo nec mundum, nec elementa, nec firmamentum is nouit: quid quæſo de homine nouerit, qui id omne eſt, quod cœlum ac terra complet? qui id cœlum & illa terra, & iſte aer, & hæc aqua ipſemet exſiſtit? Hæc qui condidit, is vtramque quoque monarchiam condidit, & medicinas creauit in ſuis monarchijs, velut ipſum etiam medicũ. Talem v. ipſum condidit, vt ex creaturis diſceret: non ſpeculationi aut imaginationi ſuæ fideret, ſed ex ſingulis naturalibus ſcientiam ſibi compararet. Hæc n. eius præceptores ſunt. Ex ipſo enim homine iſtarum rerũ nec fundamentum, nec ſcientia vlla educitur. Hoc tamen verum eſt, Deum ſibi medicum conſtituere, quandocunq; velit. Ea n. potentia eſt eius, qui omnia creauit. Sinit itaq; illum naſci, quando non homini, ſed ipſi Deo tempeſtiuum viſum eſt. Hoc enim ſibi ad arbitrium reſeruauit.

Medico vnde diſcendum.

Quemadmodum ergo videmus, terram arbores ſuas ex cœlo malas ac bonas facere (nam pauci anni ſunt, quibus terra ſola dominium habet, ac fructus ſuos ſecundum naturam producit, etſi valde bona ſit: vſq; adeo fortis ac valida influentia eſt in rebus naſcentib.) Sic de corpore fœminæ quoque ſtatuendum eſt, eam ſine inclinatione non eſſe. Iam vero cognitio iſta non leuis eſt, quod nimirum bona terra bonos fructus parit, modo non ab externis, hoc eſt, cœlo externo quid impedimenti inuehatur. Hoc ita intellige. Terræ ipſi ſecundum ſe proſpicere non poſſumus, ſed ferendum eſt, eam accommodari ſtatui & conditioni cœli: niſi forſan quis ꝓdiret, qui Philoſophiam medicam rerum naturalium calleret. Sic ex parte fœminæ id ſe quoq; ſimiliter habet, imo magis. Cuſtodiri n. ea ita poteſt, vt a cœlo inferiore, h. e. a viro non inficiatur. Infectione nõ introducta, bonos fructus gignere ex eo poteſt, q̃a terra ferax & bona eſt. Multum a. refert, nos id recte intelligere, quomodo bona arbor bonos fructus pariat. Senſus a. genuinus is eſt. Arbor, quę bonę naturæ eſt, bonos fructus parturit. Ea a. probæ naturæ arbor, mala omni natura fortior eſt, ac in bonitate ita defixa, vt a mala natura nulla violari poſſit. Exemplũ ergo hoc omni ex parte quadrat iſti allegoriæ Chriſti, dicentis: *Bona arbor bonos fru-*

Bona arbor bonos fructus fert, qui intelligendum.

ctus fert. Hoc enim bono ſenſu, a natura depromto, dictum eſt. Ex bona iſta progenie, a natura procedente, Chriſtus ſuos ſibi diſcipulos elegit. Ex illa vero, vnde malum prodit, duodecimum diſcipulum ſumſit Iudam. Apoſtolus enim probæ naturæ Chriſtum minime prodidit. Sed is, qui ex mala natura ſecretus erat. Quoniam autem Chriſtus naturam bonam & malam tam diligenter nobis inculcat: ideoq; ex natura ipſa id nobis euoluendum eſt. Bona oblata nobis natura, efficacia p̄ſto medicamenta ſunt. Mala natura obiecta, idem nobis accidit, q̄ Chriſto cum Iuda. Atq; modus hic ſeu allegoria negligi minime debet. Ex ea ſola n. proueniũt morbi curabiles & incurabiles, nec ex fundamento alio quocunque.

Iudas a mala progenie.

Quia autem Chriſtus ipſe præuidit, in natura tantum ſitum eſſe, vt ſeligenda, bona ac mala natura etiam de ſalute æterna intelligenda ſit: tum certe & medico dignum erit, noſſe, quæ bona aut mala natura ſit. Qua cauſſa id etiam hic propono ego, tali diſcurſu. Mulier, probæ ſecundum ſanitatem naturæ, ab inferiore cœlo, hoc eſt, viro, præſeruari ſimul, ac non præſeruari poteſt. Videtis enim bonas alioquin in fide naturas, ad bonum & malum per præconem verbi inclinari & perſuaderi poſſe. Os enim præconis cœlum quoddam eſt & inclinatio. Sicut ergo is cœlum eſt: ſic cœlum quoque fœminæ vir eſt: non per os autem, ſed per id, quo duo caro vna ſunt. Concionatores prauæ naturæ, in illa perſeuerant, ac per illam populum ſeducunt. Probi vero hunc in officio continent. Fœminæ ergo bona ſua natura retinenda eſt cum viro & ipſo ſimilis bonitatis exſiſtente. Sic enim bonum cum bono iunctum, mali nihil gignere poteſt. Senſu modoque plane naturali Chriſtus ergo de coniugio locutus eſt, cum dixit: *Quos Deus iunxit, hos homo non ſeparet.* Id enim indicaturus erat: *Vos diuortio coniuges ſeparatis, & pro arbitrio veſtro ſtatuitis.* Quare autẽ? Quia nimirum veſtra copulatio eſt. Vos autem prauæ naturæ eſtis. Ideo praue etiam de coniugio decernitis. Coniugium autem, quod a Deo eſt, eſt iunctio eorum, per quos liberi, electi nimirum Dei, naſcuntur. Hoc vos ſeparabitis minime. Hoc idem dictu eſt, quaſi explicuiſſet: *Coniugium, ſeu patrem & matrem, Petri, Ioannis, Iudæ, Bartholomæi, Simonis, Philippi &c. Deus iunxit, & hi vinculo vno ligati manſerunt. Ex his natus eſt Petrus, Iudas, Ioannes, Philippus &c. Bona enim natura ipſorum patres ac matres & auos, omnes bonæ indolis coniunxit. Ideoque a ſe inuicem non ſeparabantur.* Quia ergo Chriſtus bonam naturam tam ſedulo inducit, & ex ea ſuos eligit: conuenit bonam naturam a medico quoque cognoſci, vt eam in ſua bona ſtatione conſeruet, nimirũ microcoſmum & macrocoſmum conuenientes. Nec vero eas conſeruet ſaltem ſecundum virtutes, ſed etiam ſecundũ res corporeas, de quibus hic loquimur. Hęc cognitio ardua eſt, & magni momenti.

Natura, qua bona qua mala ſit.

Os præconis, quoddam quaſi cœlum.

Tale fa eſt tale. Chriſti verborum ſenſus.

Christi discipuli quales electi.

menti. Quia enim hoc modo ſuos diſcipulos elegit Chriſtus: ideo talem etiam regem eſſe conuenit, populumq; magiſtratus ſuos hæc norma creare decet. Mala enim natura, bonitatem ſimulans, Iudas eſt: qui & ipſe erga pauperes ꝓbum ſe præſtiterat: ſed non niſi ſuum lucrum quærebat. Non ergo ex ſpecie externa ſermonis, verum ex intima naturæ probitate electiones fieri oportet. Plus enim boni habet in ore natura mala, quam bona. Bonaq; conſiſtit in operibus, & actionibus: mala contra nihil præſtat, promittit multa. De ore iudicandum nil eſt: ſed eſt de corde. Quod quidem os nunquam ingreditur, niſi per opera. Hæc omnia ita intelligite, quaſi conueniens ſit, vt medicus naturam bonam in bonitate eius cognoſcat. Quia n. in corde illa ſita eſt: naturam eius indicium facere æquũ eſt. Sic n. & Chriſtus de coniugio loquitur: *Quos Deus iungit, hominum nullus ſeparat*: h. e. ſi bona natura coniugium eſt, vos iunctionem illam non ſeparabitis, ſed ipſa incõcuſſa manebit, quã vos ẽt haud vnquam ſeducetis.

Iam velut ex coniunctione natura coniugij, proba ne ſit an mala, dignoſcitur: ſic ſcitote, idem ipſum quoque in ipſa natura rerum inquirendum eſſe. Nam quicquid in ea bonum eſt, ex eo boni nihil gignitur. Sicut enim res vniuerſæ a ſe inuicem diſtinctæ ſunt, velut Sol, Luna, Nox, Dies, Diaboli, Angeli: ſic hæc duplex natura inter homines quoq; deprehenditur. Quę natura tenebrarũ eſt, ea, quocunq; ſe vultu ac modo exhibeat, ſemper tenebroſa & mala eſt. Ex ea nihil boni ſtatuitur, vt nec ex diabolo.

Ex malo nihil boni manat.

Si ergo ita cum natura comparatum eſt; certe nihil quicquam ad bonum conferri poſſe videbitur. Quod ideo hic repeto, quia ſuperius conſtitueram, bonam arborem, id eſt, fœminam, bonam manere, ſi in principio bonæ naturæ fuit. Si talis eſt: ab inferno cœlo viri ſui deterior non fiet, hoc eſt, ex qualibet bona natura ſani boniq́ue fructus naſcentur.

Eadem & cordis ratio eſt: quod hic ad medicum non ſpectat. Verum enimuero & hoc diſcrimen in medicina tenendum eſt: quod nimirum ſæpe terra quædam bonos fructus fert, id eſt, bonum in eam ſemen conijcitur, quod tamen degenerat. Quare res quæque ad ſuam naturam referenda eſt: vt nimirum terra & ſemen conueniant. Hoc eſt enim illud coniugium, quod homo non ſeparat, hoc eſt, quod iunxit Deus. Super ſaxum enim ſemen iactatum, perit, hoc eſt, tabeſcit, ex ſe alias non malũ. Bona natura aſſiduo conſeruatur, ne in odium Dei agatur: etſi quidem cum iſtiuſmodi corde deficiat, ſicut bonæ naturæ proprieras ea eſt. Sic in medicina quoque: ſi quiſpiam illorum morbo occupatur, tunc is ex eo vi medicinæ reſurgit: mala vero natura decumbit. Vnde ægri curabiles & incurabiles reperiuntur. Qui certe, ſi inter ſe conferantur, Petri & Iudæ ſimiles fient. Hic, qui non ſurrexit, ſed ſe ſuſpendit, talis manſit.

Morbi, quã do incurabiles.

Multa quidem hactenus dicta sunt de incurabilibus morbis : sed fundamentum nondũ tactum est, nimirum propter naturã. Bona natura ipsa quoq; moritur, nisi resurrectionem, h.e. auxilium medicinę accipiat. Hic inscitia medicorum concurrit, qui ex inopia artis hoc incurabile pronuntiarunt, quod curabile omnino fuit. Sic primo hic considerandum est, cœlum inferioris sphæræ. Deinde superior & inferior sphæræ iunctim, veluti cœlum vnum. Porro natura ac conditio. Deinceps corpus. Tandem matrix per seipsam. In his Theorica tota continetur. Similis natura in medicina quoq; q̃renda est. Ex fundamento n. procedit ars compositionis, ex anatomia emergentis: non quidem ex gradibus, complexionibus & experimentis : sed ex anatomijs, quæ cuiuslibet medici & principium, & finis esse debent. Sine his enim componista non erit. Ars suæ ipsius index est per istiusmodi, nec se abscondit quicquam. Virum n. ac fœminam iungi oportere, ex sola anatomia nouit. Æque & medicum

Plures morbi, plures medicinæ.

nosse decet, medicinam & morbos pro naturis suis iungi oportere. Hoc n. si nouit medicus, medicinam sanare morbum : scire ipsi hoc etiã conuenit, cum morbi plures vnico sint, medicinas quoq; plures exsistere, quę & diuidantur inuicem, & in vnum congerantur. Et hoc per anatomiam

Medicina quæ summa.

fieri oportet. Quanquam & hoc verum sit, Medicinam dari vnicam, cui omnes anatomię insint, morborũ omniũ simul & omnium medicinarũ: q̃ medicina rerũ omniũ sum̃um est. Eo etiã suis annis cœlũ recidet, vt vn⁹

Med. & pharmacopœorũ reprehensio.

saltem gliscat morbus, vna tantum medicina superet. Et hoc solus astronomus ac Medicus intelligit. Quia vero sophistica, quæ hactenus inualuit, nondum eliminatur : ideo arcana ista nemo scrutatur. Nam pharmacopœorũ fex verã medicinæ præparationem polluit ac contaminat.

Centrum matricis & ipsa matrix vt se mutuo afficiant. Solis radii & spiritus morbi comparatio.

Sed vt ad principium redeam, & conclusionem incoem, porro hinc discite, quo pacto vniantur inuicem *Centrum matricis*, & matrix integra seu tota : & attendite, qua ratione vnum alterum inficiat. Nimirum ita. Qua ratione Sol subtilitate sua vitrum penetrat, ac quod intus in vitro concludirur, calefacit : ac velut ignis per fornacem in hypocaustum insinuatur, rebus interiectis nihil læsis : sic spiritus morborum centrum matricis peruadunt, non poros ipsos, aut meatus. Ideoque credite, parum fidei tribuendum esse vanitati isti, qua in magnis & acutis morbis transitus per poros statuitur. Nam omnes huius generis morbi tantum spiritus sunt, a corpore non egredientes aliter, quam velut calor a Sole. Quem Sol vrit, hunc spiritus Solis vrit. Discrimen v. in hoc obseruate. Sicut Sol calefacit per vitrum, ignis per fornacem : non æque tamen calefaciunt per cutem hominis. Calor, qui in morbis illis emergit, calor corporis est, q ab extraneo q̃dẽ auctus, in suis liquoribus efferuescit. Vapores

enim

enim is eiicit, sicut ebullientiũ reȓ omniũ natura ac conditio est, ꝑ poros. Spiritus morbi, de quo hic sermo est, ex centro matricis ita intelligendus est, ꝙ is alia & diuersa a sole substantia sit. Et est substantia matricis: & sol illius substantia est: sicut tres istæ naturæ ac centra distinguuntur. Quod si ergo matrix morbum fouet: id primum est, quod morbus iste corpus fiat, quod ipsum decumbit. Postmodum vapor eius exundat, seu spiritus ab eo effunditur, qui non nisi odoris, ex moscho aut rosa exspirantis instar est. Is peruadit & penetrat, a nemine vel visibilis vel palpabilis. Tales sunt omnes morbi ex matrice in corpus egredientes. Qui vero deforis ex corpore in matricem inferuntur, hi cum suis corporibus corporaliter exsistunt: sicut suo loco deducitur. Iam ad hæc scitote, spiritus ex matrice in corpus peruadentes, coloratos esse, hoc est, vim colorum continere. Caussa est: quia sicut spiritus de vitriolo tingit, & tamen spiritus est; Sic spiritus quoq; tingunt aut colorant morbos, corpusq; in locis omnibus corripiunt, non secus, ac ipsi corpus essent.

Spiritus matricis colorati.

Quanquam autem multi in matricem morbi incidant: tamen hoc sæpe accidit, vt pars vna ab altera separetur: vt cum centrum matricis ægrotat, si multoties a matrice curatum est: & sic vicissim matrix a centro: ita vt vnum alterius subinde curatio sit. Sicut enim vnum alterum lædit ac offendit: ita peræqua vi vnum alterum sanare potest. Vbi etiam morbi exoriuntur: ibidem recuperandæ quoq; sanitatis radix posita est. Ex eadem siquidem radice, vnde morbus emergit, sanitatem quoq; enasci opus est. Et sic vicissim. Iam si fieri potest, vt morbus a seipso gignatur; fiet etiam, vt sanitas ex se ipsa emergat. Si per accidens infirmari possumus: per accidens etiam possumus confirmari. In quo ægrotamus: in eodem quoque sanescimus. Itaque si astrum nos affligit: idem nos quoque valetudini reddet. Si plethora nos deiicit: eadem nos quoque reficiet. In sua enim meta permanet quoduis auxilium, nec quærendum in aliena. Sic ergo in Microcosmi corpore idem non minus verum erit, nimirum, sanitatem exteriorem, interiorem ægritudinem euincere: hoc est, corporis sanitatem emendare morbum centralem, & morbum centralem superare morbum corporalem matricis. Nam, si cœlum corpus hoc nostrum sanum, quod e terra assumsimus, forinsecus infirmare valet: tum quoque vicissim sanare & conseruare potest corpus id, quod imbecillitas affligit, aut afflictura est. Similis omnino & hic ratio est. Quare recte Hippocrates, si isto sensu dixit, tradidit, *Virtutem esse eam, quæ morbos pellat.* Hoc idem est, ac si dixisset, *semper virtutem vnam aliam pellere.* Sic virtus est vis cœlestis, non ex medicina: sed est medicina inuisibilis: velut, si quis suo ipsius duct[illegible] sine med[illegible]amentis conualescat, is per virtutem con-

Morbi & sanitatis vna radix.

Hippocrates laudatur.

ualuiſſe dicitur. Virtus hæc eſt cœleſtis Aſtronomia: ideo ægros ſanat. Hoc autem modo qui non ſaneſcunt, hi medicamentis vtentes per arcana ſanantur. *Arcanum quid?* Arcanum virtus non eſt, ſed vis ac potentia, virtute potentior. Quanquam error iſte antiquus ſit Medicorum, quod vires potentiales, virtutes nominarint. Vnde factum eſt, vt nec Hippocratem, nec ipſius commentaria intellexerint.

Hiſce ergo traditis, in genere iam concluſam volo Monarchiam ad fœminas ſpectantem, mediciſq; comprimis conſiderabilem. Quanquã prædictis iſtis materiam hanc non omnino finitam velim. Porro etenim (*volente Deo*) ſingulos mulierum morbos, quos aut cum viris communes ſuſtinent, aut peculiares proprioſq; ſine conſuetudine virorum patiuntur, ſeorſim ac ſigillatim trademus: vno hoc fine, vt hæc Microcoſmi Monarchia probe recteq; & cognoſcatur, & intelligatur, cum definitione & explicatione adiuncta rerum ac cauſſarum omnium, prout neceſſitas poſcet: cumq; Maſcula & Anatomica, & Archimeica inſtitutione ac mundanæ intelligentiæ origine: extra quorum conſiderationem nemo aut Medicus ſit, aut eſſe poſſit. *Medic. reprehenſio.* Non diffiteor equidem, me in huius monarchiæ explicatione a ceteris Medicis longe deſciſcere. Sed id iure facio. Deprehenſi etenim iſti abunde ſatis ſunt, quod non ſolum inſcite & ſine fundamento omni curent, ſed quod etiam extra omnem naturæ lucem ſcribant: cum tamen non deceat, Medicum commentari quicq̃, quod ab ipſa naturæ luce non ſimiliter probetur & ſtabiliatur. Quod ſi enim medicinã a terra deſumere is debet: opus eſt, vt terra ipſa Medicus ſit, non homo. Tum is quoq; ex terra ſuam doctrinam hauriet, vt nimirũ eo, quod terra miniſtrat, ad res vtatur definitas & neceſſarias. Hoc ſi nec facit, nec nouit: ſcriptitatione omni ſua nihil molitur aliud, quam ſeductionem tam ſui, quam ægrorum. Quanquam autem iſti eouſq; dignitatis & maieſtatis euecti ſint, vt inter Academiarum quatuor columnas, ſuper quas neſcio quid ſtruunt, quaſi nemini quicquam contra iſtum ordinem mouere ac loqui liceat, non vltimi ſtatuantur: de his tamen ſcitote, eos ipſos, qui illas poſuerunt, libere quidem fateri, a ſe quod poſitę ita ſint: neſcire tamen ſe, an id factum recte ſit, nec ne. Prouinciam ſuam cuiuis tuendam relinqui. Vt tamen id facerent, dicunt, ſe perſuaſos ac compulſos eſſe propter nonnulla experimenta & rationes. In quibus, an fundamentum aliquod ſitum ſit, ſe curioſius non inquirere, reſponſionem mandare his, ad quos iſta ſpectent. Sed, o bone Deus, quam fragiles & vacillantes hæ columnæ ſunt! Quam fundamentum hoc eſt futile! Super quod tamen ipſi, neſcio quæ oracula ſtruunt, clamitantes ſubinde, *illos, qui pro quarto membro Academiis præfecti ſint, errare non poſſe.* Sed reuera in

isto

isto fœde erratũ est, dum vos ꝓ columnis positi estis. At pro adminiculo etiam Christum sibi ascifcunt, dicentem, *infirmos opus habere medico*. Hoc nomen quia illi sibi arrogant: de cetera perfectione nihil angũtur. Quod si vero hoc probe trutinassent, Deum nimirum *medicum creasse, ac medicinam e terra produxisse, vt ille per eam honoretur*: tunc in scholis suis circularem quæstionem mouissent, *an vos a Deo, an vero Diabolo creati essetis*: hoc est, an veritatem, vel mendacium profiteremini. Sic nimirum de creatore vestro omnibus indubitate constitisset. Nam quod Deus pro Medicis vocet perditos ludimoderatores, procuratores, pharmacopœos, laicos, monachosq; ac similes: id merum nugamentum est. Vos autem creauit *Lipsia, Tubinga, Vienna, Ingolstadium*. Et istis creatoribus vestris vos similes estis. Non pernegamus quidem, vos quiddam in Astronomia, nonnihil etiam in Philosophia, aliquantum etiam in Logica quidem olfecisse: sed id nec calidum, nec frigidũ est. Quod si Astronomus in exsilium relegaret suum sortilegium, sua etiam rationabilia Philosophus, & nugas Logicus: fieri quidem posset, vt aliquod medicinæ fundamentum complecteremini. Iam vero, quod caussam vestram tutamini citatis auctoritatibus Machaonis, Apollinis, Aristotelis, Galeni, Auerrois, Auicennæ, Rasis, Mesuæ, &c: id longe extra metam est. Vobis prius noscendum incumbit, an illi mentiti sint, nec ne. Hoc constituto, illi vel admittentur vel reiicientur. Illorum scripta si fistulæ ac tibiæ essent: probus ac industrius organista ille fuerit, qui super illis cantiunculam aliquam fingere possit. Cum ipsis æque comparatum est, ac cum Geometris: qui speculationibus suis circulos ac instrumenta varia, quæ se ipsa mouent & promouent, comminiscũtur. Sed dum videas, ipsi cum suis instrumentis corruunt ac confunduntur. Equuli lignei sunt. Quos peregrinaturus si conscendas, vanitatem rideas. Quod si Deum non pro prætextu haberetis, & ꝓ hunc insaniam vestram velaretis: Alchimistis certe ac vatibus omnibus longe vaniores & crassiores deprehenderemini. Eo prætextu freti occinitis, *Deum hoc nolle, id Deum immisisse, cuius quis iudicio ac potentiæ resistat?* Nam in manu eius omnia posita sunt. Ista talia vero cur prætexitis? Ideo nimirũ, quia ex praua natura prodiistis. Vnde verbum Domini assiduo in ore circumfertis, necessarium hoc omittentes, *ægros suo medico opus habere*. Quare autem? Hic consilescitis. Et si quidem responsum daretis, ideo id saltem fieret, vt pecuniam & fidem ab hominibus extorqueretis. Sed cor tamen medici a lingua longe distat. Hæc apud vos pensitate, & ad rhombum respondete.

Auctores qui pro testimonio admittẽdi sint.

AVREOLI PHILIPPI THEOPHRASTI AB HOHENHEIM.

LIBRI QVINQVE. De Caussis Morborum inuisibilium.

Præfatio Auctoris.

Onfecimus hactenus tres libros ex luce naturæ: ac in illis explicuimus affectus ac morbos visibilis & corporeæ partis Microcosmi, eosq; tum singulari diligentia & experientia, tum & sufficienti Philosophicorum ac experimentalium documentorum demonstratione conscripsimus. Quanquam autem in libris istis pathemata aspectabilis corporis Microcosmi accurate & abundanter satis tractata, omniaque in quolibet capite efficaciter in tantum stabilita & confirmata sint, quantum ex ipsa naturæ luce, nullo aut omisso, aut neglecto, erui potuit: tamen ne sic quidem visibilis partis Microcosmi morbi, quotquot in corpus incidunt, vniuersi enumerati sunt. Etsi enim descriptum sit, quicquid visibiliter oculis & palpabiliter manibus occurrit: cuiusmodi morbi ex solido Philosophiæ fundamento operose eruti sunt, sicut peritus quilibet circa hæc absq; omni errore versari potest (quanquam Humoralistæ in mediis erroribus omnem suum discursum produxerint) attamen in illis libris saltem complexi sumus dimidii hominis affectus, nimirum partis eius, quæ visibilis exsistit. Sic ergo vsus ac necessitas postulat, vt porro quoque alteram partem dimidii hominis describere aggrediamur: vt hoc pacto homo totus ac integer in cognitione & speculatione medici consistat. Ea quanquam inuisibilis sit: est tamen palpabilis. Et quod palpabile est, id visibile non est, hoc in luce naturæ quoque est similiter: cæcus, qui palpat, non videt id, quod palpat. Sic & in contrario: videmus & palpamus: sed quod palpamus, non sentimus. Et sicut mirabilis occurrit cæco palpatio: sic nostris quoque oculis mirabile id est, quod non sentiant id, quod manus tangunt. Et hoc exemplum probe attendite. Nec enim frustra cæcus nascitur: sed is nobis pro exemplo & monumento est, quod nos quoque cum acutis oculis in luce naturæ caligemus. Quare id consideratione merito dignum est putandum.

Homo sine lumine naturæ nihili.

Homines nos terreni, ecquid tandem sine luce naturæ in rerum naturalium cognitione proficimus? Ex qua luce id ego iam profero, quod a visibili extenditur ad inuisibile,

sibile, non minus admirabile in hoc, ac in visibili. Vt autem naturæ luci insistam: inuisibile visibile est. Quicquid oculi vident (veluti in altera dimidia visibili parte propositum est) id vlteriore demonstratione minime eget. Ipsi enim oculi magnum hunc mundum contuentur: eumque in Philosophiam ita deducunt, vt oculis admotis is aspectabilis sit. Nam quicquid ex eo constituitur, id visibile est. Iam vero, quod porro in sequentibus libris de hoc argumento desumitur, id visibile non est. Curare ergo, vt inuisibile visibile reddatur, id laboris non tenuis est. Hæc vt diducamus latius, scitote, mundum, & quicquid in vniuerso eius ambitu videmus ac palpamus, dimidiam saltem mundi partem esse. Id vero, quod non videmus, tantundem est secundum quantitatem, naturam ac proprietatem. Caussa hæc est, quod dimidius alius adhuc homo sit, in quo mundus inuisibilis operetur. Hoc sensu, duo mundi, duos homines in corpore vno constituunt: vsque adeo mirabiles sunt creaturæ, tam alte in luce naturæ pensitandæ, secundum id, quod Deus inuisibile in ipsis fecit. Itidem quoq; secundum hoc, quod visibiliter cognoscimus. Isthoc nimirum artificio Deus magnalia sua, & disciplinam lucis naturæ illustrat, vt illorum intuitu non saltem oculos nostros pascamus, sed etiam oppido admiremur res istas naturales, quas oculus non capit, mentis indagine perscrutemur: quæ tamen ante nos ita euidenter stant promtæ, sicut columna ante faciem cæci. Porro vero, cum in luce naturæ adeo euidenter visibilia reddantur, quæ alias inuisibilia sunt: quo nam pacto oculi nostri aperiri possint, deinceps explicare proponimus, ductu nimirum huius exempli. Luna lumen est: sed hæc colores tamen internoscere non docet. Quamprimum vero sol exoritur, colores omnes distincte & videntur, & internoscuntur. Similis quoque lux Naturæ est, lumine solis multo clarior. Et qualis lux lunæ ad splendorem solis: taliter naturæ lux supra omnem conspectum ac oculorum vim effertur. In hac luce inuisibilia visibilia fiunt. Perpetuo vos autem hoc retinete, lucem aliam alia semper splendidiorem exsistere.

Quicquid mundi videmus eius saltem dimidium est.

Naturæ lux præstantissima.

Nos fidem addicimus operibus. Et vt addicamus, cogimur. Qui enim minus credit: huic opera desunt, opera testantur de eo, vnde prodeunt. Quod si opera visibilia sint: illud vero, ex quo procedunt, inuisibile: credere debetis, aliter ea inuisibilia non esse, quam quia nos in luce illa, per quam visibilia redduntur, non ambulamus. Idemque hic accidit, quod illis, qui caliginosa nocte tinnientem campanam audiunt. Hi campanam ipsam non vident: & tamen eius opus peruident: hoc est, audiunt quidem. Quod si vero id, vnde sonitus editur, videre satagunt; id per lucem quandam fieri opus est. Lux quidem Luna est: Sed obscurior. Sol omnium lucidissime singula exhibet. Propterea non conuenit, nos contentos esse ea luce, quæ opera monstrat, & ea visibilia facit: sed pergendum vlterius est, & cogitandum, id, quod opera faciunt, ipsis operibus potius ac maius exsistere. Quare & lumen eius potius ac lucidius esse oportet. Rei enim cuilibet sua lux est, per quam conspicitur: vnaquælibet etiam lux rem suam visibilem reddit, quæ ad præsentiam lucis alienæ inaspecta-

bilis manet. Quod si ergo opera nos longius abducunt, quam vt in ipsis subsistamus: is certe qui indicem hunc sectari nolit, ad operum fidem nunquam induci poterit. Quod si operi credimus: magistro quoque operis credemus. Ista enim fides mortua est, quæ ab operibus ad magistrum non ambulat. AEdificia quidem nobis splendida placent. Multo magis autem placeat eorum Architectus. AEdificia nihil nos docent: scientia autẽ eorum ab opifice dimanat. Exemplum habete. Christus mundi lux erat, sed inuisibilis: homo enim erat; illud opera eius testabantur. Qui opera ipsius ad lucem illum æstimarunt, hi multo clarius videbant, quam stellæ firmamenti vniuersa lucere possunt. Oculi nostri videbant opera ad lucem, a sole egressam: sed eadem tamẽ lux magistrum ostendere non poterat. Ideoque qui illum cognoscere, & visibilem, vt erat, habere volebant, hi luce illa opus habebant, quæ illum illuminaret, de qua ab Apostolis dictum erat: Hic tria tabernacula ædificabimus. Sic vnaquælibet res suam lucem habet. Et qui ad lucem primariam caligant, ante huius oculos inuisibilia apparent, velut sub densam noctem mons fastigiosus. Sic ergo in natura lucem quandam reperimus nos perspicaces reddere, quales nec Sol, nec Luna præstare potis est. Quæ hoc fine adducta a nobis putentur, vt noscamus, nos hominem & creaturas vniuersas ex parte saltem dimidia contueri: ac ob id nobis ansam, vlterius procedendi, porrectam arbitremur.

Dionysius Areopagita.

Quemadmodum ergo Dionysius Areopagita ad lucem suam videre non poterat opera illa, quæ sub cruce Christi edebantur, etsi ipsius firmamenti Astronomici peritissimus esset: & tamen sese vltra opus ipsum proferebat, vt Architectum ipsum mundi perspiceret: sic nos quoque ad operis conspectum solum minime subsistere debemus. Nam qui quærit, & pultat, is inuenit. Sed de operibus res ita intelligenda est. Quanquam in nobis morbos deprehendimus, quorum origo ex hoc visibili corpore cognosci non potest: isti tamen morbi nihil nisi opera sunt: quæ nos iubent, non vt dicamus, Hoc superat captum nostrum: sed vt facem incendamus, per quam dicere possimus: Hoc subsit nostro intellectui. Id ergo dum consectamur, aperte prodit euentus, alterum quoque dimidium hominem præsentem esse: nec solum sanguinem & carnem hominem constituere, sed insuper corpus accedere aliud, quod ipsum crassis nostris oculis nimis splendidum obueniat. Et in hoc morbos istos hærere, cum inuisibilibus suis caussis omnibus.

Explicatio futuræ considerationis.

De his caussis, & de hoc corpore, in quo illæ operantur, porro commentari nostrum institutum est: vt nimirum morborum istorum cum suis caussis cognitio integrum & perfectum Medicum constituat. Sicut enim antea traditum est de morbis visibilibus seu corporalibus: sic iam proponuntur incorporales, & tamen simul, vt dictum est, corporales. Ad quod audendum compulit nos opus illud, quod præter seipsum de suo opifice quoque testatur, ac docet, qua ratione edatur ipsummet, & quid sit is, a quo editur. Id quo pacto indagandum sit: sigilla-

tim

tim suis libris proponitur. Nam hoc in genere noscendum est, quod vbicunque tandem opera aliqua fiunt, propter hanc vnicam caussam illa fiant, vt caussas eorum inquiramus & discamus. Omnia enim opera a DEO fiunt. Ea vero, quomodo ad nos pertineant, indagari nostri officii est. Nam nullo alio fine manifestantur illa, quam quod DEVS per ipsa nobis aliquid innuat, ac diuina sua prouidentia testetur, mirabilia multa in ipsius thesauris secretis condita esse, ex quibus profundam & incomprehensibilem eius sapientiam, quæ fine ac modo caret, cognoscamus: vt, quibus non saltem crassos nostros oculos exsatiare, sed insuper etiam illustria & maxima sua Magnalia proferre velit. Quia ergo is opera nobis ob oculos ponit: merito de ipsis accuratius inquirendum est. Non enim vt dormiamus, conditi sumus: sed vt vigilemus, & ad omnia eius opera promti ac parati simus.

Finis operum diuinorum.

Homini isti, qui in sola visibili luce naturæ ambulat, offendiculum, imo indignatio & odium secundum corporalem sensum hoc est, hominem nimirum a Diabolo obsideri, adeoque regi ac gubernari posse, vt sensus externus iudicare aliud nequeat, quam hominem istum obsessum, non hominem, sed merum Diabolum esse. An vero hoc non stupendum DEI opus sit, hominem super terram viuentem, Diabolum intra se fouere apparere: cum tamen homo imago DEI, & non Diaboli sit, ab homine tantum distans, quantum lapis a ligno. Tum & hoc præterea incredibile est, cum homo imago DEI sit, a Diabolo per CHRISTVM redemtus, quod nihilominus is in tam horrendū carcerem abripi ac distringi possit, nec vllam a merito redemtoris prærogatiuam paratam habeat. Quod cur fiat, vt explicetur, an non integrum capitulum ei impendi debeat? Iam vero id tantum opus est, & per opus hoc nos, vt credamus, inducimur, caussam longe maximam istius rei exsistere. Eam, vt cognoscamus, DEVS vult: iubetque, vt opus id non simpliciter & obiter contueamur, sed penitius omnino perscrutemur & indagemus, cur nobis ob oculos id positum sit. Quod si enim nobis otium & animus suppetit inquirendi, ad quos vsus lana ouis, & seta porci seruiat: quod si rem vnamquamlibet ad suam seriem redigere, & crudos cibos coctione iusta palato sapidos reddere, & aduersus hyemem hypocausta exstruere, & contra pluuias tecta inducere (quæ tamen vniuersa ad solas corporis delitias faciunt) possumus: cur quæso intentam etiam meditationem non suscipiamus eius, cuius possessio non corpori, sed ipsi æternitati emolumento est? Nam quicquid corpus lædit, id domicilium æterni frangit. In eo si iam diabolus habitat, destruit ac vastat ipsum. Iam ergo merito indaganda caussa est, cur is hoc casu opus factus sit. Id si ratio visibilis non prehendit: ad inuisibilem diuertendum est: Quæ si ad lucem rectam corripiatur: non minus, quam visibilis ipsa, offertur. Sic, quia ex operibus numerus desumitur, vnde quæuis etiam cum Theorica tum Practica dimanat: ideo sequentur deinceps morbi illi in versalibus

Corpus hominis a diabolo obsideri, rationi absonum.

Diaboli consuetudo.

suis, quomodo nimirum spirituales illi morbi in nobis subsistere queant, qui tamen spiritus ad lucem suam visibilis est, quandoquidem dimidius homo exsistat.

Sic ergo te admonitum velim, lector, vt in sequentibus omnibus morbis intelligendis intellectum visibilem induas. Nam opera omnia visibilia sunt. Visibiles ergo eorum quoque caussas esse oportet. Nec te vero id confundat, quod res istæ non vniuersæ in Solis propatulo versentur. Sed id cogita potius, quam secretus Deus etiam extra Solem sit. Et si ista talia esse deprehenderis, scito, quod hoc loco res inuisibiles immerito inuisibiles vocitauerimus. Ex ipsis enim operibus patet hoc, quod ab opere alio egressa sint. Sic etiam domus, opus est, & est visibilis. Opus est Architectus quoque, visibilis & ipse. Architectus hic opus Dei est: domus opus est Architecti. Sic intelligendum etiam est, quod opera visibiliter ante oculos posita videamus. Quod si opificem operis cognouerimus, visibilis & ipse erit nobis. In rebus æternis fides facit omnia conspicua. In rebus corporalibus inuisibilibus, lux naturæ res omnes visibiles facit. Ideo non expauescas, aut fastidias, quoties audis, rem quampiam visibilem fieri posse: nec id credas, quasi ea iam etiam non sit visibilis. Quod visibile futurum est, id eodem tibi loco sit, ac iam visibile exsistat, Infans, qui in conceptione est, homo iam est. Et licet inuisibilis sit: quid id derogat visibili? Et hisce, Lector, præfationi finem imponemus, solemni protestatione adiuncta, ne nos ante colophonem additum quicquam iudicetis. Hic enim, quia opera tam illustria apparent, nos eadem ad sui indagationem vlteriorem inuitant & compellunt: maxime vero ob id, quod non tantum egomet, sed alii plures in hisce rebus varia proferunt & aperiunt. Et tamen quia lux illa excutitur, huiusmodi Microcosmi contemplationes præstigiosæ, Diabolicæ, Veneficæ, Augurales & superstitiosæ a plerisque iudicantur, vi nimirum & iniuria publica, sicut in secuturis libris euincetur. Vale.

Per fidem res æternæ: per rationis lucē mundana patescunt.

ARGV-

ARGVMENTVM SEQVENTIVM LIBRORVM.

IAm vero, vt, quid in ſequentibus tradituri ſimus, cognoſcatis: ſcitote Philoſophiam duplicem eſſe. Sic etiam duplex medicina eſt. Altera de *Corporeis morbis* tradita eſt. Deinceps de *Incorporeis*, cur inuiſibiles ſint, & viſibiles faciendi ſint, tractabitur. Tractatus quatuor libris finitur. Primus continebit *morbos, quos fides dat, & quantum fides comprehendere poteſt*. Alter tractabit de *impreßionibus abſconditi cœli, quo nimirum modo, qua ratione id in nos agat*. Tertius definiet *morbos imaginationis, quo modo illa ſine omnia materia operetur*. Quartus ſtatuet *de ſecretis naturalium virtutum, quæ præter omnem rationem corporalem, per ſui corporis proprietatem, operantur*. Adeoque, velut hæ res naturæ opera ſunt: ſic a me quoque inquirentur. At vero, quia liber vnus, nempe de Sanatione, defecturus eſt: ideo poſt quatuor dictos libros annectitur: ex quo quiuis abunde exſatiari poterit.

INTROITVS LIBRI PRIMI DE REBVS, EX FIDE HOMINI ACCIDENTIBUS.

HAs res ſuper doctrinam Chriſti fundari omnino opus eſt. Humanæ ſiquidem rationi, prout ea ab Ada dimanat, omnino imperſcrutabiles exſiſtunt. Ea doctrina veluti iam proponitur: ſic fide ſolida accipienda eſt. Homini quidem ex ſeipſo fidei virtutes nunquã perſcrutabiles ſunt. Fides enim in hoc eſt lux ſumma, *Fides quid?*
fundamentum indicans, quid in illa fide intelligere debeamus. Sic ipſe quoque Deus fundamentum ac principium nobis indidit, naturalem *Admirationem ſequitur perſcrutatio.*
medicinam addiſcendi in herbis, lapidibus, motu cœli, & ſimilibus alijs: quæ dum ſpeculamur, in magnam admirationem abripimur: quam deinde indagatio naturæ ſequitur. Et ſic experimini, quid in eufragia, quid in rebus alijs lateat. Sic enim ipſa opera cauſſæ & motores ſunt, quæ nos ad genuinum ſenſum inquirẽdum ſuſcitant. Sic ergo perſuaſum habete, quod non res omnes in iſta obiecta collocatæ ſint, cognoſcendi ſaltem ea, quæ ad viſibile corpus pertinent: id enim pars tantum vna eſt: ſed ꝙ conſiſtant etiam in verbis ſupremæ ſcripturæ, in qua continetur obiectũ illud, per quod indagare ea poſſumus, q̃ ad ꝓpoſitũ meũ de Fide ſpectant,

Euangelij quid?

Cognitum vobis & exploratum est, Euangelium breuem synopsin de virtute & potentia fidei tradere, quo loco sententiam hanc habet: si fidē habueritis velut granū sinapis, & ex fide & in fide ista monti huic dixeritis, *tu mons iacta te, in mare*, fiet. Ita ergo statuēdum est, robur nostrum, quod in sanguinis & carnis soliditate consistit, admodum imbecillum & fragile esse: verum autem & durabile robur in sola fide nititur. Quaque facilitate granum sinapis manibus attollere, ac in mare iactare possumus, nulla vel minima grauitate obstante: eadem plane pronitate ingentes montes per fidem nostram in mare excutere possumus.

Fidei robur quantum.

De fide ergo id ratum habendum est, quod per eam mirabiles operationes fiant, quales visibile hoc corpus ne semel quidem attentare ac meditari ausit. Samsonem videte: Illius robur non tantillum corpus erat: sed erat illa virtus ipsius fides. Sic & Iosuæ fides fuit, & similium: qui omnes nobis documento sunt, terrenum hoc corpus nostrum nullo robore pollere: sed fortitudinem omnem, qua frui & operari debemus, in fide ponendam esse. Et hoc modo fidei virtutem intelligendam esse, attendite.

Spiritus quã sint potentes.

Sed de his pergamus. Spiritib. hoc idem possibile est, qui olympum in mare rubrum præcipitare possunt. Iidem mare oceanum quoq; supra montem Ætnam disijcere valent. Simile in alijs etiam possunt permissu Dei. Ex his ita colligite: spiritus corpus non habent: & ob id nec sanguinem nec carnem. Et tamen tanto robore insignes sunt. Hoc fides præstat, quam habēt. Summa ergo Euangelij ista sit, quasi Christus dixisset: Quid vos homines estis cum vestris viribus? Nihil. Ego autem, vnde nam vires asciscere debeatis, monstro vobis: Nempe ex fide. Si fidei tantum habueritis, quantum exæquat granum milij: ecce, vsque adeo robusti eritis, vt nec spiritibus vi cedatis. Iam vero, etsi quidem homines sitis, robur tamen vestrum ac fortitudo ipsis quoque spiritibus, veluti etiam Samsoni, similis erit. Ex quo notate, quomodo per fidem spiritus fiamus. Nam quicquid vltra terrenam hanc naturam molimur, id omne fides præstat, quæ spiritus instar per nos operatur: nec nos ipsis spiritibus infirmiores sumus. Christi ergo verba hoc quoque sensu accipi possunt: si fidem habetis velut granum sinapis, & terreni spiritus estis: quanto magis id præstabitis, si fides vestra sit, sicut melo? quanto robore exsuperabimus spiritus, si fides sit instar cucurbitæ?

Spiritus fidem habent.

Fide homo spiritib. superior.

Sic ergo isthæc omnia homo per fidem potest, & robur hoc in isto mundo sibi retinet: & per virtutem hanc fidei præcellit spiritibus, quos etiam tam promte vincit, vt omnes illi subijciantur. Per fidem enim contra spiritus pugnatur, qui alias longe atrociore insultu nos oppugnarent.

Per

Per fidem illi sopiuntur & fugantur. Per fidem nos eorum plurimos domamus ac coercemus. Quod simili sensu accipiendum est, ac si grandis panis super mensa positus esset. Et si fides nostra maior non esset, detrita minima mica eius: tamen aduersus spiritus potentes satis & validi insurgeremus. Quanto magis vero, si de pane eo fragmentum grande ederemus? Ponimus enim, fidem esse instar istius integri panis. Scire vero oportet, fidem hanc a prima creatione in nos translatam, ipsum Abrahamum, Moysen, & ceteros similes omnes in suo robore conseruasse. Vnde tam mirabiles illi viri exstitere, & vltra vires humanas toties operati sunt. Cognoscite vero etiam de ijs, qui hac fide caruerunt, & confisi sunt in hac fragili & humana fortitudine, sapientia & virtute. Hi a spiritibus victi & superati sunt, eoque ignominiæ redacti, vt spiritibus victoribus, velut potentibus regibus genua inflexerint, eosque velut Deos adorauerint. An vero hoc non robur est, sine annona, sine armis ita deijci & profligari ab eo, quod nec carnem, nec sanguinem, nec ossa habet? Horum robur enim, quid aliud quam fides? Præter eam enim spiritus nihil habent aliud. *Confidentia incommoda.*

Ceterum de robore isto vlterius attendite, quod etiam in diabolis vigeat: de quo diuisam hanc explicationem notate. Fidem vniuersi habent: & ex ea suam potentiam. Vnde duo sequuntur: Vsus, Abusus. Vsus per se est. Abusus is est, de quo plura verba facturus sum. Diaboli fide sua abusi sunt, ideo extra cœlum exturbati sunt. Fides autem propterea ipsis ademta non est: sed permissio Dei ipsis opposita est. Ideo, si fides ipsis ademta non est: potestatem vel illi habebunt, montes in mare demoliendi, & similia alia faciendi. Iidem potestatem etiam habent per fidem suam tum sanare, tum morbos introducere. Et velut Sol bonis ac malis, nullo respectu allucet: sic diabolus quoque contra homines agere potest. Ideoque vel bona vel mala signa edere potest. Quandiu enim fidem retinet: tamdiu eius virtutem quoque possidet. *Fides omnes diabolos firmat & roborat.*

Sicut ergo fides de spiritibus intelligitur: ita de hominibus etiam statuatur, quod nos inuicem inuisibiliter lædere, fidem recte ac male impendere possimus, prout Deus nobis illud permittit. Plagæ autem illæ ac vulnera, quæ hac virtute infliguntur, aliter probari ac monstrari non possunt, quam demonstraturus Samson fuisset, quomodo mandibula vna tantam populi turbam strauerit & confecerit. Occisio enim ista permissio Dei fuit, & est: ac vnusquilibet, qui Samsonis fidem habet, quorũ multi sunt, strages easdem edere posset, si Deus tale robur in actum dirigi permitteret: quod tamen ex vsu minime est. *Samsonis historia.*

Quanquam autem fidei ea apud nos prerogatiua ſit, vt ipſos diabolos ac ſpiritus in iſta virtute fugare, & montes in mare præcipitare poſſimus: ipſum tamen ob id factum tentare non debemus. Credendum ſaltem eſt, & in hac fiducia quieſcendum. Credebat Samſon: opus erat: ob id fiebat. Quod ſi vel hac ipſa hora ſimilis neceſſitas foret, Samſones certe in mundo plures prodirent. *Fidei virtus non tentare.* Nos autem decet ſcripturæ & Euangelio credere: ac iuxta ſcire: quod iſta poſſimus: nec exemplum æmulari eius, q alterum ſibi euulſit oculum, vt ab eo non offenderetur. Quod credimus: nullis operibus firmandum eſt. Qui enim ad opera properat, properando a fide diſcedit, & ad damnationem feſtinat. Nec enim id Deus ideo locutus eſt, vt fieri ea cupiamus: ſed ſaltem, vt ſciamus, quæ fidei noſtræ efficacia ſit. Deus autem ipſemet illius exempla quædam in veteri teſtamento exhibuit: vt & in nouo vis fidei ſingulariter nobis declarata eſt. *Fidei vis quanta etiam in infirmis.* Ac licet quidem, dum hic verſamur, in carne ambulemus: fides tamen noſtra, quam in creatorem rerum omnium iactamus, adeo efficax ac magna eſt, vt a nullo vis eius ſatis exprimi verbis queat. Quin & ipſa nulli adimitur, niſi ei, qui illam vltro citroque abijcit. Ideoque duobus modis operatur: *Fides duplex.* In bonis hominibus ad bona: in malis contra ad mala. De honis nihil hic attinet ſcribere. De malis autem hæc attendite.

Ergo ſi fidem concepimus, quam poſtea rebus malis impendimus; hoc opus ſacra ſcriptura ſuo idiomate tentare vocat. Ibi enim Deum tentamus, fidemque in illa impendimus, ad quæ nunquam data eſt. Probare enim affectamus, an illa qualis prædicatur, re ipſa talis ſit. Sed a tentationibus cauendum eſt: credendumque nobis, ita pridem rem tentatam eſſe. Quod ſi opera verborum nõ ſpectamus, in fide puri manemus. Porro autem ad Deum ſingulariter id precamur, vt nos in tentationem non adducat: *Tentationis periculum.* hoc eſt, tentationem nobis ne indulgeat. Nam cuiuſcunque tentationi Deus obſecundat, hic de anima ſua ſollicitus ſit. Propterea, quod id non fit, ac ex voto ſuccedit, liberatio eſt a malo. Nec enim ipſis quoq; ſpiritibus Deus indulget, vt voti compotes reddantur. Alias enim indeuerſum & inexpugnatum nihil relinqueretur. Nec tamen minus id illi poſſunt, & nos cum illis. Poſſumus enim montes omnes & colles e via elidere, vt in plano ambulemus: ſed id tamen non fit. Deus n. eo loco illos ſtare vult, procedas etiã tuto, quoquo velis. Sic tignarius domũ extruere in prato & nouit, & poteſt. Id ſi permittit prati dominus, domus extruitur. Alias minime. Et hoc exemplum abuſus virium fidei ſit.

Quomodo Fides corpus infirmet ac lædat.

Sed

SEd quorſum equidem huiuſmodi commemoro, cum tamẽ nondum id attigerim, quod intendebam: qui nimirum fiat, vt fides corpus infirmet?. Nam hactenus ſaltem de viribus & efficacia fidei pertractauimus. Iam ergo punctum alterum abuſus aggrediemur, hoc modo. Medicus in poteſtate ſua habet remedia bona. Qualis eſt, taliter ea impendit. Illis ægrum ſanare, illis occidere poteſt. Quod ſi enim meliſſam ad ſanitatem: arſenicum quoque ad mortem appropinare poteſt. Sed hæc quomodo accipienda ſunt? Ita ſcilicet. Per fidei noſtræ virtutem nos homines bonum ac malum operari poſſumus, ſi modo dominus tignario hanc poteſtatem faciat. Fides autem noſtra non aliter ſe habet, ac opificis inſtrumentum. Is cudit cultrum, quo proximum ſuum ferít, ac corpus eius vulnerat. Sine cultro & ſimilibus inſtrumentis proximum ſauciare non poteſt. Id ſimilitudine quadam ad fidem quoque detorque, qua abuti decernimus, & degenerare ab eo fine, cuius gratia illa nobis impertita eſt. Tunc enim fidei noſtrę vim malę viæ applicamns, ac a recta declinamus, credimuſq; hoc eſſe tale, id aliud. Sic ergo abuſus virium fidei noſtræ in cauſſa eſt, vt dicamus, hoc eſſe. Cudit etiam arma, quæ credimus hoc vel illud eſſe. *Fide operamur bona, mala.*

Iam vero ſcitote, nos id, quod fabricatum eſt, vt culter, telum, iure merito ſpiritum vocare poſſe. Spiritus enim ſine manibus ac pedibus, facere poteſt, quicquid homo facit. Id ſi ſimili quoque modo operatur, iam nihil inter illos diſſimilitudinis eſt. Sed inſtitutio breuis pręmittenda eſt de hac cuſione ſeu fabricatione, quod fides talem ordinem requirat. Si morbus nobis incidat Epidemicus, noſque iudicemus, eum eſſe pœnam, vindictamque: tunc is eſt. Et licet quidem naturalis ſit: fides tamen illum non naturalem reddit, eoque deducit, vt ſecundum naturalia ſigna nemo ex illo ſeſe extricare queat. Vnde fit, vt videatur, auxilium naturale omne fruſtraneum eſſe. Id arma illa perſuadent ita, quæ fides cudit ac fabricat. Nam ſi bona deſignare poſſumus per illa: poſſumus etiam per illa patrare mala. Et ſicut mons in mare deijcitur: ſic hic fidei quoque germen deſtruitur. Fides enim in ſeipſa poteſt omnia herbarũ genera producere, inuiſibilem ſcilicet vrticam, & inuiſibilem Chelidoniam &c. Adeoque rem quamlibet, quam natura terrena profert, fidei robur quoque progignere poteſt. Sic eadem fides omnes quoque morbos producere poteſt. Sed in hoc differentia eſt, quod Deus aut permittit ea, aut fieri prohibet. Poteſtatis noſtræ eſt, nos mutuo transfodere, & alia pericula plurima intentare, ſed abſtinere debemus. Sic idem fides quoque ſecundum ſuas vires poteſt. In rebus enim corporeis documenta condita ſunt, quales ſint in ſuis viribus, vt tam bonum quam malum *Spiritus quales.*

Fide spiritibus æquamur, quoad potentiam.

caussari queant. Sic fides quoque idem in suis viribus potest. Similes enim reddimur spiritibus, quibus hæc omnia possibilia sunt, vt inuisibiliter faciant id, quod corpus præstat visibiliter.

Comprehensum ergo sit, fidem nobis per se adimi non posse: eamque instrumenti vicem subire, vt arma, ad omnia idonei & comodi. Quo modo terra hominem lædere potest: eodem ipsum quoq; venenare potest: idq; vniuersim ex virtute fidei, fidei nimirum eius, per quā montes in mare iactamus. Iactus n. is damnosus esset, montem in mare pcipitare. Si vero fide abutimur, & istud credimus, q, proximo nostro in damnum vergit: tunc ita accidit. Per intentam & seriam nostram fidem precationibus homines occiduntur, distortiq; ac resoluti redduntur. Naturales morbi vertuntur in non naturales. Quod si superstitiones eiusmodi in regione quadam gliscant, tunc Medico idem euenit, quod Christo in patria sua, vbi signa & miracula non multa edere poterat. Nec enim credebant illi, quod fides poscebat: verum in sese inuicem credebant infeliciter: cui Christus ita acquiescebat. Vult enim Deus, vt in vera ac recta via ambulemus. In hac si ambulamus: nos ipsos sanos fide præstare possumus, quod tamen Deus minime vult. Hoc poscit, vt fidem interius gestemus, credamusque possibilitatem intra nos esse. Externis a. oculis hæc nunquam subijcienda sunt: quia nimirum illa secreta & recondita esse vult, hoc est, in fide, non in probatione. Ideo medicinæ etiam creatæ nobis sunt, quæ opera caritatis diuinæ in nobis exerceant, fidemque cum operibus quiescere sinant: per quam fidem facile sicco pede vndam transire possemus. Cur vero permittat Deus, vt per virtutem fidei alij alijs morbos infligere, ac per superstitionem nunc sanare, nunc infirmare homines possint, id Deus iudicet.

Fide vt homines lædamus.

Discrimen Fidei.

Fides huius loci qualis.

CEterum, vt fides probe distinguatur, scitote, eam non illam esse fidē in Christum, quæ saluos faciat; sed saltem agnata illa fides est, quam in Deum Patrem habemus. Ideoq; fides saluifica hic non comprehenditur. De illa ēt hactenus nihil quicquam tractatum est. Fides n. illa, pcedit ex Christo, & ad Christum reflectitur. Non n. is hoc dicit: si in me credideritis, montes se in mare deuoluent: sed hoc inuit: si in me credideritis, per me salui eritis. Christus ipse, ceu filius Dei, neminem a morte & morbis liberauit. Quatenus autem secunda persona Deitatis fuit, illius virtute illa præstitit. Quamdiu in terra ambalauit, officij sui hunc vnum finem habuit, vt nos liberaret a Diabolo, terra & inferno. Vt vero rudi etiam popello, qui scripturæ ac testimoniorum aliorum capax fieri non poterat,

poterat, voluntatem suam testatam faceret: hinc signa & miracula præstituit, quæ facere solius Dei erat: vt nimirum viderent & propter opera crederent, ipsum filium esse Dei altissimi. Sed hic simul attendite, quomodo sanatio distincta sit. Quos Christus sanat, aut per nomen Christi sanant alij, hi per virtutem Dei sanantur: haudquaquam per fidem propriam, sed propter preces ad Christum effusas misericordiam eius impetrarunt, qua eos ex morbis & omnibus malis eripuit.

Sanatio Christi qualis, & qualis fidei.

Sed ista quorsum dico? Mens nimirum ac consilium nostrum est, vt hinc intelligatis, istos, qui per precationes ac vota, & per misericordiam Christi non sanantur, & tamen conualescunt miro modo: istos inquam, per propriam suam fidem se sanos credere. De hac sanatione seu conualescentia dicere mihi præsumtum est. Nec enim debemus per fidem nostram sanari, sed per misericordiam diuinam. Hoc enim pacto nullum natum cœcum fide visu donare; nec mortuum vllum vitæ reddere possumus. Sed tamen per misericordiam id vt fiat, impetramus. Si autem fidem intentamus simpliciter & nude, vt montem in mare exturbemus, adeoque in nobis spiritum suscitemus: tunc eo facto in superbiam deuoluimur, qua preces, & exspectationem misericordiæ excutimus, nos ipsos Deos constituentes, ac fidei potentia & virtute abutentes, paralyticos ac infelices nos mutuo reddimus. Quare Deus quoque id nobis sæpe permittit, vt fidei nostræ vim & efficaciam videamus, adeoque nos ipsos vel ægros vel sanos credamus. Quæ vita vere desperata est: in qua Dei nostri & ipsius misericordiæ obliti pro nostra ipsius contumacia ac liuore viuimus. Quæ nos tandem in desperationem inducit.

Dei permissio quid operetur.

Porro autem scitote, ex morbis his, qui hodie omni orbi communes sunt, in mundi principio semper vnam alteram consecutam esse. Vnde factum etiam fuit, vt subinde populis alijs noui, peregrini & rari crediti fuerint, eosque ipsi singulares pœnas & flagella censuerint. Ac ob id in illis angustijs eos inuocarunt præcipue, qui inter ipsos maximi & præstantissimi viri essent, vt populum a plagis istis præseruarent. Vnde in superstitionem delapsi, non cogitarunt, vnamquamlibet plagam via alia auferendam esse. Sic ergo fides in abusum abijt: cuius abusus Ægyptij auctores primarij exstiterunt. Idem postea apud Ethnicos quoq; succreuit, & idololatriam constituit, tamdiu durantem, dum tandem Æsculapius atque Machaon prodirent: qui medicinam & cursum naturalem eousque euoluerunt & trutinarunt, vt deprehenderent, huiusmodi morbos mere naturales exsistere, quos postmodum libris descriptos & explicatos hominibus euulgarunt, docueruntq; solam naturam hic operari, non vero plagam pœnæ. Eo inuento abusum & superstitionē

Fidei superstitiosa qui primi auctores. Aesculapius & Machaon

ſopiuerunt parte magna: quemadmodum hæc cura ad medicos potiſſimum ſpectat. Interea autem ſuperſtitio huiuſmodi radices quoque apud Chriſtianos egerat. Ac veluti gentes ſacerdotes ſuos Apollineos venerati ſunt: ſic horum nomina Chriſtiani inuerterunt, & pro Apolliniſtis Antoniſtas & Wolfgangiſtas coluerunt: adeoque ex fidei virtute inſurgentes, montem in mare exturbarunt, omniſque miſericordiæ ac precationis ad Deum turpiter obliti ſunt, præterquã quod eius nonnihil ad ſpeciem & fucum externum alicubi retinerent.

Iam vero vt rerum ſtatus hodie eſt, nos alij alijs montem in crus, in ventrem &c. illidimus, nec tutum vllum vſpiam ab hoc monte in nobis membrum relinquitur, nec morbus vllus eſt, cui mons iſte non inſeratur & permiſceatur. Vnde nimirũ morbi nõ naturales fiunt. Iam v. q, montẽ in mare credendo iniecit: id ipſum eundem quoq; credendo eijcere & in locũ ſuum reponere debet. Hæc ars medica eſt in huiuſmodi morbis.

Superſtitio de ſanctis.

Neceſſariũ a. eſt, vt aliqua ſuperſtitio, ex abuſu fidei exoriatur. Et dũ montem iactamus, cum montibus nobis etiam negotium ſumimus, h. e. Sanctos conſtituimus montes, & illis nos mutuo ferimus. Iam v. ſanctos loco ſuo deijcere non poſſumus. Ideo Fides ſanctos nobis ſculpit, eoſque virtute ſua in mare, quo credimus, iactat. Et quemadmodũ Fides ſanctos ſculpit & effigiat: ſic ſculpturã illã & effigiẽ exprimunt & adumbrant illi quoq;, qui ſanctos in mare iactant. Vnde imagines ac ſtatuę ligneę oriuntur. Et quemadmodum corpus cum his ludit & geſticulatur: ſic fides id quoq; æmulatur, & ex iſtius ſpiritalis ſancti virtute ſpiritale idolum fingitur, quod in nos æquo modo iactatur, ac ſi S. Dionyſij caput, aut rotam, S. Catharinæ, aut S. Wolfgangi vncum arriperes, eaq́; in ruſtici faciẽ illideres. Sic n. vbi ſancti hoc modo morbos innaturales reddiderũt, omnino modus ſimilis exſiſtit. Corpus enim, & huius ſpiritus in fide, vno iugo iuncti ſemper incedunt, vnumq́; alteri peræque quadrat & conuenit.

Fides, homo inuiſibilis.

Quis ergo hoc inficiare auſit, cum robur, q, terreno huic corpori indidit Deus, ligneis iſtis idolis impendatur, q, non æque ẽt robur fidei, q, nempe homo eſt inuiſibilis, Dijs iſtiuſmodi impendi poſſit? Nã q.cquid corpus mõſtrat agitq́ue, idem nihil ignauius fides quoq; præſtat. Ex quo colligite iã, ſanctorũ iſtorum morbos aut ſanationes, non ipſum diabolũ facere, ſed noſmetipſos. Diabolus a. reb. huiuſmodi impẽdio delectatur. Semel n. ratũ eſt, fidem poſſe omnino id, quod poteſt corpus. Sic glande e ſclopeto eliſa hominẽ traijcere fides poteſt multo procliuius ipſo corpore. Exemplum hoc inſtitutioni tibi ſit. Tu viſibilis & corporeus es. Iam vero alius quoq; eſt, & is ipſemet tu, nõ viſibilis. Ergo quod corpus tuum audet: audet quoq; ille alter, tu viſibilis, ille inuiſibilis. Itaq; de fide ſcito, quod

Fidei quanta vis.

quod in specie imagines suam originem ac caussam habeant, ita nimirum vt homo imaginem ceream in nomine sui hostis fingat, eamq; in isto corpore lædat ac sauciet. Sic inuisibilis inuisibiliter ipsum suum hostem læsit. Quod vero Deus id permisit, indicium est, nos illud posse: & simul est monimentum nostri, qui simus. Non quidem vt tale faciamus. Qui enim id audet, is Deum probat ac tentat. Et tamen cui id permittitur, væ huius animæ. Ex hac nimirum potentia & fundamento incantatores suas præstigias operantur: imaginem ex pariete depingentes, & clauum in eam defigentes. Id quoq; postea spiritus eorum facit vi fidei montes iactantis, & clauum inuisibilem in hostem impellit, nisi Deus auertat. Hinc surrexerunt etiã amatores, qui fœminas incantarunt, imaginesq; cereas finxerunt, quas admotis candelis seu facibus eliquarunt, & sic suum amorem compleuerunt aut exsatiarunt: hoc est, ipsorum quoq; spiritus cum inuisibili face lasciuiuit. Sic Ægyptii quoq & his similes Chaldæi secundum faciem firmamenti ac motum astrorum imagines finxerunt: sed omnes in istiusmodi virtutibus, quas per simplicitatem, nec ipsi quidẽ intellexerant. Imagines fecerunt, quæ se ipsas mouerent & loquerentur. Ita obliti sunt impossibilitatis naturæ, non virium, vt supra dictum est.

Incantationes vnde ortæ.

Ideoq; probe acciseq; intelligendum est, quam mirabiliter operetur fides permittente Deo. Quod si enim eiusmodi scriptis mandare, ac præstigiatoribus illis vel leuiter abblandiri vellem, recensendo, quanta incãtationibus suis permissu Dei præstiterint: chronica certe constitueretur admodum mirabilis. Quæ tamen vniuersa ideo solum Deus permisit, vt per opera ista videamus, nosmet ipsos quoq; vastum montem in mare iactare posse, nosq; ipsos spiritus esse, & homines inuisibiles. A me vero ista huc adducta & protracta sunt, vt in his scrutemur, quoscunq; sanctos in fide fabricari, similes iis, quos figulus finxit: virtutem autem ac potentiã eorum esse, homines infirmare ac sanare, omni modo ac ratione, quemadmodum de imaginibus doctrina habet, quod scilicet omnia ea fides perficiat, si ea abuti velimus, quæ corpus ipsum secundum vires suas, si illis abuti velit, effecta dare potest. Ac vt rem breuius traditam habeatis: Fides hominem reddit inuisibilem: is cudit & operatur id, quod fabricaret corpus si posset. Ita enim in spiritum conuertitur, cui ista omnia præstare procliue est. Et nobis quoq; robur corporis non adimitur, nisi per prouidentiam id fiat diuinam. Res ergo similiter se habet, ac si quem Deus in morbum coniiceret, ideo, vt robur ac petulantia eius nulli damno sit. Hinc eum manib. ac pedibus resolutum facit. Sic resolutã quoq; facit fidem istorum improborum hominum. Sed vt ad finem deproperem, scitis comprehensum esse, signa sanctorum iam olim quoque ante natum

Permissionis diuinæ caussa finalis.

Sanctorũ cultus quando inceperit.

Christum consueta fuisse: vnde a Christianis dimanasse iudicari nõ possunt. Nimis enim vetusta sunt, ac veluti aui: cum tamen fides Christiana auum nullum sciat. Isti vero homines, quibus Deus per fidem talia permittit, per fidei illius efficaciam ac potentiam, qua ad malum abuti decreuerunt, audeant vpupam stipiti aut sudi imponere, cuius deinde ipsimet iudices sint. Quia n. fides vpupam ipsis dedit: ideo illic ex Deo sedet.

Ethnicorũ Apollini successit Christianorũ Iacobus.

Propterea adorationis ipsos non piget, oblitos, Deum pastorem suum Petrum isto modo nemini commendasse. Sic pro veterum Ægyptiorum more, & ritu Ethnico Apollo S. Iacobus factus est, vnusque is est æque ac alter. Apollo enim & huius similes per virtutem fidei introducti sunt: non vero, quasi spiritus ille, Apollo vocatus fuisset, aut spiritus ad S. Iacobum, *Iacobus* vocetur. Istorum enim spirituum nomina, illorum locis supposita, nemo vnquam nouit præter vnum speculatorem, qui in virtute fidei montem illuc iniecit. Is vero quod nomen habuit, hoc iure spiritus quoq; asciscunt, ad motũ magistri eius, qui Deum tentauit. Qui cum per fidem signa edere cuperet, assiduoq; ac iugiter tentare pergeret, hoc oblitus est, quod fidei signa poscere fas non sit, sed credendum

Signa qualia poscenda a Christianis.

potius sit, non tamen vt fiat. Ea vero signa postulare debemus, quæ ex misericordia Dei ad nos pertingunt. Ea Christiana sunt, ex Christo egressa, in ipso nata. Quicquid ergo ex misericordia, caritate, ac fidelitate emanat, hoc Christianum esse arbitremini. Cetera, quæ hactenus perstrinxi, fidem attinentia, talia putate, vt nec Apollo, nec Iacobus cum illis sit. Ab iis autem cum gentes, tum Christiani decepti sunt.

Sanitas superstitionis.

Sed & hoc non recordantur, sanitatem credendo neminem sibi inducere posse, nisi per abusum fidei ægrotet. Huc spectat sanitas superstitionis. Sanare opus est, quod de suo opifice testatur. Decet autem omnem sanationem ex misericordia Dei profluere. Iam ergo sanatio opus est misericordię, sicut exemplo medico confirmatur. Creauit nos Deus, ac tam linguę, quam oculis voluptatem suam indidit, nobisque aptitudinem impertiuit ea membra regendi & gubernandi pro voluntate nostra & placito. Nam prouidentiæ diuinæ iam ante exploratum erat, qui qualesue morbi inde nasciturí essent. Secundum hanc suam pręscientiam Deus medicinam, & huius peritos artifices creauit, hoc est, Medicos, qui istos morbos dignoscerent, & illorum remedia præstituerent.

Ex præscientia Dei medicina creata.

Hic iam iudicate vos, *an id per fidem factum sit, an misericordiam diuinam, cum misericordia iam ante hominem conditum exsisteret?* Nam cum omnia iam creata essent, homo omnium nouissimus productus est.

Sic ergo nosse debetis, sanitatem ex medicina manare: medicinam vero ex misericordia Dei creatam esse. Pariter & quod ex filio Dei profluit,

fluit, ex eadem origine desumitur: nimirum, quod misericordia eius iam ante fidem humanam exstiterit. Ideoq; opera sanationis, non fidei, sed misericordiæ opera sunt. Quod siquidem aliquando fides editura signa sit, tunc Euangelii illius recordamini, in quo prædixit Christus: ipsi signa edent. Quod ita accipietur, quasi dicat Christus: *non ex mea misericordia, sed ex fidei virtutibus Apollinem & Iacobum constituent, pro virium ipsorum fidei tenore ac modo.*

Sanare quale opus.

Hic alia quoq; mentio illorum fidei facienda est, *quomodo nimirum communis apud ipsos opinio inualuerit, quasi Diabolus ipse loco, & nomine hominum ista talia patret.* Quod nullo modo admittendum est. Hoc quidem de potestate Diaboli credendum est, q̄ is per vim suæ fidei, quam habet, signa quidem edere talia possit: sed eadem per seipsum, in eo, cuius permissum a Deo habet. Ipse quidem Diabolus istiusmodi signa nihil curat. Offendit ac mordet ipsum misericordia Dei, quam nobis promisit. Hanc vt quatiat & conuellat, ipsius vnicum institutum est. Is permittit nobis ipsis, vt mala patremus: patitur, vt fide abutamur, & omnia designemus, quæ virium nostrarum exsistunt.

Diabolus hominum loco non operatur.

Diabolũ misericordia Dei male habet.

Præter autem hæc omnia, si malorum nostrorum cumulum non satis grandem putat, additamentum ad ea confert. Nec tamen hanc vnicam sui moliminis summam habet. Primarius illi scopus præfixus is est, vt in desperationem misericordiæ Christi, cuius iuratus hostis est, nos agat, ac fidem nostram, in Christum directam, vt & spem ac caritatem, euertat ac demoliatur. Nam per illa damnationem nobis ciere possumus: præter illa in omnibus indiuisi sumus. Et licet quidem per spiritus istos ludicrum quoddam accessorium fieret apud commentitios istos diuos gentium ac Christianorum, nimirum sub specie religionis Diabolicæ: Idem tamen hoc esset, ac si quadratus rusticus iuxta aurifabrum staret, eo quod aurifex in auro sculperet, ipse ex stercore effingeret. Ideo sua signa etiam & charagmata in vitulos ac porcos imprimit: quod indicio est, potestatem ipsius valde coarctatam & strictam esse, & illum libere ac pro nutu suo in fide operari non posse. Alias ex fundamento imo iam omnia dudum eruisset strauissetq;, multoq; atrociorem sese & truculentiorem exhiberet, quam vllius cogitatio capere posset.

Diaboli mira vafrities.

De Morbo S. Valentini seu caduco nuncupato.

IAm autem porro intelligite, cursum naturalē hominum, quē Elementa & astra dant, morbum quendam parere, qui hominem prosternat, eique spasmum inducat, membra, manus pedesque conuellentem, ac oculos osque, vt & partes alias, sæuis horrendisque signis distorquentem.

Epilepsia seu morbus caducus.

Vnde introductus.

Is morbus qua ratione omnium primo hominem inuaserit, antiquitus creditum est, ipsum immissum esse a diuis, quos in terra, iniuria aliqua offenderimus. Et hos, cum propter egestatem in hac terra vindices esse non potuerint, pœnam hanc & vindictam iam desuper de cœlo immittere. Hæc persuasio semel in fidem abiit. Fides autem tanto impetu montem in mare iactauit, vt tandem pro fide ista virunculus fabricatus sit, qui

Caducia uersio superstitiosa.

inuisibiliter in hoc operetur. Et quemadmodũ quis virum crinibus correptum quatit, vibratq;, ac ex angulo vno in alium disiicit: sic fides quoq; operata est. Ideoque si hic medicina illa quicquam iuuit, & naturalem illum conuulsionis morbum sanauit: tum certe fides operationem suam longius produxit, quam vt ægritudini aliquid demi posset: adeoque isto pacto Medicum in desperationem coniecit. Præterea etiam a nonnullis e populo obseruationes factæ sunt, quod scilicet planetæ, nouilunium,

Superstitio Astronomica.

quarta, & plenilunium, & motus astrorum similes hunc morbum stimularint & auxerint. Vnde homines in sectas diuisi sunt: vt putarẽt alii, stellas esse Deos: nonnulli persuasum haberent. Diuos iam Deos factos esse, qui stellis nutu suo imperent. Harum sectarum iudicatio ad Medicos spectat: qui rerum istarum veritatem detegere debent.

De Morbis cum vulneribus & vlceribus, S. Quirini pœna, & S. Joannis vindicta vocatis.

Caussa naturalis morbi S. Quirini.

EOdem modo ipsa quoq; natura naturalem quandam diruptionem carnis & cutis molitur, per corrosiuum siue salem fortem, in homine conditum. Iam vero quia huiusmodi sales multiplices sunt: ideo multipliciter quoque tumultum corpori mouerunt. Et sicut salis corrosiui ea natura est ac proprietas vt dolores incutiat: sic vulgus censuit quoque istiusmodi morbum esse, priusquam vera medicinæ fundamenta panderentur. Opinio autem ista ad natum vsq; Christum durauit. Cum enim

S. Quirini morbus qualis.

S. Quirinus omnibus e populo sanctior crederetur: omnes suos morbos istius diui pœnas vocauerunt: quasi vero præter istum nullus alius morborum dædalus exsisteret. Porro autem a sacerdotibus illis vlcerosa potissimum

Curatio eius.

crura pro S. Quirini pœna habita & decreta sunt: cui hoc remedium additum est, vt imaguncula in fide sculperetur, quæ crus solidaret ac sanaret, prout fidei illorum summa erat. Talis habitus etiam S. Io-

S. Ioannis vindicta morbus.

annes fuit: cui & ipsi virunculum vmbraticum introduxerunt, quod votiu⁹ istius templi patronus crederetur. Idem honor aliis quoq; diuis exhibitus est, quos propter stupidi vulgi superstitionem malorum omnium

cuso-

cusores & opifices esse oportuit. Vtut autem hæc comparata sint, mihi quidem, qui scio omnem adorationis cultum, ac ipsum sacerdotium super has vanitates fundatum fuisse, hęc mentis sententia perstat, quod ipse Diabolus opera sua accessoria vbiuis immiscuerit, non quidem, vt multa signa ederentur, sed ne fors scortatio, auaritia, & similia vitia alia intermorerentur. His populus in fidem compulsus est, vt constanter omnibus crederent & astipularentur, & prætextu isto facinora omnifaria, vt scortationem & libidinem imprimis cumularent. Hi enim isti impulsus Satanæ sunt. Ideo se proximum semper istis superstitionibus adiungit, vt inspiratu suo sacerdotium tale subinde firmet & promoueat. Alias enim de ipsis signis nemo bellum moueret, siue magna siue parua forent. Satanas autem, vt suam officinam ac merces quam proxime semper adiungere possit: ideo sedulo ac curiose dispicit, quonam loco potissimum talia miracula edantur, vt illis sese simul insidiose ingerat.

Cur Diabolus superstitiones tales inuexerit

De Naturali igne, qui posterioribus seculis ignis S. Anthonii vocatus est.

SIc natura in seipsa quoque accensum ignem habet, per hominis sulphur enatum, nō secus ac cœlum fulgurat, ac stellæ iactantur, aut ignis in fodinis accenditur. Etsi vero morbus iste a Medicis recte secundū naturam suam descriptus minime sit: ipsa tamen natura per admissionem allatorum remediorum tantum manifestauit, vt iam abunde satis constet, morbum hunc & naturaliter, & non naturaliter genitum fuisse. Cum autem pœnarum istarum ac morborum concionatotes ista pro suo oraculo definirent: populus etsi primo reniteretur, vt crederet tamen tandem coactus est. Sic violenta persuasio obtinuit, S. Antonium Dominū ignis esse, qui tamen nec ignem vnquam sufflauit, nec lacum aut incudē nouit. Hoc obliti sunt, quod ipsum non etiam elementorum dominum constituerunt. Qui si in viuis adhuc esset, prouinciam istam iure ambiret. Tum nec Vulcanus est: nec Ætnam montem exstinxit vnquam. Hi vero iubent miserum, vt hodie cuiusuis putridum & oleosum crus exstinguat. Quod etsi quidem super terram viuens simile fors olim fecisset: in hoc tamen illi nihil adminiculi inueniunt. Quicquid enim per ipsum factum est, id in libro sanctorum comprehensum erit, non vero sparsim inter veneficos. Per hanc tamen credulitatem res eo redacta est, vt fides fictitium quendam Antonium fabricarit, qui merito Vulcanus vocaretur. Is ignem sufflauit & flammas suscitauit plane instar fabri operosissimi, qui ferrum in focum imiserit. In hisce cuilibet sedulo aduertendum est, quo

Erysipelas morbus.

pacto huiusmodi morbi conditiones naturales amittant. Nam in abolitione cursus naturalis cognitio omnis posita est.

De Morbo, quem choream lasciuam, siue choream Viti, siue Mentaphoram vocant.

Historia ortus Choreæ S. Viti Troffea.

HVius origo ac principium morbi mirum est, a prædictis aliquatenus diuersum Ortus is narratur. Troffea fœmina hunc morbũ prima passa est. Ea comatis miri, ac morum singularium erat. A viro suo iussa, hoc vel illud faceret: si commodum non erat, oblatrabat, rebellionem viro mouebat, vultum stupendum induebat, ægrotam se simulans, & ad hoc persuadendum idoneum visum morbum quendam fingens ac mentiẽs. Itaq; saltare incipiebat, deierans, non saltare se non posse. Virum n. sciuerat nihil ęgrius habere, q̃ saltationem. Personam ergo acceptã vt probe ageret, morbi certum genus finxit, subinde tripudians ac saltitans, inque altum euolans, cantillans, & nescio quid striduli edens. His peractis, ex artubus nonnihil conuellebatur, post indormiscebat. Et hunc saltum ipsa pro morbo venditauit, malitiam viro non detegens, alias per se credulo. Hinc deinde factum est, vt aliæ quoq; mulieres idem ingeniũ post induerent, alia aliam subinde instituente, & ad scelus impellente. Tandẽ eo deuentũ est, vt vulgus hunc morbum pœnalem crederet: sibiq; hoc ex indicio caussam fingeret, vel auxiliatorẽ, qui morbum illum expugnaret.

Magor Deus gentilis: cui successit S. Vitus.

Fides tandem in *Magor*, spiritum gentilitium, incidit primum. Eo exsolescente, in locum ipsius S. Vitus successit, post obitum in hac terra deificãdus. Ab hoc, nomẽ traslatũ in morbũ est, vt Viti chorea vocaret. Sensim ergo, ac indies magis magisq; apud vniuersos illa opinione firmata, morbus ciuitate sua donatus est. Eos a. qui saltationib. delectabantur, fides illa corripuit: q̃ morbũ postea stabiliuit, vt is cũ fide deinde perpetuo iũgeret.

Superstitionis vis

Hinc pręiudicationis vim censete. Quicquid opinionibus venditur, seu nugæ illæ, seu veritas sint: tunc certe assertio illa tam solidam fidẽ parit, vt confestim rata habeatur, ac stabiliatur. Et hoc modo multi morbi incidunt, alii quidem ab hoc saltu, quorum genera, seu species numero carent. Sic nonnulli sibi persuaserunt, se obsessos esse: quod dum crederent, tandem reuera ita accidit ipsis. Ita Valentini choream quoq; primo prædicabant: in quem tandem ipsi præcipites dati sunt.

S. Dionysius luis gallicæ Patronus.

Ex hac origine primo morbi multi ꝑmanarunt, q̄ nunc quotidie vno modo insiliunt, nec tñ antea exstiterunt. Sic cum lue Gallica ẽt factũ est, in qua S. Dionysium caussati sunt. Simile in peste ẽt fit: cuius hæc caussa fere maxima, quod populus in desperationem actus, persuasum sibi habeat, illud ita fataliter, & ineuitabiliter accidere. Per desperationem hanc fidem

dem eo anguſtiarum redegerunt, vt ipſis ſuccurrere medicamentis non impoſſibile minus ſit, q̃ grãdem aliquem montẽ deuorare. Hi in ſua fide ẽt adeo potentes ſunt, vt ipſum quoq; cœlum veneno inficiant: quod tũ plures peſtes, vel pauciores gignat, prout fides eorũ fortior, vel infirmior ſit. Ac in rebus huiuſmodi plurimis operatur fides id, ꝙ alias fieret minime. Sic, nobis ipſis triſtes morbos, & ærumnas multas parimus: acciendiſq; malis eo degeneramꝰ, vt ad vnguem fere virum iſtum referamus, q., etſi armis ſolidiſſimis munitus eſſet, tamen vbi conſpexiſſet, aduerſus ſe ſtantem puſionem claudum cum fumante ſclopeto, metu eius exanimatus eſt. Sic nobiſcum quoq; agitur in iſto caſu, qui vel aduerſus aſtra ipſa potentes ſatis ſumus. Quamprimũ vero trepidatione percellimur, tunc vis fidei non ſecus, ac fulminaria glãs in nos illiditur, vt ferendũ deindeſit, q̃cquid in nos mali coniicitur. Sic aliis quoq; modis plurib. quidẽ, q̃ effari poſſumꝰ, catenę & vincula nos obruũt, in quib. miſere nos iactamꝰ. Quod ſi ergo fidem incõuerſam pateremur, nec probationẽ moliremur eius, ꝙ Chriſtꝰ ipſe affirmauit poſſibile eſſe: nec fidẽ noſtrã in tẽtationẽ ageremꝰ, aut ad eas res illã impenderemꝰ, de quib. dictũ eſt, ſed potiꝰ fidẽ miſericordię q̃reremꝰ: quid ſodes nobis in hoc mundo afflictioni eſſe poſſet vſpiã?

Cur peſte pauci liberentur.

Homo potens in ipſa quoq; aſtra.

Sic opa fidei alia quoq; repiuntur, aſcititiis plane ſimilia, velut in S. Viti chorea, q̃ & ipſa ex p̃fractis, & imaginariis hominib. ꝓueniunt. Hi cauſſam ſibi moliuntur ex inuido corde, ac nemini bona ſua fauent, dictumq; ꝙddã ex S. ſcriptura excerpunt, ꝙ ſecundũ ſuũ cerebrũ torquẽt, ac interpretantur. Hoc ſi fecerunt, in explicationẽ ſuã fidẽ tam potentẽ ponunt, vt illius virtꝰ in eos ipſos reflectatur, & ipſos occupet, ac ita obduret, vt vel ꝓpter vnũ ſuæ interpretationis periculũ, capitis iacturã temere facere auſint. Cuius obſtinationis exẽplũ eſt in Anabaptiſtis, qui ꝑ abuſum inſanæ fidei eo agũtur, vt in ſemel cõcepta ſentẽtia perire & emori malint. Quorum ſupſtitio ac ſecta quoq; aptiore ſenſu, ac cōmodiore nomine deſcribi nõ poſſit, q̃ *incantatione*: nõ ꝙ ab aliis hominib. incãtent̃ ipſi, ſed ꝙ ſeipſos in talẽ fidem cõpellant, vt ex huius fidei vi, nõ ipſiꝰ veritatis cauſſa, ẽt in ignem dedant̃. Nam ꝓpter voluntatẽ Dei in ignẽ intrare, cauſſæ maioris ac dignioris eſt, q̃ vel altera, vel tertia baptizatio. Propter hanc cauſſam Deus nemini mandauit vt moreretur. Qui ꝓpter verbũ eius mortẽ contemnit, hunc ſpiritu ſancto valde abundantem eſſe oportet, vt ſic pie moriat̃. Qui a. ſibimetipſis fidẽ ad opus aggerunt, ideo ſcilicet, vt ne illa ſine operibus ſit: hi per fidẽ ſeipſos ad opa flagellant, q. dicerent: *Si nolit per nos Deus ſigna edere, tum eadem ex nobis edemus.* Adeoq; nihil reliquũ habẽt aliud, q̃ vt in pertinacia illa moriant̃: quæ mors æq; ſe habet, ac ſi ſpiritus fidei in ſaltando ſubſultum incipiat. Qui enim ex hominib. iſtis ſaltu illo corri-

Anabaptiſtarum obſtinatio

piuntur, vsq; adeo a ratione deiecti sunt, vt naturam cum Anabaptistis eandem alant, nimirũ propter conceptam sentẽtiam mori & exuri malle, q̃ de illa cedere. Aliud nimirũ est, q̃ nostra peruicacia, q nos ad martyriũ illud ducere debeat. Quilibet sibi hoc horrendum exemplum pręsumat, q̃ misere suo ipsius dorso montem vastum iniiciant, ideoq; profunde in mare se demergant, vt credendo sibi sonticum morbum concilient, vsq; dum moriantur & pereant. Quid hoc scripturæ fundamentum est aliud q̃ temeraria persuasio, quæ fide sequente stabilitur? Et hæc illa signa ac ꝓdigia sunt, quæ edunt, de quibus Christus locutus est. Quod si laborarent, & panem sui laboris ederent, tamq; ad dandum ꝓximo q̃ auferendam ꝓcliues essent; & sex partes misericordiæ complerent, & alia facerent: tum certe superstitio illorum alium ordinem ingrederetur. Etsi propter istiusmodi caussas occiderentur, quis eos pro martyrib. non haberet? Quod si ꝓpter opera misericordiæ vitæ suæ periculum facerent: non quælibet certe flamma ipsos adureret, sed mortem sæpius effugerẽt, nec tam leuiter cremarentur & obirent. Articuli vero, ꝓpter quorum defensionem vitam impendunt, nimis manifeste de eorum o pibus testantur, q apud Deum non admodũ accepta ea sint. Nam propter ipsos articulos in crate promte torrerentur, & in olla olei elixarentur. Cogitandũ ipsis sedulo erat, sanctos ipsos a multis suppliciis redemtos fuisse, nec se ipsos vbiuis morti obtulisse, sed mirabiliter aliquoties e vinculis & carceribus sese extricasse. Quia n. Deo placuerant: ideo eorum opera diutius vti voluit. Horum autem vita nihil prorogatur, sed recta in morte occidunt. Ac inter hos & sanctos euidens quoq; discrimen intercidit. Illi n. mortem expauescentes & trementes mortem adierunt: cum hi saltando in ignem sese cõiiciant. Quod si nos quidem faceremus omnia ea, quę fecerunt ipsi, & doctrinam quoq; vniuersam eorum amplecteremur: ne dũ tamen sex opera misericordiæ p̃stitissemus, quorum fundamentum est *charitas erga proximum*. Quodnam vero hoc opus est, desidem esse, & voracem, omnisq; perfidiæ plenum? Nec ipsi egenos vestiunt, nec curant ægros. Vnũ hoc suæ vitæ symbolũ habent, *oculos demittere, neminemq; aspicere.*

Quæ ex caussa martyriũ sit iubendum.

Anabaptistarum character

Et huiusmodi fides nõ seductrix sit, ad numerum istoȓ morboȓ referẽda, sicut supra de fide scripsimꝰ? Quod si historias eoȓ cũ sanctis cõfertis, p̃sumtio vbiuis facile ex fronte elucebit, qua se ipsos in fidem quãdam inducunt, credendo montẽ q̃dem in mare iactantes, sed nõ iteȓ eiicientes. Propter fidẽ mori, res pia est. Mori a. ꝓpter articulos, quos cõdiderũt illi, mors est ex sup̃stitione nata. Nec admodũ pretiosa ista mors est, q̃ ꝓpter res eiusmodi subitur. Quod si n. exurimini, q̃ vos opera sequuntur tandẽ? Vbi fructus manent sanctorum? Bis enim baptizari, sanctorum fructus non est. Quoslibet contemnere & calumniari, fructus sanctorum non

eſt: pro hoſtib. veſtris orare, qui vos ignominia afficiunt, fructus ſancto-rum nullus eſt. Nam ſi vel rediuiuus Paulus articulos veſtros inſpiceret, ſine ignominia vos non dimitteret. Et pro hoc vos orare ſuſtineatis? Imo ipſum rogate, vt oret pro vobis. Vos enim ignominioſi illi eſtis, non hi, pro quibus vos oratis. Merito ergo omnes, quorum oculis huiuſmodi homines obuerſantur, ita æſtimare debent, quod nimium credant iſti, ac fide ſua, quæ in Deum dirigi debebat, abutantur ad opera propria, & hoc obliuiſcantur, vt noſcant ſeipſos. Perſuaſi enim ita ſunt, a fide eo ſe inductos eſſe, vt deſiſtere nequeant. Sic ergo morbo implicantur, veluti qui chorea Viti correpti ſunt. Quorum paroxyſmus ſi inſtet, ad inſaniam illam omnino ruendum eſt. Quod ſi vniuerſi nos ad ingenia ipſorum compoſiti eſſemus, nullus vſpiam eſuriens cibaretur, nullus nudus veſtiretur, nullus æger ſanaretur, nullus exſul hoſpitio exciperetur. Nam hæc omnia ex maiori fundamento procedunt. Ipſi interim labores fu-giunt, torpeſcunt otio, & paraſitantur. In hac ſchola ſeſe docent inui-cem. An vero fides hæc ſit, quæ ſaltem culinam ſpectet? quæ Biblicas & Euangelicas leges naturæ contemnat? quæ leges naturæ repudiet? Et ſummum Dei præceptum pedibus conculcet? Et quis hos dicat in Chri-ſtiana pietate mori? Hinc ſit, vt eorum nemo dicat, *verte me, vt ex altero quoque latere torrear*. Quo enim ipſi citius e medio tolluntur, eo vtilius id mundo eſt. Ideoque Deus etiam in morte præſens ipſis non eſt.

Porro autem fides etiam parit deſiderium in hominibus, veluti qui-dam ſunt, qui credunt, ſe videre ſanctos & admiranda alia. His hoc ita apparet, vt fides talem imaginem aut ſomnians aut vigilans concipiat. Nam ex iſtiuſmodi fidei apparitionibus, ſomniorum interpretes exorti ſurrexerunt. Nam quid ſomnium ex ſeipſo eſt aliud, quam volatilis & va-ga natura fidei? Et quod credunt ipſi, hoc illis apparet: fiuntque illico ſancti illi, quos eſſe putant, non ſecus ac lignei & ſtatuarij diui, quos cor-pus fabricat, vt illos fides. Sic fides etiam per talem fidei imaginem virgu-lam diuinatoriam in manu verſat & dirigit: & faces exſtinguit: & clauem reuoluit: & forficem ac cribrum circumagit. Et quales illæ artes reperi-untur, hodie bonæ, cras malæ, vna *Ita*, decem *Non*, aliquando veræ, pluries mendaces: ſic etiam ſomnia & apparitiones illæ mixtim veræ ac falſæ ſunt. Fides enim eorum commode cum Alchimiſta conferri poteſt. Is nihil nouit: & tamen ſubinde quærit. Si vnum ſuccedit, decem aliter & aduerſe cadunt. Vnam veritatem ſemel extortam, perpetua falſitas exci-pit. Ita cum rebus etiam fidei comparatum eſt. Credis, quod ignoras. Quia vero ignoras id: nec fides exploratum habet. Tu enim qualis es: talis & fides tua. Quanquam hoc verum ſit, quod in fide ſpiritibus ſimi-

Somniorũ interpretes vnde nati.

Virgula diuinatoria.

les ſimus, & omnia ſciamus: non tamē, vt omnia corpori manifeſta fiant. Ideoque quod temere credimus: temere commodat. Omnino enim credere debemus, nos iſta poſſe: non autem optare, vt fiant. Quod ſi enim medicina, quæ ſanitati conducit, ad mortem quoque propinari poteſt: ſcire debetis, hoc loco fidem quoque in operibus ſuis ſimili modo intelligendam, & accipiendam eſſe.

LIBER SECVNDVS DE IMPRESSIONIBVS COELI OCCVLTI,

totus deſideratur.

THEOPHRASTI PARACELSI

LIBER TERTIVS DE REBVS INVISIBILIBVS

Rgo, vt vnum conſequatur alterum, actiq; labores non reſumantur: deinceps liber tertius de rebus inuiſibilibus tradetur. In quo propoſui mihi deſcribere vires rerum præſumtarum, ſeu imaginatiuarum, ſolas mulieres grauidas concernentium: earum etiam, quæ infantibus imprimuntur & annaſcuntur. Trademus iuxta etiam de viris, quid imaginatio in ipſis operetur. Cum autem hactenus iſta ex fundamento Philoſophiæ nemo attigerit, aut explicarit: pudori mihi non erit, aut probro, ſi veritatem primus hic quoq; ceu in prioribus libris, pandam & eruam. Ipſum ſiquidem tempus meſſis, rebus naſcentibus, & iam maturis ſuos meſſores & vectores attribuit, vt ſuo tempore vnumquoduis colligatur, & in lucem producatur. Multi arbitrati ſunt quidem, ſe triticum Philoſophiæ dudum meſſuiſſe. Sed ſecuerunt illi lolium, folliculum ſine grano, paleam, ac furfur farina viduum. Sed quis collecta illa meſſe cibatur? Nemo. Præpropera n. meſſis, panem domui non præſtat. Vera a. meſſe inſtante, agatur, quod ex more & conſuetudine iſtius temporis eſt. Ergo, candide Lector, cum opera imaginationis fœminarum ſimul ac virorū oppido mirabilia exſiſtant: vſus & res poſcit, vt iſtarum rerum, quas in nobis inuiſibile corpus tractat ac diſponit, veram originē profundius ſcrutemur. Ne quid vero inter hæc vel veneficij, vel ſpectri reperiatur: quod ſuperſtitioſis ac ſectarijs aſcribi poſſit: ipſum rei fundamentum tractaturus, nulla veterum ſcriptorum auctoritate fruar, ſed ſepoſitis omnibus iſtis, intellectus humani lutem proferam, vt cognituri vos ipſi ſitis, hoc vnum, nec aliud quicquam, verum fundamentum exſiſtere. Quod præmoneo, Lector, vt inſtituti noſtri non neſcius ſis.

IN-

INTROITVS LIBRI TERTII.

IN prima Præfatione satis declaratum est, hominem duplicem esse: visibilem, & inuisibilem. De visibili hic scribere non proposui: nisi forte quid similitudinis vice adducendum fuerit. Nam quę vspiam magis decet similitudinis specie proferri, quam quæ similia sunt? De inuisibili autem corpore vlterius tradam: de quo principio hoc exemplum attendite. Visibile corpus operationes suas in omnia extendit: omnemq; eius motionem, & quicquid facit, homo videt. Iam vero quod videtur, opus saltem est dimidium: dimidium alterum, quod corpus inuisibile perficit, nemo videt. Vt, tignarius domum exstruit duobus corporibus. Vno inuisibili, in idea: altero visibili, visibiliter. Sic hic quoq; nosse debetis, corpus potestatem habere condendi, & fabricandi, & exstruendi, quicquid idea dat. Sic inuisibile quoq; corpus potest ædificare & agere similia omnia: velut vtrumque hoc corpus proprietatis suæ, & creationis ratione. Casum pono. Tignarius domum ædificat. Ad istud enim corpus eius in creatione præ destinatum est. Secundo, exemplum aliud notate. Mulier prægnans, domum illam aspiciens, eam tam forti imaginatione cōcipiat, vt illa quadret ad voluntatem, quæ respondeat voluntati tignarij, quam plenam ad ædificandam domum is habet: iam imaginatio mulieris interius in inuisibili corpore domū exstruit, qualis illa est, quā sibi imaginando concepit. Quicquid n. idea corpori exstruendum offert: id corpus eidem reddit: & quod imaginatio oculis videndum porrigit, id oculi retro ad imaginationem repellunt. Sic oculi domum aspiciunt. Et si domus quidem ab omni conspectu remota sit, domum tamen vides. Sic nimirum exemplum hoc vniuscuiusq; corporis proprietatem, secundum suam creationem declarat.

Homo duplex.

Visibilis & inuisibilis hominis analogia.

Ceterum, corpus sua ligna ac instrumenta habet, quibus omnia erigit & statuit. Ista omnia in corpore inuisibili quoq; insunt. Nec vllum opificium est, quod in imaginatione sua non omnia instrumenta propria videat. Et quemadmodum vniuscuiusuis imago res eas videre potest: eadem perspicacitate in corpore inuisibili quoq; ea cernit. Visibile n. corpꝰ discit ab inuisibili. Ideoque, quoniam hæ res omnes in corpore inuisibili conditæ sunt: ijs omnibus id corpus etiam vtitur omni modo ac ratione, velut facit corpus visibile. Corpus a. visibile operari nequit, nisi iuuetur a globis, hoc est, a cœlo & terra. Nā in illis & super illis res omnes ꝑficiuntur. Pictor, q pingere vult, pariete terreno opus habet. Latomus oꝑaturus terreno solo indiget. Faber, incudē in terra desiderat. Vt in sumā hæc cōferā; qcqd homo operatur, aut cōdit, super re aliqua id condat, opus est.

Subiectū requirit quiduis agens.

Nam ſine illa re aliqua ars ipſius nihili eſt. Iam autem a Deo ars nulla nobis confertur, niſi ad perfectionem eius neceſſaria omnia addat. Hoc, quo faciat, ab exemplo diſcite. Imaginatio opifex eſt in ſeipſa, inſtructa tum arte, tum inſtrumentis omnibus, neceſſarijs ad fabricandum, quicquid vſpiam excogitari poteſt, ſiue ſit in arte victoria, ſiue in pictoria, ſiue in fabrili, ſiue in textoria. Ad hæc omnia ipſa eſt promta & induſtria. Iam quid deficit ipſi? Nihil, niſi globi, ſuper quibus operetur: hoc eſt, paries, in quo pingat, quod vult. Alio defectu non laborat. Ipſa vſque adeo ſubtilis & præſtans eſt, vt æmulando exprimere omnia poſſit, quæcunque oculi vident & capiunt, etſi quidem proprium ipſius viſibile corpus iſta non poſſit. Tam inuentioſa ac ingenioſa ars eſt, vt muſcam ex pariete depingat in plano illo, quod habet. Viſus ac picturæ vna acuties, vna ſubtilitas eſt: vt telam aranearum quoque adumbrare poſſit eadem ſubtilitate, qua ipſam vel oculi videre, vel araneæ texere poſſunt.

Ars omnis neceſſaria a Deo accipit.

Artis præſtantia.

Hæc vt de prægnantibus commodius intelligi poſſint: ne vlterius digrediens, ſoli ſeu plani obliuiſcar, attendite, quod fœtus, in vtero reconditus, id ſolum, illi globi ſit. Quare fieri modo nullo poteſt, vt viri in ſua imaginatione iſtius opificij magiſterium perficiant. Qua cauſſa etiam hic de viris mentio nulla fiet, ſed de fœminis ſaltem, in quibus ars ea ſumma eſt. Quanquam autem in pecudibus quoque colores omnes, quibus ipſę inſignes ſunt, imaginatio exprimat, non naturalis generatio; tamen imaginationes illarum nimis obſcuræ ac temulentæ quaſi ſunt, fatuum velut ſomnium referentes. Summa etenim ſpeculatio, quam pecora tempore geſtationis concipiunt, per refractionem ſaltem illam, quæ in aqua fit, ſi ſe in illa videant, conſiſtit. Vnaquælibet enim imaginatio per aquam fit fortiſſima. Quanquam interdum etiam, imo ſæpius ex conſuetudine illa profluat, ſicut in regionib. ſtrumiparis accidit: in quibus plus cauſſæ deſumunt ex cõſuetudinaria imaginatione, quam ex momentis alijs naturalibus. Iam vero vt propoſito inſiſtam, cur infans ſolum vel terra ſit, ſuper qua exſtruitur id, quod imaginatio facit, cauſſa hæc eſt. Corpus, quod videmus, mulieris eſt. Species imaginationis & ipſa illius eſt. Mulier enim id vtrumque eſt. Ideoque ſuper ſeipſam ædificare non poteſt, ſed ſuper aliud. Qui enim ædificat: vt ædificio fruatur ædificat. Se autem ipſo nemo fruitur. Quia autem ſuper terram ædificatur; iſta ſtructura docetur, eam ipſam terram eſſe. Sic ædificia imaginationis demonſtrant, quæ in vtero matris terra ſit. Deprehenditur autem, ædificia illa infanti ſuperinſtructa eſſe. Ideo fœtus quoque terra eſt; & id, in quo iacet, ſphæra ac globus exterior eſt, quem cœlum vocamus.

Fœtus, imaginationis fundus.

Pecorum imaginatio hominũ leuior.

Sic ergo fœmina in imaginatione ſua opifex eſt: infans eſt paries, in quo

in quo opus perficitur. Iam de manu dicendum eſt, quę imaginem adumbret. Hanc paucis ita cognoſce. Manus inuiſibilis eſt, vt & inſtrumenta: & tamen hæc duo perpetuo iuncta ſunt. Iam, vt ſcitis, vaccam fontem ſequi: hoc eſt, quemlibet opificem officinam ſectari, & de pauimento diſpicere, ſuper quo exſtruat: ſic manus quoque cum ſuo inſtrumento pergit ad cellam, in qua fœtus conditur. Et ſicut opifex locum ſibi ſeligit, qui permiſſu genuini domini liber ſit: ſic cenſete etiam, quod imaginatio cum manu ſua ſeruus ſit; & quod corpus non ſit dominus in arte exercenda, ſed ſaltem in ſubminiſtrando loco, ſtructuræ futuræ idoneo. Porro concipe, quaſi corpus diceret: *Huc iſtud exſtrue, vt mihi continuo in proſpectu ſit:* tunc ad mandatum illud manus locum dictum adit, & in eum intendens, *Hic eſſe poſſit,* dicit. Sic ergo in nominato loco illo ab imaginatione opus exſtruitur, prout id ipſa concepit. Quod adhuc clarius dicemus. Mulier, quæ huiuſmodi imaginem concepit (pono quod teſtudinem conſpicata ſit) & ſibi impreſſit: in imaginatione illa manu genu tangit, ita vt vtraq; corpora vno momento celerrime vna moueantur. Sed nunc imago in fœtu eſt, & imaginis faber manu genu corripit: ſic teſtudo ſuper infantis genu exſtruitur, non ſecus, ac ſi dominus quiſpiã pictori ita mandaret, depinge mihi in ramo iſto teſtudinem. Ita rem accipite. Quo imaginationis tactus pergit, eo quoq; inuiſibile corpus cum ſuis inſtrumentis procedit, ac illud exſtruit, quod menti eius incidit.

Fœmina opifex imaginationis: fœtus ſuſceptor operis.

Species vt fœtui imprimantur.

Sed vt de colore vos erudiam, quomodo is, cum inuiſibilis ſit, viſibilis tamen fiat: de hoc exemplum tale obſeruate. Videtis, vnumquodlibet ſemen donatum eſſe ſuo colore, antequam in terra putreſcat. Poſt putrefactionem illi erumpunt demum. Sic homo quoque in corpore corporeo, poſt putrefactionem rerum illarum colores exprimere nouit? h.e. q plumbum putrefacere poteſt, is inde rubrum, flauum & album gignit. Qui argentum putrefacere poteſt, is cyaneum producit. Iam res has corporeas viſibiles, ipſum quoq; inuiſibile corpus inuiſibiliter in ſeſe habet. Quicquid n. in mundo exſiſtit, id oculi videre poſſunt. Et q.cquid vident, id inuiſibile quoq; corpus habet. Exempli gratia. Quemadmodum res dictæ per hominem putreſiunt; ſic eas inuiſibile quoque corpus putrefacit, eaſq; a viſibili in mundo deſumit, & viſibiliter illas in ſe condit, dum viſibiles reddit in fœtu. Hic duo exempla vide: *viſibile* & *inuiſibile:* & tamen vtraq; vnum. Primum: Magnes ferrum ſibi attrahit ſine manibus, ſine pedibus. Et ſicut magnes viſibile ad ſe attrahit: ſic corpora quoq; inuiſibiliter per imaginationem ad ſe attrahuntur: non vt corpus ipſum intret, ſed hoc intrat, q oculi vident, nec tamen palpabile eſt, vt ſunt forma & colores, idq; ſine damno corporis: quemadmodum exemplum al-

Magnes ferrũ qui attrahat.

Succinum quomodo ad se vitriolum trahat.

terũ docet, ꝙ tale eſt. Super tabellã ex plumbo cinereo, ſeu biſemuto cõfectã ſuccinũ flauũ colloca, ac trium ſpithamarum interuallo ab eodem vitriolũ depone: tunc vitriolum & colorem ſuũ, & acrimoniã perdit, & in ꝑparatione ſuccini, tũ color, tum acrimonia reperitur, & vitriolũ ante oculos cōmune vitriolum apparet. Hoc n. modo multi colores & virtutes in alia corpora traducuntur ex rebus illis, vbi colores naturæ ſum̃æ ſunt.

Ita, ſi corpori poſſibile eſt, vt herbam decerpere & edere poſſit: poſſibile etiam erit, vt imaginatio cum ipſo edat: ſicut imaginatio domum exſtruere iuuat. Nemo enim pronuntiare auſit, viſibile corpus ſolum id ædificaſſe, ſed inuiſibile cum viſibili iungi ac ſimul ſumi opus eſt. Quare etiam imaginatio potens eſt, vt cum prægnante fœmina in iſto appetitu edere poſſit. Et quoniam terra corporea eſt; imaginatio autem architectus in iſto loco: ideo appetitus iſte cibi cum adiunctis coloribus, formis, ac figuris illud expreſſiſſime depingere & adumbrare poteſt. Quod ſimili ratione intelligendum eſt, ac ſi oleum & aqua confunderentur, ac in miſcellam hanc æs viride conijceretur, & vtraque colorem illum imbiberent: aut tanquam cuprum illaberetur in ſtomachum Vulcani; tunc duo corpora producuntur, vnumquodlibet cum ſuo iuſto colore. Ibi enim in fœmina nulla diuiſio eſt. Quicquid enim corpus vnum arripere & facere poteſt: idem quoq; poteſt alterum. Quicquid cũ cõſenſu corporis cogitare poteſt: id fit. Cum v. corporea exempla ægre, ac difficulter intelligantur, exemplum vobis illuſtrius proponite: poſſe nimirũ hominem pro modo motus cœleſtis ſeſe in longæuam vitam Saturni dedere: aut ſeipſum filium Solarem facere: h.e. ſi ſoboles eſſet Lunæ, ac cum in morbis, tum in ſanitate ad naturam Lunæ viueret: tunc ab ea degenerare, & ſolaris fieri poſſet. Res v. iſtæ fiunt per attrahentem vim quandam, q̃ mirabiliter operatur. Æque enim poſſibile eſt, inuiſibilibus reb. ſuas formas ac naturas detrahere, ac facile eſt, corpus aliquod manib. prehendere: ſicut enim fieri poteſt, vt corpus carpat, & manibus prehendat rem corpoream: ita eadem facilitate appetitus imaginationis idem quoq; arripit. Res n. quælibet externa corpora duo habet: viſibile, & inviſibile. Vtrumq; ergo corpus, ꝙ ſuum eſt, arripit. Et ſicut a corpore multa ſumuntur, vbi exaltata imaginatio non concurrit: ita ab exaltata imaginatione quoq; multa aſſumuntur, vbi exaltatum corpus non concurrit.

Rana qui pluuiis decidant.

Sed porro exemplum tale attendite. Aiunt, pluere ranas. Id qui fiat, intelligite. Res, quæ pluuias faciunt, ſunt inuiſibilia corpora hominis: non ſecus ac terra viſibile corpus eſt. Ranæ autem fiunt terreno modo, & ex terra prodeunt, vnde viſibile corpus ſuam originem habet. Iam vero vt ranas pluat, contra naturam eſt, Ratio eſt: quod ex terra enaſcantur

tur

tur, non pluuijs. Quod autem a pluuijs proueniant, hoc id est, quod ex inuisibili corpore prodeunt, quod cum terra ex simili generatione constat. Ideoque ranæ terræ sunt visibiles ex caussa & origine sua: ceteræ vero sunt inuisibiles. Id hoc modo fit. Superius corpus attractiuam virtutem in se habet, ex terra ad se attrahendi. Sed & terra attractricem vim habet, a supernis ad se attrahendi. Terra inuisibile ad se trahit, & id visibile reddit. Cœlum ex terra visibile allicit, & facit illud inuisibile. Et si vnumquodlibet horum eo redeat, vnde desumtum est, ad aspectum nostrum idem est, quod fuit ante. Iam autem Sol ad se prolectat, quod suo magneti affine est. Sic etiam vnaquælibet stella pro magnetica sua natura trahit. Ita ergo substantia quædam ranalis vna attrahitur, per cœli naturam impregnatiuam. Et qua ratione macula generatur in fœtu: ita se habet etiam generatio ranarum. Imaginatrix enim vis cœli, & terræ, infans est: & quod desuper in illam decidit de cœlo, est id, in quo stella illa sese speculata est, & quod secundum naturam prægnantis magnetis sui allexit. Sic ergo illa omnia prægnantibus viribus ascribenda sunt, quæ, quod vident oculi, per magnetem ad se trahant, & generent illud, quod conspiciunt in fœtu: sicut de his ante dictum est.

Noscendum quoque porro est, quod simili modo integrum semen nonnunquam attrahatur, ex quo in fœminis postea vermes nascantur. Vt res ista merito admirationi omnibus esse debeat, raros eiusmodi, & insolitos vermes gestari in vtero mulieris, vbi officina generandæ similitudinis Dei posita est. Iam vero vermis non est ad similitudinem Dei: tum nec ex semine viri est: porro nec per cibum potumue in ea loca inseri ac deduci potuit. Pro intellectu huius, cognoscite prægnantem naturam (ita loquor) mulieris. Si hora conceptionis instaret: ac appetitus vinceret imaginationem: imaginatio a. vir esset, & in appetitu isto vigeret: ac vis attractrix in suam exaltationem ascenderet: iam sperma attrahetur inuisibiliter in officinam conceptionis, desumtũ ex eo loco, vbi cõditum est. Vermis a. in naturali calore generatur. Sic huiusmodi genera vermium in corpore mulieris succrescunt. Vbi nemo mirari hoc debet, cogitando de inuisibili corpore, quod nihil maius est, q̃ imago in fœtu. Vt exemplũ hoc docet. Quicq̃d aut videt, aut appetit corp⁹ in prægnante natura, hoc in fœtu pficitur. Interius n. corpus secundũ hoc opus itidem se habet, ceu pictor ad parentẽ. Pater suũ opus agit corporaliter. Hic q̃ corporaliter pfecit, depingit pictor. Hi duo quo se inuicẽ respectu habẽt, eodẽ se habẽt ẽt annatæ maculæ erga istas res, vnde prouenerunt. Quod a. huiusmodi integre in vtero materno gignantur, id per virtutẽ istiusmodi fit, q̃ attrahẽs magnes, in pgnante fœmina cõditus, æqualiter ad se trahat, sicut ma-

Semen attractum variarũ rerum generatio.

Appetitus vis.

gnes ipſum ferrum̃, cum corpore & alijs : & non ſicut ſuccinum vires ex vitriolo exſugit : non etiam velut Amethiſtus, qui in ferreis lapidib. naſcitur, & ad ſe Myſy a lapidib. in inuiſibile ſuum corpus attrahit, ac cum ipſo ſimiliter vt Myſy, cum quo iacuit, creſcit, & augeſcit.

Vermes excludũtur calore

Aiunt calorem excludere vermes, velut gallina pullos ex ouo. Id æque de nobis hominibus intelligi debet, quod & ipſi per calorem huiuſmodi præparemur. Iam vero in cauſſa non calor eſt, quanquam is neceſſario dandus ſit: ſed natura ac proprietas fœminea id præſtat, quę ſola fœminis conceſſa eſt : nec ea operatio ipſius corporei caloris eſt, ſed inuiſibilis potius naturæ, de qua dictum eſt. Illa ex aſtris eſt : & is ipſe Sol, non q. eſt in cœlo, coquit hominẽ. Et ſicut Sol in firmamento vniuerſam terrã calefacit: ſic ille alter calefacit corpus. Vnde conſequitur, naturã terrenã in nobis cũ fœtu, iſtarũ rerũ reſpectu, nihil negotij habere : ſed ſolũ internum aſtrũ iſtiuſmodi pficere. Ex quo hoc quoq; concluditur: ꝙ quemadmodũ videtis, Solem adurere, nigrare, & candefacere res ad colores iſtos ſuſcipiendos idoneas, ſimiliter res aliæ quoq; per has impreſſiones fiant. Iã nec cũ fœtu in vtero aliter agitur, q̃ ꝙ a Sole iſto colores iſtiuſmodi ipſi inurantur. Ideoq;. ꝙ dictũ eſt, ſcitote, quomodo aſtra mulieris tales operationes pficiant. Homo n. plus eſt, q̃ aſtra & imaginatio hominis. Ea n. procedit ex radice hominis : & aſtrum moderatur homo. Vnde patet, opificem eſſe aſtrum : & ꝙ hoc pacto iubet imaginatio, id fieri. Imperiũ n. habet homo in res vniuerſas, q̃ intus in ipſo ſunt, ſiue appetitus ſit, ſiue voluntas. Vnaquælibet n. appetitio eſt conſenſio, & quædam iuſſio, vt, velut in imagine exſiſtit, id ita pficiatur. Homo ẽt ſupra ſuũ aſtrũ eſt, ſicut Deus ſupra firmamentũ, vbi mãdat, *vt hoc hic fiat, illud alibi, hic cometa, illic ſtella vel ſignum aliud prodeat*. Quale nimirũ hoc imperium : talis ẽt imaginatio fœminæ, vt, quod in externo corpore appetit, id in fœtu deſignetur. Fœtus n. eſt facies cœli : corpus a. terra : homo a. genitor illorum ſignorũ, ſicut Deus in firmamento. Et tam celeriter fiunt huiuſmodi ſigna, velut ſcintilla fit, q̃ ex aere elicitur. Et ſicut manus violenter ſcintillã illam ex ſilice excutit, ibiq; ignem ſuſcitat, vbi ignis non erat : ſic appetitus quoq; ignẽ poſcit, & in eliſione cogitationes omnes ad ignẽ directæ ſunt. Ideoq; inuiſibilis manꝰ vmbratilẽ ignẽ in fœtũ excutere poteſt, prout cogitatio, aut imaginatio illiꝰ mulieris fuerit. Interior n. eiꝰ imaginatio ſimilis eſt oculis Baſiliſci. Is, quẽ intuetur, occidit, hac de cauſſa, ꝙ fortis ipſius imaginatio cum viſu venenũ eiaculetur, vt viſus ac venenũ vnũ fiãt. Sic & cũ fœminis cõparatũ eſt. Quicquid tẽpore imprægnationis vident, ac ardenter deſiderãt, tunc illud vna cũ viſu in ipſas reflectitur, & in fructũ propriũ imprimitur in vtero. Ipſi n. aliud nihil, q̃ fructus iſte ſubiacet. Sic etiã, quemadmodum

Homo imperat omnibus in ſe contentis

Fœtui quomodo imprimãtur res.

Baſiliſcus qui viſu interficiat.

modum Basilisco, si in Sole seipsum conspicit, suum ipsius venenum repercutit, quo iste deinde venenatur: ita similiter huiusmodi res nascuntur in oculis, & in cella imaginationis, quas oculi in fructum vteri refringunt, qui huic arbori subiectus est, & in quem illa imperium habet. Extra enim ipsius corpus, imaginatio illa nullius efficaciæ est. Ideoq; in actum deducitur loco illo, vbi dominatur. Hoc enim ni ita esset: tunc aliis etiam huiusmodi res imaginando imprimere posset, sicut imprimit fœtui. Ac tanquam per hanc vim oculorum, menstruum in speculum excutiunt: sic illa hora aliis quoque maculam quandam in oculos immittere possunt: sicut Basiliscus venenum suum per oculos in alium eiaculatur. *Basiliscus seipsum interimit.*

Ceterum de imaginatione vlterius quoque attendite, dici solitare: Quod si mulier tempore isto imaginetur sibi doctum & sapientem virũ, Platonem, Aristotelem: aut militarem hominem, vt Iulium, Barbarossam: aut eximium artificem, vt Hoffhammerum in Organis, Durerum, Norimbergensem in picturis: tum pariturum illam esse prolem istiusmodi, quæ prædictos referat. Qui vero hoc commentus est, huius cerebrum grandi morione obsessum fuit. Nam ad istiusmodi non saltem appetitus requiritur & desiderium, sed etiam cognitio istarum artium & sapientiæ: sicut cognitio quoq; adest, si aut piscem vident, aut fragum, aut quid simile. Istorum si cognitionem haberent, & hinc imaginatio fortis accederet: tunc illis minime contradiceremus. Ad quam tamen operationem adeo multa requiruntur, vt eius nedum documentum vllum spectatum vnquam sit. Hoc quidem verum est, si fœmina artificem audiat, veluti musicum, aut virum eruditum, & illo delectetur: tum impressionem eam fœtui dari. Et licet quidem illa nihil intelligat, nec calleat: id tamen gubernat, ex quo sequitur, vt fœtus desideratum æmuletur. Hæc tamen æmulatio perfectæ eruditionis non est, sed persuasæ, & quæ fundamento destituatur. Habilis quidem ad eiusmodi res fœtus redditur, sed inconstanter & fluctuabunde. Hoc autem possibile est, ac in fœtu remanet, non secus ac impressum stigma, aut cutis macula, si nimirum mulier illis horis desiderio torqueatur furandi, procandi & similia alia faciendi. Hoc enim in fœtu perficitur, eique innascitur, ac toto vitæ curriculo ea propensio durat. Vnde multæ multorum opiniones natæ sunt, nimirum euentuum istorum caussas Planetas esse, cum tamen vnius imaginationis culpa sit. Ea ratione multa soboli innascuntur, quæ posterioribus annis erumpunt: vt magna fere iuuentutis malitia vbique deprehẽdatur. Cum etiam in confesso sit, alios subinde aliis ardentius in hos, vel illos cibos inclinare ac ferri, aut eosdem grauius auersari: sciendum est, ista vniuersa ab externo appetitu stimulata per astrum hominis *Imaginatione an quis doctior, & sapiẽtior reddi possit.* *Imaginatio fœtum ad furta & libidines disponit.* *Imaginatione sibi aliis alii fœtui gratiores redduntur.*

fœtui indi ſine omni additione rerum extra hominem poſitarum. Imaginatio autem aſtrum ipſum eſt.

Paulo ante dictum eſt, mulieres imaginari poſſe, vt per deſiderium ipſarum res q̃dam cum ſuis formis, coloribus ac figuris alterius extranei quoq; corpori imprimãtur, nõ ſecus ac fœtui ꝓprio, niſi id obſtet, de quo dictum eſt. Suſcitata ergo imaginatione menſtruum fit materia operis illius, ꝙ ſoli fœminarum ſpiritui ſubiectum eſt, ex quo ſpectra ſuum corp⁹ deſumunt. De hoc exemplũ attendite, ꝙ imaginatio mulierum tam potens ſit, vt tale menſtruum in medium vſq; cœlum imaginatę ſint, & virtute imaginationis ex eo id confinxerint, ꝙ præ ſe pictũ & delineatũ cõſpexerunt antea. Poſtea vero eæ formæ & figuræ ꝑ illã imaginationẽ rurſus in homines delapſæ ſunt inſenſibiliter, mirabiliterq; : ꝙ ex cauſſa nulla accidit alia, q̃ ꝙ imaginatio corpus ſuũ mẽſtruale eo genuerit, vt ipſum non ſecus ac in infantem vtero incluſum, ſuper homines delaberetur. Quanq̃ hic fœda ſuperſtitio acceſſerit, q. diabolus huiuſmodi opera adornet, pingat ac tingat. Id ꝙ a veritate q̃ longiſſime abeſt. Quod ſi fundamentum iſtorum incidentiũ ſignor̃ detegi, ac integre manifeſtari oporteat: ſcitote, ꝙ puerperæ, ſi in imaginatione tali verſentur, ex illiuſmodi rebus aſteriſcos, ſiue cruciculas & ſimilia alia gignant: ꝙ nemini obuenire mirum debet. Quod ſi n. rationi conueniret, menſtruum iuxta ſuas vires planius detegi & explicari: multa plura miracula producerentur, quæ hic omitti ſátius eſt. Multi n. Epidemici morbi ac ſimiles alii, hinc ſaltem exorti & ſuſcitati ſunt. Quo tamen loco mulierum priuilegia, quæ tempore geſtationis & puerperii, & fluxus menſtrui habent, producturus ſum: veſtro omni de iſtis deſiderio ſatis faciam.

Imaginatione quomodo extraneo quid imprimi poſſit.

Menſtrui mira vires abſcondita.

De his a. vniuerſis cognoſcite, ꝙ tempore creationis hominis corpus eius inuiſibile ad modum ipſius viſibilis conditum, ac vtraq; pars ex limbo deſumta ſit. Altera etenim pars terrena eſt: altera cœleſtis. Ideoque cœleſtis non minor eſt operatio, q̃ terreſtris. Terreſti vero corpori mandata data ſunt ædificandi, manib. operandi. Ideo in cognitione huic plus iniunctũ eſt, q̃ inuiſibili. Et q̃cunq; oꝑatur corpus externum: ea oꝑa integra ſunt. Opera a. inuiſibilis corporis, velut vmbræ q̃dã corporis ſunt. Licet n. externum corpus opera ſua per imaginationem perficiat: tñ ſaltem id corporeum eſt. Quod vero hoc loco perficitur, id imaginatio per inuiſibile corpus deſtruere poteſt. Ac velut vmbra intelligi poteſt de homine; ita eiuſmodi ſunt impreſſiones fœtus: a ceteris tñ vmbris diſtinctæ in hoc, ꝙ hæc vmbra conſtans, & ineuanida ſit. Quod ſi n. ſonitus auditum deſtruere, Sol viſum ita abolere poteſt, vt corporei morbi in [illegible] ſuſcitent: imaginatio id quoq; ſimiliter poterit. Et quemadmodum quiſpiam aliũ ante ſe ſtantem, oculis ſuis ita intueri poteſt, vt is a ſtatione ſua effugiat:

Corporis humani partes duæ.

Inuiſibilium, ſeu in corporearum rerũ vis quanta ſit etiã [illegible] corpus.

aut, sicut vnus alteri mandare potest, *Hoc fac*,, ꝙ tñ nudum verbum est, ac nihilominus perficit, vt imperatū fiat, ꝙ verbū ex corpore egreditur: sic corpus quoq; alterum pellit & fugat vltra triginta milliaria. In qua a. virtute illud fit: in eadem corpus quoq; imaginationem cogit, vt voluptatē corporis expleat: nec aliter hoc loco accipitur, quam verbum, quod ex corpore egreditur, nec tamen ipsum corpus est, cogitq; alterum, vt corporis, vnde verbum egreditur, appetitui obtemperet & satisfaciat. Hæc a. opera spiritus Olympicus perficit, qui ab omnibus corporis operibus vmbram reuellit. In Olympico hoc spiritu ars Gabalistica, cum suis annexis sita est: quæ probat, ꝙ imaginationis vis in multo plura efficax sit, si coniunctiones olympicorum spirituum vniantur. Qua n. ratione corpora visibilia cōiungi possunt: eadē iungi ēt possunt olympici spiritus creationis, q. astra sunt in corpore humano. Hæc a. in libris Gabaliæ describunt᷑.

Gabalistica ars, quid probet.

Sed sermo de morbis, ex imaginatione natis, hic cōtinuandus est. Qui paralytici ex vtero materno sunt: horū vero parētes, pater simul ac mater eius rei caussa non exsistunt: illoꝝ resolutio aliunde non inducta est, q̃ ꝙ interior homo imaginationis paralyticus sit. Quod si n. ipsum corpus paralyticum, aut distortū esse potest: tale esse poterit ēt astrum. Vtraq; n. vnꝰ homo sunt, duæ partes, vnius integri. Ideo sæpiꝰ accidit, vt corpus distortū, aut resolutū sit, nulla morboꝝ caussa ꝓgressa, sed interiore corpore vndiquaq; sano & expedito. Sic vicissim quoq; interius corpus sæpe contractum ac distortum est, externo saluo & incolumi. Iam vero ꝙlibet corpus seqtur fœtus, & is illius rationē accipit, ac ita nascitur. Tali a. monstro in lucem edito, sic vobiscum cogitate, quod imaginatio fœtum distorserit & deformarit; siue id a sponte suscitata imaginatione sit, siue a contuitu externæ formæ, quæ postea taliter in naturam abiit. Et huiusmodi quidem monstrorum plura eduntur, a sola imaginatione producta, natura corporea huius nihil caussante.

Paralyticus fœtus vt nascatur a parentibus nō paralyticis.

Imaginatio sola multa mōstra edit.

Quanq̃ & hoc verum sit, ipsam quoq; imaginationē caussam esse succubi & incubi, ea nimirū ratione, ꝙ imaginatio res illas pariat, & deinde distrahātur. Hoc vt intelligatis, oportet primū sciri sperma incubi & succubi, vnde id ꝓueniat & nascatur. Prouenit a. ex forti & pertinaci imaginatione eoꝝ omniū, q. in cogitationibus ac animo procant᷑. Quia ergo ex imaginatione orit᷑, iā verum & naturale semen nō est, sed est instar salis fatui. Vnumꝙlibet n. sperma, ꝙ fœtus principiū futuꝝ sit, ex imaginatione produci non potest, sed generatur ex oꝑatione illaꝝ partium, q̃ huic rei in creatione destinatę sunt. Nā exemplū tale pono. Nisi granū in terrā cōiiciatur & putrescat, fructum nullum producit. Ita hoc quoq; semen in suam terrā, cui destinatū est, iactari debet, vt eo loco a sua terra putrefiat: alias ex eo fœtus nullus progignitur: non secus, ac si frumenti granum in

Succubus & incubus ex imaginatione.

Succubi & incubi quale sperma,

paludem coniicias; ex eo quidem aliquid fatuo frumento ſimile produceretur, ſed non frumentum verum. Et ſicut ſemen futuri anni, pro tollendis in futurum frugibus ſeminandum, hoc anno cum labore educari oportet, adeoque ſine labore ſemen in agrum iaci non poteſt: ſic nullum quoq; ſemen naturale ſine naturali conceptionis ordine prolificari poteſt. Ideoq; ex his colligite, *incubum & ſuccubum ſperma eſſe fatui ſalis, ex imaginatione ſine naturali ordinatione productum.* Ideoq; id ſperma naturale non eſt, ſed res fatua. Vnde *Thomas de Aquino* reprehenſione non caret, qui rem fatuam pro perfecta accepit.

Thomas de Aquino reprehenditur

Amor Hereos quid.

Iam vero ſperma hoc, ita productum, ex imaginatione in amore Hereos natum eſt, Quid vero iſte amor eſt? Nihil aliud, quam quod ſibi aliquis per phantaſiam in animo fœminam fingit, & cum hac rem habẽdo amorem ſuum exſatiat. Vnde ſurdi quoq; ac fatui ſpermatis exit⁹ eſt, nimirum, vt id ad liberorum generationem ineptum ſit. Ex illo tamen ſpermate *Incubus* & *ſuccubus* gignuntur. Sed adhuc vnum hic notare debetis, nimirum huiuſmodi imaginationem matrem eſſe laſciuiæ impudicę: vnde fit, vt ſi amatores & amatrices tales per intentam imaginationem congrediantur, minime fœcundi ſint. Imaginatio enim gubernat hoc ſperma ita, vt natura ab extraneis infringatur. Quæ cauſſa potiſſima eſt multorum ſterilitatis ac molæ. Vt vero de generatione iſta incubi & ſuccubi dicere pergam: noſcendum vobis eſt, ſpermata illa per ſpiritus nocturnos aſportari. Hi illa in ea loca transferunt, vbi excludi poſſint, nimirum ad ſerpentes, vermes, bufones, & impura animalia ſimilia. Ibi enim a ſpiritibus illis actus, ſeu congreſſio cum ſpermatis illis in animalia illa fit. Talis congreſſus inſtituitur etiam cum ſagis. Vnde ſtupenda monſtra plurima poſtea naſcuntur, quæ hoc loco enumerari nequeunt quidem, ſed tamen ad oculorũ conſpectum valde horrenda & formidabilia ſunt. Vnde ſæpe quæritur: *quid hoc animalis*? Antea talè mihi non obuenit. Quæ certe ſi ſecum homo expenderet profundius & penſiculatius, quam hic exaggeratur a me: quis vnquam iuramento temerario cœlibatui ſeſe adſtringeret?

Luxurioſi infœcundi.

Molæ cauſſa.

Spirituũ nocturnorum cum ſpermate petulantia.

Cœlibatus an vouendus.

Baſiliſci generatio vnde.

Sed & ad naturam huiuſmodi monſtrorum attendite. Quia ex forti imaginatione illa ortum ſuum conſequuntur: ideo imaginatio illa ipſis monſtris quoq; inſita inhæret. Scitote ergo, hinc baſiliſci generationem non longe abeſſe: cuius formam ac ſpeciem vere nemo ſcire poteſt. Quis is enim eſt, qui illum tam expreſſe intuitus eſt, cum tamen illius oculis obuerſari nemini tutum ſit? Adeo enim pernici impetu mors ad aſpectum eius irruit, vt ad deſcribendum illum nihil loci, nihil otii ſuppetat. Valentiſſima etenim imaginatio, quam cum efficaciſſimo veneno in

ocu-

oculis habet, ex generatione incubi & succubi cum adhærente natura spiritus nocturni suscitatur, ac illi in locis abditis gignuntur: sicut verbis vberioribus de istorum natura in libris aliis pertractatur. Hinc scitote, quod vniuscuiuslibet impudici illius, & lasciui spermatis potestatem nocturni spiritus acceperint, ex quo nimirum gignant, prout idoneum vẽtrem inueniunt. Nihil tamen humanum, quod animam habeat. Quanq̃ dicant, nonnullos Gigantes hoc modo natos, & productos fuisse. Qui tamen, cum vnius nobiscum animæ fuerint, inde nasci minime potuerunt. A fide tamen id tantopere non abhorreret: nisi statuendum esset, hoc peculiare opus Dei factum ita esse, vt hominum aliqui nullam animã acceperint. De quo tamen, cum mihi dicere nihil certum & integrum sit, silere hic, quam pergere, malo. Mundus quidem persæpe innouatur, & rebus mirabilibus nouis augetur. Sed & hoc si accidit, nobis illud pro Dei miraculo acceptandum est.

Gigantes qui progignati secundum quosdam.

Ceterum, quid tandum est ille amor Hereos, de quo dictum est? Id dictum est de corpore visibili, quod huius origo sit. Quemadmodum etiam homo naturali constitutione ad hoc opus idoneus factus est, non solus, sed cum altero perfectum corpus, hoc est, vir & fœmina corpus vnum sunt. Et velut agricola sine agro inutilis est, ager etiam vicissim sine agricola, sed vtriq; vnum saltem sunt: talis ipse etiam homo est, non vir solus, non sola fœmina, sed vtriq; ipsi vnum sunt, ex quo deinde homo generatur. Si vero vir nolit integer esse homo, aut ipsa quoque fœmina: tunc vnusquilibet in seipso duo corpora habet, terrenum nimirum visibiliter, & cœleste inuisibiliter. Iam vero & hoc modo cuilibet sua priuatim natura est ad naturale semen, quod tamen in agricultura similiter se non habet, sed saltem semen vnum est. Corpora hæc duo in suis operibus distincta sunt ita, vt vtrumq; vel celerius, vel tardius, vel hoc, vel illo modo sese mouere, ac incitare possit. Ex quo sequitur, *corpus per seipsum sine omni imaginatione pollutiones emittere*. Sed hæc pollutio non est in potestate spirituum nocturnorum. Et quemadmodum cœlum suos motus habet: ita suos habet etiam corpus cœleste, quod omnia sua opera in imaginatione perficit eo modo, quo dictum est. Iam vero amor Hereos in inuisibili corpore nascitur. Si ad operandum procedit, non est amor Hereos. Sin vero minus: tunc is est. Sic amor Hereos ipse pater ac mater est, eiectio spermatum, ex qua postea incubus & succubus naturas suas accipiunt, hoc est, alterum est spiritus nocturnus mulierum, alterum virorum.

Amoris Hereos caussa corpus visibile.

Vir sine fœmina nihil gignit.

Pollutiones corporis.

Succubus & incubus unde.

Sciendum etiam hoc est, genituram illiusmodi sæpius in ipsa matrice manere, nec elabi. Vbi attendere debetis, quod sine operibus spermatum huiusmodi res mirabiliter interdum generentur. Vnde dicere

Retentio in matrice spermatis

quæ monstra. solent homines: hæc mulier vterum dudum gestauit, mirabile quid ferens, quod ex motu noscitur. Huiusmodi geniture, qualescunque sunt, si viuiscunt, & tali forma imbuuntur: tunc eæ ex tali fatuo retento spermate præsto sunt; nec exitum huiusce fœtus quisquam nosse potest, qui tamen plerunque in mortem terminatur. Quod si enim duo corpora, nimirum visibile & inuisibile vniuntur, & in naturam pergunt per imaginationem, aut appetitum contra naturalem ordinationem: tunc scitote, quia in officina conceptionis seipsum sustinet semen, necessario ex eo aliquid gigni, quodcunque tandem sit pro natura ac formatione istius imaginationis. Quanquam autem crassum & inciuile sit, de hisce rebus plura tradere: tamen veritas hæc est, quod ēt vetulæ ac anus, quæ iam fœcundæ esse desierunt, & annos huius finis transilierunt, nonnunquam libidine percellantur ac pruriant, ac intentis cogitationibus lasciuientes seipsos titillent, atque imaginem suam eo vsque stimulent, vt huiusmodi fatuum semen producant: ex quo deinde huiusmodi res generari possint. Hæc cur dicam, ista caussa est. Si imaginatio apud ipsas oritur: ipsæ vero hunc, quem cogitatione desiderarunt ad coitum, adipisci non possunt: succubus tamen & incubus illis offeruntur, qui locum istum complendi singulariter auidi exsistunt. Hoc modo amatores, seu proci sagarum deprehenduntur: hoc modo succubi, qui & ipsæ sagę sunt, apud viros adeunt.

Vetulæ prurientes.

Vetulæ cũ incubis libidinantur.

Ad res autem has omnes & singulas anteuertendas & euitandas, sobria, seria & pia vita nimiopere conducit. Qui seipso contentus esse nō potest, is solus non maneat. Et licet quidem castitas purum cor alat: is tamen, qui, vt hæc discamus, mandat, castitatem quoque largitur: vt qui seipsum citra mandatum & datum donum frenare non potest, magnum Prophetam Dauidem æmuletur dicentem: *Vxor tua sicut vitis fœcunda erit: & filii tui in circuitu mensæ tuæ stabuut, velut ramuli oliuarum circa caudicem suæ arboris. Cum illis manducabis opus manuum tuarum, & bene tibi erit, ac beatus es, & times Deum.* Res dura & contumax est imaginatio. Si enim ex ordine singula repetere & reducere animus sit, quæ in hoc libro breuissime, & dilucidissime tradita sunt, quæ nimirum & quantæ vires per imaginationem tam virorum, quam fœminarum oriantur: non dubito, quin vnusquisque magistratus otiosos ac desides ad labores strenue compulsurus, & iis, qui imaginationi suæ imperare nequeunt, ita prouisurus sit, vt tot facinora, & tam fœda opera deinceps omittantur. Corpus enim hoc, q̄ in terram conditur, per huiusmodi illecebras corrumpitur. Cui, si olim in nouissimo die exsurgendum rursus erit: væ pastoribus illis, qui gregem suarum ouium, cui præfecti sunt, male pauerunt.

Imaginationis vis.

Magistratuũ officiũ.

Ac

Ac hiſce dictis iam tertium hunc librum meum de rebus inuiſibilibus concludo, ſuper multiplici experientia fundatum, ac ex facultate ipſa deſumtum, in qua hæc omnia viſibiliter fiunt, adeoque ex ipſa naturæ luce tam ſolide & efficaciter depromtum, vt ne minima quidem litera falſa reperiri queat. Quod ſi non plures libri, Deo ſuadente ſecuturi eſſent, nimis pauca hic detecta eſſent. Ideoque his paucis propoſitis prolixæ interpretationes, & textus profuſus breuibus verſalibus ineſt incluſus.

Multi alii quoque liberi naſcuntur, qui & ipſi cum dicta origine quadantenus cohærent: quales tamen declinandæ formidinis gratia hic omitto, cum quadam etiam ex parte ex promiſſis cognoſci poſſint. De liberis autem, qui legitime nati ſunt, & tamen, velut dictum eſt, annaſcentiis quibuſdam grauati: de horum inquā duorum coniunctione tale fundamentum accipite. Aurum, aut argentum in ære ſeu metallo vno generatur. Id etſi quidem monſtrum ſit; verū tamen aurum vere viuit. Ideoque huiuſmodi monſtra quoque nihil minus homines ſunt, licet aſpectu etiam ſint horrendo. Sub horam enim conceptionis illorum mixtio confuſa fuit, & non in natura diſſeparata. Vſque adeo enim ſubtilis eſt natura in formatione fœtus, vt ſeparator nullus tam artificioſus in auro ſeparando eſſe poſſit. Æquo enim modo infans ex liquoribus ſpermatum erumpit, ac bene depuratus Salpetræ, qui Cryſtalli inſtar ebullit, & a ſordibus, in quibus iacet, ſe ſegregat: aut ſicut vnio, qui ex ſuo ſpermate abſcedit. Si vero heterogeneum incidat, tunc vna vtraque creſcunt, nec quiſquam vnum ab altero diſcernit, velut argentum & aurum, argentum & cuprum: & magis vt argentum, & ſtannum. Ita nimirum inuiſibiliter arctata & iuncta manent. Sed hæc ad meos iſtos libros, quæ de generatione hominis traduntt alia, relegans, iam hic finio.

Aurum & argentum in metallo vno.

Natura ſubtilis in formādo fœtu.

THEOPHRASTI PARACELSI AB HOHENHEIM DOCT.

LIBER QVARTVS DE REBVS INVISIBILIBVS.

Præfatio ad Lectorem.

Varium hunc propositi nostri librum, perite lector, diligenter perlege. In eo enim res abditæ reuelantur, quæ per opera sua visibiliter sese exhibent, non saltem vt secretorum naturalium conscius sis: sed etiã, vt hinc discas, quã fraudulentus eorum hactenus vsus fuerit. Nam per has inuisibiles naturæ virtutes Mahomet surrexit, & ipse Ethnicorum primarius Deus Apollo: qui irruptionem facientes in gentes, superstitionem, & idolomaniam talem concitarunt, vt ipsæ superstitiose adorarent hoc corpus, quod aut in terra iam putresceret, aut balsamo conditum asseruaretur. Sectæ illæ & cultus suas radices quoque in nouum testamentum immiserunt, & schisma dolendum inuexerunt, adeo, vt superstitionibus fœdis non saltem omnia late fœdarentur: sed facinora quoque, & flagitia omnifaria confertim irruerent. Et hæc omnia talia, sectarii, templorum ministri non suscitarunt tantum, verum etiam pro viribus fouerunt. Mei autem instituti est, res naturales describere. Quæ si voluminibus inserantur, multa procul dubio ex iis innotescent, quæ hactenus profunde abscondita latuerunt, & a nemine quoquam recte, vereque percognita fuerunt. Quod si enim Medico licitum est, aurum ad quintam vsque essentiam redigere, ac Sophistam Auicennam, eiusque complices scriptis diffamare, fors etiam licitum erit, impostorem quẽdam in Medicina exsurgere, ac de eiusmodi medicina ita pronũtiare: Non natura hoc præstat, operatur id Asmatheus: id quod etiam haud magno negotio fors tueri posset. Sophistæ enim Medici ex ignorantia sua id non admodum perplexati largientur. Quare, o Lector, ingentes naturæ virtutes sunt. Quis enim ita confidens sit, vt sustineat æstimare eius potentiam, quam & quantam habet? Hæ enim vires vniuersæ ex sapientia diuina promanant. Huius vero quis finem attinget? Eam enim scriptura dicit sine numero esse: & eius prædicat immensam altitudinem ac incõprehensibilitatẽ. Quid ergo homo in abdito & profunditate terræ aget? quid præstituet sibi ac cogitabit, si e sublimi in luce ipsius naturæ dispiciat, quis status eius sit erga sapientiam diuinam? nihil nimirum aliud, quam quo interuallo ab imo puncto terræ is distat ad extremum solis apicem, & per hunc iterum ad nouũ solem, illo septies clariorem & splendidiorem: sic tamen nihilo magis vel ipsum principium sapientiæ diuinæ attinget. Quia vero lux naturæ similis est micæ mensæ Domini, omnibus gentibus colligendæ: & ipsa lux illa naturæ a Iuda abscessit: æquũ

Mahometus & Apollo per quæ surrexerint.

Asmatheus.

Sapientia Dei infinita.

Lumen naturæ gratia.

est, nullum otium dari, sed de hac sapientia legi & arripi, quamdiu mica vel minima decidit. Quanquam hoc nobis in scrutando nimis altum sit. Ideo sit laus, gloria, & honor æterno Deo, summo benefactori, qui nobis naturæ lucem fulgere sinit, vt in naturalibus rebus recte & fundamentaliter ambulare possimus.

INTROITVS LIBRI QVARTI.

Naquælibet res, quæ ex naturæ luce probe explicari debet, a reuelatione primæ creationis deduci debet. Quodlibet enim principium caussa est consequentium, vt & eorum natura, ac proprietas est. Simile siquidem non parit dissimile. Talis quoque creatio est cœli & terræ, facta non solum secundum formam & figurã, sed ẽt secundum vires & proprietates naturales. A creatione rerum istarum omnium, ex ipsis homo conditus est, factus per manum Dei, secundum similitudinem ipsius. Hic sermo vero quo faciat? Huc vnice, vt intelligatis, hominem esse microcosmum, non quidem secundum formã & substantiam corporalem, sed secundum vniuersas virtutes & operationes, quas mundus maior habet. Sic ab homine promanat nobile nomen *Microcosmi*, quod idem est, ac si dicas, cœlestes motus omnes, omnes terrenas naturas, & aquosas proprietates, & aereas conditiones, in ipso homine vere exsistere. In ipso viget natura omnium fructuum terræ, omnium metallorum, vis etiam aquæ, vt & constellationes vniuersæ, & venti quatuor mundi. Nam quid vspiam in terra est, cuius naturam ac virtutem in se non exhibeat homo? Vsque adeo subtilis & acer limbus fuit, ex quo Deus hominem secundum suam similitudinem fabricauit. Hoc etenim cuilibet Physico considerandum est, quod Deus hominem, ad imaginẽ suam conditum, ex nobilissimo composito crearit, cuius simile nullo vnquam tempore futurum sit. Et hoc euincunt præstantia opera eius. Nec enim ipsum cœlum in viribus suis tam præstans esse possit; nec possit esse tam nobilis terra, vel elementum quoduis: vt hominis corpus ea aut non exęquet, aut non exsuperet. Mirabilia illa in homine vniuersa insunt. Vires omnes herbarum ac arborum in mumia reperiuntur. Nec vero terræ saltem nascentium virtutes in eo deprehenduntur: sed insuper etiam naturæ aquarum omnes, omnes proprietates metallorum, omnia genera Marchasitarum, omnes species gemmarum. Quę cur hic singula percenseo? Omnia in homine inueniuntur: omnia nec minus, nec inefficacius reperiuntur in Mumia. Tantum, quod oculi spectant formam attinens: tantum quod manus tangunt, concernens corpus: quid quæso pręter hæc vspiam deest, aut decedit? A risu vero sibi temperare non possit, qui commentaria euoluat eorum, qui Magistri naturales vocitantur,

Homo quomodo microcosmus.

In homine vniuersa insunt.

Mumia in se omnia habet.

Physici [illegible]duntur.

dum ſentit ac palpat, quod ab ipſis lux naturæ ne quidem per tranſennam viſa aut cognita vnquam ſit. Hi fundamenta ſua ſtruxerunt ſuper fragmenta, a ſpiritibus ſibi ſubiecta. Et hoc dolendum eſt comprimis, quod ſpiritus iſta talia fundamenta iecerunt, quibus Philoſophi naturæ cognitionem ſuperſtruxerunt. Iam v. deinceps idem non fiat ſimiliter: ſed ſuper baſin illam ædificetur, ex qua res omnes oriuntur & dimanant. Ac licet ipſi quidem ſpiritus nobis adhuc plura particularia ſuggererent: nobis tamen non ſcholæ ſectandæ, ſed ipſa naturæ lux propius ſpectanda & arripienda eſt.

Lumen naturæ ſolũ ſectandum.

Mumiæ vis.

Et vt ſummatim hæc vniuerſa comprehendam. Quicunq; opopanacum quæritat, is illud in hac mumia reperiet. Et ſic res ceteras vniuerſas. Quiſquis enim hominem explicare ac diuidere, h.e. ea a ſe inuicem dirimere, quæ dirimenda ſunt, poteſt: huius petitui in omnibus fit ſatis, iſque ex illo ea profert, quæ per Vulcanum ac res externas ægre elici poſſint. Nam ſi quis Meliſſam quærit, hic eam inuenit. Si quis Antimonium quærit, hic inuenit. In hac mumia omnia inſunt. Quæ quidem omnia naturalia ſunt, ſed hactenus hominum cognitionem effugerunt. Fas ergo ac æquum eſt, porro de rebus Microcoſmicis loqui ac diſſerere, vt explicentur ea, quæ per inuiſibilem naturam fiunt, quæ rudis populus pro reb. veneficis, præſtigioſis, & diabolicis habere ſolet, cum tamen mere ac omnia naturalia ſint, & ex fundamento naturali eruantur. In hominis enim membris duplex natura conſtituenda eſt; tangibilis nimirum agens virtus, & virtus impalpabilis. Viſibile enim hoc corpus naturales ſuas operationes habet: ſed eaſdem etiam corpus inuiſibile. Quoſcunq; affectus viſibile hoc corpus patitur: eorum etiam medicinas eodem loco cõditas habet: ac vnde is lædi, inde etiam ſanari poteſt. De viribus ergo inuiſibilibus hoc noſcite, rem oportere nõ eſſe tenuem & contemtam, q̃ tam firmam imaginationem gignat. Vbi fundamenta talia poſita ſunt: haud dubio res plures conduntur. Ac quemadmodum vis lilij ſe pandit & exſerit: ſic inuiſibile quoque corpus ſuam virtutem expromit. Si ergo mirabilia illa in corpore inſunt, ſicut ipſa promicant, & oculorum, ac linguæ, & aurium fide ſtabiliuntur: fixum certe etiam aliquod in microcoſmico illo corpore de iſtis inerit, ita, vt ex Mumia res maximæ produci queant: non ſecus ac videtis, garyophyllos ex ſuis arbuſculis nitere, & chelidoniam in horto ſuperbire. Quæ dum viuunt gratia ſumma & amabiliter omnibus arrident. Sed arida & emortua gratiam nullam habent: & tamen virtutes eorum adhuc præſto ſunt. Sic, etſi Mumiam quidem nemo oculis conſpiciat: virtus tamen eius non euanuit. Vita enim ſaltem illud ſecum abripit, quod hominibus cognitioni eſt. Ex quo vero illa procedit,

Corpus duplex.

hoc

hoc in Mumia remanet. Sic ergo ſcire debetis, duas in homine naturas iſtas, viſibilem & inuiſibilem varijs viribus ac potentijs dotatas eſſe: hoc eſt, quod nimirum viſibile corpus præſtat in Medicina, & quod itidem in eadem præſtat corpus inuiſibile. Quemadmodum enim viſibile corpus loquitur, ac nemo videt hoc, quod ſermo eſt: & ſicut vident oculi, nemo tamen id videt, quod viſus eſt: ſic comprehendite ſimiliter, quod corpus viſibile, ſi Mumia eſt, ſecum adhuc inuiſibile corpus habeat: qua de cauſſa res admirandas operari poſſit, non ſecus ac viueret. Mumia autem hoc eſt: ſi homo vita exutus eſt, tum flos eius erumpit, in viribus & arcanis naturalibus. *Mumia quid?*

Hæc vt intelligatis, notate, duas operationes hic e mumia erumpere poſſe. Vna eſt: quod mumia facit, quæ vir viuens facere potuit. Altera, quod partes Mumiæ integra medicina ſint. Hæc planius & accuratius ita intelligite. Compertum vobis eſt, quomodo viuens corpus per virtutem medicinæ ægrotos ſanitati reſtituere poſſit. Sic æque ſcire poteſtis, quod in mortua mumia quoque idem accidere poſſit. Quibus vero vijs, id apprime noſcendum eſt. Hinc enim multæ Mumiæ emerſerunt, quæ miracula ediderunt. Similiter & alio modo eadem mumia, velut ad Encœnia confluentibus hominibus, diſtributa eſt. Vbi non ipſa quidem a populo natura eius penſitata eſt, ſed ſuperſtitio fidem eam extulit, adeoque in nomine Diuorum hæ virtutes pro miraculis æſtimatæ ſunt, quaſi Diuorum quis vltra naturæ modum talia operaretur, quæ tamen res mere naturales exſtiterant. Illud autem ideo factum erat, quod de his nihil traditum exſtaret, & inuiſibile corpus mirabiles operationes ederet. Nec ipſi hoc conſiderarunt, quod etiam magnes magnam ferri molem alliciat: & quod ipſemet quoque homo magnes ſit, & magnetis modo, velut is ferrum, ſic ipſe homines attrahat & illiciat. Nam hoc exemplum de præpoſtera hominum conſuetudine attendite. Si fors alicunde vir peregrinus, rari habitus, adueniat, certatim illi omnes affluunt, & virum extraneum ſpectatum accurrunt. Solent idem factitare, etiam ad conſpectam extraneam auem canemue, ac ſimilia alia. Iam velut natura huic vel illi tale quiddam indidit, propter quod accurſus hominum moueatur: ita ſimile etiam corpori mortuo largitur. Vt cuilibet perſuaſum eſſe debeat, Quicquid natura viuens dat, idem illam etiam dare mortuam. Vnde, ſi mumia ſepulta ſit, & natura accurſum aut conuentum talem per miracula ſanationis huius aut illius morbi cieat; tum videatur tibi idem, quaſi centurio vnus Lugduni militem ſcriberet, & numeratis coronatis ipſum conduceret: alter vero Tridenti aureos Rhenanos diſtribueret: tertius tandem in Saxonia groſſis, gladio inſignitis idem

Mumia miracula

Homo eſt magnes.

ageret: & tamen miles hic ad hunc, alius ad alium, vt scribatur, conflueret. Hæc enim omnia naturalia ac humana somnia sunt, ac viuentium quædam quasi superstitiones. Idem ad vnguem etiam mumiæ accidit Hæc enim febres, illa pestem numerat, aut appendit. Et tamen vna eius ratio, vna natura est. Et veluti non cuiuis contingit centurionem esse, & pecuniam numerare; sic etiam non quælibet mumia signa edere potest. Quæ autem de hac Mumia vobis propono & naturaliter explico; ea diligenter legere, & cognoscere debetis.

Mumia pro re sancta tradu cta.

Sic ergo institutum nostrum sit declarare Mumiam: Mumiam autem illam, quæ ex terra suum opus effluere sinit. Hæc a multis pro sancta habita, hominum congregationem concitauit. Nec ob id solum: verum etiam, quod pro viribus suis a natura datis sanando homines merito admirationi esset. Antequam vero rem ipsam expediam: præmittendum hoc est, Mumias multas cum prætextibus varijs, concionibus publicis diuenditas fuisse, proque Diuis exhibitas & adoratas, dum non expenderent, quanto maiora Diuorum opera, & quanto sublimiora præ his extiterint. Ad nullum enim diuum cursu opus est. Ad te auxiliatum properabunt ipsimet, si modo id Deo ita visum & constitutum fuerit. Et nec promissis, ac votis, aut donis illi opus habent. Nam nec Christo merces vlla adnumerata est.

Tam mortua, quã viua in opem asci scenda.

Ideo hoc diligenter expendite. Si ciuitatem adis, idem facis, ac si medicum implorares. Is medicinam præscribendo te sanat. Ac vbi conualuisti, iubet, vt pharmacopœo pyxidem soluas. An hoc non naturale est? Imo. Ita cum istis etiam corporibus comparatum est. Hoc enim ex luce naturæ patet, quod non solum Doctores supra terram exsistant, sed etiam intra terram: & quod hic naturæ modus ac ordo sit, vt in opem ascifcantur non viua saltem, sed etiam mortua.

Hoc modo sui gentibus Dij nati sunt. Eodem etiam Christianis ac Turcis, dum verum Deum, redemtorem vnicum excutientes, præsidium omne in istiusmodi corpora collocarunt. Quod etsi quidem naturale sit: non tamen æquum est, ac conueniens. Deus n. creauit medicum, vt supra terram versaretur, non intra eam. Sic medicinam ex terra, non in eam creauit. Et viuis de loco cedendum est, non mortuis.

Circa mumiã fraus diaboli.

Quod vero illi ea tanta superstitione sectantur, leuitatis & seductionis caussa est, ad quam Sathanas instigat & gestit. Cum autem ista corpora, aut mumiæ vires suas primum emitterent: ipse Sathanas quoque sua stercora commiscuit. Cumque homines non intelligerent, ea opera esse naturalia: persuasit illis, ea a diuis edi, ac manare: quibus postea etiam mystas ac sacerdotes constituit, ac sua flagitia vna opera propagauit. Na-

turæ

turæ vero ea conditio est: vt iam autumnalis sit, id est, nihil ferat: iam æstiua, hoc est, messem faciat. Sic cum hac messe diuorum multi in horreum conuecti sunt: ac deinceps nec signa, nec opera vlla consecuta sunt. Quare autem? Nimirum natura finem habet, nec durat in æternum: cum sancti æterne viuant. Quemadmodum autem rosa suo tempore erumpit seu oritur, & eodem prope momento iterum occidit: sic cum corporibus istis agitur: hodie florent, cras inarescunt. Omnia enim naturalia sunt: ac ob id cum natura oriuntur ac occidunt. Ideoque vnumquemlibet hic sedulo admonitum velim, vt hunc librum diligenter attendat, ac, quid natura in viribus suis possit, expendat.

Natura finita est.

Quod si signa a Diuis quærimus, quæ dolo & fuco careant: non attendendum ad eorum corpora est, nec res naturales sectandæ. Corpus enim nihil est aliud, quam natura terrena: ac quicquid id operatur, naturaliter ipsi insitum est omne, non secus ac sinapi sternutatio, aut ranunculo vesicatio. Hic nihil operis diuini est.

Quanquam ex simplicitate & ignorantia, naturales animi nostri vires occupante, huiusmodi res pleræque supernaturales creditæ fuerunt. Quo nos præcipue etiam egerunt Magistri naturales, Philosophi, & Medici, qui nomen sine re habuerunt. Ideo inter se diuide Naturale & Diuinum: & sic corpus naturale corpus manebit, Diuus autem diuus erit. Quod si diuus in nostrum quopiam miraculum operaturus sit: id sine suo corpore facit. Facit enim ea in nomine Christi.

Diui qui auxilientur.

Iam autem expende, quid corpori eius in hoc negotij sit, quem iam dudum mortuum, & apud Deum agentem tu de auxilio imploras. Pono autem, quod opem tibi ferat. At ob id non iterum suo corpore inductur, sed id apud vermes relinquet, & operabitur in nomine Iesu. Quod si ergo operatur absque corpore: quid tute in corpore quæritas? Mortui mortuos tractent: tu cum viuis rem habe. Natura naturæ iungitur: ita iunguntur etiam inuicem Diui. Si te exauditurus & sanaturus Diuus est, (pono enim ita fieri posse:) tunc te non ad sepulcrum suum citabit: sed meta illa in tuo pectore ac corde sita est. Qui ergo Diuo propius iungi possis, quam si recta stes? Nobis ad Diuos penetrare integrum non est: opus est, vt descendant ad nos. Tum & diuortium cum corporibus suis fecerunt, ac ob id nos eo gestare non possunt. Quod si enim corpus apud Diuum esse oporteat, tunc supra terram non erit; sed vna cum Diuo suo per cameræ fenestram sursum ad cœlum euolabit. Ceterum, vespillones naturalia corporis opera primum in Diuos fecerunt. Id quo sine fecerint, ex splendidis eorum templis ac cænobijs satis elucet. De Diuis concionantes, in vnicum corpus digitum intenderunt: quo Sathanas eos in-

Opera naturalia quis primus Diuis imputarit.

ſtigauit, & luci naturæ cognoſcendæ caliginem offudit, ne fors proderetur, ea non diuorum, ſed ipſius naturæ opera eſſe; ne, inquam, ſciretur, corpus ac vrticam vna explicatione definiri. Nam & corpus vrtica eſt. Quod ſi iam corpora ſancta ſtatuantur; nemo dubitet, quin ipſi Turcæ quoque æque ac Chriſtiani muniti ſint. Sed interim id turpiter Chriſtiani obliuiſcuntur, quod Baptiſta Ioannes, qui tamen ſanctiſſimus ex vtero matris prodijt, nihil vſpiam ſuo corpore operatur. Qui, ſi corpus ipſum diuus eſſet, iure merito ſacella plurima compleret. Omnes autem vos repetite admirandum id compoſitum naturæ, ex quo homo factus eſt. Et huic glebæ omnia accepta ferte.

Ioannis Baptiſtæ corpus nihil operatur miraculi.

Vt vero vos de corpore, & de diuis vlterius breui diſcurſu inſtituam: iam, quomodo illa inter ſeſe differant, cognoſcite. Semel hoc verum eſt, corpus in terram conditum, diuum autem in cœlum elatum eſſe. Quare, quicquid id, quod in terra eſt, operatur, id naturale eſt. Sic, quod operatur, quod in cœlis eſt, id ſupernaturale eſt. Iam, ſi corpori in die iudicij extremi reſurgendum eſt, & de vita ſua ratio reddenda: neceſſe eſt, idem corpus prius glorificari. Quid autem glorificatio, niſi ablatio virium naturalium? Et in quonam a me, aut alio differt diuus, niſi in hoc, quod glorificatus ſit? hoc eſt, nihil naturale amplius habet, cum ego naturę pleniſſimus ſim. Si enim diuus diuus eſſet, & tamen naturales vires haberet, qs ſe de tali diuo extricaret. Nam adeo mirabilis virtus naturæ eſt, vt iure a populo diua cenſeri poſſit. Durum eſt dictu, & intellectu difficile, diuum nempe ſupra terram ambulare, & a viribus naturalibus non excluſum ſigna edere; an id naturæ, aut diuinitati acceptum ferendum ſit? niſi ſit, vt ſua opera in nomine Ieſu ſtabiliret. Alias enim quis ambulationem eius ſuper aqua pro diui opere habeat? Ad credendum ruſtici procliues ſunt quidem: mihi tamen id difficulter perſuaderi poterit, hac in terra. Quis glorificatur, quem mors tranſiliat, & glorificationis ea nō ſit principium. Quod a. nō glorificatum eſt, id pro creatura naturali habendū eſt. Quicquid ex gleba adhæret nobis, auferetur. Ideo elementa ipſa diſſoluentur, & omnia, quæ ex ipſis conſtant. Hæc ſi peribunt, quid faciet natura corporis ex elementis conflata? Omnia aliquando glorificabuntur. Quo ergo concedent corpora, & horum adiuncta, quæ naturalia arcana, per glorificationem deſtruenda concernunt? Ante glorificationem alter alterum non nouit, niſi teſtimonium Chriſti præſto ſit. Ignis enim corpora conſumet, non autem diuos. Scitote ergo, quod corpora in ęgris operantur, id purum naturalem laborem eſſe, non ſecus ac id faceret Medicus, aut ad thermas tu abires Piperinas. Qua ratione thermæ ſuas operationes naturales in te perficiunt; ſic tu quoq; lauas ſuper ſepulcro illius corporis.

Diui quibus a nobis viuis differant.

poris. Deus enim opera naturalia mirabiliter condidit. Ideo ſapientiæ eius iugiter nos eſſe decet memores, quod nullo vſpiam ſcrutinio ea indagari poſſit. Tandem enim hoc verum eſt, nos naturales in nobis virtutes non pauciores aut infirmiores concludere, quam ipſum cœlum ac terra continent. Si magnes, ad conſpectum res mortua, ad ſe ferrum prolectare poteſt; mortuus homo quoque viuum ad ſe attrahere poteſt. Si mendicis Soli ſuccedere licet: idem acceſſus etiam homini dabitur. Si Planetæ pro ſuo nutu hominem gubernare poſſunt: idem corpus mortuũ quoq; poterit. Et hæc omnia opera inuiſibilia ſunt: & tñ ſunt naturalia. Sicut n. natura herbas diſtribuit: ſic hic quoq; ſimilis diſtributio erit.

Homo nõ minus virtuoſus ipſo cœlo & terra.

Iam quod ſolum glorificatum diuus ſit, corpus autem in ſepulcro glorificatum non ſit: id eius putrefactio & vermes euincunt. Quicquid enim glorificatum eſt: hiſce affectionibus non ſubijcitur. Propterea corpus in ſepulcro naturã planetarum & ſtellarũ omnium retinet, cuius naturæ ac virium in nobis nullus finis attingi poteſt. Quoque ſcrutamur penitius, eo plura mirabilia depreheͤduntur. Sic quoq; hoc corpus omnes ꝓprietates elementi aquæ, ex quo fodinæ omnes oriuntur, retinet. Ideo corpus magnetem habet: & corpus magnes eſt. Quilibet enim magnes in ferri natura ineſt, & ferrũ exedit, non ſecus ac iſta corpora ſeſe mutuo abſumunt. In eodem etiam omnes vires terræ remanent. Ideo in eo eſt virtus quoq; Lauendulæ, & omnium terræ naſcentium. Eodem ẽt modo natura aeris in ipſo remanet. Qua de cauſſa ẽt Manna eſt. Iam cum ipſum firmamentum ac cetera elementa a vobis ipſis admodum mirabilia cenſeantur: an non etiam corpora admirabilia ſint? Et hæc mihi non ſatis cauſſæ ſint, vt corpoream naturam, quia ſcilicet huiuſmodi Mumia exſiſtit, mihi deſcribendã ſumam? In qua, inquam, Mumia inferioris & ſupioris ſphærę virtutes deliteſcant? Vt nimirũ hoc pacto naturã corporis pẽſitans, eam in apricũ ꝓducam? Hoc n. dum facio, diuorum reliquias nullas attingo aut violo: ſed tracto naturam. Spero ẽt me ſic ipſi diuo, lucis naturæ p̄ſidi rem gratã facturũ. Ita n. inſignis res diuus eſt, vt ſi quacunq; ratione depudeſcere illi poſſent, ante conſpectum Dei verſari ne tantillum auderent, ſi tam rudia tractare, & naturam diuis inſerere vellent. Nec mihi hęc quiſpiam eo animo exprobrauit, quaſi diuorũ contemtor, & miraculorum ab ipſis editorũ irriſor ſim. Tam n. ꝓbe peritus & naturę & diuorũ ſum, vt hæc exactiſſime inter ſeſe diſcernere apprime valeam. Tum etiam, ſi miracula diuorum tam veteris quã noui teſtamenti euoluo, facile mihi peruidere eſt, quæ ſancta ſint, vel minus. Vnde etiam Deum apud ſanctos ſuos laudo ac veneror, ꝙ in glorificatione tam mirabiles virtutes ſint, mortuos reſuſcitandi, cœcis viſum reſtituendi, leproſos

Diuorum corpora qua vi homines attrahant.

Mumia natura miranda.

mundandi, idque in nomine Christi, hoc est, supra omnia firmamenta & elementa. Hic non ignarus sum, quid carpi non debeat. Et licet nonnulli de me quiritari possint, quod sepulcra sanctorum deuastem: tamen e sola culina hęc insimulatio resonabit: cui ne ipse quidem Christus vnquam adstipulatus est. Quid ergo faciam ego? Sed de diuis proprius quoque liber supplebitur.

Hic diligenter attendendum est ad verba Christi, dicentis: *Magna signa edent*. Quos alios enim innuit, nisi qui mortuos custodiunt & prædicant? An vero non est signa dare, dum dicunt: *Ecce concursum magnæ multitudinis approperantis*. Hoc ergo qui nihili sit? Intuere oblationes eximias. Et hoc nō sit opus bonum ac Christianum? Nec recordantur vesani, idē quoque gentes factitare, quibus tamen cum Christo nihil commercij. Speculemini, aiunt, frequentem numerum fulcrorum: contueamini cereas imagines cum hastis ac telis: conspicemini cereos & phialas; miracula edita legentes de tabula petite &c. Quæ, etsi quidem omnia facta essent; ipsa tamen basis ac origo purum putum corpus est. Ideoque pro re nugatoria habe. Vtrinque enim res & bene, & male cedit: eademque via est, quæ & paralyticos, & expeditos fert refertque. Iam vero is diuorum nimis vilis honor sit, si fulcra vetera pro nouis permittēt, & tot claudos a se remittant, a quibus tamen per tot locorum interualla lassatis & obtritis pedibus aditi sunt. Si omnino diui opus esse debeat, necesse est, vt is in Christum credat, aut peculiarem, ac a diuorum aliorum consuetudine alienam proprietatem habeat. Quantum vero fides nostra de Christo & Sanctis dictat, spero eos hæc non admissuros esse. Si oporteat Diuum in corpore exsistere, tum nullius corporis vsus commodior nobis sit, quam ipsius Christi, si mortuus eiusdem esset potentiæ, cuius est viuus. Non ita. Ideo enim resurrexit, & ad cœlos ascendit testantibus Apostolis. Si corpus Christi in terræ sepulcro signa nulla edidit: multo minus id alij possibile est. Ideoq; ab antecessore harum rerum deflectendū non est: sed vestigijs eius insistendum. Cum a. eo peruentum sit iam, vt naturalia opa supra corpus ipsius Christi extollantur, & pro miraculis colantur: illo confirmatur verbum Christi, dicentis: *magna miracula edent*. *Primi medici cur pro diis culti.* Nec aliter a nobis acceptanda sunt, quam quod simili modo primi medicinæ inuentores propter miracula & opa sanationis a populo pro dijs habiti sint, antequam, q.d Rhabarbara esset, sciretur. Itidem & cum his corporibus agitur, quia incertum erat, *Species Bertholdi hic sepultas esse*. Cogitate a. de non glorificato corpore, q aliud nihil est, quam res naturalis. Ideoq; quicquid *terrenū est*, & naturaliter agit, terrenū sit oportet. Ob id facit ēt pro credulis, incredulis, bonis, malis, probis, improbis, qui, & qualescun-

leſcunque ſint. Quicunque Colocynthidem deuorat, ad ſedem agitur. Ita enim vnaquælibet naturalis operatio a Deo ordinata eſt, vt fiat ſine reſpectu perſonarum, ſine imaginatione, ſine fide, & nec in nomine Ieſu, nec ſine eo: ſed vt natura ſimpliciter & ſuo modo ſuum agat. De quo ſcrutamini ſcripturas: quæ vos planius inſtituent.

Res naturales operantur ſimpliciter

Vt vero naturam corporis explicatius tenere poſſitis, nimirum an corpus totum ſit, aut eius pars aliqua: vias duas tenete hic terendas. Vna eſt, quod dicitur, *Hic tale corpus ſepultum eſt*, aut quod affirmatur, *Hic caput, aut aliud membrum de tali corpore conditur*. Hoc iam corpus ſi magnetem in ſe habet, popellum ad ſe trahit: & quos ſanare poteſt, ſanat: Sanare quot nequit, dimittit. Alterum eſt, quod magnes iſte clam abſcondatur, ſepeliaturq;, & poſt cum elato clamore iactetur, *Hic mirabile ſacrarium cluet*. Sic ergo magnes ſe exerit, hominesque ab aratro retrahit tanta velocitate, vt ne ligula quidem compaſſi pernitius incitari poſſit. Hæ origines ſuperſtitionis Ethnicæ ſunt: & ſic abſcondita Encænia per impreſſiones inſtituuntur. Ideo autem ſecrete fit: quia corpus illud olim nequam & facinoroſum exſtitit, ideoq; pro Diuo id iactare non auſi ſunt, ſcientes tamen, quod magnetem in ſe habeat & multum argenti viui ad inungendos homines. Sic ergo homines ad cadauer tale alliciuntur, non ſecus ac vultur. Qui vero vultur, & obiectum ipſi cadauer naturis ſuis quadrent & conueniant, id firmiter vobis inſculptum ſit. Sicut enim cadaueri vultur inhiat ita, vt etiam vltra mare iungantur: ſecundum eaſdem vires intelligendũ etiam eſt, quod homines ad illud corpus confluant. Deus enim in natura nobis exemplum præfigit, vt eam in huiuſmodi rebus cognoſcamus, ꝙ ſecundum naturam ſimiliter vulturib. cadauer ita naturatum ſectemur. Exemplum autem hoc de natura ſumtum reiici non poteſt. Nam ipſe quoque Chriſtus ſic ait: *quo loco cadauer eſt, ibi congregantur aquilæ*. An hoc non idem eſt, quaſi dicat: *Nulla auis ſublimius aquila volat. Sic ex hominibus nulli altius volitant, quam quos mea morte redemi. Hi enim vſque ad ipſum cœlum peruolant. Fiet autem, vt ex altis volatu ſeſe a me demittant ad corpus, hoc eſt, cadauer in terra.* Hic intellige iam, quando a Chriſto deficimus, & huiuſmodi cadauer ſectamur, an non ſermo Chriſti præciſe verificatus ſit? Aquilæ enim ſumus, non minus ipſo Ioanne Euangeliſta. Quis altius euolat ad regnum cœlorum nobis? Quid corpus aliud eſt, quam cadauer? Aut quid aliud per aquilam, quam hoc, quod dictum eſt, Chriſtus innuiſſet? Iam ex corpore Diuum, vel cadauer condite. Quanquam hæc cadauera putida ſint. Et propterea malumus de rebus naturalibus tractare. Has autem in peculiarem librum congeremus, vt ea commodius explicari poſſint, quę hactenus tradita ſunt. Hæc enim plus nobis curæ ſunt, quam Philoſophia.

Mumia qua vi homines attrahat.

Quanquam hoc me quoque vrſit, quod vera Philoſophia nondum recte inuenta eſſet. Iſtiuſmodi n. res alias iam dudum ab Ethnicis perceptæ & intellectæ fuiſſent, vt etiam a Medicis. Res ipſa tamen prodit, q, ex luce naturæ nihil quicquam didicerint. Aliter n. negligendo iſta præterire nó potuiſſent. Qualem vero magiſtrum habuerunt: talia eorum quoq; ſunt opera. Super ſpiritus ſuum fundamentum locarunt. Et quemadmodum vagantes ſcholares fragmenta corrogant: ſic ipſe hinc inde a ſpiritibus emendicarunt, hic far, illic triticum, iſtic auenam, alibi hordeum, nonnullibi offas, alicubi pultes, quæ in vnum cacabũ poſtea intruſa coniecerunt, & ex miſcella ea Philoſophiam coxerunt, quæ non quadrat aliter, ac ſi furfur cum arena, aut re abſurda alia miſceretur. Sic Ariſtoteles ſuam Philoſophiam edidit: ſic Plinius factus eſt Herbarius. Ab his collectis ac fragmentis Galenus quoq; & Auicennas intumuere. Et niſi ſpiritus Nigromantici garritores exſtitiſſent, vnde nam moriones iſti ſuam Philoſophiam corradere potuiſſent? Hæ vero Philoſophiæ illæ ſunt ac medicinæ, ſuper viſiones fundatæ. Idemq; mihi videtur, ac ſi Medicus lotium ex perſpicillo diiudicet. Rem magnam præſtitiſſe putant, ſi nouerint, tunicam vel cyaneam, vel viridem eſſe: conſiliumq; de valetudine ægroti ex inuncto pollicis vngue captant. Marrubio oblato, ignorant, an vrtica ſit. vel cardiaca, porrecta pimpinella, neſciunt, rapunculuſne ſit an lapathum. Inſcitiæ vero huius ac ambiguitatis cauſſa eſt, quod ſpiritus veritatem fundamentalem ipſis fateri noluerunt. Hic ergo dum putati ſapientes indurati eſſent, vultur ſectabatur cadauer.

Medic. & Philoſ. reprehenſio.

Scire etiam debetis, quod beneficentia hominum ſpectanda non ſit, vt cum dicunt homines: *Hic, dum in terra vixit, bona multa operatus eſt, adeoque fas eſt, vt Deus illa retribuat, indulgendo operationẽ eiuſmodi ſignorum.* Quis enim nouit, ante Deum quid vel bonum ſit vel malum? Ideoq; hac norma nihil æſtimare debemus. Et ſi quidem Deus per corpus aliquod ſignũ ederet: tñ ex eo non conſequitur, ob id corpus illud eſſe adorandum. Exemplo ſit. Quidam alicubi interficitur. Si iam a bene longo tempore fiat poſtmodum, vt corp⁹ hoc ad latronis aſtantis pręſentiam cruentet, hinc non elicietur, *corpus hoc viuum eſſe*. Hoc vero indicatur cruentatione illa, ſanguinem profuſum vindictam poſcere a Deo, & magiſtratu. Sic æque ponamus, quendam bona multa deſtinaſſe Lupanari cuidam, hoc fine nimirum, ne proſtibula die Sabbathi quid peccarent. Is iam ſi moriatur, & mortuum nemo ſepelire dignetur præter iſtas meretriculas: an vero hoc corpus ob id dignius ſit? Alio enim modo iſta intelligere non debetis, ac ſi quis fidum haberet ſodalem, & is moreretur, tu vero ipſius effigiem, tecum haberes, & eam præ rebus aliis aſſeruares. Hoc quid illi qui obiit cómo-

Ex bene factis Diui non cóſtituendi.

modat? Aut cur is ob hoc dignior euadit, quia tu eius imaginem tanti fa-
cis? Tale si quid accidat, & mortuus sepeliatur: vt fiat id, permitte, corpus
relinq;. Signum n. est, terram eum absumturam esse. Si q.spiã sicco pede
flumen pertranseat, quis iudicabit, istud vnde nã fiat, etsi vere fiat? Quid
id factum ad corpus? Corpus eius caussa non est. Nec enim cadauer de-
functi id poterit. Quod si non potest denuo, id nec fecit primo. Hoc, q
in homine inest, id efficit, spiritus nempe eius, a Deo egressus. Ideoque si
corpus moritur, pergit spiritus ad eum vnde venit, ex Deo iterum ad De-
um. Corpus autem, quia ex terra desumtum est, ad eam redit. Sic vnum-
quoduis ad primam suam materiam reuertitur. His ita statutis quid quæ-
so in corpore queremus, cum homo ita non sit integer? Quis offam edit
non salitam? Quis ad lucernam videt, non ardentem? Quin & diui multi
putantur, quorum benefacta admodũ rara sunt. Multiq; ex horum pro-
ximis sunt, qui illos meritis longe exciperent: sed magnetem istum non
habent, & destituuntur ista natura. Hanc qui naturam habet, etsi canis es-
set, miracula tamen, eaque bona ederet. Ita enim illa constellatio mouet.

Vel canis miracula edit magnetem habens.

Attendite vero, has res nobis in vtero materno implãtari. Ac velut ro-
sæ odorem suum ex terra secum afferunt: sic nos quoq; hanc pprietatem
nobiscum afferimus. Sic etiam sagæ & magi nascuntur: nec ex arte tales
euadunt. Sic & mortui tales esse possunt, quales defuncti. Quod si ergo
talis natura in mundum nascitur, vis peculiaris remanet in corporibus.
Et licet quidem spiritus a corporibus separetur: nihilominus tamen id,
quod eius innata virtus & proprietas est, in corporibus manet, & in terra
conditum iacet, sicut in pyxide crocus: terraq; istiusmodi corporib. non
secus instructa est, ac pharmacopolium pyxidibus. De quibus signis nisi
ipse quoq; Christus pdixisset: quis q̃so tam audax foret, vt eo vsq; naturæ
abdita perscrutari velit? Quia vero signa talia fiunt & pdigia, per ieiunia,
p precationes & similia: cœli ẽt signoꝝ portenta concurrunt: ipsius quoq;
terræ miseria, vt, sitis, fames, pestis, patris in filiũ & filii in patrẽ concitatio
&c. consentit: quis hominũ in naturam non inuolet, & istorum euentuũ
rationem accuratius peruestiget? In confesso etenim est, non omnia à Di-
abolo proficisci. Nec omnia ab astris defluunt: non omnia ẽt in nomine
Christi edunt. Quod si ergo Christus iuuãdo iis astipulari non vult: tum
bona huiusmodi opa naturalia ipsis tẽpestiua sunt ad decipiendã incautã
plebẽ. Huiusmodi n. si a Christo manarent: cœci q dẽ viderent, mortui
suscitarentur. Sed filius Dei iuuare non vult. Ideo opa patris, h.e. virtutes
naturales arripiunt, & ea sub filii nomine venditant. Quia vero patris opa
tractant, ideo æstatis tantum tempore signa edunt. Appellente autẽ au-
tumno, omnia illa decidunt, & arescunt. Cursum enim tantum naturalẽ,

Mumia vis ex vtero materno inditur.

Diuorum opera suo autumno exsolescũt. vt secundum quem etiam sunt, tenent. Eo finito tempore, diuorum quoque gratia finitur. Omnibus quidem temporibus facile intelligi poterat, oportere sc. vere diuina opera Christiana esse, & sine tali autumno durabilia, non vero ex rerum natura desumi: sed in nomine Iesu ista dici: *surge, lectum tuum accipe & abi*: Et hoc sanare est, & fulcra abiicere, captiuosq; liberare, quos non ligauimus. Morbi enim vniuersi incumbunt a Dei patris creatura: ab eiusdem ergo creatura eosdem iterum sanari æquum est: *Christus sine medio sanat.* nisi sit, vt filius Dei liberet ac sanet, qui ad opus perficiendum creatura nulla indiget, sed operatur secundum potestatem diuinam.

Sic ergo de his hactenus explicatum satis est. Coronidis autem vice etiam pandemus, qua ratione illa fiant, vt videamus sanescere homines, non ex viribus naturalibus, quia nimirum nec syrupos potant, nec degulant bolos, nec tragemata deuorant, nec membra linunt? quibus omnibus inferior est Hippocrates, qui sine propinatis medicamentis nihil agere poterat. *Medicina non est, quod vident oculi* Sanant enim illa inuisibiliter: nec inter ista discrimen est aliud, quam propinare, & non propinare. In propinando autem nihil situm est: Quod enim dentes masticant, medicina minime est. Medicina siquidem nemo videt. Et quia ea non videtur: ideo medicinæ corpore nihil opus est. Corporea autem illa ideo est, vt oculi nostri eam videant. Incorporea siquidem in nostris viribus non est. Quod si mors irrepere, nosque iugulare & interimere potest: idem quoque medicina poterit. Nihil momenti in corpore situm est, sed in virtute. Proptera inuenta *Quinta essentia vis.* quinta essentia est, quæ nimirum libras 20 ad semunciam vnam redigit: quæ tamen vncia ipsa, 20. libras longe vi superat. Ob id, quo minus corporis, eo plus virtutis in medicina. Et si 20. libras has in semunciam redigere potest homo visibilis: inuisibiles id poterunt multo procliuius. Solis splendor si vitrum, si ignis fornacem penetrare potest, corpore ipso foris persistente: corpus hominis ēt virtutem suam late effundere ac porrigere potest, ipso nihilominus quiescente in suo loco, & minime (velut & Sol) penetrante. Corpori ergo ipsi ex sese nihil ascribitur, sed virib. saltē ab ipso emanantibus: velut odori ex moscho fragranti, cuius corpus suo in loco est. Hoc scrutinio in ipsa quoque mumia experimenta multiplicia inuenta sunt, vt dicatur: Hæc pars hominis conducit ad hoc, illa ad aliud. De quibus non tradam prius, quam mumiam explicem in schola secreta. Quo loco impertiemus vobis illa, quæ hic desiderantur. Tam profunda etenim in sese mysteria condita habent, vt explicationi eorum vix integer liber sufficiat. Quia vero satius est, ea non reuelari omnia, vt vitentur inde emanantia mala: hoc loco silere de iis, ꝗ̃ loqui conuenientius erit. *Epilogus.* Quibus dictis quartum hunc de rebus inuisibilibus librum conclu-

conclu
per insi
a quibu
dem op
vocaru
Quid a
catum a
militud
conuen
suo locc

TH

L

conclusum volumus. Ex quo cognouistis, quomodo naturalia corpora per insitas virtutes proprias in populo multa miracula operentur. Vnde a quibusdã eorum auctores pro diuis habiti cultique fuerunt: ab aliis eadem opera Diaboli credita sunt. Eadem nonnulli pręstigias & veneficia vocarunt, & superstitiones ac idolomanias cum iis multas inuexerunt. Quid autem ea in veritate sint, & qui æstimari debeant: id hacten⁹ explicatum abunde est. Quanq̃ adhæc impendi hominem, malum sit. Ad similitudinem siquidem Dei is conditus est. Post quæ scire iam quoque conueniret, vndenam istiusmodi virtutes homini conferrentur. Sed id suo loco, nimirum de imagine hominis, indicabitur.

THEOPHRASTI PARACELSI AB HOHENHEIM DOCT.

LIBER QVINTVS DE REBVS INVISIBILIBVS.

Præfatio ad Lectorem.

NOn dubito equidem, parum me probatum iri sectis illis variis, ex proprio cerebro enatis & conditis: quorum cultores in sapientia vera nihil experientiæ habent, nec veritatis fundamentum vllo studio venantur. Qui etsi quidẽ fastu & æstimatione quoquo profluant: nihil tamen nobis in istis situm sit. Quis n. leuitatem eorũ magnifaciat, quorum cor superciliosa tantum assiduo spirat? quorum & laudes & criminationes ipsorum tantum complicibus & probantur, & improbantur. Vbi enim arundo nascitur, nisi in locis vento perflabilibus? Quorum quidem temeritas quotidie nouis augmentis prorumpit: qua suam ipsimet sibi laudem cudunt, & possessionem eius satagunt, quod tamen nullo vnquam studio venantur: ac inter cæcos potissimum versari solent, ipsi lusci, vt scilicet pro veteri verbo ipsis sic dominentur. Mihi autem hic propositum est de characteribus tradere, qua nimirum ratione illi in nos operentur. Non quidem hoc fine, vt circumforaneis ac agyrtis laboris compendium faciam: sed vt doctos & peritos informem, quam inepte & iniuriose illa ab aliis dudum explicata sint: & vt testatum faciam, quanta cum violentia per inscitiam oppressa illa fuerint, quæ ex fœdis paludibus potius eruenda fuerant. Ad nauseam obblaterant, ea magica, venefica

Med insectatio.

Characterum quæ operatio.

& præstigiosa esse, quæ tamen ipsi ne quidem tantillum cognita habent. Maledictio super ipsis sit. Iuramenti enim Deo præstiti obliti sunt, baptismumque alium susceperunt, & coniugium ignominia affecerunt: vnde ipsorum quoque nunc virtus exsolescit. Basilea me in Academia sua aluit: sed ab ea insimulor, quasi doctrina mea offendam plurimos. Qui vero sapientes viros offendere possim: qui tamen eripuerim & liberarim ex scandalo, qui iam occiderant & perierant? Quod si vero vel ex meis quispiam discipulis hinc offenderetur: quænam offendiculi huius caussa esse possit? Hæc scilicet, quod scire is cupiat, antequam audiat. Quis vero vspiam sic scandalo nō offendat eum, qui sibi ipsi iam tantopere possessa sapientia blanditur? Is seipsum offendit, qui tanti se æstimat, & iudicat, quod non intelligit. Tu vero, Lector, is sis, qui res vtiles cognoscere velis: nec iustifices fidem tuam ex iudicio proprio: sed quicquid iudicas, id secundum experientiam probes. Qui enim seipsum æstimat maximi: is tanto quidem facilius humiliabitur, quanto seipsum sublimiorem iudicat. Ideo virtutes etiam nominum ac verborum traduntur. Quæ qui fiant, describere nostri instituti est. Vbi hoc quoque limitabimus, quid nam rebus istis aut addendum, aut detrahendum sit. Propterea, Lector, nihil iudica, nisi fundamentum prius hauseris.

Characteres præstigia non sunt.

Basilea tangitur.

Modus rerum iudicandarū.

INTROITVS HVIVS LIBRI.

Pus vnumquodlibet, quod ad fragilitatis nostræ confirmationem & erectionem dirigitur, a Deo procedit. Quis namque reperitur, qui ruituras eas ædes suffulcire aggressurus sit, quarum dominum ac possessorem impendio oderit? Corpus nostrum sustentator est animæ Dei. Cuius tutela, corporalis protectio. Quis autem corporis sustentationem accurat homini nauius ipso Deo? Is nobis prorogatam vitam vult. Ideo de variis etiam auxiliis ac præsidiis nobis prospexit. Quinimo, vt vitam nostram tutentur & protegant cogit aliquando etiam ea, quæ nobis comprimis aduersantur. Salus enim ac fortuna egredientur ab hostibus nostris, & a manibus eorum, qui nos oderunt. Quare, si quid boni a nostris confertur inimicis, id accipiamus quasi a Deo profectum. Deus enim hostes nostros eo adigit & compellit, vt nolentes volentes nobis benefaciant. Ita enim scriptura præsagit fore, vt salus ac incolumitas egrediantur e manibus omnium, qui nobis volunt mala. Ita cibi infringuntur eorum, qui nos iugulatos optant. Cibi illi nobis medicina fiunt. Vndecunque nobis præsto auxilium est, id a Deo mittitur. Is enim est, qui corpori nostro vitam inserit, & hanc tuetur: nec præter ipsum alius Deus. Quod si in scrobem præceps agaris, & a latrone extraharis: non est, vt latroni gratiam hanc habeas

Salus Christianis etiam ab hostibus.

A Deo omne bonū

habeas, Dei mandatum & instinctus erat, eo qui latronem impulit. An tibi vero hoc non idem est auxilium, ac si duodecim ex Apostolis vnus te eripuisset? Quod domicilio tuo, in quo anima inhabitat, ad longam durationem confert: hoc Deus suggessit. Is te seruare diutius decreuit. Et siquidem illud Diabolus ipse præstitisset: salutem tamen produxisset ex manibus tuorum hostium, & eorum omnium, qui te oderunt. Similiter enim, ac latro: cui in sola fouea tu vsui esses. Is tuas opes captat. Has autẽ non capit, nisi vitam prius expilet. Iam quod vitam tibi & seruat, & seruatum dimittit, hoc regimen diuinum est. Ideo Deus cogit eum, tibi vt auxilio sit. Adeo sollicita pro nobis prouidentia diuina est, vndecunq; salus emergat. De quo gratia Deo. Quid nostro inimico diuidiæ maiori est, q̃ quod tam obfirmati renitimur, scimusq;, quod is ipse ex fouea nos extraxerit? De hoc itaq; Deum laudemus, non illum; planeq; persuasum habeamus, cogi ipsum vt nobis benefaciat, idq; ex mandato diuino: claudamusq; sermonem hunc, de manibus inimicorum nostrorum.

Carduum videte inter spinas. Ibi tantum odium, vt per spinas nobis non liceat carduum attingere. Quod si ad carduum penetrauimus: idem non leuiore acutie nos pungit, ne qua fors ad medicinam, quam in se habet, pertingamus. Quid autem Deus agit? Is igni imperat. Ignis medicinam ex carduo prolicit, & aculeos eius mollefacit, totũ autem in cinerem redigit, qui postmodum a Medico foras ad lutum & cœnum congeritur. Hoc pacto edomitum malum est, & bonum secretum. Carduum vero quis odisse queat, tot commoda nobis præstantem? si quidem corpori inimicus est: huic ipsi tamen valetudinem impertire cogitur. Quis odisse mulierem potest, quocunque illa ingenio sit? Fructibus enim illius terra obsidetur. Ideoque vitam ei prorogat Deus, si quidem illa merabilis sit. Hæc ergo præfigurat Deus, vt nobis exemplo sint, ne quid aliud de inimicis nostris statuamus, quam quod ipsi sub manu Dei sint, non secus ac Carduus ac spina sub potestate ignis. Et sicut ignis hæc edomat, vt ad coquendum panem nobis deseruiant: sic Deus quoq; cum inimicis nostris agit. Panis in commodum nostrum cedit, & vitæ nostræ prorogationem molitur: licet ipse ignis quoque nobis inimicus sit, nos persequatur, & quicquid ei proximũ sit, deuorare & consumere cupiat. Et tñ nos illi sumꝰ, ꝗ igni dominamur, eumq; in nostris veluti manib. tenemus. Ideoq; bona quoq; nobis ex igne procedunt. Odio ipsius quidem ignis frui non optamꝰ: satis est nobis in illũ imperium esse, ac mãdare posse, vt vsui sit & emolumento. Et his ab eo ꝑfectis beneficiis fruamur licet, fasque est, vt Deo gratias agamus, ꝗ a potestate ignis nos tutos asseruit, ordinauitq;, vt idẽ noster hostis nobis cibos coqueret ad sum̃as palati delitias.

Carduus licet spinosus, tamen homini salutaris.

Ignis lædentu bona.

Serpentis hostilis commoda

Intueamini serpentes. Ii tam atroci in nos odio flagrant, vt vel ad primum hominis conspectum sibilum edant. Sed quid in hoc hoste boni conditum est? Plurimum. Post ipsi pręsectum caput ac caudam, nulla vspiam in quinta essentia nobilior medicina ad morpheã cutis reperitur. Quod si ergo cum hoc hoste Deus ita constituit, vt, in quo lethale venenum latet, is nobis saluti sit: nullo dubio summum nostrum, & capitalissimum hostem quoque eo adiget, vt nolenti animo bene nobis faciat, ipsoque facto declaret, quod Deum Dominum habeat: nec vana scriptura sit, quæ promittit salutem & incolumitatem a nostris inimicis, & a manibus eorum omnium, qui nos oderunt, procuratum iri. Fidelis enim Deus est in omnibus suis verbis & operibus. Adeo fidelis est Deus erga nos & omnes, qui secundum voluntatem eius ambulant, vt prius, quam nos destitueret, potius Diabolo mandaturus sit, vt omnia nobis in bonũ operetur: saltem vt potentiã suam ac omnipotentiã Deus declaret, & sui amantes tueatur, ne quicq̃ ab hoste suo lædantur, sed ab eodem potius iuuentur.

Diaboli ipsius auxilium a Deo.

Quare si Deum amamus ex toto corde, tum nobis nihil dubitandum est, q̃n si Diabolus ad nos congereret aurũ ac argentum, si nos iuuaret, si porrigeret medicinam, si e vinculis & carceribus nos eriperet, hæc omnia ex mandato diuino & iussu potenti fiant. Vnum tamen adhuc est, de quo vos instituere velim, nempe quot, & quam multa beneficia insignia malitiosis hominibus conferantur, per Diabolum scienter & indubitanter, idq; sine iussu Dei, quanquam ista permittentis. Diabolus autẽ hæc facile præstare potest, sollicitationib. nostris seriis permotus, vt magnos interdum morbos sanet, e magnis ærumnis aliquãdo liberet, e carceribus eximat, & alia similia pręstet, etsi in istiusmodi homine nihil quicquam boni sit, nec quicq̃ eius ab ipso quoque emanet. Hæc a. cur fiunt? Vult nimirum Deus, vt veritas suæ scripturæ maneat, ac vnicuiq; bonum ab hostibus suis præstetur. Sicut ergo Deus vitam protrahit ad longæuitatem, iis, qui ipsum diligunt; sic ipsi quoq; Diabolo permittit, vt simili sollicitatione eos quoq; tuteatur, qui vitæ iniquę & impiæ sunt, quos ẽt sanat miris modis, verbis, nominibus, consecrationibus, &c. Vtriq; ergo, tam, qui Deum diligunt, quam qui Diabolo adhærent, in extremo iudicio dicturi sunt, *Bona nobis euenere ab hostibus nostris, in clementis & abysso inferni habitantibus.* De scriptura enim fatendum erit, quod verax sit bonis simul & malis, & quod Deus nullius inuidia, aut odio flagret, sed misericordiam suam ad extremum vsque iudicium cumulet. Et quemadmodum hyemem ac æstatem omnibus æque allucere sinit: sic hæc quoque suo motu agi patitur, idque abunde satis in medicamentis declarat, quæ fideles simul & infideles, probos & superstitiosos, Deum amantes & odio habentes, omnes, inq̃, vno modo & purgant, & consolidant.

Medicamenta malis simul & bonis commodant.

Huiu-

Huiuſmodi ergo nec fidem,nec incredulitatem vllam pariunt, ſi Deus ſecundum miſericordiam conſideretur. An non ſcriptura de commotionibus virtutum cœleſtium prædicat,cum ait, *eas in ſuo tempore motũ iri?* Quid autem ſunt huiuſmodi virtutes cœleſtes,hic intelligendæ? Hæ nimirum ſunt,quæ inuiſibili, & præternaturali ratione nos iuuare videntur. An non capitalis noſter inimicus ex cœlo deſcendit? Cœleſtis ergo eſt, non terrenus. Nos vero homines cœleſtes non ſumus,ſed terreni. Non enim deſuper deſcendimus: ſed inferius e terra emerſimus. Quod ſi vero denuo naſcamur,tunc vna quoque cum virtutibus cœleſtibus mouebimur. Quid enim ſunt illa præſidia, de quibus hic ſcribo,niſi virtutes cœleſtes? Quis dat eas, & diſtribuit,niſi ſolus Deus? Et bonis quidem ex mandato: malis ex permiſſu. Et hæc apud quemnam ſuperſtitionem aliquam parerent, cum omniſio ac vere hinc tantum profluant? Aut cuinam vſpiam offendiculo ſint? Neminem ergo hæc offendere poſſint, niſi ante ex ſe malum & offenſum. Si quis autem vſque adeo forte ſimplex ſit, vt putet, ſuæ ſimplicitati hic ſcandalum omnino ſtrui: is prius hæc diſcat,& ſcrutetur ſcripturas, ſicut mandatum accepit, vt rem quamlibet & cognoſcat & ſciat ex ſuo fundamento. Propter huius n. ſimplicitatẽ Deus hoc opus non intermittet, neque per iuſſum,nec per permiſſum diaboli. Hoc enim pro corollario tenendum omnibus eſt: quicquid horum ex rebus inuiſibilibus iſto pacto fiat, id ſine cauſſa manifeſta minime fieri: ſed nobis anſam ac incitamentum porrigi ad veras & genuinas cauſſas penitius indagandas & trutinandas, & haudquaquam iſta diabolo adſcribenda eſſe. Deus enim eſt,ſine quo vis diaboli nulla eſt. Prætorem in ciuitate age aſpicite, quomodo is ſuos lictores habeat,qui morem illi gerant,& mandata omnia confecta dent. Quis vero lictorem huiuſmodi pro prætore habeat? Nemo. Ergo nec poteſtas illa lictori adſignabitur. Voluntas enim eſt prætoris. Sic de his hoc loco quoque arbitremini. Omnia in Deo inquiri debent. Ex eo enim omnia profluunt. Qui permiſſus ſunt, permiſſuum quoque modo æſtimentur. Voluntas autem diuina comprimis inquirenda eſt, quomodo nimirum vel miſericordia diuina, vel ira in nos dirigantur. Hæc enim verborum ſumma eſt, quod auxilium omnino habituri ſimus, ſiue boni ſimus,ſiue mali. Sicut idem medicina quoque teſtatum facit,cuius auxilium non eſt laus Medici,ſed Dei. Gratiam ſaltem artis habet medicus, non auxilij. Hic enim ſui nihil habet, quam ſolam artem.

Finis operum inuiſibiliũ.

Diabolo nihil aſcribendum.

Ideoque hæc omnia eo dicta ſunt, vt non æſtimemus eum, quem videmus, quod is ſit,qui iuuet. Alias enim gratia Medico, non Deo reddenda foret: reddendus foret honor gramini ac fœno,pyxidibuſque &

Deo ſoli omnia accepta ferenda.

thecis pharmacopæorum. Id vero impium iam esset & superstitiosum. Hoc enim si ambulare modo vellemus, tum demum id fieret, vt ad diabolum respiceremus, non autem ad Deum. Quod enormiter falsum & iniquum foret. Hoc vero iugiter in pectoribus nostris sic meditemur, quod Deus medicinam crearit, eamque nostris oculis præstituerit, vt serio consideremus. Quare? Quod si ergo a characteribus, quos describo, aliquid boni nobis confertur; tunc id vobis idem sit, quasi fœnum esset, aut gramen. Et si quidem meri diaboli essent: iidem tamen isti vobis sint, ac thecæ pharmacopœorum. Et fundamentum hoc solidum statuite, Salus ex nostris inimicis, & ex manibus omnium nos odientium: & vobiscum ita cogitate: Deus me creauit, Deus me liberauit. Quicquid mihi confertur boni, siue ab hostibus, siue amicis id promanet, de eo omnis sit laus & gratia Deo. Et sic vniuersa ad primæuam suam originem reducenda sunt. Attendite quæso ad superbum medicum. Si Deo de ope præstita gratias egeris, non ipsi: admodum ille indignabitur. Nam gratiis de arte actis minime acquiescit. Quid vero fastu suo tibi incommodabit ille? Deus hac de caussa te Medicina non destituet. Hoc casu, quicquid tibi opis vel a spiritib. vel aliis inuisibilibus affertur, de illo Deo gratias age. Quod si nec spiritus iste, vel ille tibi porro auxiliari velit: dimitte abiturum. Vno cedente, alter ei succedet. Tu hac de caussa Deum non desere. In rebus omnibus cœcutientia nostra sunt iudicia. Quare, quicquid ad vitæ nostræ prorogationem facit, hoc in Deo accipiendum est. Is enim per varia opera nobis innotescere satagit, & honorari cupit in omnibus, quocunque modo illa ad nos pertingant.

De characteribus qualiter sentiendũ.

Fastus quantus nonnullorum Medicorum.

Ordine suo omnia comprehensa sunt. Ordo iste procedit ex mandato. Quis vero caballum suum in fouea relinquit, nec illum extrahit, etsi dies Sabbati duplex sit? An non vero permissio a Christo hæc constituta est, vt auxilium id præstetur? Et hoc mandatum a quoq̃ violari liceat? Iam si mandatum Sabbati violare licet, vt auertatur mors cuiusdam equi: multo magis propter seruandum hominem frangi mandatũ Dei potest. Rem his accipe. Mandatum ita sonat, *vt Medicum non aspernaris, nec ipsam Medicinam.* Hæc qui ex terra gignatur, iunctim additum est. Ponatur vero Sabbatum esse: tu vero proximum tuum sanes characteribus, qui vere loquendo ex terra non nascuntur cum suis viribus: sic ergo violasti Sabbatum. Nec enim præcise mandatum seruas. Iam vero ista violatio latius non extenditur, quã si die Sabbati equum seruasses: Tu opus auxiliationis præstitisti, & opem attulisti, quam ars te tua docuit. Auxilii ergo respectu, nihil peccati est. Id enim a te nõ prodiit: sed a Deo. Ars autem non est ad præscriptum mandati, sed saltem auxilium: Ars ipsa ergo

Characteralis sanatio quomodo peccata.

ergo reputatur pro violatione ſabbati, quæ tamen verbis Chriſti ſtabi-
lita & conceſſa eſt, vbi exemplum de equo ex fouea extrahendo induxit.
Sed & huc animum aduertite, quod Dauid cum ſuis comitibus in tem-
plum ingreſſus panes iſtos edit, quos edere religio erat. Tempore famis
autem is edebat, vrgente neceſſitate: & edebat ſine peccato. Ideo neceſ-
ſitas in ſcriptura excuſationem habet. Æquum enim eſt, neceſſitatem a-
uerti, rebus præſentibus, ſiue Diabol⁹ ſit, ſiue Spiritus, ſiue Medicus, ſiue
latro, ſiue quodcunque aliud proximum. Iam vero multo plus ſitum e-
rat in panibus illis, quos Dauid cum ſuo populo edit, quam hic in arte ſi-
tum eſt. Vnum altero non leuiore reſponſione velandum erit. Mandata
enim ſunt, omnino omnibus ſeruanda. At vero Chriſtus ipſe limitationẽ
hanc nobis præit, quod liceat nobis auertere periculum pecudis. Ergo
multo magis hominis. Quia enim licuit Dauidi compeſcendæ famis gra-
tia panes edere: ideo iam non erant amplius, quod erant antea? cum in
poteſtate ſacerdotum eſſent. Eadem artis quoque ratio. Pono enim, to-
tum Diabolum eſſe. Iam ſi ars in manum meam reddatur, auxilium etiã
mihi in manu erit. Ita ergo non amplius Diaboli erit: ſed meum. Tum
demum ægro opem ferre, & Deo gratias agere poſſim.

Dauid panes conſecrationis edens.

Neceſſitas excuſat.

Diaboli auxilium qui non Diaboli ſit.

Hac de cauſſa non immerito explicandum mihi ſumo, quæ nam
illa ſint, quæ magica vocitarunt, & ſimilib. nominibus aliis diffamarunt.
Certum eſt, mandatum nobis datum eſſe, vt nobis inuicem opem ac au-
xilium feramus. An vero impium ſit, ſi ſtanti ante me Diabolo dicerem:
perge & meo nomine equum ex ſcrobe extrahe. Si id fiat: Quis me de hoc ſuper-
ſtitionis iure accuſari queat? Imo meam hinc potius probam fidem iu-
dicet quod talia Diabolo aut ſpiritui alii mandare auſim. Quod ſi vero is
equum ex fouea vna extrahat, & in aliam coniiciat: ſic demum dici poſ-
ſim ſuperſtitioſus, quæ ſuperſtitio ſcilicet hunc fructum aut mercedem
refundat. Hic n. ad punctum ſingulare attendetis, ꝙ confœderationem
ſpectat: vt, ſi Diabolus eo quendam redigit, vt res huiuſmodi ordiatur
cum ſuperſtitione tali, ſicut de ceremoniis & aliis dicetur deinceps. Tũ
demum verum eſt, auxilium ſimul & artem ab ipſius manu pendere, &
ſeruum factum eſſe eum, qui bono iure dominus eſſe potuiſſet. Conuenit
n. vt cuilibet fideli Diabolus morem gerat. Is vero ſi an vicem vertere
queat, laboret: quid experiri nocuerit? Hi autem Diaboli laudem & ho-
norem quærunt, non Dei. Et hic dolus latet, & impoſtura artis. Nec enim
Diabolus eius eam vim habet, q̃ habet in hanc, qua vtuntur ceremonia-
les. Ideoq; ars hæc, ſi ita impenditur, vt ex ſeipſa eſt, violatio mandati non
eſt. Sed nec Diaboli ita erit propria; verum, vt præda iuſta, ab eodem au-
feretur: cuiuſmodi plurimas filii Iſrael captarunt. Aurum enim & argen-

Diaboli auxilium quando ſit.

Diabolus ſeruus omnium fidelium.

tum ab eo auferri non poteſt: ſed ipſi ac ſpiritui cuilibet a tergo excutiendum eſt, quod habent. Nam & nos plene hiantibus faucibus ſequitur, quærens, an ſuam a nobis extorquere rapinam poſſit.

Finis artium. Mariæ Magdalenæ.

Quicquid in artibus poſſumus, ad laudem & honorem Dei impendi debet, hoc nimirum modo, vt conueniat cum facto Mariæ Magdalenæ, quæ pretioſum vnguentum effudit in caput Chriſti, quod pro ratione intellectus humani longe commodius & vtilius impendi poterat, quam vt ita profunderetur. Illi tamen Chriſtus teſtimonium dedit, *quod opus bonum fecerit*. Quapropter etſi quidem non ſemper ſecundum intellectum agamus humanum; cum rebus tamen iſtis in vera caritate ambulemus: & cum vnguenti huius profuſione ſimul vnam excuſationem impetrabimus. Auxiliari, an contra mandatum diuinum eſt? Minime. Diabolum tamen & ſuperſtitiones conciliare, id verbo diuino aduerſum eſt. Et licet quidem per falſos Deos ſanaremus homines, tamen iniquum foret. Hos enim falſa ſigna edere videmus. Quæ vero falſa ſigna ſunt, a falſis Dijs oriuntur. Seminarium tamen characterum a Dijs falſis non eſt, nec in ſe quicquam ſuperſtitionis habet. Quanquam hoc verum ſit, ſuperſtitioſa ſigna omnia ex viribus naturalibus procedere. Ideoque merito honori Dei aſcribenda illa, & virtus lucis naturæ detegenda, ac ſuperſtitio in locum ſuum releganda eſt. Etſi enim iſta quidem relegetur: viribus tamen iſtis nihil ademtum eſt. Deorum enim falſorum nunquam illę erant. Idemque eſt, ac ſi quis cum mutuatitio habitu incederet. Prædico tamen, non omnia conditioni humanæ mandata eſſe. Variæ ſiquidem ſectæ, quæ ſub nomine Chriſti velantur, retibus adeo arctis Euangelium conſtringunt, vt, niſi Chriſtus exemplum de equo propoſuiſſet, die ſabbati nemini nec edere, nec bibere futurum licitum ſit: ſed aut religione omnia inferna ſuperna ardere opus foret, aut de ſabbato plane nullo nobis conſtare. Hic ergo ſenſus longe relegari debet, quia ſcripturæ non eſt conſentaneus. Hoc enim foret pacto, vt tandem iuſtificent Iudam, & damnent Chriſtum, ſicut ſectarij Anabaptiſtę ex parte fecerunt maxima. Sic ergo, quæ res a craſſo & fatuo intellectu capi non poteſt, propterea nó debet magica cenſeri: Nec iſto honore deferendo blandiri diabolo debemus. Quid enim ipſum vſpiam ſuauius afficit in ſuperſtitionibus vniuerſis, quã ſi gloria ita deferatur ei, quaſi ipſe auctor exſtitiſſet? Quærenda nobis paſſim varia ſunt: vt varia magnalia experiamur, & Dei ſecreta in rebus multiplicibus cognoſcamus. Satis nobis id fuerit, ſi per ieiunia & preces mandaſſet nos ſanitatem impetrare. Sed hoc tamen non voluit: ſed media alia prę́ſtituit nobis indaganda, terramq́ue ipſam nos perrare patitur, vt in ea multa diſcamus. Cumq́ue probauerimus omnia: quod

Characterum ortus & vſus non eſt ſuperſtitioſus

Anabaptiſtæ perſtringuntur.

Magicum non eſt illicę, quod non intelligitur.

quod bonum eſt, retinere debemus. Hæc vero fas eſt, nos in rebus omnibus recordari, & aſſiduo reuoluere. Bonum enim & malum vt prodeant, neceſſe eſt. Quæ ſi protulerimus, & a ſe inuicem diſtinxerimus, retinebimus bonum, malum omittemus. Quid vero aliud nobis hic indicatur, quam, vt, ſi poſſimus, diaboli artes omnes diſcamus? Artibus autem vtamur: & diabolum omittamus? Diſcendæ nobis omnes artes permiſſæ ſunt: omnia probanda data ſunt, vt, quod bonum eſt, ſeruetur. Ideo enim in terram prognati ſumus, vt minor a maiore diſceret. Deus enim diabolum multis artibus dotatum, altius ad lumen naturę euexit. Quas ſi calleremus: Deum nunquam offenderemus. Et licet artes eius noſtris ſimiles non ſint: cognatæ tamen ſibi pleræque ſunt. Quod ſi pro herba verbum adhibeat, ſit id pro herba. Nemo tamen arbitretur, huiuſmodi verba diabolos eſſe. Sunt ipſius ſpecies, & characteres ſunt eius compoſita & ſyrupi. Et talia ipſa naſcuntur in illis regionibus, vbi ipſe agit, de quo plura dicenda ſunt.

Diaboli artes diſcendæ: ipſe omittendus.

Diabolus hominib. multo doctior.

Verba etiam pro herba ſunt.

Sedulo nobis attendendum eſt, quod de Moyſe ſcriptura dicit, *quomodo is iuſſu diuino apud regem Pharaonem per omne eius regnum ingentia miracula ediderit.* Ex virga proiecta naſcebatur ſerpens. Idem etiam audentes magi ſimiliter præſtiterunt, Moyſe ipſo nõ ineptius. Et licet ſcriptura magis his dura nomina impingat: nihil tamen in nominibus ſitum eſt. Ars enim ipſa nomina aliter declarare nouit. Sed quid fiebat? Magi cum ſerpentes multos produxiſſent: tunc Aaronis ſerpens ceteros omnes deuorauit. Quare? dominium ſcilicet hic ſibi ſoli Deus affectauit, nec paſſus eſt, hominum artibus ſuæ potentiæ aliquid importari: quanquam ad hoc primum conniueret. Hæc vero quid deſignanr aliud, quam quod reſpectu Dei noſtra vniuerſa nihili ſunt, quodq́ue artis nullius probe gnari ſumus in hac terra, ſed ſemper exſpectare cogimur, quid nobis permittat Deus, vel minus? Sic plura alia quoque deinceps ſigna coram Pharaone manifeſtabantur, quæ tamen Magi æque omnia æmulabantur. Hi ex arte talia edebant. Moyſes vero ac Pharao ſine arte. Et res cum hiſce plane eodem ſe habet modo, ac cum ægrotis, qui a Chriſto ſanati ſunt, & eius Apoſtolis: quod ipſum medici quoque æmulati, multa ægrorum millia ſanarunt. Nomen vero Magi ob id his inurendum eſſe, admodum iniquũ videtur. Ars enim ea ex luce naturæ prodijt. Ars ſimilis in Ægyptijs etiam illis exſtitit, quæ ſecundum naturæ lucem nondum exſtincta eſt. Si enim naturæ ea vis eſt, vt ex ferro cuprum facere poſſit, & ex liquoribus condere gemmas queat: multo certe plura poterit ſecundum ſua ſecreta maxima. Ideoque Magi illi arte ſua Deum haudquaquam offenderunt, ſed ſaltem improbitate & temeritate auſus, facti in contumeliam

Moyſes ſerpentes facit.

Magi Pharaonis Deum nõ offenderunt ſimpliciter.

Moysis ac Aaronis. Tale enim quiddam dicturi videbantur, quid dicunt duo isti viri a Deo se iussos esse? Ex arte id agant, nostro exemplo. Hic miracula videtis. Ideo ars eorum euanescebat, vt Moyses & Aaron manifestarentur. An non ipsa quoque scriptura testatur, Deum dicere: An nõ is ego sum, qui mutos, & surdos, & cœcos, & videntes feci? Quid enim hoc dictu aliud est, quam quod rerum vniuersarum creator ipse sit? si surdi & muti nascimur: an tales propterea manebimus? Ipse est, qui nos loqui docet. Qui enim infantes ex suis loqui addiscere possent viribus, si Deus suam non conferret opem mirabiliter? Iam, si loqui & audire possumus, instrumenta operũ diuinorum cognoscenda sunt, quatenus quidem Deus nobis permittit. Quid enim est, vt quis videat, & quid videat, non ignoret? Quis finis conditi hominis, nisi vt discat & experiatur tam mala, quam bona, bona vero sola retineat? Harum rerum si nullam ex-
Inscitus vir nihili est. perientiam tenemus: iam nec de Deo quid compertum habemus. An vero id homini ornamento sit, si nihil sciat? Nemo vnquam peritus vir in seductionibus mansit: nec talem quisquam vnquam superstitionibus pollutum vidit. Vbi enim gliscunt superstitiones, nisi apud ignaros & im-
Medic. reprehensio. peritos? Vbi superbia dominatur, nisi apud inscitos? vbi stultitia regnat, nisi apud eos, qui in sapientia sua subsistentes, ipsam Dei sapientiam vlterius peruestigare negligunt? Ideoque si ars aliquando quæpiam in apricum profertur, quam ipsi bliteo suo, & fungoso cerebro assequi non possunt, eam magicam & superstitiosam esse illico clamitant. Hac nimirum arte, hoc fundamento vtuntur, vt ne stultitia eorum in publicum abeat, aut ipsi supremi magi ꝓ magis non differantur. Ideoq; scire vnumquem-
Auxiliũ omne a Deo. libet fas est, quod auxilium quoduis a Deo promanet. Nec enim Diabolo, nec mago id præstare possibile est. Quod etsi quidem a ratione humana capi non possit: non tamen cum scriptura id pugnat. Quo vero modo quoduis fiat, & qui abusus hic committantur, deinceps quoque tradendum est: hoc fine, vt media a Deo tradita, per quæ ista talia operamur & impetramus, ex ipso fundamento cognoscamus. Quod si enim de via errantem, in viam fur quispiam reduceret: an non satis rectæ metæ restitutus esset? Isti nimirum opera faciunt, qui ea sciunt & possunt.

Nudi & sine artib. nascimur. Quia ergo nos homines in hunc mundum nudi pronascimur, & nobiscum nec artes, nec sapientiam afferimus, in solam Dei gratiam spem defigentes: ideo ipse prouidet nobis, nec tamen plura ex motu proprio nobis largitur, quam solam vitam. Cetera quod attinet, siue sani, siue infirmi reddamur, id vniuersum ipsi Naturæ committit. Vt nos loqui doceant, parentibus mandat. Porro augescentes autem magno labore omnia addiscere cogimur, nec artem ex nobismet ipsis vel minimam proferimus. Quod si ergo omnino discendum nobis est: necesse est, vt id, quod

nos homines doceat, humanum non ſit. Homo enim vel a principio rudis & ignarus eſt. Diſcere itaque volentibus primum fundamentum in Deo locandnm eſt, iſque vnus noſter Deus ſtatuendus & agnoſcendus, qui & doceat, & procuret, quicquid in vſus noſtros facit. Et ſi vniuerſa euoluere velimus, intelligemus ſane, per medium quoddam res omnes fieri iam porro a creatione a Deo abſoluta. Veluti, cum Deus pater cœlum ac terram creauit, creauit illa vt media eſſent, ex quibus ad nos proflueret id, cui corpus noſtrum dominari deberet. Sic homo dominus factus eſt medicinæ, dominus agrorum, pratorum, & vinearum: non quod vel a terra, vel a Sole id acceperit: ſed quod Deus ſecundum ordinationem mediorum horum iſta contulerit. Sic enim ipſi complacuit. Pari modo nec ſcientias artium ex nobiſmet ipſis habemus, ſed & has per medium aliquod. Medium hoc ſunt ſpiritus inuiſibiles: qui ſicut ager ſuos fructus gignit, ſic iſti artes ex ſe dant. Et de his mediis dicendum eſt, ſiue Angeli, ſiue alii a Deo ita conſtituti ad nos perueniant, non ſecus, ac Angelus ad Mariam venit, dicens, *Gratia plena es.* Hoc vt manifeſtum eſt: ſic nobis ſecreto dona communicantur: & vnuſquilibet munus a Deo attributum ſibi, hic hoc, ille aliud ſedulo cuſtodiat, ac pro ſalute angelica habeat, quę eadem eſt cum munere illo.

Deus ſolus noſter præceptor.

Poſt creationem homo vniuerſa per medium accipit.

Spiritus etiam mediũ quid ſunt quo inſtituamur.

Iam ergo, quomodo terram vel colere, vel eidem, vt dictum eſt, imperare poſſimus, ſi non lumen quoddam, q́ ſupra hominem eſſet, & nos doceret, acciperemus? Artes a. omnes in ſpiritibus perfectæ quidẽ ſunt, ſiue exſiſtant bonæ, ſiue malæ. Ex illis ipſæ ad nos deſcendunt. Illi enim velut medium iſtas nobis conferunt, (ſicut Sol æſtatem & ſplendorem) vt in hac terra aliquid ſciamus. Ex nobis enim ipſis nihil ſcimus. Si ergo ſcientiam artium ex ipſis omnino ad nos transferri oportet: neceſſe eſt, nos quendam erga ipſas affectum habere. Diſpoſitio hæc citra omne medium in Deo conſiſtere debet. Hinc poſtea egrediuntur mandata Dei: *Tu Angele, aut ſpiritus, doce hunc hoc, illũ illud, vt ex te hanc dotem habeat.* Hinc n. ſequitur, *nos vocatos & ad affectũ compulſos eſſe, alterum in hoc, alterũ in alio.* Sic ergo porro mandatũ per angelũ aut ſpiritum confectum datur: nobis poteſtas confertur diſcẽdi illud, q́ deſideramus. Et ſi huic viæ nõ inſiſtim⁹: etſi quidẽ phantaſmatis noſtris ad inſaniã vſq; incumberem⁹, tñ ne rude q̃dẽ plumbũ liquare addiſcerem⁹. Tales ergo nos fingit & facit Deus, quales eſſe ipſi placitũ eſt. Huic inuẽtionẽ typoꝝ ſuggeſſit: illum docuit opificiũ fabroꝝ: iſti Muſicæ artẽ impertiit, & ſic cõſequenter vnicuiq; peculiare q̃d dam cõtulit, q́ ad vſus humanos faceret: ac in cõſtituendis omnib. eum ordinẽ adhibuit, vt iã poſt inuentores primos alii ſubinde alios eadem docerẽt. Adeoq;, q́ homini impoſſibile eſt, vt a ſeipſo diſcat: id ꝓdi-

Artes omnes perfectiores in ſpiritibus.

A ſpiritibus diſcendum, tam malis quã bonis.

ꝯcto ordine ab alijs haurit, & asseq̃tur. Quemadmodum a Maria, a dicta sibi salute, gratiæ plena illico fiebat: sic dona quoq; inter nos distribuuntur eodē modo. Ac quicquid vspiā inuenimus, ex hoc principio omne dimanat. Nemini ergo id curæ sit, ꝑ q̄ media ista ad nos deriuentur: sed potius firma sit ꝑsuasio, vndecunq; illa siue a malis, siue bonis spiritib. suggerātur nobis, ꝗ illi ea vniuersa expresso Dei mandato compulsi faciant. Vult n. Deus omnia sibi obedire, ac maiestatē omnipotentiamq́; suā non minus in inferno, q̃ in cœlis effulgere. Idē Deus hoc quoq; vult ac iubet, vt ēt nobis, suis electis, q̃cq̃d vel in cœlis, vel inferno degit, seruiat ac morē gerat.

Dæmones ex se nihil habent. Iam vero cum tam boni, quam mali spiritus omnes creaturæ sint: creatura id quoq; erit, quod possunt illi. Sic ergo ex se nihil habent ipsismet: sed omnia a Deo quæcunque vspiam sunt. His ita constitutis, quis hominum, & quo iure dicet, a Diabolo sese discere, cum diabolus non sit Deus? Fateri etiam nemo non cogitur, ne minimam quidem auiculam in terram prouolare, nisi a Deo immittatur: & sic ne abiectam quidem vrticam enasci, nisi id expresso Dei iussu fiat. Si displiceret Deo nos ea frui, exscinderet vtique eam vno momento. Iam, quod non exscindit; ex hoc luce clarius patet, ꝗ nos non oderit, sed ex fidelitate diuina impendio faueat. Porro quid mali nam in his artibus? Nihil quidē, quam quod *Omnia bona homini sunt* nos deprauamus ipsi. Precari & ieiunare, bonum quidem est. Per hoc n. expellitur Sathanas. Sic bonum quoq; est pulsare, & petere. Sic bona nobis omnia sunt, & in cōmodum nostrum impendi idonea. At hoc iam bonum haudquaquam est, si oremus vt Tetrici, h.e. si sic lauemus faciem nostram, quasi id ignoraremus: cor & non os moueremus. Ex hoc iam sequitur, ieiunium quoq; & preces illis in malum vergere. Non ꝗ ieiunare, & orare per se malum sit: sed quod malum sit id, quod additur. Hinc colligite, quod *Deus per salutationem istiusmodi dona nobis conferat, vnicuiq; scilicet pro sua vocatione.* Cum n. eadem nobismet ipsis sollicitemus, tetrice res agenda non est, h.e. ceremonijs nullis ibi opus est. Improbū n. foret, si impetratis huiusmodi bonis, nollemus a nobis ipsis sine medio ad Deum diuertere. Corruunt a. iam res nostræ, ꝗ bona impetrare conamur, ꝑ cere- *Ceremonia addita superstitionem augent.* monias diuinitus nobis haud mandatas. Ac iterum dico: *si nobis Deus salutationem gratiæ immitteret, nos vero gratiam eam cum ceremoniis tueri vellemus: iam a superstitione nos procul non abfore.* In his ergo rebus omnibus Maria nobis exemplo sit, vt quæ gratiæ plenissima fuerat: Nec ceremoniæ vllæ vel ante, vel post adhibeantur, sed nos vestigia Mariæ præcise sequamur. Illa enim si non errauit; nec nos errauimus, si ducem eam probam sequamur, ceteræ autem viæ omnes erroneæ sunt ac ancipites.

Sed de ceremonijs dum loquimur, allubescit mihi earum vires

enum

Ceremonias Deus repudiat.

enumerare. Nec enim hoc meo ſaltem inſtituto deſeruiet: ſed eo quoq; faciet, vt diſcamus, cor poſcere a nobis Deum, non ceremonias: eumq; viciſſim iubere, vt, cum ſolo corde iſta a ſe impetrauerimus, corde fideli eadem rurſus diſpenſemus. Hoc enim a Deo quod impetramus, gratis accipimus. Id ergo eadem via a nobis etiam egrediatur. Si vero ceremoniis adhibitis donum Dei polluamus: iam pręcipites in ſuperbia agimur, quam Deus ſerio odit. De ceremoniis dum loquimur, eodem ſenſu omnes intelligi volumus. Eæ enim cauſſa ſunt inuecti nominis ſuperſtitionis, quo grauari ſolemus. Sed vobis exempla quædam exhibebimus. A Chriſto nobis tradita eſt doctrina & ordo, quibus nec quicquam addere, nec demere nobis datum eſt. Ea ad vnumquemlibet hominem ſpectant.

Homo quisq; ipſemet proximus Deo.

Vnus enim quiſq; ſibi ipſi eſt proximus apud Deum, plenamq; poteſtatẽ accepit ſua apud Deum negotia expediendi. Hanciam poteſtatem ſi e manibus ſuis homo abiiciat, nec eo vtatur beneficio, quod a Deo accepit, ſed id in alium coniiciat, & eundem in auxilium vocet: omnino is in ceremonias præceps agitur, ac ita deſperationi manum dat. Nam quælibet ceremonia deſperationi affinis & cognata eſt.

Ceremonia deſperationi affinis.

Hinc iam conſequitur: quia poteſtas iſta homini data e manibus excutitur, excuti ipſam quoq; fidem cum omnibus ſuis viribus: ac ipſo facto nimirum ceremonias exſurgere, ſeu induci. Hæ autem ceremoniæ ſunt, *ſpeciem externam rebus in hunc finem inſtitutis inducere.* Qui enim manumittit fidem, is ea orbatur: hanc autem accipit is, cui ille eandem impertit. Iam quantum is illius diſtribuere poteſt, tantum ſoluit. Ea ſolutio penes Deum eſt, in tantum ratificata, quantũ diuina voluntas admittit. Bona vero, an mala ſit, id ipſum quoq; penes Deum ſitum eſt. Ille in rebus iſtis cor reſpiciet. Iam, vt quod res eſt, de ceremoniis ſtatuam, ſcire debetis, eas nullius momenti ac valoris eſſe.

Ceremonia nullius virtutis ſunt.

Quod ſi enim quicquam a Deo impetrari opus eſt: is certe in cor oculos intendet, non in ceremonias. Et quodcunq, nobis largitus eſt, id haud quaquam ceremoniis impendi vult, ſed laboribus. Nihil enim largitur aliud, quam hoc, per quod diligam⁹ Deum ex toto corde, ex omnibus viribus, & ex pleno animo: per quod etiam proximum noſtrum iuuemus, ſicut nos ipſos. Quod ſi ergo, quæ Deus nobis impertit, huc impendenda ſunt: iam merito ceremoniæ omnes exſoleſcunt. Iam ſicut ceremoniæ in rebus inualuere omnibus, & poteſtatem propriam corrupere: ſic illæ magicam quoq; artem contaminarunt: hoc eſt, de quo iam trado, id eo dudum redactum eſt, vt ſine ceremoniis nullius amplius momenti videatur. Æqua enim ratione, qua cum Deo agimus citra manifeſtationem cordis: ſic in hac quoq; arte agere omnino debemus. Omnes enim eiuſdem poteſtatis capaces ſumus, nec alter altero inferior

Ceremonias cur inuexerit Satanas.

Ceremonia in quibus consistant.

est. Quod vero potestas ista minus procedat, id ab auctore Satana est, qui hoc molitur vnice, nec qua fors data potestate vtamur ceremoniis non prius adhibitis. Quid vero sunt tandem ceremoniæ istarum artium? Hypocritica ieiunia, & preces simulatæ. Sicut Pharisæi populi oculos simulatione eludebant: sic Pharisaicum istum ritum hic quoque Diabolus æmulatur & introducit per numeros, per tempora, per abstinentiam, per consecrationes & benedictiones, per aquam lustralem, per alia similia. His technis persuasionem hanc Satanas in corda hominum inuexit, vt crederent, eum, qui quicquam a Deo impetraturus sit, Dei obliuisci ipsius, & his omnino ceremoniis vti debere. Sic enim felicem rerum successum sperandũ esse. Iam vero, quo nam loco ista habenda sint, Theologi iudicent. Sicut enim inter sese mutuo agunt homines, sua potestate abutentes: ita se res cum ipsis quoque spiritibus habet prædictis.

Tam Petrus, quã spiritus, Dei serui.

Ceremonia quos spectent.

Nolim vero hisce in potestatem Petri durius quicquã dictũ esse. Hoc saltem moneo, vt tranquillum ac pacatum pectus in se quisq; alat ac foueat. Cur a. ista talia producam, caussa hæc est, quia nimirum characteres nec verba, nec nomina sunt. Ceremoniales a. cum verbis ac nominibus eosdem confuderunt, vt scilicet respectus ad spiritus fieret: vt sine quorum imploratione res nullius successus futura sit. Hoc idem est, ac si dicerent, nisi Petro blandiaris, de gratia coram Deo actum fore. Cum vero certum sit, Petrum ac spiritus seruos Dei esse, qui, q̃cunq; a Deo mandetur, confectum dare cogantur: omni omnino ratione consequitur, si Christus iubeat Petrum soluere, eum ad id compelli faciendum: vt etiam vicissim, si iubeat ipsum ligare. Adeoq; si id faciat: opus hoc ratum est in cœlo ac terra. Tale enim eius officium est: ac ministerium ipsius ad omnes Dei iussus procliue est. Iam, etsi quidem Petrum pro Deo habituri essemus: non tamen ille in hoc nobis assensurus esset, nisi singulariter a Deo prius iubeatur. Sic scitote ergo, ceremonias in solum Petrum intendere. Eædem similiter se etiam habent erga spiritus, eoq; directæ sunt, vt is, cuius est mandare, obliuione obliteretur, serui vero eius, quorũ ministrare est, in locum superiorem sufficiantur. Hoc modo ædium gubernatio qualiscunq; est: & absente Domino, famuli ludunt ac agunt, quid & quantum volupe est. Propter hunc abusum ergo ars ipsa contemtui esse minime debet: sed superstitio in illo est, quod ea seruis impenditur. Ac id quidem vel ex arte ipsa patet, quæ hoc casu ita lacera est, vt ex se nec iuuare, nec consulere quicquam possit. Oeconomia talis in ædibus omnibus gliscit, si qua fors longius absit Dominus. Serui imperium affectantes, comminisci coguntur varia, suam vt temeritatem velent. Hinc eum Domini sui potestatem & vires easdem non habeant, & tamen de auxi-

auxilio ſi implorentur, & vt ſigna edant, ſollicitentur: tum neceſſe eſt varia eos aufugia & diuerticula quærere, veluti ſunt: tu non recte ieiunaſti, aut oraſti: tu non recte confeſſus es. Hinc tibi illud damni, &c. Sic ergo ſectatores illud ceremoniarum tractantur, & condiuntur fatuo ſale illo, qui ad nihil vtilis eſt, niſi vt in cœnum excutiatur.

Iam quia fides ſeu fiducia in ſeruos ita operatur, propterea multa conſequi ſolent, hoc eſt, etſi res ſaltem ſeruos ſpectet, multa tamen felices ſuos ſucceſſus habent. Fides autem ac poteſtas cum in eum coniecta ſint, qui præſtandæ opis mandatum non habet: ideo Deus æquum iudicem agit, varios adhibens, varia inſtrumenta admittens, ad multa conniuens: non quidem ad ſeruum reſpiciendo, ſed ad hominẽ ipſum. Et hæc cauſſa potiſſima eſt, cur præuaricatoris fidem ſtabiliat Deus. Is enim agens liberum eſt. Nemo autem in tentationem abeat: nemo aliunde auxilium exſpectet. A Deo omnia rogari ac impetrari debent. Is quicquid pręterea Diuis ſuis imperat, hoc fiat & gratum ſit, ſiue ab hoc, ſiue illo, ſiue a ſpiritu, ſiue Angelo, ſiue Diabolo præſtetur. Hoc enim modo ſpiritus etiam iuſſi ſunt, vt docerent & iuuarent: quo nimirum beneficia ad nos redundarent tam ab inimicis, quam amicis. Id vero naturæ luci manifeſtatum eſt, ſpiritus ſcilicet artes in publicum dediſſe. Re iſta pro comperta apud omnes habita, cœperunt deinde ipſi ſpiritus inuocari, quaſi ex ſeipſis nutu proprio auxilio venirent: nec cogitatum eſt, quod mandato diuino coacti talia illi faciant. Tum & ex inſtitutione ac doctrina magica Chaldæorum, Perſarum, Ægyptiorumque, ſpirituum iſtorum nomina diſtincta promulgata ſunt, quos ſuperſtitioſi pro Diis venerati ſunt, & coluerunt. Si quis autem a Diuis multum exigat, Deo non annuente nihil præſtare illi poſſunt. Nam meri ſerui ſunt. Sic ergo aſſeruatis nominibus, cum illi opem ferre non poſſent: homines cum ſpiritibus colludere cœperunt, ac ceremonias peculiares in ieiunando, orando & ſimilibus aliis condiderunt: quo modo etiam Salomon ſpeculum, & Moyſes librum conſecrationis confecerunt, Quod deinde indies magis magiſque inualuit: cum plane perſuaſum haberent, ſe illiuſmodi inſtitutis certi quid impetraturos. Nihil tamen aliud conſecuti ſunt, quam vanas vrticas, & deliramenta alia: qualia ſeruorum opera omnia ſunt, cum quibus Dominus nihil negotii habet. Et ſic cognoſcite Papas tam inuiſibiles, quam viſibiles, qui ſe Dominos, non ſeruos venditant, vt nimirum ſacerdotium quodlibet æſtimandum ſit.

Deus cur ceremoniis interdũ etiam cõniueat.

Spiritus artes promulgarũt.

Diui renuente Deo, impotentes.

Salomonis ſpeculum: & Moyſis liber conſecrationum.

Papæ viſibiles & inuiſibiles.

Iam vero fidei conditio ac natura iſta eſt: vt e manibus emiſſa, in noſtra poteſtate non ſit amplius. Tum accidunt, quæ diximus. Sed porro tamen eius vires recenſendæ, eæque variæ ſunt. Dicunt enim homines:

Fides manumiſſa noſtra amplius non eſt.

Fidei genera.

Hic benedictionem vulnerariam nouit, vt a nemine cædi ac transfigi possit: Iste per acutum gladium incedere potest: ille a glande sclopetaria se tueri nouit, &c. Hæc iam via vna est. Altera ista est: hic hunc vel illum morbũ curare potest consecrando, veluti sunt, *inflammationes, arthritides, hæmorrhagiæ, febres, &c.* sic & tertio: hic hanc vel illam herbam incantatione cogere potest, vt hoc vel illud faciat: Item, hic amorem conciliare, vel soluere nouit. Quæ quomodo sub his quatuor generibus se habeant, deinceps explicabitur. Omnium autem primo tenendum est, in istis improbas multas superstitiones concurrere, a veteribus, ac comprimis a nebulonibus desperatis assertas & introductas, qui plurima minus Christiana & religiosa immiscuerunt, non quidem sine impulsu ac suggestione ipsius Diaboli, quæ hic non sine offensione recenseri possint. Vnum tamen antiquæ originis est, de mõte Veneris vulgo dicto: ex quo huiusmodi characteres se abstulisse gloriati sunt. Quod quidem per omnia falsum non est. *Mons Veneris.* Sicut enim in Bructero conuenientes sagæ suos coitus & congressus instituunt, ac a Dœmonibus suas, quas deinde exerceant, artes impetrant addiscuntque: sic æque suis etiam viris mõs Bructerus proprius est, *Bructerus* quem & ipsum Venereum vocant (nec tamen Veneris ille mons est, de quo in ludi illo genere, *Carnuffel* Germanis vocato, species quædam exhibetur) in eo ipsi quoque similiter conueniunt, ac Diabolus specie fœminæ se illis subiicit, eosque characteres illos cum huiusmodi ceremoniis vsitatis docet. Hi quas vires habeant, & vnde emanẽt, id posterius explicabitur. In hisce autem nemini quicquam fiduciȩ ponendum est. Nec enim illius artis hoc fundamentum est, sed indulgentiæ sunt meræ, citra virtutem aut efficaciam omnem quæsitæ. Huiusmodi adulterina & venerea deliramenta multa a fanaticis & præstigiatoribus euulgata sunt.

Vt vero virtutem hanc expendam & detegam: vtrum quæso putatis vos, sua omni potestate id cauere & auertere posse Satanam, vt a nemine aut vulnerari, aut transfodi ego possim? Hoc fieri minime potest. *Transfixionem Diabolus arcere nõ potest.* Solus ac vnicus Deus hoc potestatis habet. *Diaboli infirmitas* Ea autem Diaboli infirmitas & impotentia est, vt ne quidem fingere ollam possit non frangibilem: ne de homine quid dicam. Quin imo ne vacillantem quidem dentem euellere queat: taceo, quod morbum grauiorem curare possit. Sed nec quãcumuis herbulam aliam, quã ea est, facere potest, aut ei quid addere vel demere. Sic nec duos homines coniungere potest, multo minus eisdem vel amorem, vel odium conciliare. De his quatuor articulis modos quatuor attendite. Eorum primus, ad vulnera & ictus, talis est: *Superstitionum formula.* qui D. Laurentium seruauit, ne in crate ferrea exureretur: qui D. Ioannem in oleo ab ambustione tutatus est: qui tres pueros ex candente clibano saluos & inadu-

inaduſtos extraxit: Is artem hanc nouit, & impertit, quibus fauet. Quæ ſi impertitur ei, qui characteribus vtitur; tunc indicium eſt ac teſtimonium inuitationis ad iudicium extremum Dei: vbi ſententiæ diuinæ id erit pronuntiare, qua cauſſa ſuperſtitionem illorum ſtabiliuerit & obſirmauit. Per characteres huiuſmodi, morbos curare, quis niſi ſolus Deus norit? Is imperare ſpiritibus poteſt, vt herbis ſimiles ſint, & cum iis ſimiliter agant. Cur autem hoc modo Deus illa permittat, penes ipſius arbitrium id eſt. Talia ex ſe præſtare, ſpiritus haud quaquam poſſunt, ſiue id Deus permittat, ſeu iubeat. Si quidem herbas coniurant, aliam ipſis vim non indunt, quam quæ prius inerat. Quæ ſi pluris maiориſue aliquando efficaciæ ſint, quam pro modo naturæ ipſarum: id prioribus articulis imputari debet. Sciendum ergo eſt, huiuſmodi adiectitias virtutes medicamentorum, pro eorum ſaltem velamento accedere. Atque vi characterum vel amicitias, vel inimicitias condere, opus imaginationis eſt. Conſarcinata enim ars eſt: quæ ex artibus omnibus lacinias abripit, & ex illis vnum centonem conſuit. Plus, minus eius ſit: ex collectaneis dictarum rerum omne naſcitur, ſicut iſte liber tradet. Et hæc fas eſt recordari vnũquemuis, antequam a vero principio degeneret, ac in media deficiat, ſicut comprehenſum eſt.

Quidrebus per coniurationes accedat.

Characteriſtica ars collectitia eſt.

Iſtud quidem, ſi naturæ potentia ad ſummum explicari debeat, veriſſimũ eſt, ꝙ inuiſibiles ſpiritus omne poſſint efficere, quod poteſt corpus viſibile. Quod ſi viſibile corpus pro tutela ſui, ſibi ipſi loricam aduerſus ictus quoſcunq; fabricare nouit, ſub qua lorica viſibile ſimul & inuiſibile corpus tectum lateat: eadem poſcente neceſſitate inuiſibile etiam corpus inuiſibilem ſibi loricam facere poteſt, qua & ſe ſimul, ceu inuiſibile corpus, & vna ſecum viſibile protegat & tueatur. Hoc enim ex luce naturæ patet. Eodem modo inuiſibile quoque corpus, viſibili ſuos morbos adimere poteſt, & alios ſimiles eadem opera ipſi infligere, vt nimirũ propter iſta magnalia honor alii maiori aſcribatur. Sic enim metitur, vbi ſatum non eſt; ſic inuenitur, quod non eſt depoſitum. Quod ſi enim ſpiritus maligni talem ſibi prædam parare queunt: nihil cunctantur. Et vbi iſtiuſmodi hominum leuitatem perſentiſcunt, illi ſe tacite ſocios ingerunt. Denique quicquid nobis illi præſtant, ſiue artes doceant, ſiue auxilium ferant: ea omnia iſto loco habete, quaſi ex mandato diuino profluant, & non ex promiſſione. Ea nimirum tam firma & ſolida noſtra in maieſtatem Dei fiducia eſſe debet: a qua ne tantillum quidem in quacunq; ærumna deſciſcere, ſed ei perpetuo obſtinate adhæreſcere debemus. Cũ ergo ſpiritus hi perſæpe Doctores artium ſint, qui ſeſe crebro ſub ſpecie mandati cuiuſdam ingerant, ad docendum res arduas ac ſubtiles, aut ſci-

Spiritus poſſunt quicquid corpus poteſt.

Fiducia in Deum immota eſſe debet.

entias arcanas in omnibus artibus, aut ad conferendum magnam existimationem, copiosam facundiam, & sapientiam profundam: ideo sibi attente caueant illi, qui cum in peccatis volutentur, nihilominus tamē pro genuinis Apostolis haberi volunt. Hi in hanc scholam facile coguntur. At qui spiritum suum spiritui sancto anteponere audent: horum studium ac propositum est confringere id, quod confringi ratione nulla potest. Ex quo contumaciam istorum capitum in suis sectis tuendis deprehendere licet: qui articulos eos condunt, tuentur, & magnifaciunt, quos tamen Apostoli sensu simplici acceperunt & crediderunt: velut sunt Anabaptistæ, Bohemi, & Trinitarii. Et his hactenus dictis, de characteribus quid sentiendum sit, explicasse satis sit: quibus librum quintum finire commodum visum est.

LECTORI S.

E*Tsi quidem, beneuole Lector, sequens hic liber* de Generatione hominis *commodius cum libris Philosophicis coniungeretur, quoniam haud quaquam librorū huius primæ partis ceterorum more ac modo de* Origine Morborū *tractat. Ipsum tamen huic operi Paramiro subnecti, ideo non inconsultum visum est, quoniam Philosophici ceteri libri, quibus addi debebat, hoc tempore ad manus non sunt, ac potius desiderantur. Tum & materia ipsa, de qua hic tradit auctor, ad rem Medicam principaliter spectat. Explicat enim generationem corporis Physici, quod medicinæ proximum subiectum est.*

Ceterum beneuolus Lector hic iterum monendus est, quod hic quoque liber (sicut primus Paramiri de 5. Entibus) ab auctore absolutus non sit: sed quod is in media pagina iuxta titulum, De interiori homine, scribere destiterit: sicut hoc ex ipsius Paracelsi autographo, quod prænominatus D. Ioannes Homelius secundus, Pettauii in Styria Medicus, vna cum Param. de 5. Entibus secum vel dum asseruat. Tum & reliqui tres libri, quorum Paracelsus in præfatione quarta meminit (nempe de hominiformibus creaturis in Elemento aquæ, terræ & ignis degentibus) apud hunc inuenti non sunt. Fierique facile potest, eos secundum dispositionem ac partitionem hanc ab ipso auctore nunquam conscriptos esse. Quia vero alias priuatum Philosophicum librum, de Nymphis, Pygmæis, Salamandris, &c. congessit & edidit: diligens Lector, quod hic desideratur, ex ipso sarcire potest, & hæc æqui boniq; consulere.

LIBER

LIBER DE GENERATIONE RERVM SENSIBILIVM IN RATIONE: THEOPHRASTI PARAcelsi Germani.

PRIMVS LIBER PRAEFAtionum Theophrasti in librum Generationis.

PRAEFATIO THEOPHRASTI PRIMA.

COnsiderandum nobis sedulo ante omnia est, quæ commentaria & consarcinati libri Philosophici eorum, qui se Deos mundanos profitentur, in propatulo sint: & quidnam obiectionis ex illis contra sequentem nostrum textum moueri & importari queat. Quanquam enim illi nobis valde ridiculi obueniant, nosque eos non nisi cum diludio acceptemus: nihilominus tamen, quia illi & maximo labore congesti sunt, & ex iudicio acri enati, placet nobis eosdem considerationi nostræ subiicere, ac auctoribus ipsis ex debito respondere. Primum autem nos mouet iusta compellatio nostrorum in Philosophia antecessorum, qui operosis laboribus Generationem hominis descripserunt. Quibus etsi quidem Naturæ lux nihil denegauit: illis tamen eadem nihil quoque largita videtur. Quicquid enim tradiderunt, id non (vt nostra Philosophia) ex luce rationis enatum est: sed ex argutiis potius interioris sensus eius, quem ex nobis ipsis concepimus. Quibus pro responsione hoc reddimus, ipsos ex suo tantum cerebro scripsisse, & non ex experientia, aut oculari cognitione. Sola enim experientia & scientia digna est, quæ quid in lucem proferat, non vero autodoxia, & experientia præsumta. Acutus phantastes Aristoteles de Generatione monumenta non pauca post se reliquit. Is tamen & in ipsa natura misere cæcutit, & Philosophiæ naturalis mire ignarus exsistit. Acutus tamen in opinionibus erroneis, & contra naturam impingentibus idem ipse fuit, & momentis admodum probabilibus suam sententiam stabiliuit, eamque rationibus prudentib. confirmauit, ac sentẽtiis artificiosis illustrauit. Quæ tamẽ si omnia ita sese præcise in natura haberent, quẽadmodũ blanda eius verba supponunt: quis clariorẽ vnquã in natura lucẽ desideraret? sic & ceteri ipsi⁹ assèclæ ac interpretes, eidẽ acumini ac subtilitati studuerunt, vt multis ambagibus, ac artificiosis ingeniosisque argumentis suas opiniones munirent & stabilirent: Quæ tamen omnia in fundamento nil nisi fumus sunt, ac flos contritus & flaccidus. Nobis autem ita persuasum est, præter beatitudinẽ æternam hominis nihil vspiam nobilius, aut præstabilius exstare,

Prisci reprehenduntur.

Sine experientia nihil dignũ luce. Aristoteles taxatur.

Beatitudo æterna summum bonum ab hoc secundum cognitio naturæ.

Auicenna.

quam naturam cognouisse, ac a magistra ipsa fundamentum omne Philosophiæ didicisse. Hoc vt statuimus: sic econtra damnamus argutam omnem comprehensionem, quæ se Philosophiam iactat: nec tamen quicquam aliud, quam opinio speciosa, & suis quasi floribus picta & exornata est. Auicenna quidem (cuius nomine omnes Medicos comprehendimus) cum asseclis, ac tam antecessoribus, quam successoribus suis doctrinam admodum speciosam de semine humano, & eius generatione proponit. Et licet vna opera strenue omnes desudarint, vt de generatione hominis digna & ardua quædam promulgarent: omnis tamen eorum Philosophia Medicos illos redolet, qui ex vera Philosophia prognati non sunt. Philosophia enim boni & generosi Medici genitrix est. Ipsis tamen hoc amatum adhæret assiduo, vt Medici exsistant, fundamento eo carentes, ex quo Medicus exstruitur. Ideo etiam, vt vere loquamur, finem quidem habent, sed non principium. Ac quicquid materiale non est, materiale constituunt: ac pro modo finis principium etiam iudicant sumuntque, omnemque naturæ culpam impingunt, si quid minus recte intellexerint. Sed cur nos istiusmodi vacillantium virorum commenta nimiopere torqueant? Qui etsi ex fonte quidem Philosophiæ non scaturierint: tamen indiscreto iudicio in naturam omnia conferunt. Vt vero eorum, qui tam viui, quam mortui contra nos depugnant, fundamēta attingamus: sciendum primo est de Astronomis, quod picturis ac figuris regulisque ac canonibus admodum efficacibus nos impetere videantur. Quæ tamen omnia nos ceu obiter afflantem auram excipiemus, quæ tandem per seipsam vanescat. Quod enim ipsi maximi æstimant: id nos pretii nullius esse censemus, dum scilicet recordamur, eos pro opinione sua plausibili saltem describere, quo modo Planetæ ac astra liberos gignant formentque. Dicunt enim nonnulli, astra illis naturam, complexionem & virtutes conferre. Quorum ineptias cur nobis displodendas sumamus, cum nullius adeo momenti sint? Non nostra autem, sed vestra gratia hoc strictim potissimum affirmamus, nec Planetarum, nec Astrorum vllam vspiam cooperationem in hoc casu esse. Cuius demonstratio post in suis capitulis deprometur: cum certum sit, ipsos huic nostræ præsenti præfationi minime acquieturos esse. In textu ipso tamen, quod desiderant, inuenient, quo se exsatient. Nihil nos etiam angent, siue pro siue contra nos faciant, doctrinæ, scripta ac monumenta vicariorum diuinorum. Nec enim vnquam Aristotelicis subtilitatibus tantum nos attribuimus, quin duplo plus horum hominum argutiis speciosis attribuamus. Et tamen honorem sapientiæ illorum, non Diis, aut luci naturæ acceptum ferimus, sed vtilitati priuatæ ac spiritibus erroneis, apud quos dubitatio & ambiguitas, minime vero sobria Philosophia diuertere solet. Nobis interim hæc præfatio parte aliqua excusationi sit, vsque dum textum ipsum aggrediamur.

Philosophia mater Medicorum.

Medici reprehenduntur.

Astra nihil possunt in generando homine.

Præfa-

Præfatio altera.

IAm si textum ipsum de Generatione hominis exordiri velimus, principio hypothesis quædam præstituenda nobis est, ex qua argumenta tractatus nostri deducantur. Fundamentum autem in eo ponemus, quod, quæ videmus, eadem quoque docere ac demonstrare possimus: In generatione autem hominis duo nobis occurrunt præcipue, quæ in ceteris generationibus omnibus non animaduertuntur. Quodcunq; enim hic sensiliter apparet, saltem mas est ac fœmina. Ex pari hoc fœtus generatio perficitur, eandem & æquiformem cum generantibus parentibus similitudinem referentis. Isthoc iam in præfatione posito omisso, obiectionem excutiemus de illis, qui secundum formam nobis similes non nascuntur, vt sunt Monoculi, Cyclopes, & similes alii. Multiplex hæc & diuersa generatio ansam nobis ministrat, vt philosophando opinari possimus, non omnes in vniuersum homines, secundum omnigenas formas ex vno parente ac progenitore descendere, sed potius ex pluribus. Vt, exempli gratia: Qui bipedes sunt ex priuato suo: ex priuato alio Cyclopes: ac ex alio iterum monoculi gignantur. Sine risu dimitti non possunt, qui dicunt, tot homines, tam variformes, ex incubatione, aut matris aspectu editos esse. Nam fortassis pro ludicris ista prodita sunt, quibus homines in risum agantur. Alias si serio talia acceptemus, sine probatione certa illis astipulari minime possemus. Nobis tamen Philosophia hoc certum fecit, si mater fœtum suum per aspectum secundum formam ita mutet, vt nec patri, nec matri similis sit, quod tunc fructus iste sterilis maneat, & formam hanc primus simul & vltimus acceperit. Sed & hoc hic missum facientes, præfationem nostram tali sententia terminamus, quod omnino aliud quid sit, a quo forma vnaquælibet nascatur, & non omnia ab vno prodeant. Præter enim naturæ legem hoc est, ex cyclope mare ac fœmina monoculum nasci: & vicissim ex monoculo mare & fœmina cyclopem progigni. Idem iudicium de ceteris quoque formis sit, quarum notæ simul & ignotæ in natura variæ exsistunt. Multo id quidem dictu probabilius esset, feros & agrestes homines ex bipedibus ortu prodiisse, & a patre tali natos esse, quam quod in argumento præmisso propositum erat. Et licet feri quidem homines brutorum instar ratione priuati sint: id tamen non euincit aliud, quam quod a peculiari parente nati sint: non vero quod non ab ipsis quoque hominibus descenderint. Quæ si se hoc pacto habent: similiter se ceteræ quoque creaturæ omnino habebunt. Quod si obiiciatur æternum, quod in formatis ceteris inest, a quo etiam homines nominantur: illud eius momenti non est, vt obtineat, ab vno parente homines vniuersos prodiisse: licet ab vno Deo, qui animam in omnibus infundit. Deus ille, qui æternum & dat, & dedit, & quem Philosophia agnoscit, tam varias formas ac multiplices homines nasci non sinit ex parente

Bipedes, Cyclopes, monoculi, an ab vno patre.

Forma nō omnes ab vno.

Dei aqua ordinatio

vno, sed pluribus, nec præter naturam monstrosum quid & inhumanum ordinauit. Omnibus quidem simile æternum contulit, sed non similem formam indidit: quin imo mira varietate diuersos a parentibus produxit. Quanquam & hoc in præsenti præfatione recenseri dignum videatur, quisnam primus bipedum pater exstiterit, si retro ad principium numerando recurratur. Id tamen Philosophicum minime est, sed quoddam ludicrum iocosum. Nam quam primum patrem comprehenderimus illum, a quo omnes homines prognati sunt: in illa meta illico nobis subsistendum est. Quæ enim nobis Philosophia explicaret, quo is modo natus esset? Deus enim ipsum creauit. Quo etiam concludimus, non scripturam aut literam consulentes, vnde nam Deus ipsum crearit: sed hoc omnino persuasum habentes, ista talia omnibus abscondita esse. De qua materia, si quidem aliquid certi traditum prostaret, ac sciri posset: verendum tamen est, quenquam intelligere, quidnam gleba vel argilla, ac qualis, aut vbi ea sit. In parabolis id ergo relinquemus, & profundius nihil de eo scrutabimur.

Præfatio Tertia.

IS Tiusmodi ergo sermone omisso, in expendendo proposito nostro pergemus. Vbi percensebimus, quo modo ortus liberorum a Deo constitutus ac ordinatus sit. De bipedibus ergo exemplum sumemus patrem ac matrem, ac in illo de caussa Philosophabimur, cur duobus, & non vno, non tribus ad fœtus vnius constitutionem opus sit. Hoc argumentum in præfatione hac differmus. Veruntamen quemadmodum bipedum hominum generatio in nobis est: sic in ceteris quoque sectis omnibus, secundum formas omnes. Et licet sectæ in forma multæ ac variæ quidem sint: inter nos omnes tamen non aliud, quam forma diuisa est, non natura ipsa. Quare bono iure sub generatione nostra, illorum omnium generationem comprehendimus. Vnica enim saltem natura reperitur, sed eadem tamen in variis formis abscondita. In interiore autem homine omnia sita sunt, & non in eius specie aut forma: Philosophiæ etenim est scrutari Microcosmum, hoc est, interiorem hominem, non qualis foris in conspectu is est: cuius dilucidior declaratio alio loco instituetur. Cur autem bipedem hominem pro exemplo ponamus, caussa non est, quia vel nos tales sumus, vel talis noster sanguis reperiatur, vel res ista nobis præ aliis notior sit, vel genus hoc maximam, eamque potissimam cogniti orbis partem occupet. Harum, inquam, caussarum nulla est. Sed caussa præcipua illa est, quid nos ipsos merito ceteris digniores censemus, quia Christus ipse sectæ nostræ fuit, nostramque formam assumsit: cui cum optio ac arbitrium liberum esset quiduis eligendi, aut formam etiam peculiarem induendi: tamen, etiam citra semen humanum, formam nostram assumere voluit. Vnde opinari licet, sectas ceteras secundum formas suas non æque perfectas exsistere: sed aliquid omnino defectus & ludicri in illis delitescere. In forma autem bipedum nihil deficit: sed ex ipsa potius arguitur, sectã

Bipedes ceteris præstantiores

Christi

Christi omnium perfectissimam & absolutissimam esse, næuo omni carentem, sectisque ceteris omnibus digniorem, quæ nimirum ad hunc perfectionis & integritatis gradum minime euectæ sunt: Et quanquā monoculis in facie nihil decedat, nec quicquam in cursu cyclopibus deficiat, sed perfecti ipsi satis ad suos vsus sint, & forma ista contenti viuant: colligi tamen non inique possit, hanc formæ diuersitatem ipsis inditam esse, ad illustrandam clarius bipedum formæ dignitatem & nobilitatem, quæ sine hac fors minus & obscurius pateret: nec datam illam ipsis esse propter peculiarem animam. Interiora siquidem naturæ, & quod in natura ipsa vita est, id idem in omnibus formis exsistit, non imbecillius, non fortius, sed sola forma differens. Id, quod grauius nos non sollicitat. Propterea etiam secundum æternum, & animam rationalem, ipsamque naturæ lucem, eosdem nobiscum eodem censu æstimamus, nec quicquā contradicimus. *Vita vel forma interior in omnibus eadem.* Nos tamen Philosophia non fert, quin cogat pronuntiare illorum exortus modum trutinantes, quod ipsi monstra, & quædam quasi prodigia creationis exsistant: vt nimirum, quicquid in natura probe cesserit, bipes euaserit: & quod male cesserit, monstrosum euaserit, & vel prædictam formam, vel alias quascunque induerit. *Quicquid homo non bipes: mōstrum est.* Sicut enim in naturalibus operationibus subinde multa eueniunt, quæ a naturali modo ac forma desciscunt: sic etiam pro nutu Dei in creatione hominum huiusmodi monstra quoque oriri & concurrere possunt, ita, vt non omnia ac vniuersa sub vnius perfecti hominis specie contineantur. Sic ergo illos secundum huiusmodi formā quidem, non tamen secundum æternum, monstra pronuntiamus. Ideo liberos quoq; sibi similes gignunt, quod formam talem in creatione mancam ac vitiosam acceperunt. Ac, quales in creatione constituti fuerunt, tales perpetuo manent, vsque dum creaturæ vniuersæ iterum aboleantur. Quicquid vero in ipsa natura monstrose fit, ac degenerat, hoc nihil gignit, nihil propagat. Contra vero id, quod in creatione monstrosum fit. Est enim illud secundum formam ac naturam suam perfectum & habile, ad sibi simile generandum & propagandum.

Præfatio quarta.

SEd vt in textu præsenti immorantes, propositum nostrum longius non producamus, præfationibus tandē colophonem addemus, præsupponendo vobis perfectionem generationis omnium hominum, nullo genere excepto. Ad hoc commodius stabiliendum, describemus ortum ac generationem eorum vniuersorum, in se qui æternum habent. Nec de his trademus alio modo, quam fecimus in discrimine formarū excutiendo: vbi veritatē super creatione monstrosa terminauimus. Hic vero de omnium sectarū, seu generum interiore natura, quæ vbiq; similis est, vnaq;, textū nostrū producemus. Pro introitu vero libri nostri id commemorabimus, ꝙ in ipso libro deinde planiꝰ finietur, nēpe ꝙ nos p̄dicti nō soli simus, qui mundū vniuersū occupemus: sed affirmamus, ꝙ mundus

hic noſter, ſaltem pars quarta mundi vniuerſi exſiſtat. Non vero, quod mundos triplo maior ſit, quam a nobis cognoſcatur: ſed quod in cognito nobis mundo hoc, tres adhuc partes ſuperſint, quas nos non inhabitamus: Hoc vt clarius intelligatis, ita explicauimus. Statuimus, in aqua mundum eſſe, & in eo habitare homines ipſos quoq; æterni participes, & nobiſcum ſimiliter, forma ac natura variiſque ſpeciebus omnino coornatos & dotatos, ſicut de quartæ noſtri mundi partis hominibus commemorauimus. Cum ergo ſciamus, in aqua quoque mundum aliquem eſſe: id nobis cauſſæ & incitamento erit, vt de eorum ortu & generatione peculiarem librum, hunc conſequentem, condere aggreſſuri ſimus, nimirum de altera parte mundi. Eadem nobis etiam cauſſa erit ſcribendi libri tertii. Deprehendimus enim reſiduam mundi partẽ aliam, nimirum terram: cuius habitatores deſcribendo, librum tertium conſummabimus. Hoc finito, ad quartum properabimus, & natales ſeu generationem hominum Vulcaniorum, mundi partem quartam incolentium, & ſub elemento ignis agentium, vobis expediemus. Hoc modo intelligendi ſumus, partes mundi quatuor ponentes, ex quibus mund⁹ vnus conſtituatur. Nec patiemur nobis excuti hanc Philoſophiã, quæ talia docet ac commonſtrat. Nihil ẽt mouebimur ſtrepitu eorum, qui ex terrena natura animatorum conditiones penſitantes, tres reliquas mundi partes reiiciunt. Quas enim ipſi imaginationes concipiunt, momenti haud magni ſunt: ſed pleræque inanes & nihili. Alacres ergo & læti textum noſtrum continuabimus, ſanæ ſcilicet noſtræ Philoſophiæ ductu, & verborum ipſius Chriſti aſſenſu, quæ pro nobis, vt dicetur, faciunt, & Philoſophiam noſtram valide ſtabiliunt. Auſpicio ergo veraciſſimi teſtimonii Chriſti, & experientiæ Philoſophicæ, textum noſtrorum librorum ſecundum quatuor generationes quatuor mundi partium iam tempeſtiue exordiemur. Primus autem tradet de noſtro mundo, & eius indigenis, nimirũ aereis. Secundus de Nymphis, aqueis. Tertius de pygmæis, montanis. Quartus de Vulcaniis, in igne degentibus. Ita concludimus generationes omnium hominum, in quibus æternum, hoc eſt, anima habitat, quæ bonum ſummum eſt, & beatitudo extrema, & vltima merces: cuius vnicus redemtor eſt Chriſtus. Deus ac Dominus Chriſtus Ieſus, natus ex Maria virgine, qualis manſit ante partum, & deinceps eſt, immaculata per omnem æternitatem in ſancta Trinitate ſine fine.

Mundi quatuor pro numero quatuor Elemẽtorum. Hominũ quatuor genera.

S. Maria Chriſti mater Trinitati inſerta.

Finis Quatuor præfationum.

DEIN-

DEINCEPS SEQVITVR TEXTVS LIBRI PRIMI THEOPHRASTI.

TRACTATVS PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

IN exordio nostri textus sermonem generalem facimus de omnibus creaturis, vt nostri propositi intellectus certior & procliuior sit. Generationem autẽ creatarum rerum vniuersarum duobus modis partimur. Vnus eorum est creatorum, quæ suæ multiplicationis semen sibi implantatum, ac in ipsam naturam ita insertum habent, vt natura ac semen res indiuisibilis exsistat, ita inuicẽ confusa & permixta, vt alterum sine alterius abolitione separari minime queat. Tales sunt res insensiles, vt *plantæ, herbæ, lapides, metalla*, & ceteræ, spiritu sentiente orbæ: quemadmodum de ipsarum generatione planius docebitur. Alter est modus, quod nonnullæ creaturæ sint, veluti sensibiles, quæ in sese semen nullum conditum habent, quod ex natura ipsorum oriatur, sed sine omni plane semine viuunt exsistantq; : veluti sunt homines & pecora. Nullus in se vir, nulla in se fœmina semen continet, quod ex natura ipsorum gignatur aut promanet, sicut de rebus insensibilibus commemoratũ est. Eadem etiam pecorum ratio est. Sed nos de pecoribus silentes, tractationem tantum generationis humanæ continuabimus. De qua ita proponimus: quod omnes in vniuersum res sensibiles, seu sentientes, in sese, & ex sese ipsis semẽ nullum habeant. Vnde fundamentum huius capitis intelligere debetis, quod hoc vnum docet, semen nimirum ipsi homini non ex ipsa natura succrescere aut promi, nec naturam ad eliciendum & generandum semen quicquam conferre, nec hominem etiam ex semine quicquam stimulare. Sic ergo in homine sola inest natura, citra semen, & citra mixtionem naturæ & seminis, velut id de insensilibus rebus intelligitur, in quibus vtrumq; mixtum inest, non itidem vero etiam in homine. Vnde colligere debetis, quod in creatura non sentiente res quælibet per se matrix sit, etiam sine viro, & quod inter illas virile censetur, idipsum per se quoq; solum matrix exsistat. Nam semen quoq; fert. In homine autem res secus se habet. Is enim, qui vir est,

Creatarũ rerũ duo ordines.

Sensibiles creaturæ ex sua natura semẽ nõ habent

Nec vir, nec fœmina in sua naturà semen habent.

semen in se non continet ad genus suum propagandum. Ita etiam fœmina. Sic ergo sine semine sunt in natura libera constituti, cui nulla conditio seminalis implantata est. Hoc ergo intellectu, res insensibiles quælibet, *Matrix* sunt: contra autem res sentientes. Sic ergo homo liber consistit, absque congenito semine, nec permixtionem cum plantis similem ac congenerẽ habet.

Cap. II.

Vbi semen adest, ibi lumen naturæ deest.

DEmonstrato nunc & confecto eo, quod homo in se semen non contineat, ex natura eius procedens: id iam exemplo adducto illustrãdum est, tali nimirum. Compertum vobis omnibus est, quod nemo vestrum quicq̃ ex natura ipsa gignat: sed ꝙ ab omni semine liberi & vacui sitis, meri ac puri in natura, ex qua lucem ipsius naturæ hausistis. Vbi autem semen inest in natura, ibi lux naturæ non splendet, sed mortua est. Cuius hoc documentum sumite. Scitum vobis est, hominem semen ferentem ratione nulla vti, non etiam secundum rationem viuere, sed in meris voluptatib. ac phantasmatis Venereis consumi. Cur a. hic de homine semẽ ferente loquamur, cum tñ paulo ante de libera natura tradiderimus: huius rationem vobis in sequente capite reddemus. Ad textum autem priorem hoc attẽdite, Deum nempe hominem adeo sublimem, arduũ, ac strenuũ condidisse, vt ipsum in sola naturæ luce liberum versari ac degere omnino voluerit. Vnde citra omnem contradictionẽ libere philosophari possumus, necesse esse, vnumquenque Philosophum diuinum simul & naturalem in luce naturæ viuere, & haudquaquã in semine, ꝙ ALLARA est. Ac, vt, ꝙ res ipsa est, vobis edisseramus, scitote, Deum rerum omnium creatorem solum hominẽ in naturę lucem constituisse, vt is liber ac solutus esset. Hac de caussa semen ex natura eius abstulit, nec id illi implantauit, nimirum ꝓpter æternum, ꝙ in ipso viget. Purum enim Deus hominem poscit, non alteratum; qualem tamen semen reddit, si in natura inhęreat. Huius hanc clausulam animaduertite. Creauit Deus virum & fœminam, nullique semen indidit, ne qua fors per libidinem extra naturæ lucem eiicerentur. Pro generis tamen propagatione liberum ipsis arbitrium impertiuit, & simul semen etiam illis dedit, vt gignere vel velint, vel nolint. Semen autem in phantasiam eorum ingessit, originaliter, materialiter, secundum omnes suas conditiones, hoc pacto si gignere appetit vir, tunc speculatio eius libidinem illi suscitat. Libido autem ipsi semen gignit: sicut deinceps hoc planius demonstrabitur. Sic ergo semen a Deo in speculationem inditum est. Speculationi autem liberum arbitrium collatum est, libidinem vel suscitandi, vel sopiendi. Et hæc non natura eius molitur: sed tantum obiectum. Obiectum enim est, si vir fœminam conspiciat. Sed penes ipsum tamen hoc quoq; est, an ve-

Homo cur a Deo cõditus.

Homo cur a Deo semine spoliatus sit.

Phantasia origo seminis humani.

Liberum arbitriũ quo homini concessum.

Obiectum quid?

lit, vel nolit obſequi illi, quod rationi eius implantatum eſt, quidnam ob-iectum in ſe habeat. Largitus enim eſt Deus homini rationem, vt ſciat, qualis libido ſit. Hãc tamen ipſe poteſt vel temnere, vel appetere, vel ex-ercere, vel omittere, & rationi vel imperare, vel ſuccumbere. Ideoq; De-us etiam homini ſemen in imaginationem inſeruit, in qua omnis intel-lectus ſitus eſt, & cognitio obiecti eius, quod ſpeculationem incendit ac titillat. Quorum ſi huic non aſtipulatur, ſemen nullum ei ineſt, ſed ſola lux naturæ.

Cap. III.

De viro quod diximus, fœminæ quoq; competit. Virum ea ſi videt, ſuum obiectum tuetur. Speculatio ergo iam ſequitur: ꝙ vir eſt, id ratio, ſeu intellectus eſt, a Deo datus. Iã vero penes ipſam eſt, ſe aut libidi-noſam exerere, aut minime. Si in libidinẽ conſentit: fœta ſemine eſt. Sin minus, nec ſemen habet, nec in libidinem fertur. Sic ergo in aſſenſum ho-minis Deus ſemen implantauit: aſſenſum a. in voluntatem eius conſtitu-it, vt, vtrum velit, poſſit. Impendente a. aſſenſu, neceſſe eſt, is vt vtriuſque ſit, viri ſcilicet, & fœminæ. Sic ergo aſſenſus voluntatis vtriuſq; opus per-ficit. Talis eſt modus generationis ſeminis, quod nec videtur a quoquã, nec videri poteſt. Quæ cauſſa ergo eſt, quod cœci iſti Medici integra ca-pitula de ſpermate tradant: q. vero ſperma ſemen eſſet, ꝙ tamen haud-quaquam eſt: Quin & artis ſuæ ope, recepta & iuſcula varia fingunt, per quæ fœminas prolificas reddere audent: cum tamen id ipſorum arti o-mnino impoſſibile ſit. Semen enim non materiale eſt, ſed ſpeculatiuum. Ipſi autem ſperma augent, cum tamen ſperma egeſtio humoris ſit, non ſanguinis, ſicut ſuo loco de ſpermate definiemus, non q. de ſemine, ſed veluti de excremento naturæ, in quo nullum ſemen continetur. Quod vero illud cum delectatione ac proritu eiaculetur, cauſſa hæc eſt, ꝙ volu-ptatis ſenſus apperiat venas illius egeſtionis, quę vi caloris ab imaginatio-nis impetu concitati protruditur. Huiuſmodi deliramenta cum multa e-diderint: ea cum ceteris ipſorum errorib. tranſeant. Hoc tamen citra di-ludium tranſiliendum non eſt, ꝙ Apollinei illi, & Anatomici Medici pro-fitentur, ſperma ſemen eſſe, ac ſerio defendunt, illud a natura progigni: adeoq; ſe homines & faciunt, & dicunt, cum tamen ſe Deos facere debe-rent. Interim tamen ne Deitas ipſorum propter vſum libidinis ſuſpecta fiat, e cathedris ſuis declamitant, hominem humano more agere debe-re. Hæc ſententia valde titillat ſuperciliosum illum Ariſtotelẽ, dum inqt, Naturæ ſuas egeſtiones omnino deberi. Quod ipſum Ariſtoteli q dẽ lar-gimur: nõ æq; tñ ẽt hoc ſemẽ ex natura ꝓmanare, ſicut Satanici ſcortato-res hoc ſcuto ſuã malitiã & libidinẽ tuent̃. Et hoc nõ poſſumꝰ nõ admirari in magno illo Deo *Tibullo*, qui, cum ipſam naturæ lucem in ſuis ſatellanis

Semen vt fiat in vtroq; ſexu.

Semen humanũ nulli vnquam viſum.

Medic. reprehenſio.

Semen quale? Aliud ſemen: aliud ſperma

Tibullus.

puram & impollutam esse poscat, ipsis huiusmodi effugia fœda indulgeat, & tamen alias in vna puritatis laude sese efferat, ac solos puros, Prophetas constituat, eosq; solos sua gratia & clementia dignetur. Forsan ipse domi nunquam est, aut dormitat, famulis ad libidinem suam omnia torquentibus. Sed quid hic Deos istos ac Medicos perstringimus? cum tamen nec ipsi Philosophiæ vllius gnari sint; nec inceptus a nobis labor ad metam iustam perductus sit. Ad generationem hominis itaque reuertentes, pro exordii modo textum nostrum continuabimus.

CAP. IV.

Ad semen humanũ generandum quæ necessaria

SIcut hactenus confecimus, semen in imaginatione hominis positum esse, & consilium siue assensum genitorem seu parentem esse seminis: nec tamen hominem per seipsum ad semen sufficere, sed opus habere etiam obiecto alio, hoc est, vnum hominem seminis saltem dimidii rationem habere: ideo iam deinceps aliquanto planius faciemus, cur Deus hominem semen saltem dimidium constituerit. Caussam hanc ponimus, quia solum obiectum id operatur, quale nimirum vir est erga fœminam, & hæc vicissim erga illum. Cur vero obiectum viri in fœminam, & fœminæ in virum collocarit, hæc ratio est. Etsi ille quidem per obiectum matrix fiat seminis: tamen vt operetur illud vel annuere, vel abnuere idem potest. Sic si experientia & præcipitata phantasia forsin semen ferretur: si non assentiretur, tunc semen cum illo periret & moreretur. Nam vna cum phantasia aboletur. Per eam vt emergit: sic cum ea interit. Si vero ipsamet matrix plenæ generationis exsisteret, sicut constituere diuina ordinatio facile potuisset: tum ex necessitate sua cresceret illud. Sed isto nos grauare noluit. Virum n. Deus virum constituit, & fœminam fœminam, fecitq;, vt vtriq; essent homo vnus: id quod longius hic disquiri non opus est. Nec eos arborum similes esse voluit, in quib. vir & fœmina permiscentur ac vnum sunt. Nam sensibile vnum sensibile aduersum aliud requirit. Istum autem sermonem quonam proferimus? Nam Deus non vnumquemlibet hominem sui generis propagatorem esse vult: sed alios sine semine, alios cum semine fecit, idque modis variis. Ideoque obiectum in fœminam collocauit, quod quiuis vel appetere, vel despuere possit. Mauult enim Deus naturæ lucem puram, quam contaminatam exsistere. In pura enim spiritus viui: in impura spiritus fatui & surdi versantur. Atq; hisce dictis exordium de semine finitum volumus, vbi docuimus, quæ nam matrix seminis sit, & quomodo id generetur. Vbi sedulo ad ingens discrimen, & caussam illam arduam attendere debetis, cur Deus hoc modo semen in voluntatem hominis depositum ac cõ-

Semen vnius tantũ cur dimidium sit factũ.

Nõ omnes ad propagandum nati.

ditum

ditum voluerit. Quicquid eligit, id facit respectu seminis. Quod si tam Theologum, q̃ Philosophũ agerem: scribis sane nostris ac ducibus volumina multa illinerem⁹, vt tandẽ ex ipso fundamento (q̄ hactenus nondũ attigerunt) Christum addiscerẽt & intelligerent, qui Philosophiæ cuiusuis finis ac terminus esse debebat. Is pura pectora diligit, non contaminata: lucem vult, non tenebras: hominem liberum poscit, non oneratum ac oppressum: solutum eum flagitat, non vinctum & catenatum. Hoc querimur, nos quidem Philosophiæ nondum sufficere. Speramus tamen vicissim, a Philosophia nihil nobis denegatum iri.

Christus solus finis Philosophia.

TRACTATVS SECVNDVS.

CAP. I.

EX prioribus capitulis nostris colligere potestis & recordari, præmonitos vos esse, vt sciatis, rationem seminis, hoc est, ipsum semen, & rationem naturæ, iuncta in homine creata non esse: sed naturam constitutã esse seorsim. Deinde rationem seminis, hoc est, speculationem ex obiecto suo enasci, sicut Deus ista ordinauit: Naturam nimirum ad vitam corporis humani: obiectum autem ad semen: vtrumque vero ad seipsum seorsim. Hac ratione, quicquid obiectum aliquod habet, ad semen concitans: id implantatum, aut inhabitans semen non habet. Quanquam maioris intelligentiæ gratia conueniret hic brutas quoq; pecudes introducere, quæ oppositum suum intelligunt, & naturam eius norunt. Sic n. congenita speculatio, quę in pecudibus est, operationem illam caussatur, & semen suscitat, & non ipsarum natura. Id Deus ipsis similiter in obiectum deposuit. Ratio tamen spiritus in solo homine viget, & in alio nullo. De homine ergo dicere occipiemus, quomodo is generetur: & de materia differemus, ex qua fiat: tandem etiam de eius formatione & incremento. Ad textum ergo capitulorum sequentium attendite.

CAP. II.

ITa se ergo habet textus generationis hominis, ex ordine. Deus homini materiam seminis in voluntatem collocauit, quam ex obiecto suo sumit. Si ergo homo obiecto assensit, & voluntatem in speculatione cõpleuit: tunc a speculatione liquor vitæ accenditur, & semen fit hominis alterius: Sic se res habet in viro: sic in fœmina. Liquor ipse alias liquor manet, nec semen fit. Semen autem deinde ideo fit, quod per vniuersum corpus distributum & disiectum exsistit. Similiter etiam omnis natura,

Seminis materia voluntas. Liquor vitæ, est homo totus, membrorum omnium ideam habens.

ꝓprietas, conditio, ac ſpecies membrorũ, eſt ſpiritus in ipſo. Et quẽadmodum corpus ſua formatione conſiſtit: ſic liquor quoq; vitæ. Nec liquor vitę aliud eſt, quã homo abſconditus: viſibile enim eſt id, ꝙ ipſum abſcondit. Liquor autem vitæ in homine nulli rei conferri poteſt aptius, quam vmbræ in pariete. Ea ab homine proiicitur, & pro eius menſura formatur. Talis etiam liquor. Is microcoſmus eſt, eſt vmbra interior: Suam tamen is ſecum ſubſtantiam habet, & ſuam tangibilitatem, & ſenſibilitatẽ, & omnium totius corporis membrorum ideam, ſubſtantiam, ac naturã, omniumq; eſt nobiliſſimum eorum, quæcunq; in corpore humano exiſtunt. Et licet quidem animam non habeat, vitamq; a corpore mutuetur, nec eam ex ſeipſo habeat: tamen homo is alter eſt. Quemadmodum enim quis ſe in ſpeculo contuetur: ſic natura ſe contemplatur in ipſo: & ſic eſt in homine, ſine damno & detrimento corporis.

Liquoris vitæ dignitas.

Cap. III.

Modus generandi hominis.

QVod ſi ergo voluntas hominis in obiectum id conſentit, tunc liquor iſte ſemen fit. Quemadmodum calor ſolis lignum accendit, aut alius ignis lignum aliud, propter ingentem calorem, qui lignum attingit, licet flamma eouſq; non exeratur: ſic obiectum quoq; alterum microcoſmũ accendit, vt ſemen ex eo fiat, ſicut ex ligno ignis. Semen, quod hoc modo gignitur, *vt dictum eſt*, in ſuis locis ac ſedibus quietum iacet, quemadmodum liquoris in corpore ſedes ſunt, manus nimirum in manibus, pedes in pedibus, cor in corde, cerebrum in cerebro, & ſic conſequenter. Nec locus peculiaris vllus eſt, in quem ſemen cadat, & ibi quieſcat: ſed in ſuis receptaculis aſſeruatur, in quibus ipſius liquor ac materia continetur. A liquore vitæ autem ſeparatur, ſicut ſpuma a iuſculo, & muſto. Hæc cum ſe ita habeant, ſcitote, quia ſuccinum hoc ſemen ad ſe non allicit, nihil efficitur in homine iſto reſpectu ſeminis ſui. Vobis autem ea forſan cogitatio obuerſari poſſet, q. ſemen illud genitum in vaſa ſpermatica ſecedat, (de quibus fatui illi Medici blaterant) & ex his iterum ſtimulatu proprio eiiciatur, & profundatur. Et hoc mendacium omnium putidiſſimum eſt, quo illi & bona ſua augere, & iactantiam ſuam prodere, & hominibus illudere ſolent.

Succinũ corporis ſemen allicit. Semen nõ in vaſa ſpermatica ſecedit.

Cap. IV.

Sperma egeſtio ſaltem eſt.

PErgamus autem in contextu. Sperma, quod ex vaſis ſpermaticis profunditur, egeſtio eſt liquoris illius vitæ, qui depuratur & ſecedit, quẽadmodum ſtercora a cibo ſegregantur. Sic ergo ſperma depurationem nullam habet aliam, quam quæ per obiecti accenſionem fit. Accenſione facta, egeſtionem in vaſa ſpermatica coniicit liquor, & ſemen in ſeipſo retinet. Semen autem, ex quo homo naſcitur, in liquore remanet, nec in ſper-

ſperma abit. Hoc autem loco argumẽtum quoddam diſcutiemus, quod nobis a cœcutientibus illis Medicis ac Philoſophorum veterum nonnullis, cum ipſis facientium obiici poſſit, tale ſcilicet: *Nobis certa experientia conſtat, ex ſpermate imaginem hominis generari: Id autem non ſufficit ad hominem, ſed tamen ad ſimilitudinem. Quanquam id non iaceat eo loco, vbi iacere debet, prout noſtri aduerſarii loquuntur, putantes, inde hominem fieri poſſe, & omnino fieri: vbi hallucinantur. Cogitatus enim ipſorum ac ars magis ad pecuniam, quam veritatem intenta eſt.* Sed ſolutionem huius argumenti talem habete. Sperma e liquore vitæ egeſtio talis eſt, vt poteſtatem habeat, in digeſtione formationem etiam aſſumendi, quam liquor continet in ſua natura. Liquor enim vitæ forma eſt corporis. Sic ergo eandem formam ſperma quoque in ſe retinet, poteſtatemque habet formandi inſtar liquoris. Rem tamen ipſam ita intelligere debetis, quod nimirum ex ſpermate nihil aliud naſcatur, quam forma, quæ in liquore ineſt. Et hæc eſt naturalis operatio: ibi nulla vita eſt, nulla ſenſibilitas, nullus viſus, nullus auditus, nullus guſtatus, nullus olfactus. Hæc omnia in ſemine ſunt perfecte, integre, ſine defectu. Quare ſperma pars eſt liquoris vitæ, qui microcoſmus eſt. Et ſi ab incenſione ſuam egeſtionem excutit, tunc parte quadã in proprietate liquoris hæret, hoc eſt, ad formam, nec quid vlterius.

Obiectio diluitur.

CAP. V.

OMiſſis autem ſermonibus prioribus, ad conſiderationem ſeminis pertendemus. Quoniam audiuiſtis, prædictum ſperma ſaltem egeſtionem eſſe, non vero ſemen: id etſi quidem lubentes vobis clarius & dilucidius demonſtraremus: veſtra tamen facit intelligentia, vt hæc ſufficere arbitremur hactenus commemorata. De ipſo autem ſemine ita intelligite. Definiuimus ſuperius, ſemen poſt inflammationem ſuam immotum quieſcere eo in loco, in quo verſatur, hoc eſt, diſtributum per vniuerſum corpus, nec hominem vllum gignens. Solum ſuccinum a. illud ad loca generationis allicit ac defert, vbi matureſcere debet. Hoc ita accipite. Principio recordari debetis, *virum dimidium ſaltem ſemen habere, alterum dimidium habere fœminam.* Duo ergo hi integrum ſemen conferunt. Hæc autem quo modo coniungantur, attendite. In matrice latet vis attractrix, quæ ſuccino ſimilis eſt ac magneti, potens nimirum ſatis ad attrahenda ſemina exſiſtens. Vis ea attractrix matricis erumpit & ſeſe exerit, quando ſemen iam genitum eſt. Ideoque ſi opera illa, quæ ſecundum aſſenſum ex ſpeculatione ſuſcitantur, inſtituuntur: tunc matrix ſemen humoris ad ſe allicit, tam a viro, quam fœmina: adeoque a corde, ab hepate, a ſplene, ab oſſibus, a medullis, a venis,

Succinum ſemen allicit.

Matricis vis attractiua.

Quælibet pars suũ semen habet.

Medic. reprehensio.

a musculis, a sanguine, a carne, ab vniuersis iis, quę in corpore continentur. Quicquid enim peculiaris in corpore pars est, peculiare quoque suum semen habet. Semina tamen omnia, ex quolibet membro attracta, semen vnum saltem faciunt, si confluunt. Et sic matrix ab vtraque persona verum semen cum spermate permistum ad sese trahit. Quare illorũ iterum Medicorum mentio facienda est, quæ circa sperma, velut in natura occupati, fœminas fœcundas, vt & ipsos viros reddere conantur: quod tamen purum putum commentum est. Quamdiu enim attractrix matricis facultas ex sua propria natura non agit, tam diu semen ad loca illa non defertur, vt nec consequenter infans vllus gignitur. Et si sperma ipsum semen exsisteret, sicut illi nugantur, quod sine matrice fœtus fieret, sicut ante dictum est, necesse foret, toties illo matricem perfundi & compleri, vt quotidie liberi nascerentur. Sed suo isti mendacio non caute satis ita prospexerunt.

CAP. VI.

Modus disponendorũ corporis mẽbrorum.

QVemadmodum explicauimus iam, quo modo semen ab homine secernatur in matricem: sic porro vobis microcosmum etiam enarrabimus, hac ratione. Si omnia semina ex omnibus partibus in matricem confluxerunt, tunc natura matricis semen capitale, cerebrale, & crystallinum, & similia sequestrat ad sua loca, & sic membra disponit, vbi esse debeant, non secus ac architectus domus ligna disponit ac collocat. Iam si vnumquodlibet semen in matrice ita iacet, vt iacere debet: tunc id Microcosmus vocatur. Ibi enim congesta & coniuncta omnia sunt, quæ ad hominem constituendum requiruntur: sola vita ac anima excepta, sicut deinceps audietis. De semine autem dimidio vt dicamus, hoc obseruate: solitarium nimirum vnius hominis semen perfectum & sufficiens nõ esse ad generandum hominem. Caussa est, quia Deus ex duobus hominem vnum gigni vult, non ex vno solo. Ex adytis autem Philosophię talem caussam proferimus: si homo in vnius hominis semine exsisteret, tunc species alia nulla ab homine gigneretur, quam qua ipse esset. Sicut eius quoque fœtus constitueretur: sicut nux iuglans a seipsa nascitur, ac ob id similis est ei, a qua emersit. Et sic in omnibus arboribus similis tantum a simili est: veluti nux iuglans nuces omnes sibi inuicem similes progignit, nulla in quoquã quicquam mutata. Eadem & hominis ratio. Si gigneretur ab homine vno: similis omnino patri fieret, qui eius simul pater & mater esset. Et sic vnius tantum figuræ homines essent, vnusque alteri perpetuo similis foret, ac semen vnum, vna natura vigeret. Interim tamen confusio seminum a fœminis & viris facta, varietatem illam inducit,

Semen vnius ad generationẽ insufficiens.

Dissimilitudo hominũ vnde.

cit, vt homo homini nunquam ſimilis fiat. Semen enim in adunatione ſemper pondere inæquali concurrit, ita, vt nunquam in æquilibrio ita verſetur, vt homo naſci poſſit, qui patri & matri omnino ſimilis exſiſteret. Semper alterutrum ſemen alterutrius infringit, hoc eſt, eius ſimilitudinem mutat. Et hæc vnica cauſſa eſt, *cur homo vnus alteri nunquam ſimilis gignatur.*

Cap. VII.

Matrix poſtquam ſemina concepit & in ſe recondit, accedens Natura ſemina viri & fœminæ coniungit & adunat. Horum quod validiſſimum eſt & optimum, alterum ſibi conſimiliter effigiat aut totum, aut parte maxima. Exemplum ſit. Semen de cerebro viri, & item fœminæ, hæc duo iuncta vnum tantum cerebrum conſtituunt. Quod tamen ex illis potentiſſimum eſt, illud fœtum ſibi ſimilem facit & efformat. Nūquam tamen ad amuſſim & perfecte ſibi aſſimilat. Ratio eſt, quia ab altero ſemine infractio inducta eſt, per quam ſubinde mutatio in forma incidit. Et quo longius vnum ab altero naſcitur, eo maior & certior euariatio eſt ad ſimilitudinem. Ita ſemen naſi, naſum in fœtu format pro vtriuſque ratione & permixtione. Sic & os os fingit, membrum, membrum. Vnde hereditarii etiam morbi conſequuntur. Prout dominatus huius vel illius ſeminis exſtitit. Quo magis ſemen vnum alterum in generationis bonitate ſuperat: eo ſimilior illi fœtus redditur. Verum tamen cum generatione vel maſculi, vel fœmellæ aliter comparatum eſt, ita nimirū. Antequam natura ſemen ad fœtum producendum diſponit, ſicut commemorauimus, præit quædam operatio, ita ſe habens. Si matrix ad ſe ſemen attrahit: ea operatio tunc prima eſt, & ſemen illud alterum tingit. Sic vnum alterum ſuperat, non in forma, aut figura fœtus, aut illius membrorum: ſed ſolum in natura. Ibique lucta naturalis committitur, ipſum ſemen non contingens. Hæc autem prædominatio non ex virtute ſeminis fit, ſed ex virtute naturæ vtriuſque, ſemen in vterū compellentis. Hoc pacto, quodcunque ſemen matrix ex illis duobus primo ad ſe attrahit, illud vel maſculum, vel fœmellam gignit. Si mulieris ſemen virili prius allicitur: fœmella fit: ſi contra, maſculus generatur.

Seminum confuſorū quæ affectiones ſint.

Seminis vitia fœtus conſequuntur.

Maris vel fœmellæ generatio.

Cap. VIII.

PRo reſumtione ergo textus, notate, quod ſemen collocauerimus in liberum arbitrium hominis. Si appetit, poteſt. Hæc etſi aliis minus placeant, nos tamen propter ipſos nihil angimur. Conſideratio enim rerum, & vnius cum altero collatio, Philoſophiam aliam non parit. Notandum etiam diſcrimen eſt, quomodo ſemen & ſperma duo ſint. Si enim

Semen & ſperma cur duo.

quodlibet ſperma ſemen eſſet, indies fœtus naſcerentur, tam in prægnantibus, quam aliis. Quia vero matrix ſemel tantum attrahit, nec pluries: ideo ex ſpermate nihil fit. Sed ex Philoſophia inſtitutionem vobis ſubtiliorem adhuc communicabimus, hoc modo. Quia de matrice ſeminis diſſeruimus: colligere poſſetis, quoties alicui obiectum offerretur, toties eum ad emiſſionem ſeminis idoneum & paratum exſiſtere. Hoc ita capite. Vir, quotieſcunque voluntas eius ab obiecto ſuperatur, iſque conſentit, toties ſemine plenus euadit. Sic viciſſim & fœmina. Matrix tamen ſemina non ſemper ad ſe attrahit, ſed tantum, quoties robuſta eſt. Prægnans mulier, vt comprehendimus, quotidie in ſe ſemen generare poteſt. Sed id non ſemper ad ea loca deducitur, ad quæ ferri debebat. Cauſſa eſt, quod a matrice non attrahitur. Quia enim matrix ſemen vnũ in ſe ante concludit: ideo aliud non prolectat. Si quieta & vacua eſt: tamdiu ad attrahendum idonea eſt, vſque dum per ingraueſcentem ætatem refrigeretur nimiũ: quo caſu nihil amplius molitur. Vis enim atrrahens per frigus exſtinguitur. His ſimiles & affines diſcurſus Philoſophicos de generatione, in Phyſica quæretis. Propius enim ad Phyſicam, quam ad Philoſophiam ſpectat. Sed vt etiam aliquid de menſtruo dicamus: hic breuibus attendite, *menſtruum non eſſe florem mulieris, ſicut flos eſt arboris: ſed potius eſſe egeſtionem matricis, hoc eſt, earum rerum, ex quibus nutritur.* Nutritione fiente, matrix ſuperfluum eiicit, quod ad nutritionem ineptum eſt. Eiicit autem illud ſingulis menſibus, ſicut ventriculus & hepar quotidie. Nec menſtruum eſt aliud, quam ſtercus, & minime flos. Stercus autem matricis eſt, ſicut merda ſtercus eſt ſtomachi, & vrina ſtercus hepatis ac Renum, & phlegma ſtercus capitis & cerebri: & ſic de ceteris ſimilibus, ſicut in Phyſica de propriis morbis mulierum intelligetis.

Matrix operetur quando.

Frigus tractionẽ infringit.

Menſtruũ quid?

TRACTATVS TERTIVS.

CAPVT PRIMVM.

Semen in matrice qui tractetur.

PORro autem & de ſemine dicendum eſt, quale nam id ſit, ſi in matrice conditum iaceat, ſicut antea enarrauimus. Principio autem adeo ſubtile eſt, vt propter varia aduerſæ valetudinis accidentia obtundi & impediri queat, non ſecus ac ſemen aliud recens in terram proiectum. Sic & varios impetus ſuſtinet, priuſquam concipiatur. Sed horum examen ad Phyſicam referimus: textum noſtrum de augmentatione continuantes. Ita ergo intelligite, multa in corpore membra exſiſtere, vt venas, oſſa, medullas & alia, velut illa vobis ex integro homine percognita ſunt. Quot vero membra in corpore exſiſtunt: tot ab ipſis ſemina egrediuntur.

tur. Sed textum velim ita accipiatis, *Liquorem scilicet esse, qui ossa totius corporis contineat: liquorem alium iterum, qui medullam seruet: alium, qui venas*. Et sic de ceteris. Hoc eo dictum est. Si cui manus detruncatur, non ob id illico fœtus sine manu nascitur. Ratio est: quod liquor istius manus ipsi ademtus minime sit, sed saltem liquoris locus auulsus. Si vero manus a liquore ipso ægrescit: tum manus quoque fœtus ipsius eo vitio imbuitur. Omnes enim morbi, qui ex liquore procedunt, hereditario in fœtum transferuntur, nisi fors semen alterum illos opprimat & expugnet. Hæc ad Physicam relegantes, textui nostro continuando incumbemus, quo enarrabuntur formæ omnes ac vitia affectusque liberorum, vnde illi proueniunt.

Liquores partiũ, sequitur cõstitutio fœtus.

Cap. II.

HActenus quidem satis multa de viri ac fœminæ operationibus disseruimus. Et tamen, si de formatione liberorum sermonem ordiemur, illis plura addemus. Scitote ergo *duo semina propter formam bellum inuicem non gerere*. Ex iis enim homo vnus constituitur, quæ est natura. Sed tamẽ propter generationem vel maris, vel fœmellæ, concertatio certa fit. Alterutrum enim eorum fieri oportet: ac necesse est, vt alterum ab altero omnino superetur & opprimatur. Sin vero minus: tunc generatio Hermaphroditorum fit, qui in subiecto vno vir sunt simul ac fœmina. Huius hæc caussa est, quod seminis vtriusque dominium tunc æquale sit, nec vnum alterius proprietatem tollat. Quo facto ita, Hermaphroditus gignitur. Sed & horum suum discrimen est. Etsi enim sexus illi vtriusque sint, vtriusque tamen proprietatem peræque non habent, sed ita distinguuntur, vt alterutrum saltem eorum sint, nunquam perfecte fœmina, neque perfecte vir. Adeoque monstrum sunt ex errore naturæ productum: idq; interdum in alterutro perfectum, aliquando in vtroq;, licet rarius.

Hermaphroditi quando gignantur.

Gemellorum vero hæc origo est. Si matrix tam viri, quam fœminæ semen ad se attraxit, nec tñ totum, quantum eius in vtriusq; toto corpore est, simul & semel attraxit, verum portionem vnã vice vna, alterã vice altera, & tertiam tertia; tunc, quot portiones attrahuntur, tot fœtus constituuntur. Id clarius ita intelligite. Si matrix trahit; vna vice q̃libet semen simul integrum ac totum trahit. Interea a. lassari potest, ita, vt, si semen dimidium attraxit, postea languescat: & tñ illico in momento, anteq̃ operatio virtutis attractricis exolescat, seseq. recolligens, relictam alteram quoq; partem sorbeat aut prolectet. Duplex hæc tractio duplicẽ fœtum facit. Hoc n. modo, si semina dirimuntur semel, deinceps non vniuntur. Et ex exemplo hoc cognoscite, id aliter intelligi non debere, q̃ si ex magna copia attrahenda, ꝓpter ignauiã, aut imbecillitatẽ tractoris iã

Gemelli quando generentur.

pars ſaltem media, poſtea etiam ſecunda & tertia, vna ſubinde poſt alteram attrahatur. Hæc ſimiliter in matrice etiam accidunt, quoties non completa tractione opus ſuum illa aggreditur, ſed a tractu vno nonnihil remittit, & nondum penitus ceſſante virtute, tractum ſecundum innouat & redintegrat. Et hoc quotieſcunq; fit, toties attractam partem natura in locum priuatum collocat ac diſponit. Vnde gemelli, vel fœtus plures eduntur. Et quo eduntur plures, eo infirmiores. Quanquam & hoc verum ſit, gemellos interdum non grandeſcere minus, quam ſi fœtus vnus facti fuiſſent.

Gemelli vnde maiores minoresue.

Cuius tamen euentus hæc dari cauſſa poteſt, quod nimirum natura vtrinque ad incrementum ita valida exſiſtat, vt paruitas nulla relinqui poſſit. Vaſtitas enim infantum ac adultiorum, non ex multitudine materiæ (ſicut nugantur Medici) prouenit. Sed potius, magnitudo ac robur ex natura & conditione auctricis facultatis, in vtroque parente validæ exſiſtentis: aut ex proportione commixtionis ſeminum; aut ex auctricis in fœtu virtutis ſanitate & vigore emergit.

Gemellorum alia cauſſa.

Quin & illapſus ſeminis in matricem ratio aliquid ad gemellos confert. Si ſemen illabendo in matricem cadit: tunc pars eius aliquando præcipitatius altera in eam fertur, vtero non totam molem trahente, ſed, quod relictũ eſt, ſuo robore poſterius attrahente. Nam & hoc modo duo, pluresue fœtus conſtituuntur. Semen enim vnumquodlibet ſatis copioſum ac magnum eſt ad conſtituendum fœtum vnum, duos, tres, decem, viginti: qui tamen vniuerſi in magnitudine nihil defectus ac vitii habeant, modo auctrix vis in ipſis valida ſatis & robuſta vigeat. Ex ſemine enim, de quo duo fœtus producuntur ſecundum omnem ſtaturam pleni & perfecti, ſi infans ſaltem vnicus genitus fuiſſet, ad molem tamen maiorem is nunquam excreuiſſet.

Cap. III.

Monſtrorum quæ cauſſa.

HInc referendum quoque eſt hoc, quod interdum liberi naſcantur imperfectæ & monſtroſæ figuræ: vt cum duobus capitibus, cũ pluribus manibus, ac digitis, & pedibus, membriſque aliis numeroſioribus, vel paucioribus æquo ac conſtituto ordine naturæ. Horum cauſſa eſt, q̃ nonnunquã natura in liquore vitæ integra & perfecta minime fit. Quodcunque ergo membrum vitio aliquo perfectionis tenetur: idem fœtus membrum poſtea eodem modo peruertitur ac mutatur. Et hoc varie accidit. Interdum enim ſemen capitale in illabendo dirimitur ſolum, ceteris partium ſeminibus vnitis & iunctis manentibus. Eo caſu fœtus naſcitur biceps.

Bicipites vt naſcãtur.

Aliquando ſemen digitale trifidum fit, vel pluries, aut etiam rarius dirimitur. Et tales quoque numero digiti fœtus finguntur. Nec enim tantum gemelli omnes fiunt; ſed nonnunquam gemelli dimidii, & huiuſ-

huiuſmodi monſtra alia plura. Nonnunquam etiam accidit, vt alicuius
membri ſemen propter laborantem in eo liquorem, aut viarum ob-
ſtructionem, aut attracturæ matricis infirmitatem, totaliter & abſolute
emaneat, nec addatur. Quæ pars deinde in ipſo fœtu quoque neceſſario
deſideratur. Et huiuſmodi naturæ monſtra gignuntur, quoties ſpermata
aut non æqualiter attrahuntur, aut in illapſu dirimuntur: aut ſemen vnũ
deeſt, aut alterum perit, aut aliquid eorum abeſt, quæ ad perfectum ſemẽ
requiruntur. Tunc enim fœtus monſtroſe aut connaſcuntur, aut duo v-
no capite iunguntur, aut quocunque alio modo deformantur, prout cu-
iuſque cauſſa iam expedita eſt. Huiuſmodi tamen errores ita iudicabitis,
vt ſtatuatis, gemellos partum legitimum, eſſe tam ſecundum naturam, q̃
ſemen, cui auctrix vis perfecta ac valida præſto in matrice eſt, ac fœtui in-
de etiam foris coinditur. Ceteri partus omnes vitioſi ſunt, ac ex errore
aliquo. Quilibet enim error, in conceptione admiſſus, vitioſum & man-
cum fœtum profert. Secus enim ſi quid fiat, quam pro naturæ ordine:
tunc illa præcipitata, in ſuis functionibus interturbatur. In ſemen tamen
iam conceptum tantum operatur illa, quantum pro viribus eius eſt. Vn-
de partus poſtea vitioſi naſcuntur. Eſt enim ita comparatum a Deo, vt ſe-
cundum naturam omnia fiant. Si ſecundum eius ordinem ac modum
res non fiant: tum nec operatio eius integra eſt & laudabilis.

Partus vitioſi autem & alii naſcuntur in matrice. Interdum enim
vermiformes eduntur, figura & ſpecie varia. Horum cauſſa plerunque *Vnde partus vermiformes*
commiſſi abuſus ac petulantiæ ſunt: per quas matrix ſemen peregrinum
allicit, ex quo deinde huiuſmodi monſtra præter naturam educuntur,
tanta varietate euagantia, vt numeros eorum deſcribi nequeant. Fit etiã
interdum, vt animantium ſemina aut cum cibo, aut potu aſſumantur &
ingerantur: quæ, ſi corpus ingreſſa ſunt, matrix attrahit, & in ea monſtra
effingit. Aliquando etiam animalia cum ſpermate deuorantur. Quod ſi
a mulieribus fit: talia in ipſa ſubnaſci facile poſſunt. Quandoque & per
vterum huiuſmodi animalcula ingrediuntur, ac cum eo permiſcentur.
Vitioſi tamen huiuſmodi partus in ſolo ſunt ſpermate. Ipſa autem anima-
lia, mera ſpermata ſunt. In animali enim vitæ liquor nullus eſt: ſed omne
ipſorum ſemen ſperma exſiſtit. Quicquid vero ſpermatis habent, id ipſo-
rum eiectaneum eſt: ſicut de ſemine animalium trademus. Fieri etiã poſ-
ſit, vt huiuſmodi monſtra ex ſpermate hominum producantur, hoc pa-
cto. Si operatione fiente, ſemen in corpore retineatur, nec matrix ſemẽ
virile attrahat, fœminale autem iam dum conceptum ſit: facile ex hoc
ſpermate quidem vitioſus partus enaſci poſſit, homo nimirum imperfe-
ctus, figuræ pecuinæ. Nam ſi ſemen alterum ſine altero illabitur, & au-

gmentum incipit, tunc partus nascetur minime perfectus. Sic ex puro meroq; spermate peregrinus & incognitus homo gigni potest. Et huiusmodi casus plures sunt: qui omnes sub prædictis comprehenduntur.

CAP. IV.

Periodus augescentis fœtus qua.

Quo quaque modo in fœtu fiant.

QVemadmodum hactenus de semine definiuimus, quam variis modis id in vterum locetur: sic explicationem vlteriorem huius materiæ dimittentes, porro de semine doctrinā adiungemus, quomodo crescat & augescat, hoc nimirum modo pręstituit Deus infanti tempus suum, quamdiu crescere debeat, 40. nimirum septimanas: sicut suum quoque tempus vaccis, columbis, & aliis ab eodem definitum & præfixum est. Attendite autem qua ratione, hoc temporis interuallo semen fœtus fiat. Primo ergo facta, eo modo quo dictum est, conceptione, accedens natura semen disponit, &, vt debet, sequestrat: capitale nimirum semen ad caput, semen brachii ad locum brachii, &c. Dispositione ea facta, vt conuenit: tum matrix ab opere feriatur, nec quicquam aliud deinceps agit. Huic succedit natura materialis, fœtumque ad incrementum perducit, ita nimirum, vt omnia quæ disposita sunt, increscant, augeantur, & corpus fiant, singula sua pro ratione. Sic ad carnem quod pertinet, caro fit: quod os spectat, ossescit: venis quod additur, vena fit: visceribus internis quod apponitur, viscus euadit. Semen ergo si iam, quod fuit, semen amplius non est, sed sanguis & caro, vt quæ homini conueniunt: tunc & ipsa materialis natura a fœtu secedit, & huic succedit gratia Dei, quæ fœtui ad vitam, & quæ alia creaturæ viuenti debentur, velut visus, auditus, tactus, gustus, odoratus, indit ac impertit. Tum temporis facultas auctrix quoq; in fœtu præsto est. Implantata autem homini pro naturæ modo a Deo vita,, fœtus in vtero materno tamdiu augescit, vsq; tum membra omnia debitum suum robur & stabilimen, ac soliditatem acceperint. His ce omnibus introductis: inseritur ipsi tandem spiritus, ac anima, ratioq; & intellectus, & omnia ea, quæ animam consequuntur. Post quæ omnia denique tempus partus insequitur. Anima etenim, & quæ huic cohærēt, morę in vtero materno impatientia exitum stato tempore moliuntur: quod ipsum periodo prædictarum septimanarum fit. De huiusmodi partibus plura inuenietis in Paramiris, vbi de origine animæ tractabitur.

Anima quando indatur fœtui.

Modus ergo iam traditus vobis est, quo semen conceptum primum formetur & disponetur: deinde in sanguinem & carnem commutetur: & porro fœtus augeatur & grandescat: tandem spiritu & anima dotetur & imbuatur. Quā diu enim infirmior est & imbecillior, quam vt terram sustinere possit ac ferre: tamdiu spiritus ei non confertur aut inditur.

Hoc

Hoc enim robur maturatio est spiritus, & collatio ipsius animæ. Nam post spiritum demum appellit anima. Anima enim in nullum corpus penetrat, in quo spiritus non insit. Et hoc ipsum interdum caussæ vicem habet, quod per incrementi periodum mutari fœtus in monstrum possit, quia nimirum anima non vtilis aut idonea accessit. Incremento autem fœtus eo vsque perducto, vt iam error nullus incidere possit: tunc primũ ingreditur spiritus, q̃ præcursor est animæ. Hunc anima deinde insequtur. Ab eo tempore fœtus in vnionem corporis ac animæ tamdiu augescit & exundat, vsq; dum priuationem aeris ferre diutius non possit, nec tolerare amplius nutrimentum matricale. Quæ omnia tandem partus consequitur & finit.

Cap. V.

Cum anima qua fœtui indantur.

VT vero integrum perfectumq; hominem, non solum fœtum vobis ob oculos ponamus: scire vos velim, ab indita fœtui anima, omnia illa quoque simul conferri, quæ ad perfectum completumque hominem requiruntur, vt *visus, auditus, gustatus, olfactus, tactus*, velut & vlterius *ratio, sapientia, intellectus* & his finitima alia. Ne vero obliuiscamur, commemorandum vobis etiam est, multos homines ipsam animam quidem accepisse, sed aut orbos visu esse, aut viduos auditu, &c. aut carere intellectu, aut destitui sapientia. De his omnibus ita statuimus: in homine vnoquolibet partes illas omnes inesse. Quarum si fors quandoque vna, velut visu, is destituatur tamen: caussa hæc est, quod scilicet semen instrumenti oculi & cellarum visus non concurrerit. Ideoque loco non dato, non datur quoque naturalis in loco operatio. Deus quidem visum illi non denegauit. Natura autem illum non indidit, aut propter vitiositatem instrumenti, aut propter errorem proprium, aut propter aliud. Idem iudicium esto etiam de auditu. De ratione autem credendum est, eam nemini subtractam, sed plenam ac integram omnibus datam esse. Si quid tamen fors vitii aut defectus adsit: caussa inde pendet, quod cellæ rationis ac memoriæ & sensuum non integre, sed vitiose, erronee, & præternaturaliter dispositæ & collocatæ sint. Quia ergo praue a natura locatæ sunt, ideo spiritus ẽt nec per ipsas, nec in ipsis commode opari potest. Et quia de cellis loquimur, rem ita intelligere debetis, q̃ nimirũ immaturũ semen crudi cuiusdam liquoris vitæ illud caussetur. Quicunq; hominum crudum, h.e. pollutum liquorem habet, is bonum & probum semen edere non potest. Si corpus seminis putidum, surdum, aut fatuum exsistit, tales etiam liberi euadunt ac nascuntur. Syncerus autem liquor

Quomodo nonnunquam in fœtu quadam facultas absit.

ſyncerum ſemen largitur. Ex hoc ſemine puri & ſynceri fœtus naſcuntur, ſecundum membra omnia perfecti, quibus nec ratio deeſt, nec viſus, nec aliud quicquam. Illud vero ſi deſit: ratio nulla reperitur. Eadem ſimiliter quoque cauſſa eſt liberorum claudorum, & alio quouis modo male natorum. Ex liquore inutili & vitioſo, pro eius conditione ſubinde quoque liberi tales naſcuntur. Vnde vero, & qui talis liquor decidatur, ad Phyſicos remittimus. Et hiſce commemoratis iam vniuerſas generationes hominum concluſas & finitas volumus.

Cap. VI.

PRo huius libri primi coronide muniendi etiam & inſtruendi eſtis aduerſus obiectiones quaſdam vulgi, quod vno ore dicere ſolet, *hanc vel illam fœminam ex aſpectu hoc illud damni accepiſſe*: quod idem plane eſt, ac ſi dicant, *prægnantem per aſpectum fœtum accepiſſe monſtroſum.* His reſponſum hoc damus, quod aſpectus fœtum minime immutet, & quod phantaſia

Quomodo matris aſpectus fœtui noceat.

aſpectus matri nihil incommodi afferat. Offenſionis vero principium ex hoc eſſe poteſt, quod aut pauor, aut ſtupor & admiratio, aut pathema quodcunque aliud grauius fœminam tantopere concutiat & percellat, vt ſanguis, fœtus alimentum aut violenter retrahatur, aut confertim irruat ac inundet, adeoque natura matricis per iſtiuſmodi accidentia ſequiora mutetur. Propter quam mutationem fœtus deinde morbis quatiatur, qui in fœtibus ſemper grauiores, quam in hominibus aliis apparent. Fœtus n.

Fœtus tener.

tenerrimus ac molliſſimus eſt, vt ex conſternatione inſultans ſanguis vberior ad matricem, is facile maculis inuri poſſit. Idem ſanguis ſi fors putridus fiat: fœtum aut partibus aliquibus, aut toto etiam corpore fœde tingere & contaminare poteſt, adeo, vt quodcunque totius corporis membrum illo loco tactum ſit, decoloretur & conſpurcetur. Sed & hoc ad

Quomodo res variæ fœtui inurantur.

Phyſicam ſpectat. Supereſt hoc loco etiam aliud. Accidit enim multoties, vt fœtui, aut cancri, aut piſcis, aut glandis, aut muris, aut ſimilis forma alia imprimatur. De hoc pauca obſeruate. Si fœmina grauiditatis periodo cum deſiderio ingenti cancrum eſitat: appetitus iſte non e ventriculo ceterorum hominum inſtar, ſed ex matrice ſurgit. Ideo, quam pri-

Appetitus prægnantium a matrice non a ventriculo.

mum ingeſtus is eſt, matrici iungitur. Ea enim mira auiditate illum attrahit, ac in eo ferendo tam fortis ac valida exſiſtit, vt ipſum & edat, & concoquat. Sperma vero, quod cum cancro ingeritur, fœtui annectitur veluti ſimili: Id vero tandem etiam fœtui penitus annaſcitur, eique imprimitur, quemadmodum vmbra parieti. Quodcunque enim matrix auidiſſime appetit, id in ipſam penetrat, nec, vt cibi ceteri, in ventriculo coquitur, ac ſubigitur. Et licet ſtercus quidem in ventriculo ſeparetur: ce-

terum

terum tamen vniuersum in matricem prouehitur. Huiusmodi ergo appetitum si prægnans forte non exsatiet, tunc noxa fœtui imprimitur, nō ventriculo, quia nimirum matrix offensa est, ac irascitur seu indignatur. Huiusmodi ergo rerum hæc vnica caussa est, quod semen rei esitate in matricem pertrahitur, & postea seminis modo in molem, vel formam vitiosam degenerat. Id vero, quia præter naturam ita fit, tantum vmbræ cōferri potest: de quo plura, vbi de Impressionibus agitur. Quod vero Astronomi ponunt, *astra hominem condere*, &, vt ita dicam, naturare, id pro re iocosa ac ludicra ad symposium admittemus, & nugamenta illa differemus, dum de Virtutibus firmamenti aliquando plenius dicturi simus. Eo animo & loco habebimus etiam illos simias, qui Aristotelem & Augustum sibi imaginantur, & eos ita rediuiuos facere amittuntur. Huiusmodi nugarum plurimarum hic recordamur, quas anni noui subinde innouant. Ita stultorum numerus haud tenuis ac rarus est: qui tamen cognitu & difficiles sunt, & nominatu periculosi.

Astra nihil in fœtu iuris habent.

Imaginatione nullos Aristoteles, &c. nascitur.

PARS DE STATV HVMANO.

CAP. I.

POstquam hactenus de generatione hominis abunde satis pertractauerimus, ac sententiam istiusmodi præposuerimus, nimirum Deum in principio hominem ipsum condidisse: postea ipsi semen attribuisse, quo posteros sibi similes ille sereret & plantaret: iam consequenter, & iure quidem, deinceps vobis nonnulla commemorabimus, de statu hominis, *qualis* nimirum *is sit & peragatur vsque ad dissolutionem sui, ad quam præseruatur*. Id ergo vt dilucidius conficiamus: statum hominis in partes duas diuidemus: nimirum in *corporalem*, quam in se habet ille: & alteram *æternam*. Sic ergo partis huius tractatus duo erunt: vnus de *caduco* siue *mortali*: alter de *æterno* & *immortali*, quæ tamen vtraque in vno homine habitant. *Corporale* seu caducum est id, quod æternum sustentat, velut Pandochæus hospitem. Cui tamen beneficium etiam accessit diuinum aliud, quod nimirum ipsum corpus, animam conseruans, sustentat. Hoc a. vitæ est. De qua nihil peculiariter nobis tractandum sumemus. Tale siquidē donum vita est, quasi princeps domum alicui honorario donaret, quam non deberet ei, hanc saltem ob caussam, vt in eo veluti diuerticulo, cum possessionibus suis ceteris eo tutius & iucundius agere posset. Hæc vero talia ad Philosophiæ metam non relegabimus: videntur enim sub illis latere multo maiora & sublimiora, quam quæ per experientiam Philosophię comperta esse possint. Principio enim, antequam ad declaratio-

Corporale hominis quid.

Philoſophia mater experientia.

nem ſequentis textus progrediamur, de conditione Philoſophiæ id docebimus, quod omnem ea originem ſuam ex experentia trahat. Quod vero experientia ſuggerit, id experimentum eſt. Ex quo iure deducendum videtur id, quod ex hac matre pronaſcitur. Quare ſermone tali cõcludimus, ſi quidem de vita & origine animæ a nobis minime definiatur, ſicut de rebus corporeis fit; tunc omnino ſtatuendum eſſe, quod iſta in experientia noſtra minime conſiſtant. Nec hic cœcos illos oratores citabimus, qui ex volacium ſpirituum ſuorum ſapientia multa de his declamant ac rhetoricantur. De illis nobis ſententiam ponere facile eſſet, qualem ferimus de ſomniis & ſomniatoribus. Quanquam hi alte quoque iactent ſcientiam ſuam in ſuperioribus, cum tamen de illis nihil admodum notatu dignum cognouerint ac teneant.

Cap. II.

Medic. reprehenſio.

IAm ad ipſum textum diuertentes, principio inconditas nugas Medicorum (quos Medici quidem nomine dignari minime debebamus, veruntamen cum vos ipſos tales vocetis, ad titulum illum conniuebimus) vobis detegemus & planas faciemus: qui de ſtatu & conditione hominis tractantes, cum quatuor complexionibus, & totidem humoribus, qualitatibuſq; ac ſimilibus aliis definiunt. Fas autem eſſet, nullũ Medicum quicq̃ profari, niſi Philoſophię extremos limites prius obtriuiſſet, ſicut id Naturali conuenit. Vt vero multi eorum ex Aſtronomia nati ſunt: ſic cum geſticulatoribus ac præſtigiatoribus fœdus ineunt, ac vtrinque, quantum quidem de hominis natura diſſerunt, non paucis mendaciis doctrinam ſuam pingunt ac velant. Vt autem veræ Philoſophiæ ius ſuum faciam⁹, ſtatum hominis proponemus talem, qualem attulit in ſua iam generatione perfectus, & integer homo conſtitutus. Id hoc diſcurſu fiet. Primo omnium primus homo conſiderandus venit, ex quo res ceteræ omnes prodeunt. Hic autem duo occurrunt homines in initio cõſtituti, vir nimirum ac mulier. Ex his duobus promanauit omnis natura ceterorum hominum, & quicquid in ipſis ſecundum vitæ fragilitatem vſpiam exſiſtit. Quod autem eius ſpiritum, ac ipſum æternum, & rationem ſapientiamque, ipſamque animam attinet, id ad proprium tractatũ differemus. Sic ergo his hic miſſis, generationem ortumq; ac rationem in ſtatu hominis expendemus, quibus nimirũ ex cauſſis quilibet ita appareat, ita exſiſtat, ita viuat. De quibus vos breui inſtitutione muniemus aduerſus prædictos Doctores Medicinæ & Aſtronomos, q in ſe nec quicquam Philoſophiæ ſolidæ aut habent, aut etiam curant. Annihilantur etiã hic illi, qui profitentur, cœlum tot formas ac ſpecies, tot capita, totq; ſenſus, & varia alia condere ac producere.

Cap. III.

Homo consistit in quatuor complexionibus, ita, vt alterutra illarum omnino insignis sit. Ea ipsum aut frigidum, aut calidum, aut siccum, aut humidum quidem constituit: sed nullam eius essentiæ proprietatem inducit, vt si frigidus & siccus sit, ob id infidus dici possit: aut si sanguineus sit, ideo necessario hilaris etiam exsistat. Aliud enim est, quod lætos, aliud quod tristes reddit, quam ipsa complexio. Sed, vt ante omnia de principio complexionum loquamur, res ita se habet. In Ada complexio fuit vna, nimirum calida & humida. Vna etiam in Eua, scilicet frigida & sicca. Ex his duabus quatuor natæ sunt, hac ratione. Frigus Euæ, si calorem Adæ superauit, fœtum frigidæ naturæ produxit. Si vero humiditas Adæ, siccitati Euæ præualuit, fœtus humidus genitus est. Sic tertia complexio prodiit, nimirum frigida & humida, eaque ex vtriusque natura, & non alterutrius sola. Eodem modo etiam de complexione quarta censendum est. Si caliditas Adæ frigiditatem Euæ euicit: fœtus calidus euasit. Et si siccitas Euæ, humiditatem Adæ transcendit, fœtus calidus & siccus genitus est. Et hæc quatuor complexionum consummatio est. In vnā Deus Euam coniecit: in alteram Adamum. Sic & post natiuitatem interdum accidit, vt vicissim frigida & sicca complexio oppositam superet, & sic partus ab vna sola denominetur. Sic ergo huiusmodi inter homines facta distributio est, vt iam vnusquilibet homo suam, eamque vnicam complexionem sortiatur, in qua consistit, sicut primæui ipsi. Sic ergo complexio commiscetur vel magis, vel minus, in viris ac fœminis, vt nullius sexus singularis iam complexio sit, sed indiscreta & similis. Calida & humida complexio fœminæ æque fortis & valida est ac viri. Sic & frigida & sicca complexio æque intensa est in fœminis ac viris. Quanquā notare etiam debeatis, complexiones non ita sibi similes omnino esse, vt quicunque calidus est, calido alteri omnino similis exsistat: verum omnes inter sese discretæ sunt, secundum magis & minus, ad pondus.

Hominis quatuor complexiones.

Adam calidus & humidus fuit: Eua frigida & sicca.

Complexiones quid & quales.

Cap. IV.

Ex hac de quatuor complexionibus Philosophia, illis peculiaria nomina tamen non indimus. Si enim frigidam & siccam, Melancholiam nominaremus, mendacium diceremus. Nec enim ita se habet. *Melancholia* collectitium nomen est, ex multis mendaciis consutum, ac variis proprietatibus signatum, quæ tamen in ista complexione nec inueniuntur, nec consistere possunt. Similiter & de calida & sicca complexione nomen choleræ stabilire minime possumus: complexio n. & cholera res

Melancholia complexio nulla.

vna non est. Sed quis nugamenta omnia intercipiat eorum, quibus mentiri volupe est? Idem & de reliquis complexionibus sentiri debetis.

Hilaritas & tristitia vnde.

**** Sed iam de proprietate hominis vt loquamur, animum sedulo aduertite. Nos enim describimus ꝓprietates alias hominis, ex iis principiis, ex quibus ille procedit, nimirum enatas. Veluti hilaritas & tristitia vel ipsę ab Ada & Eua genitæ sunt. Hilaritas in Eua: tristitia in Ada posita erat. Inerant autem ipsis ista materialiter, sicut essentiæ ac conditiones quoque ceteræ. Quæ proprietas alteram superauit: eius vincentis naturam fœtus quoque asciuit. Si autem quædam permixtio concurrit, sicut permixtio haud facile abesse potuit: tunc necessario vnum alterius infractio fuit. Ideoque, qui eiusdem cum Eua hilaritatis sit, nemo vnquam post ipsam nascitur: nec post Adamum, qui æque ac ipse tristis exsistat. Geminæ enim ipsius Adæ ac Euæ materiæ iam mixtæ sunt, vt tristitia cũ hilaritate, & hilaritas cum tristitia quadamtenus iam temperata exsistat, nec vnquam ad statum pristinum res redire possit. Hinc fit, vt quo plus minusue seminis tristitiæ cõferatur, homo plus minusue tristis fiat. Quod de collatione seminis non tantum, verum etiam de dominio & victoria hilaritatis intelligendum est. Sic ergo geminarum istarum materiarum sua vicissitudo est, vt nec in fœmina sola, nec in solo viro, velut dictum est, consistant, sed in vtroque sexu mixtæ exsistant. Ita, tyrannis, & furor, velut etiam lenitas, mansuetudo, ac moderatio: hæc ipsa quoq; ab vtrisque præsto sunt. Primum ab Eua. Alterum ab Adamo: permixtionem autẽ distributa in omnem prolem. Inuidia ac odium, fidelitas ac fauor, similiter habent, vt & cetera omnia ex his emanantia. Malum enim ex Eua: prouidum & consultum ex Adamo. Ac ea deinde contemperata sunt ab vtrisque, sicut comprehensum est.

Eua omnium vsp̃iã hilarissima. Adamo omnium hominum tristissimus.

Omne malum ab Eua. Omne bonum ab Adamo.

Quæ duabus hisce lineis inclusa iam sequuntur, ab auctore quidem eo loci, vbi asterisci tres in margine adnotati conspiciuntur, intertexta erant: quibus tamen secundum paginæ longitudinem ipse auctor induxerat lineam, quod huic libro interponi forsan noluerit. Nos vero duabus lineis hæc a textus serie quasi seiuncta hoc loco intertexere voluimus, hac potissimum de caussa, ne prorsum intereant, tum quoq; si forte lectoris studiosi ingenium in aliis scriptis Paracelsi legendis per hæc iuuari queat.

*** De proprietate hominum vt loquamur, animum sedulo aduertite. Vobis enim describimus (*Hæc verba paulo superius in textu quoque habentur: Iam ea sequuntur, quibus ipse auctor lineam induxerat*) materiales proprietates & im̃ateriales. Materiales sunt, *Risus, ira, lacrymæ, oscitatio.* Risus est titillatio in sanguine, cui⁹ ꝓprietas est ex ore nosci & terminari: prout homo pl⁹

Risus quid?

minus

minusue titillationis habet, ita risibilis est: sicut de risu tradit᷑. Ira est ebullitio sine bile facta: q̃ si erumpit, ira generatur, vt de ira docet᷑. Lacrymatio est constipatio in splene. Ea incidente, lacrymatio fit. Et hæc talia, vt dictum est, liberis innascuntur. Semen enim iracũdum, & semen risibile, si ad generationem procedunt: tunc prout vnum alterum superat, ita homo gignitur. Quatuor istæ naturæ, tristitia, lætitia, ira, mansuetudo, in corpore insunt materialiter. Quis vero monstrabit, quo modo in corpore lateant? Indicamus vobis quidem exempla de sanguine, bile, & splene, maioris intelligentiæ caussa: non autem concludimus, quod in corde ita se habeant. Simile tamen quod cõtinetur in corpore, in quo quarta ista sita sunt, in materiam vnam recepta, quæ ipsa quoque suum in generatione semen addunt. Prout vnumquodq; cadit, plus minusue, atque aut vincit, aut vincitur, ita hominis quoque proprietas constituitur.

Ira quid?

Lacrymatio quid?

Cap. V.

VT vero hæc accuratius intelligatis: recordari debetis, quod post creationem primorum hominum genitorum natura vniuersa, ac substantia, hominum in peccatis nata sit, & ea deprauatio ex vno semine subinde in alterum descenderit, & iam continenter perduret, vsque ad consummationem seminum istorum. Quanquam iam in hominibus prauæ naturæ multæ reperiantur, quæ in primæuis parentibus notatæ non sunt. Cuius rei caussa est, quod ducem illi rationem secuti sunt, & non instinctum corporis: vnde ad enormia illa etiam adigi non potuerunt. Similes iam etiam aliæ naturæ ac prauitates inter homines gliscunt, ex illis non deductæ, vt scortationes, aleæ, &c. Ex obiecto enim enascuntur. Quodcunque enim obiecta pariunt: id ex primæuis non emanauit. Quod autem in nobis citra obiectum inhabitat, id omne nobis secundum pondus mixtorum seminum a primis parentibus insitum est. Quid ergo nos moueant commenta illorum, qui Planetis, astris, ac stellis talia omnia ascribunt? Vnum enim Iouialem, alterum Martium, tertium Venereum, &c. faciunt. Mirum autem est, cur non etiam Planetas in cœlum collocarunt, qui ægrotos sanent, aut qui se blandos & amabiles exhibeant. Vniuersos enim malos, morbidos, & aduersos eos faciunt: nec vllum cõdunt ipsi, qui Medico adsit, vt, quod frangit ipse & perdit, ille resarciat & redintegret. Sed qui ludicris & iocularibus capiuntur, illis ista donari q̃dem facile possint. Homo creatura perfecta in se est, cui nec astra, nec aliud quicquam addere aliquid, aut ingenerare possint. Omnia ipsi ex primo homine indita & præstituta sunt. Quoque minus ipsis astris homo quicquam indere aut conferre potest: tanto minus astra ipsi homini vi-

Post primos parẽtes peccatis omnia peiora redd ita sunt. Homines hodie prauiores primæuis.

Astronomi notantur.

Homo creatura perfecta, etiam sine astris.

cissim. Quod autem pluuias, calorem, frigusque ac similia alia nobis impertiunt: id vniuersum externum est tantum, minime internum, velut pluuia cutẽ saltem attingit, non interiora. Sic etiam frigus similiter. Hæc. a. vt diximus, extranea tanũ sunt, quæ hominem nec bonum, nec malitiosum, nec furem, nec latronem reddere possunt. Tales autem si stellæ sunt, tunc sua sibimet inuicem prædantur, non nobis nostra. Furtum enim res interna est, ex homine penitiore emanans, non ex rebus extimis. Huiusmodi enim nihil ingreditur. Homo etiam ita conditus est, vt quicquid ipsum ambit, & ingreditur, ex ipso amplius non egrediatur. Omniũ enim potentissimus patronus noster, & speculum Christus testatur, quod in hominem nihil mali intret. Sic ergo nec Planetæ intrare possunt: quia ipsos rursus egredi opus esset. Ideoque veluti Christus affirmat, nihil externum in nos intrat, neque stella, neque Planeta, neque cœlum, neque terra. Omnia foris ante hominem posita manent: Homo creatura est, in quam mali nihil ingreditur, neque in vtero materno, neque in conceptione, neque in mundo. Semper enim ac assiduo homo est, in quem, vt Christus ait, mali nihil intrat.

Homini de foris mali nihil ingreditur.

CAP. VI.

VEluti iam dictum est, quod nihil in hominem mali intret, & sic nec Planetis in hominem introitus detur: ideo scire conuenit, hominem in seipso consistere, omnesque conditiones, boni, mali, a primæuis parentibus ipsi omnino implantatas esse: Ne vero in istis longius immoremur: in gratiam textus secundi tractatus nonnihil hic attingemus, ac euoluemus corporis spiritus ac æternum, quæ corpus gubernare debent. Quicquid enim de homini innatis enumerauimus, id omne suo modo fit: veluti fidelitas & infidelitas, bonitas ac malitia, & similia facinora alia tam mala, quam bona. Corporalia enim seu terrena illa sunt: quę ex natura bruta ita eueniunt. Nam in rebus præmemoratis caduca omnia consistunt, quæ aut bona, aut mala esse oportet. Præter ista autem cognoscendum est, æterno nimirum intellectum additum esse, vt homines non viuerent secundum complantatam sibi naturam, velut ligna & lapides, quę naturam ac conditionem sibi innatam non transgrediuntur, sed secundũ eam agunt, vsque ad finem omnis creationis. Hæc, inquam, intelligentes homines sectari non debent: sed eam vitæ rationem instituere, quam intellectus eius, qui æternus est, ipsis suadet & monstrat. Intellectum enim ob vnum hunc finem accepit, vt corporis quiduis agendi libertatem is cohibeat, & ad ductũ rationis ac spiritus omnia informet. Ratione enim vt vtatur, omnino opus est. Quicquid enim alias in homine est, rebelle est & contumax, ac vt a ratione edometur & frenetur, omnino opus habet.

Homini bona & mala insunt a primæuis.

Rationis data sinu.

Ratio moderatrix rerum omnium.

bet.. Cui vero cunque frenando illa non est: eius vim & noxam nullam persentiscit, veluti sunt, distortio, forma difficilis, species ingrata, & similia aliç. Hæc nullius rationis moderamine indigent: sed egent eo tantum innatæ vires, siue bonæ, siue malæ eæ sint.

Vt vero tandem textui tractatus huius Colophonem inducamus, & reliqua ad suum locum differamus: sciendum vobis est, de omnibus partibus, quæ homo in se ipso secundum statum suum habet, hactenus sic sufficienter satis dictum esse, quæ nimirum corporaliter in se contineat. Porro autem de prudentia quoque & sapientia, ac spiritibus & æterno, suo loco definiemus. Ac, vt de coloribus quoque strictim nonnihil addamus, breuiter hoc noscite, in Eua amabiles, delicatos & venustos colores exstitisse, omnes longe supra omnem captum & amabilitatem constitutos: similiter etiam in Adamo colores floruisse omnium maxime venustissimos, secundum naturam tamen virilem. Sed per insequentem mixturam feminum, colores isti obscuriores multo redditi sunt: ita, vt iam deinceps ab illis, nec quisquam vir, nec fœmina eadem cum ipsis colorũ venustate vnquam tingi, aut dotari possit. Idem quoque iudicium de ceteris corporis ac morum ornamentis & venustatibus fieri debet.

Eua omnium venustissima fuit. Adam etiam in suo genere.

DE INTERIORI HOMINE.

Hic calamum auctor deposuit.

Quæ vero de interiori homine, hoc est, de ratione, prudentia, sapientia, spiritibus & de æterno, quod est in homine, hoc loco desiderantur, ea ex aliis Theophrasti scriptis, vtpote ex libro de fundamento sapientiæ, ex Philosophia sagaci, &c. studioso Lectori sunt petenda.

280

FRA
MEDI
passim ex
sorum pr
pe leui p
loca mult
gnus erg
cum b
nen

quicquid sim
rem. Qui v
unt. Nam c
losophiam in
ri omnia deb
insultarint,
& venditar
lius aliunde
derunt, vel
firmissimis
per Philosoph
fuerint.
libro profera
quam vel P
mnibus uni
pertum plur

Sequuntur deinceps

FRAGMENTA VARIA, AD MEDICINAM PHYSICAM PERTINENTIA, QVÆ

paſſim ex multis Theophraſti autographis deſcripta, & in vſum ſtudioſorum prælo impreſſa voluimus. Certum ſiquidem eſt, Auctorem perſæpe leui pagella, verbis paucis, at claris, id tradidiſſe, per quod obſcuriora loca multa in ipſius libris explanentur & dilucidius intelligantur. Benignus ergo Lector iſta non cum contemtu, ſed velut micas quaſdam cum bona gratia acceptabit &c. In his autem fragmentis diſponendis id ſtudioſe accurauimus, vt ſingula ſuis Tomis quadrarent, & libri libris vbiuis probe reſponderent.

THEOPHRASTVS Ad Lectorem.

QVod hactenus quidem, Lector, libros meos ſuppreſſerim, nec in publicum emiſerim, culpa mihi haudquaquam impingenda eſt, quaſi aut negligentior, aut quocunque modo inuidus exſtiterim. Eſt enim in propatulo, quod impedimentum mihi nullum obiecerint, vel crebræ vel longinquæ meæ peregrinationes, vel ridiculi aduerſariorum inſultus, vel aliud quicquid ſimile, quo minus in incepta laborum meorum meta terenda ſubinde pergerem. Qui vero mihi huius procraſtinationis cauſſam imputant, illi ſeipſos reos faciunt. Nam cum Baſileæ in tradenda Medicina iure merito nouam Theoricam ac Philoſophiam inueherem, explicans, quod per Yliadum, Archeum, & Eſſatum declarari omnia debeant: mirum, quantopere arguti illi & ſublimes Platonici ac Indici illico inſultarint, & diuidiam fecerint. Alius enim me contemnendo, ſeipſum extollere, & venditare anniſi, ſibiipſi Theophraſti, mihi vero Cacophraſti nomen ingeſſit. Alius aliunde me mea ſuffurari inſimulauit, quæ tamen ante me nunquam lucem viderunt, vel nedum hoc mane. Nam & Lector ipſe ex ſe iudicabit, & ego rationibus firmiſſimis demonſtrabo, quod meorum operum nullum ante me deſcriptum ſit vel per Philoſophos, vel per Medicos, nec ante me talia a quoquam aut audita aut lecta fuerint. Adeoque ipſamet mea ſcripta conuincunt, quod 600. Inuentiones in hoc libro proferam, quarum tamen ne vnica quidem, vel minima, vel maxima a quoquam vel Philoſopho vel Medico ſiue veteri ſiue Neoterico admittitur, niſi ab omnibus vniuerſorum veterum ſcriptis defectionem facere velit. Taceo quod compertum plurimis ſit, Bibliothecam meam, quam habeo præſentem, adeo tenuem eſſe,

vt vix sex descripta complere folia possim. Præterea mei etiam Secretarii iurato testã
buntur, ex ore meo ista excipi. Quin & manifestum est, me decennio integro librum
nullum legisse. Aemulorum ergo meorum arrogantia & fastus, quo me totum
contemtui temere habent, nimis euidens est, dum alius me Maniacum, alius Ni-
gromanticum fecit, & si quid aliud Magiæ in despectum meum mihi impingi ab
ipsis potuit. Cuius ipsorum impudentiæ hæc vnica caussa fuit, quod putarent, meas
Inuentiones ipsis iam nimis certo innotuisse: Adeoque ad honoris cumulum con-
gerendum hoc vnicum iam restare, vt Theophrasti nomen sibi asscribentes, me Caco-
phrastum per proteruiam suam appellitarent. Ad hoc audendum inflammauit ipsos
fur iste ac nequam, quem post aures sedentem ipsi circumferunt. Deinde notoria illa
& late sparsa in curando dexteritas, qua supra Medicos vniuersos ac ipsorum cum
patronos tum libros, regnis ac prouinciis plurimis mire profui, ac opera eiusmodi præ-
stiti, quæ ex omnibus suis libris illi imitari in æternum non poterunt. Ipsi tamen in-
terim, ne gloriam & laudem hanc meritam mihi largiri cogerentur, eam diabolis po-
tius asscribere maluerunt, quasi ope Beelzebub talia efficerem. Cuius inuidentiæ hæc
caussa & finis vnica fuit, vt me despectum passim redderent: ipsique adeo de me vbi-
uis locorum & populorum spreto & eiecto, solidum triumphum agerent. Si quando-
que vnus meæ curæ subditus æger moreretur: id longe annotarunt cupidius, quam
si decem sanescerent. Quo casu ad mendacium nullum erubuerunt, sed ad conuincen-
dum me passim testimonia dubia multa emendicantes aucupati sunt. Qua in re
cum astu nefario tentarent omnia: sui similes socios repererunt haud difficulter, ta-
les nimirum, quos partim ingrati animi virulentia, partim extortæ iustæ mercedis
iniusta inficiatio ad criminandum me stimulare non segniter poterat. Ex quorum
numero haud postremus censeri debet Philippus Marchio Badensis, quem, cum ab
Archiatrorum curatione desperatum factum, ac iamiam in agone constitutum a dy-
senteriæ præsentanea morte eripuissem: promissum certe regaliter mihi factum, il-
liberaliter admodum is seruauit, ac sordiorem se cum certo meo damno præstitit mul-
to, quam impius ille Iudæus, Messe de Thalles, æruscator omnium pessimus. Quem
cum in morbo aliquo iuuissem, dicto principe is me multo liberalius dimisit. Princi-
pis huius ingratitudo, & nimis illiberalis remuneratio, velut & aliorum quorundam
primatum exemplum plane simile prædictis meis aduersariis omnibus non singulari
tantum gaudio & voluptati fuit: verum iidem postea hoc idem telum contra me v-
bixis reprimendum intentarunt. Vbicunque enim terrarum mihi Sol benignus illu-
cescere videbatur: ibidem tam verbis iactatis, quam impressis libris illi me insectati
maleuole sunt, præsidium omne in blandientibus linguis habẽtes, ac me per calumni-
am traducentes, apud nefarios consiliarios, quibus vel ob datam offam se inuicem
prodere, ludus est. Hi ipsidem non a me saltem sibi præstitæ opis, fidelis male memo-
res fuerunt, sed merita mercede & me insuper inique defraudarunt, ac plagiarie cũ
honores tum labores meos expilantes, aliena pro suis venditarunt, quæq; opa equidẽ
mihi

mihi conscribenda proposueram, eadem & ipsi tractando anteuertere conati sunt, q. vero iam dum omnes meas a me Inuentiones exsuxissent.

Quod si ergo, quæ ipsi scripserunt, cum scriptis meis proxime conferre vobis non displicuerit: planum omnino ac euidens vniuersis fiet, quod isti sua omnia ex meis transscripserint, aut quicquid sciunt, ex me vno didicerint: licet præmaturius euolitarint. Vnde non dubito, quin breui iterum commensales, ludimagistri & mediastini (velut ante fuerunt) futuri sint. Cum ergo ignominiam ipsi sibi suam propriam iam dum euulgarint: cogitaui equidem, me iam satis tuto etiam facilima edere posse, hoc tamen instituto, vt deinceps etiam ad grauiora transeam, & libros Archidoxis, Meteororum, & Generationum Mineralium foras edam: quibus non tantum Amanuensium meorum putida mendacia propalem, sed etiam illorum, a quibus ipsi primum turpi Apostasia defecerant, ad quos iam etiam in meum contemtum iterum associantur, temerariam accusationem infringam & diluam.

His itaque iam præmissis, bone Lector, tuum est, persuasum habere, quod scripta mea illi exacte Philosophiæ operam nauent, ex qua Medicinæ, quæ meam veritatem & aliorum mendacia reuelabit, origo & principium profluit. Hæc ergo cum experientia & veritate perlege, & cum mea stabilia fundamenta, tum aliorum inanes nugas prouide diiudica. Nec vero, adhæc legenda isto accedes animo, quasi euoluto libro vno, illico desiturus sis: sed hoc potius ages, vt ad finem & fundamentum ipsum cum desiderio certo penetres. Vale.

FRAGNENTA AD PARAMIRVM
DE V. ENTIBVS REFERENDA.
De Ente Astrali.

Roposita superius præfatione in libro: de Entibus, paragraphum iam tertium ordiemur, de quo ita statuimus. Ens astrale est Ens omnium domiciliorum cœli, & quicquid firmamentum continet. Hoc cum homine ita vnitum est, vt, quicquid astrum patitur, idem similiter etiam patiatur ipse homo. Non quod astrum per se ægrotum sit, cum morbos nullos suscipiat: sed quod natura ipsius homini nimis fortis, potens & aduersa incidat. Hac vi astrum infirmat subiecta. Cum vero hoc in paragrapho de Astris breuius commentemur: ipsorum doctrinam in libro de Morte planius & dilucidius expediemus. *Ens astrale quid. Entis Astr. & hominis qua consensio.*

Si vero, quid astrum sit, breuiter intelligere cupiamus: primo inquirendum est, quid cœlum sit. Est autem cœlum spiritus, & vapor, in quo habitamus velut auis in tempore. Nec vero stellæ tantũ & Luna &c. *Cœlum quid.*

Cœlum vnde constituatur.

cœlum constituunt: sed etiam stellæ apud nos sunt, quas minime videmus, quæ cœlum quoque constituunt. Hic nota, quomodo hoc sit, & sic est. Sicut hypocaustum, vel calidum, vel frigidum immorantes aut calefacit aut frigefacit: sic eadem etiam est ratio firmamenti & complexionum.

Sicut ergo cœlum subsistit, & nos in ipso: ita attendite deinceps, quænam vnio sit inter cœlum & hominem, hoc modo: Nihil imprimit, vel Astrum necessitans, vel gubernans, vel inclinans: Hæc mortis, sed non morborum. Duplex est Firmamentum cœli & corporum, & illa habent concordantiam ad inuicem, & non corpus ad firmamentum. Verum si firmamentum superne frigidum sit, & inferne calidum; tum permixtio naturæ hominis dissoluitur.

Firmamẽtum est duplex.

Cur vero corpus humanum detrimentum accipiat, caussa hæc est, quod cœlum superne &c.

Notate hic, quod robur hominis descendat ex firmamento superiore, cuius omnis virtus ipsi inest. Sicut firmamentum vel forte vel imbecille est; ita similiter etiam firmamentum in corpore eneruatum aut mortuum est.

Attendite vero, quod omne nostrum robur in Quinta Essentia consistat in Astro.

Cetera desunt.

FRAGMENTVM
ALIVD.
De Ente Astrali.

Astra an fingant hominem.

DVo hic consideranda forent in Ente Astrali secundum præscriptum astralium doctrinarum, quæ tradunt, cœlum corpus formare, & ipsum fingere ac (vt id dicam) disponere iuxta naturã suã. Sed nos de hoc hic nihil tractabimus, cum res ita se minime habeat. Nam si de principio formationis corporis loqui velimus, considerando ad id ascendimus, quod Adamus materialis factus sit, & aliud nihil vlterius creetur. Quod autem in vtero materno concipitur, caro scilicet & sanguis, seu corpus ad perfectum hominem, id omnino fit ex Ente naturæ, mediante semine parentum. Semen quod in agrum eiicitur, ex solo Ente suo crescit, & non ex alio: Astrum ipsi nihil confert aut potentiæ, aut naturæ proprietatisue, aut complexionis &c. saltem tempus addit. Sic etiam cæmentarium, qui domum struit, crea-

Adamus factus materialis. Hominis generatio ex Ente naturæ est non astri.

creatura alia nulla iuuat, nisi quod tempus dat, terminum nempe finis. Et veluti astra domum minime struunt aliter, quam producendo tempus: ita eadem etiam corpus minime struunt aliter. Sed ne cetera etiam, hoc est, vitam omittamus, tenendum est, nec hanc quidem ab astris conferri. Vita enim diuinitus data est Adæ, & ipsius semini indita, a quo deinceps iterum nunquam aufertur. Sed omne id, quod natura ex suo Ente format, ex hac ipsa quoque vitam accipit. Semel enim ea data, deinceps de nouo non impertitur. Hinc est incrementum & robur, ac cetera, quæ homo habet & habere debet. Ratio vero & conscientia, ex Dei dote singulari descendunt, velut & prudentia, sensus, industria homini ex spiritu extraneo conferuntur. Ita ergo astrum ipsum nihil in homine operatur. Sed vt propositum nostrum vrgendo Medicum ad Astronomiam ducamus: sciendum est, debere hominem habere Magnale, sine quo viuere nequeat. Magnale enim propter hominem factum est, non homo propter Magnale. Hoc Magnale, Magnale hominis sustentat. Hoc autem ex astris descendit, & ex nullo alio. Illud autem si corpori aduersum sit, tum ipsum infirmat, & naturam eius infringit propriam. Hoc pro exemplo sit. Aqua per se debet esse frigida. Si autem magnale astrorum aquam attingat: tunc aqua naturam suam transgreditur, & in ea pisces degentes pereunt. In aquam enim per magnale impressam naturam contrariam ferre non possunt. Sic & homo qualitatem in se propriam habet: quæ si per magnale nimium alteretur vel in calore, vel frigore, vel humiditate, vel siccitate, vel magnali fœtore, aut aciditate, amaritudineue, &c. tunc qualitas naturæ alterata, qualitatem propriam exuit. A quo postea etiam interna membra, velut cor, epar, cerebrum, splen, &c. mutantur, ceu pisces inficiuntur in aqua. Ex hac mutatione prouenit Ens Astrale, nimirum ex tali magnali. Et sic corpora per astra inficiuntur infirmantur, & mortificantur, sicut exemplum de piscibus in aqua docet.

Tempus tantum astra conferunt ad generationem hominis.

Vita non ex astris, sed Deo.

Ratio & sensus hominis unde.

Magnale propter hominem factum est.

Magnale duplex.

Magnale hominis unde oriatur.

Magnale hominis naturam alterat.

Sed vt Entis huius Astralis adhuc pleniorem intellectum habeatis, ita attendite. Non solem tantum inficiendorum corporum nostrorum caussam facimus: sed insuper caussamur etiam quemcunuis Planetam, in exaltatione sua constitutum, ita vt in magnali potens sit, & penetret, idq; secundum se disponat. Sic Martem, Saturnum, &c. si dominentur, credimus magnale nimium refrigerare, aut solis magnale nimium calefacere, Iouem nimium salire, Saturnum nimium acidare. Ex quibus omnibus, ad exaltationem euectis, corpora nostra inficiuntur. Si a. distantius a nobis posita, corpora nostra attingere minime queant, tum spiritus ille nobis nihil damni dat. De quo exemplum aduertite. Real. Iou. Si aq̃ alterat, illam salefacit. Hæc iam pisces interimit. Real. Sat. aquam acidam

Sol & Planetæ omnes corpora nostra inficiunt: & quomodo.

Real. Iou. aquam salsam facit.

Piscium inaudita captura luis Epidemica prodroma.

Magnalis hominis alteratio, corpus inficit.

reddit, a qua ipsa quoque pisces emoriuntur. Real. &c. aquam amaram facit, vnde pisces exstinguuntur. Sic ergo non minus tantum solis calor pisces mortificat, sed insuper etiam stellæ aliæ infinitæ, quæ in exaltatione & gaudio suo multo malitiosiores sunt, idem faciunt. Sed similitudine aliqua rem explicabimus. Videtis nimirum, fieri frequenter, vt in flumine aliquo ingens numerus piscium capiatur, qualem copiam præteriti anni nulli viderunt. Huiusmodi capturam plerunq; sæua & inaudita lues sequitur. Iam, quæ huius rei caussa sit, considerari debet. Hæc nimirũ caussa est, quod salsitudo Realgaris, aquas in Magnali iusto salsiores fecit: vnde illæ maturantur in substantiam, quæ deinde fundum petit. Quod si ergo pisces multitudinem salsi magnalis sentiunt, fuga instituta, in summitate aquæ, versus solem, diemque ad lumen quietẽ quærunt, nec fundum iterum adeunt nimium salsum. Vnde fit, vt capiantur. Sicut ergo magnale piscium nimium salsum fit: ita hominum quoque magnale salsum est, adeoque qualitas ac natura ipsius complexionis metas transiliit. Hanc ergo alterationem concipit, cor, epar, cerebrumq;: quam postea mors sequitur. Quod si pisces in aqua maneant, eodem modo, quo homines, morientur. Sicut ergo hactenus præsens textus de magnali docuit: ita intelligi debet, hoc scilicet exsistere Ens Astrale, quod corpus nostrum infirmet, sine conspiratione Entium quatuor reliquorum, ex virtute propria. Quæ docere Astronomorum est. Exaltationes enim siderum indicant, quid & quantopere in magnali inficiant, &c.

Sequitur nunc, quomodo Hydrops, quomodo Pestis, quomodo, &c.

Plura de his Fragmentis non habentur.

Fragmentum aliud, Paramiro de Morbis ex tribus primis substantiis correspondens.

TRACTATVS II.

Mercurius vulgi idem est primi. Mercurii volatilitas quid faciat. M. Volatilitatis acrimonia quid faciat.

QVi vero morbi trium primorum diuidantur & nascantur, hanc institutionem accipite.

Natura MERCVRII qualis in se est, talis etiam effigiata & expressa est in Mercurio vulgi. Vnde ab hoc liquore is non immerito denominatur. Nullum enim ex omnib. Mercurii naturam signis externis expressius exhibet, quam iste solus. Ad hæc iam consequitur, tres casus in Mercurio consistere. Nam Volatilitate sua facit maniam, mortificationes ligamentorum, arteriarum, iuncturarum, & tremores, casus. Acrimonia suę volatilitatis, si se depurat, & nimis in spiritum abit, gignit maniam, phre-

phrenesin, Amentiam, Syncopin, & vesaniam alteram: quam vulgus vocat Melancholiam. Nec verum est, huiusmodi morbos ex multitudine aut, &c. sanguinis oriri. Generantur enim tantum ex spiritu Mercurii, qui ascendens, exitumque quærens, cerebrum ac cellas memoriales & iudicii lædit, veluti in propriis capitibus docetur. Si autem is in ligamenta penetret, ita vt descendat & cerebrum tangat, concitat Apoplexiam. Si tangat Nucham, ciet paralysin. Si vero vsque adeo subtilis non sit, sed frigidum cursum habeat, facit tremores in manibus, pedibusq;, aut in capite solo: similiter & morbum Lethargicum, torturam oris, oculorum, narium, & similium. Hæc omnia fiunt ex Archeica natura Mercurii: quorum genera multa sunt, quæ in theorica suis capitulis propriis explicant.

Mercurius spiritus quæ producat.

II.

SEd & SVLPHVR suos morbos habet, nempe febres, Apostemata, Icteritiã. Horum ex sulphure generatio est, ideo, quia non volatile fit. Putrefit tamen idem ac corrumpitur promtius, quã vllum aliud ex duobus reliquis. Sal enim duo cetera, ne putrescant, sustentat. Mercurius non putrescit, quod sal nimiopere ipsi impressum sit, ita vt cum sale volatile-tur. Quicquid is ergo operatur, ex naturæ suæ subtilitate operatur. Sulphur autem vsque adeo sali non impressum est, sed vtraq; crassius in vna contrarietate subsistunt. Quod si ergo sal a sulphure separetur & secedat, tunc putrescit sulphur, & producit morbos suæ dispositionis, prout in loca diuersa incidit. Nam in præcordiis facit pleuresin, in stomacho febres, in epate febres, in capite hemicraneam, dolores oculorum, dentiũ, aurium, & grauedinem, & cephalæam, & similia. Nec enim hi morbi eo modo generantur, sicut auctorum veterum opinio sancit. Et hallucinatio illa quidem non leuis est, quod in his morbis cõsiderant frigidum calidum, aut choleram, melancholiãue, ac phlegma vel sanguinem. Quisquis enim cum laude agere Medicum volet, is has nugas longe valere iubeat. Nec enim vllus vnquam morbus calidus per frigida sanatus est, nec frigidus per calida. Simile autem suum simile frequenter curauit, scilicet Mercurius, sulphur, & sulphur Mercurium, & sal illa, velut & illa sal. Interdum quidem cum proprietate iunctum frigidum sanauit calidum: sed id non factum est ratione frigidi, verum ratione naturæ alterius, quã a primo illo omnino diuersam facimus.

Sulphuris qui morbi.

Sulphur cur ceteris citius putrescat.

Sulphur qui morbos suos proferat.

Simile similis cura: non contrarium.

III.

EOdem modo & sal ægritudines, easq; nõ paucas facit: quarum pars iam explicata est, velut colica, &c. Præterea ẽt facit calculum, arenã, & congelationes alias in venis & concauitatib. vt & podagrã, chiragram, Artheticã, Schiaticã, & similia alia. Quorum caussa est Sp. salis, cum quo

Salis morbi qui.

corpus ſalis concurrit, & in illis locis coagulatur (vt in ſecundo libro) concitat idem etiam fluxus inteſtinorum ventris, &c: modis multis, quoties ex ſeipſo reſoluitur, ex ſuoque corpore in diſſolutionem abit. Similiter ĕt gignit durities, oppilationes, &c. ſi nimium induratur & coagulat. Itaque curantur per reſolutionem, per quam ſal reſoluitur. Quod ſi vero (prout natura Mercurii ſe habet, qui ſubtiliationi plus ſulphure obnoxius eſt) nimium ſubtilietur: tunc, ſi conditionem expellendi ſubit, facit vlcera, & ſcabiem, pruritumque & genera externa ſimilia alia, quæ omnia ex ſale proueniunt, vnum tamen altero magis minuſue, velut Eryſipela & Eſthiomena, Cancer, Fiſtula, & reliqua, quæ in propriis ſuis capitulis enumerantur. Quod ſi ſal intenſiſſimum fiat, mouet ignem Perſicum, inflammationes, & ſimilia. Præterea etiam, prout hanc vel illam regionem inuadit, ita etiam morbos peculiares gignit, vt in ſecundo libro dictum eſt. Sic ergo cum interius, tum exterius huiuſmodi morbi fiunt ex ſale plures: ex Mercurio tantum interni: ex *Reliqua deſunt.*

Ignis Perſicus vnde?

Conceptum aliud, priori ſimile, ſed ab auctore non abſolutum.

Mundus vniuerſus ex tribus conſtat.

VNiuerſum corpus, hoc eſt, omnia mundi corpora, quæ vllo vnquam tempore fuerunt, vel ad finem vſq; erunt, in tria poſita ſunt, in Sal, Mercurium, & ſulphur. Hæc tria in omnibus etiam Elementis conſiſtunt, & in quolibet ſeorſim perfectum quodlibet, & vocantur mineralia. Quæ in Elemento terræ exſiſtunt, naturæ ſingularis ſunt. Quæ in aqua, ſingularis. Sic etiam, quæ in igne & aere. Eadem illorum ratio etiam in homine. In tribus his conſiſtit vnum quodlibet corpus, & vocatur Yliadus: hoc eſt, omnes ſpecies, quas mineralia in ſe continent, illius Elementi, hic comprehenduntur. Is autem duplex eſt: vnus Elementorum, alter hominis. Et cum quodlibet Elementum ſuum peculiarem habeat, quorum nullus alteri ſimilis eſt: ideo ſeorſim quilibet pro ſuo Elemento denominatur. Sic ergo Elementorum Yliadi quatuor ſunt. Cum ergo ita ſeſe habeat Yliadus: principio noſcendum eſt, quas ſpecies Yliadus habeat, & quot. Pro horum numero corpus etiam in totidem partes diuidendum eſt, ne vna quidem deficiat: nam nec Elementa vllius defectum ferunt. Pro his itaque attendite, qui ex Elemento aquæ prodeat Vitriolum, ogertinum, &c. Eodem modo prodit etiam ex Elemento terræ, ſed tamen in alio fructu & ſpecie, ſcilicet Boleti. Sicut ergo vitriola multa: ita multi etiam Boleti. Arſenicus eſt minerale aqueum. Sic viciſſim in terra, Fungus, ille Arſenicus eſt. Eodem modo & plumbum & alia.

Yliadus, quid. Yliadus duplex

Yliadorũ numerus menſura eſt partium.

Arſenicus eſt minerale aqueum.

Prout

Prout ergo ſpecies ſunt, ita nomen ſuum retinent: hoc eſt, ita loquendum eſt: vitriolum terræ album eſt Boletus: vitriolum aquæ eſt aqua vitrioli, &c.

Secundum hanc rationem eædem ſpecies etiam in homine conſiſtunt, hoc eſt, in ipſius Yliado, cum ſuis mineralibus. Hinc manifeſtum eſt ſequi: quod, ſicut in Elemento, loco vno prouenit vitriolum, alio Marcaſita, alio cachymia, &c. prout illo loco Yliadus conſiſtit ac viget: ita in homine quoq; idem eodem modo fiat. In hoc producit is tale minerale, hoc eſt, fructus: Fructus enim vocantur mineralia, & pro mineralibus ſumuntur. Itaque ſi eryſipelam vides, dic eſſe vitriolum: ſi vides cãcrum, dic eſſe colcothar: ſi vides lupum, dic eſſe plumoſum, &c. vt deinceps tradetur. Ad has enim ſpecies attendere debes, cur externa mineralia cum illis adeo conueniant, ſicut deinceps dicetur. Sciueris ergo in hoc capite nihil tractari aliud, quam introitum ad philoſophiam Yliadi, quidnam is ſit. Quomodo vero res omnes ſe habeant, ſequetur. Item tot ſunt ſanitates, quot ſpecies, & tot morbi, quot ſpecies.

Secundũ externa interna appellanda.

Porro de his notate, quod tria ſint primaria: ſulphur, Mercurius, ſal. De ſpeciebus autem horum ita attendite. Et vt de ſulphure prius dicamus, ſulphura multiplicia ſunt: eſt enim rubrum, quod etiam in corpore tale eſt: hoc iam iterum triplex, id eſt, in carne, in ſanguine, in mẽbris principalibus, corde, epate, renibus, ſplene. Alterum eſt flauum, hoc ipſum quoq; triplex, in adipe, in medulla, in omento. Tertium eſt album, in cerebro, in oſſibus, venis. Quartum eſt viride, in felle. Et quidquid flagrat, ſulphur eſt. Ideo eſt SS. Rubrum, SS. album, SS. citrinum, & SS. viride. Sequitur iam Mercurius, qui partim eſt grauis, vt in carne: partim leuis, vt in pulmone: partim mediocris, vt in oſſibus, &c. Ipſius enim pondus eſt. Salis ẽt pars eſt dulcis, vt in carne: pars ſalſa, vt in ſanguine: pars amara, vt in felle: pars acetoſa, vt in locuſtis. Huius enim guſtus eſt.

Trium primorũ quot ſint ſpecies.

Sulphur quadruplex eſt.

Mercurius eſt triplex

Sal eſt quadruplex.

Hac ergo ratione Yliadus hic in partes tres diuiſus eſt: in colorem, pondus & guſtum. Quod effumat, eſt Mercurius, & Alkali ſalſum. Cum ergo corpus in hiſce tribus conſiſtat: ideo, ſi fructus non edant, morbus nullus oritur. Si fructus autem proferant, miorbi præſto ſunt. Nam omnia tria ſunt eſſentialia: non quod color tantum, ac pondus, guſtuſue adſit, verũ omnia ſimul & in ſpecie, quæ adeſſe debent, hoc eſt, quælibet ſpecies eſſentiam ſuam ſibi coniunctam habet. Ex his eſſentiis iam fructus prodit. Prout natura Ylechi eſt, vt nunquam integer manere queat. Mortem enim comedit, & ſpecies vna ſubinde poſt alteram interire cogitur, dum egrediatur omne, quod malignũ intus eſt. Similiter & in Elemento terræ, ꝙ aurum gignit. Is fructus malus eſt. Pro natura etenim ſui

Morbi ſunt fructus trium primorũ.

Aurum sui Elementi morbus est: velut omnes etiam minera.

Yliadi varietas quanta.

Yliadi est terræ magnus morbus. Ideo, ceu morbus, ab Elemento suo eiicitur, nec fertur. Eadem etiam mineralium aliorum ratio est. Itaque morbus hic istis metallis & mineralibus similis est. Ac in Yliado, hoc est, in domo, vbi mineralia egrediuntur, morbi omnes siti sunt. Et sicut pro Yliadi diuisione hoc vel illud minerale hic vel illic egreditur: ita morbus est. Ac velut in vno monte auri multum est, in altero aliud, &c. ita in hominibus quoque his hic, aliis alius morbus viget. Hinc fit, quod in loco vno pests dominetur, in alio minus. Et velut in Elementis mineralia distributa sunt, ita, vt in loco vno fructus, in altero arbores, in alio item herbæ crescant: sic inter homines etiam hi hunc tantum morbũ, illi istum, ceteri hunc saltem sustinent. Et licet in vno vel plurib. locis versent homines: omnes tñ hunc in se montẽ gerunt, id est, vnũ montẽ, seu vnã fodinam vniuersi constituunt. Morbus n. est vna fodina in omnib. morbis. Ex his iam intellige, dictorũ nostrorũ hunc vnicũ finem esse, vt Yliadus probe intelligatur in suis fructibus per exẽplum ceterorum mineraliũ, q̃ vnũ sunt cum homine qui sc. morbi gigni soleant.

Minera principales 3. sunt.

Vitriolũ triplex.

Morbi qui appellandi.

Iam v. quot mineræ, h. e. quot morbi exsistãt, ita accipe. Mineræ principales sunt tres: *Sulphur, Mercurius, & Sal.* Sicut ergo mineralia his tribus indigent: ita pariter ex tribus morbus generatur, sed compositione mira & varia, veluti de mineralibus traditur. Res autem vna est, quæ morbum parit, h. e. vna species, quæ tñ trina est: veluti, si morbus ex vitriolo ortus est, tum vitriolum sulphuris, Mercurii & salis iunguntur, & tñ vitriolum vnum est, ac vocatur. In pondere tñ non conueniunt, vnũ magis minusue altero. Principale autem potius est, secundum quod vitriolum denominatur. Sic, si salis sit, vitriolum salis morbum fecisse dicitur: si Mercurii, vitriolum Mercurii, &c. si sulphuris, vitriolum sulphuris, illum fecisse affirmatur. Eadem ceterarum quoq; specierum ratio est, siue Alumina, siue salia, siue arsenica, &c. sint. Proximum ergo est, has iam species cognosci. Illis perceptis, quot sc. sint, deinceps perquirendũ est, quos morbos pariant: hoc est, quid vitriolum sit, qui eius morbi sint, qui vitriolati vocentur, & sic de ceteris: Et postremo, qui cognoscatur, morbum dici debere vel vitriolatum, vel plumosum, &c. aut fungum, aut agaricum, aut botin, &c. hoc est, quomodo secundum quatuor Elementa denominari morbi debeant. Sic enim Alopecia est in Elemento terræ, cetum, id est, scabies in cortice. In Elemento Aquæ vocatur ferrugo. In Elemento Aeris, &c. In Elemento Ignis, fulgur: in homine Alopecia. Et sic in morbis reliquis omnibus. Cognitis ergo generibus specierum mineralium, deinde morbis, iam sequuntur ipsorum nomina.

Vitriolum album, vitriolum rubeum, vitriolum cuperosum. Alumen Rochum.

Rochũ, alumen ſciſſum, alumen plumoſum, alumen Entali, alumen vſnetum. Sal Gemmæ, ſal petræ, ſal montium, ſal maris, ſal fontium. Hæ ſpecies omnes ex ſale trium primorum proueniunt. Hæc poſtea ſalia interdũ calcinantur, interdum reuerberantur, interdum ſubtiliantur. Quoties ergo aliud, toties alius morbus. Quod ſi vero ea omnia in proportione ſua conueniente, ſeu (vt vocant) Eſſe conſiſtunt, vno vniuerſa nomine *Liquor naturæ* vocantur, aut liquor Salis, aut Balſamus ſalis. Pręter hæc eſt Arſenicus, Realgar, ogertum, Auripigmentum nigrũ, Antimoniũ, Mercurius, Aſphaltũ. Ex his ipſis etiam fiunt huiuſmodi Calcinat. Reuerb. Deſtil. &c. quæ iterum alii morbi ſequuntur. Quæ ſi integre in vna eſſentia conſiſtant, vocantur Balſamus naturæ, aut liquor Mercurii, aut Balſamus Mercurii. Denique ſunt ſpecies ſulphuris, petroleum, carabe, ſanguis Draconis, ſulphur, pix, &c. Hæc interdum deſtillantur, &c. vnde morbi alii etiam emergunt.

Mineralium nomina & ſpecies.

Liquor naturæ, &c. quid.

Balſamus naturæ &c. quid.

Hoc modo genera mineralium communi appellatione noſcenda ſunt. Hic ergo nomina Elementi aquę ſume, & ſecundum illa pronuntia. Quæ autem aliorum conuenientia ſit, id iam deinceps ſequetur.

Arſenicus, &c. Theren malum, Niuis

Vitriolum, colocynth. &c. (id eſt, ſecundum corpus)

Et ſic de reliquis fuerit totum capitulum.

Hoc itaq; in capite dictũ iam eſt de morbis mineralium in 4. Elementis. Porro nunc ſequitur de morbis, qui ad 4. nomina æquiparari debent.

Præterea, vt ad nomina de ſalibus deſcendamus, notandum eſt, vnumquodlibet tantum ac ita operari, pro vt generum numerus & conditio ſe habet. Sic nimirum, quæ arſenicalia ſunt, ea faciunt tumorem, eſcharam, & quæ ſignis ſimilibus his conueniunt. Nulla enim inflammatio, nulla eſchara fit, niſi ex Arſenico proceſſerit. Vniuerſæ itaque ægritudines, quæ inflammant, tumefaciunt, & eſcharizant tam in membris internis, quam externis, ex Arſenico manarunt.

Arſenicalium qui morbi. Inflam. & &c. omnis ex Arſenico.

Sed pergamus. Omnes ægritudines, quæ interius punctiones cum feruore cient, item plenitudinem circa pectus, aut ſitim mouent, adeoq; acuti ſunt: ex Arſenico profluxerunt. Excipe illas, quæ alia ſigna cũ ſuppuratione exhibent. Item mors omnis ab Arſenico eſt, nec aliunde. Mineralia ſiquidem omnia poſtremo inducunt reſolutionem arſenici ex Yliado: quod a ſolo fit Arſenico, prout per ſe is eſt.

Mors omnis ab Arſenico.

Præterea a Mercurio oriuntur omnes illi morbi, qui çalidi ſunt, & pũctiones inferunt, ac Apoſtemata ſanguinea infligunt. Deinde, qui mortales ſunt, & Arſenico ſimiles, ſi tamen excipias excitationem eſcharæ: niſi forte ſit cum oſſe, cum venis, cum ligamentis, ac item cum inflata

Mercurii qui morbi

Oo 2

facie, cum tumore, fluxione e capite, dolore dentium, ſputatione, tremore, contractura, dentium nigredine, & palpitatione qualicunq;. Hi ſiquidem morbi vniuerſi ex Mercurio geniti procedunt.

Sulphuris qui morbi.

Inſuper ex ſulphure morbi illi omnes emergunt, qui pertinent ad Guttam, Paralyſin, Torturam oris, Lethargum, Apoplexiã. Hi enim ex ſulphure vniuerſi oriuntur, velut etiam qui de excrementis naſcutur, ex ſulphure eodem profluunt, vt ſunt dyſenteria, diarrhœa, lienteria, & ſi qui fluxus alii ſunt.

Vitrioli qui morbi.

Ex vitriolo morbi hi naſcuntur externi: rubentia vlcera, ſicca & ſerpentia, tumore carentia.

Aluminis aluminoſi qui morbi.

Ex Alumine aluminoſa proueniunt Hydrops. Id enim reſolui ſolet. Item, qui foris vlceroſi tumores ſunt.

Aluminis plumoſi qui morb.

Ex Alum. plumoſo fiunt morbi, qui fiſſuras agunt.

Glac. & c.

Ex Glacie, qui ex vento dureſcunt, vt Hernia ventoſa, &c.

Sal Pet.

Ex ſale Petræ, quæ vlcera vrentia ſunt, nec nigra, nec rubra.

Vitr. alb.

Ex Vitriolo albo, quæ cancrenoſa, &c. ſunt, minime aperta.

Sal. com.

Ex ſale communi, quod per ſe conſolidatur, vt Apoſtemata, &c.

Sal. Acut.

Ex ſale acuto, quæ Apoſtemata mortalia ſunt, vt Anthrax.

Iam ſicut hactenus de eſſentia mineralium non pauca diximus: ita plures adhuc & varii ſunt Mercurii, ſulphura, ſalia, vel hæc ipſa permixta: quæ omnia ſigillatim enumerare non ſaltem tædioſum ſit: ſed etiam, cũ partim cognita, partim incognita, ſolo futuri temporis circuitu explorentur, exquiſitior iam explicatio fieri nequeat. Qui autem morbi hoc meo ſeculo manifeſtati ſunt, eos hic annoto, velut & in practica, vnde veſtra ſtabiliri experientia poſſit. Quod autem reliquum eſt, vt ſciatis, hoc eſt. Sicut minerale quoduis operationem ſuam, tam malitiam quam bonitatem manifeſte oculis exhibet: ſic idem ſimiliter etiam in corpore fit. Sciendum itaq; eſt, morbos, qui externis ſimiles ſunt, ab illorum materia deſcendere. Vnde conſequenter modus componendi recepta ex-

Recepta vnde diſcẽda ſint.

ſtruitur, quæ nempe ſimplicia proſint contra Arſenicum, contra Mercuriũ, contra ſulphur, &c. contra omnia mineralia. Quæ omnia cõperta

Mineralia mineralibus remedia ſunt.

& explorata eſſe decet in hac tabula, in qua docet, quomodo per mineralia mineralibus omnibus iri debeat obuiam. Nam illa ſe mutuo pellunt.

Mineralium ſpecies ſpecies morborũ conſtituũt

Porro quot ſpecies, tot ſeparationes etiam, ac totidem morbi. Quæcunq; a. ſpecies tollatur, eiuſdem quoq; morbus ac ſanitas ſub ea erit. Quot n. ſpecies: tot ſanitates. Illæ a. vniuerſæ ſanitatem quidem vnã faciunt, non a. vnum morbũ: ſed potius tot morbos, quot ſpecies. Medico ergo ſeparationes apprime cognitę eſſe debent. Per has enim ſeparatur Arſenicus, vitriolum, &c. ita vt 3000. ſpecies ex re vnica emergant. Tanta

Naturæ

Naturæ nobilitas est ac industria. De totidē ergo ēt morbis nobis debet esse ratum, vel præteritis, vel futuris, vel iam instantibus. Sic vicissim totidem etiam sunt arcana contra totidem species, semper vna species alteri opponitur: velut Sulphur Mercurio aut Arsenico, aut Mercurius sulphuri &c. idque non secundum, sed contra complexionem, nimirum secundū spiritus &c. Iam ꝙ processit, id in Megatheorica de Theorica salis traditur. Quod a. præterea ad Sanitagnomiam attinet, id practicum est, vnius nempe oppositio ad alterum. Nec practica ea alia est, quam Theorica practicæ, sine descriptione Receptorum. Sic ergo hæc Theorica est duplex: Philosophiæ scilicet Physicæ, & Theorica vtriusque practicæ. *Theorica morb. mineral. est duplex.*

LIBER SECVNDVS.

De Theorica practica.

Am quantum ad Theoricam Practicæ Philosophiæ attinet, dicendum est, quomodo simplex vnum alteri ad aduersetur.

Vbi aduertendum est hoc. Vndenam enascantur insecta, araneæ &c? Ex solis spiriribus, qui in illis locis separantur: velut aranea ex Realgare &c. *Insecta vnde generentur. Aranea ex Realgare &c.*

In media pagina finem scribendi fecit auctor.

Fragmentum aliud.

Morbi veniunt ex his: siue ex Resolutione, cum coagulati fuerint: vel Coagulatione, cum resoluti fuerint. Nunc, in quibus est sal: si resoluitur, tunc facit suum morbum. Si sulphur aduritur, facit suum &c. Sic etiam in Mineralibus Terræ, Aquæ, Aeris, Ignis. *Morborū omnium origo vel ex Resolutione, vel coagulatione.*

Nam omnia ista debent consistere in suo Esse, absque destructione: Sin non, tunc morbus generatus est.

Sed qualiter sentiendum sit de Smaragdo, Granato &c. Talis est sententia. Granatus aqueus coagulatur, Igneus carbonizatur, Terreus herbatur, Aereus nubescatur: sic hominis sanguisatur. *Granati 4. Elemē. Et Microcosmi.*

Sed qualiter cognoscitur illud, quod sanguis sit Rubinus, sit crystallus? Ex eo, quod natura huiusmodi rerum particulariter ibi est, scilicet in granulis sanguinis &c. sicut particulariter in gemis: sed forma non talis, quia etiam non talis in terra: sed naturæ, & proprietates tales sunt particulariter, qualiter in gemmis particulariter. *Rubinus &c. quomodo in sanguine.*

In natura particulari non differunt. Differunt tantum in forma & figura &c.

Nunc de Cura.

ET ſic aduertendum de cura rerum iſtarum : ſi aurum peccat ex ſua reſolutione, tunc per coagulationem curabitur. Si Sal reſoluitur, tunc coaguletur. Si Mercurius reſoluitur, coagulatur, figitur, ſicut per Alchimiam : Ita hominis per medicinã, & erit longa vita. Item ſic & in Lepra: Mercurius deeſt, generetur & curabitur lepra.

Quædam ad Librum de Matrice referenda.

Matrix eſt arbor corporis. MAtrix ſe habet, velut arbor in terra. Et ſicut arbor ex terra attrahit, ac ex omnibus Elementis, quo opus habet : ita corpus etiam terra, matrix arbor exſiſtit : id q, Philoſophia cum ſuis mineralibus declarat.

Matricis morbi alterius ſunt Theoricæ. 2. Sic ergo matrix morbos ex terra, h.e. ex corpore, attrahit. Hi ergo arborei morbi, quos ita concipit, morbi ſunt alii & diuerſi omnino a corporeis reliquis. Ideo duæ etiam Theoricæ dantur : Naturalis & Abortus.

3. Corpus ergo per ſeipſum virilibus morbis ſimile exſiſtit. Si id autem ægreſcit, ſimiliter alios morbos ſuſcitat in matrice &c.

4. Ad q̃ conſequitur, quod viriles corporei morbi profluuiũ menſtruorum, molam &c. faciant : velut ab epilepſia fit ſuffocatio, ab apoplexia præcipitatio , a febribus profluuium &c.

5. Primo itaq; corpus rectificandum eſt : poſtea matrix, id eſt, arbor.

Terra bona, bonos fructus &c. 6. Bona terra bonas arbores producit : Bona arbor bonos gignit fructus. Ideo primum corpus, poſtea matrix, tandem infans conſiderandus eſt.

Morborũ matricis 3. Theorica. 7. Cum vero matrix arbor ſit, corpus a. terra : ideo duæ Theoricæ in Fœminarum Monarchia, nempe morbi corporei & arborei deſcribi ac tradi debent. Quibus deinde additur tertia Theorica huius Monarchiæ, h.e. recens natus infans non recte conceptus, ſed ſe habens velut pyrum in arbore, putreſcens : quibus omnib. Monarchia virorum exemta eſt.

15. Velut vnum idemq; eſt, quoad nutrimentum, ſiue vir cibos fœminales, ſiue fœmina viriles edat. Nam quoad nutritionem, res vna eſt.

Archei diſcretio quæ. 16. Quia Archeus fœminis cibos fœminaliter & non viriliter digerit : ac prima cibus eſt communis viris ac fœminis : ſed vltima tamen eſt caro fœminalis, non virilis. Ideo alia neceſſario Theorica vtrobique inſtituenda, vna pro viris, altera pro fœminis.

Morbi virorum & fœminarum diuerſi. 17. Alius Archeus alios morbos indicat. Quandoquidem enim ex cibo &c. morbi ſuſcitentur, alia ac diuerſa Theorica omnino opus eſt. Alius enim eſt morbus fœminarum, alius virorum.

FRA-

FRAGMENTVM LIBRI DE MORbis ex Incantationibus & Impreſsionibus inferioribus, hoc eſt,

De Morbis Inuiſibilibus.

* res non ſuccedant, aut vim habeant. Pro his ergo tenendum eſt, quod ſpiritus immundi in homines attenti, ſedulo diſpiciant, cuinamtandem homo amorem ſuum impendat, vt illum ſua ope confirment. Veluti, ſi Idolum præſto ſit, ex ſe ſplendidum excultumque, adeoque Diui cuiuſdam nomen ſibi vendicans, quod ipſum homo impenſius amaret & coleret: tunc immundus ſpiritus re intellecta, ope addita Idolum, hominis oculis, adhuc amabilius facit ac commendat: adeoq; denique hominem incantat ita, vt Idolum id præ rebus omnibus veneretur. Quod Incantationis genus ſimile eſt illi, quo quis in amorē innaſcatur eius, quam duram ſibi & aſperam ſentit. Hoc modo incantantur homines, vt amore proſequantur ac deſiderent, quæ grauius prohibita ſunt: veluti ſi quis deſerta vxore, ſectetur ſcorta. Vxor eius ex Deo: ſcortum ex Diabolo eſt. Quid vero poſſit Satanas nocentius, quam vt diuis excuſſis, diabolica in locum ipſorum collocet? Adeo enim emunctæ naris Satanas eſt, vt facile olfaciat, ſe, ſi ab hominibus quidem pernoſcatur, non facile ab ipſis inuocatum iri. Similiter haud dicit, O Satana iuua me, ſed potius, O Deus iuua me. Id ergo medii in his comminiſcitur rebus diabolus, vt non ſub nomine inuocetur proprio, ſed ſub prætextu diuorum: cum interim is ipſe ſub larua condatur. Qui enim aliquem quærit ibi, vbi non eſt: is certe ſi, quem quærit, inueniat, nullo dubio dolo circumuentus eſt. Diui nimirum in cœlo, non ligno verſantur. In hoc qui ipſos quæritat, certe nunquam inueniet. Si vero voti compos fiat nihilominus, id iam cum fide pugnat. In terra ſiquidem nihil vſpiam tam præſtans ac nobile eſt, in quo habitare Diui commode queant: ne ineptum lignum aut ſaxum dicā. Iam vero iſta voti impetratio eſt ſanatio. Sanatio ea eſt morbus, non ſanitas: De qua ſanatione proprio capitulo traditur.

Incantationis Satana vis quanta. Vxor ex Deo: ſcortum ex Satana. Diaboli vafricies.

Diui in cœlo non ligno quærendi.

Sic & ſignorum ſeu miraculorum operatio ab eadem virtute & potentia eſt: vt ſi quis dicat: Diabole iuua &c. & is iuuet. Vtrumq; n. idem eſt. Aut ſi quis dicat: vtinam Diuus Anthonius te exurat. Is ſi ad imprecationem hanc exuratur, ſignū hoc certe eſt, non Diuo, ſed ipſi diabolo aſcribi debet. Hi iidem ſpiritus ēt miracula operantur, quando vel Abbas aliquis, aut Prælatus aut Dominus &c. moritur: ſicut multis in locis p̄nuncii hi triduo ante apparēt &c. Quę omnia euincunt, ſpirit⁹ admodū potētes

Diabolus est milleartifex. *In Deum credere sacra ancora est.*

ibi habitare, & superstitionis multum temerariis instillare. Tanta enim vafrities ac sagacitas spirituum malignorum ad seducendos & decipiendos homines est, vt infinitas latebras ac decipulas illis struant, vt declinare vniuersas nulla industria possint, nisi hoc vnico scuto se munientes, Deo vni & soli credant, ac cetera omnia eius protectioni mandent. Et licet Diui quidem apud homines essent, aut esse possent &c. ac hominum vota sua gratia complerent: res tamen ista adeo dubia est & periculi plena, vt propter fraudes permixtas Satanicas nihil temere tentari debeat. Nam vnicum hoc, idque tutissimum fundamentum contra omnia tentamina nobis prostat, vt in vnum Deum credamus, fiduciam omnem in ipsum iactemus, & mundana omnia longe extra animum excutiamus. Et licet D. Petrus quidem integrum tibi Regnum impertiret: illud tamen accipere minime debes, non inquam, si quidem incoram tibi ipse loqueretur. Tot enim articuli ac conditiones simul a Satana interferuntur, vt longe præstabilius sit, nihil quicquam quocunque modo acceptare. Eodem modo si quis ægrotaret, & Diuum quendam inuocaret, qui ferendi auxilii certam copiam haberet: attamen multo sanctius esset, Diuum minime inuocari, ac morbum patienter tolerari; quam Satanicæ pactionis & fœdæ idololatriæ reũ fieri. In hisce enim puro corde, ac pio solidoque pectore opus est. Nec enim non cum summa attentione & examine diligentissimo hoc cõsiderandum est, quod huiusmodi nihil quicquam suis Diuis Christus dederit, velut regiones, vrbes, vicos &c. quod tamen facili opera potuisset. Id vero qua de caussa non fecit? Hac vnica certe, vt Satanæ his fraudibus concurrentibus omnem occasionem præcideret, quas ille permiscere omnibus temere rebus solitat. Sic sphærulæ precatoriæ (Pater noster) si manibus gestentur, bonum est. Hoc vero adeo bonum non est, quin multo præstaret eas non gestari, quam gestari. Nec enim res superstitione caret. In genua se demittere ante statuam, malum non est. Melius tamen est, id non fieri, quam fieri. Oculi enim gubernant preces, quod fieri non debebat. Officium id cordis erat. Diuus si moriatur & sepeliatur, & in sepultura eius senescant omnes claudi, cœci, infirmi, ea quidem magna laus ac gratia Dei est: præstaret tamen id non fieri, propter superstitiones & idolatriam Satanæ, quæ concurrit. Christianus ergo homo, qui veræ fidei cultor est, certus esse debet, Deo omnia ascribi debere, vt ex quo omnia procedant & diuina sint. Non ergo adoret: sed in his metis consistat: nec vlterius subinde hoc aut illud fieri expetat. Hoc enim iam satis est. Caue dicas, Tu Diue iuua: sed Deum de auxilio implora. Nec Diuum excutiendum dico. Quod iterum inculco, vt vitetur Satanica fraus & malum eius germen. Is enim assidet, &

A diuis nihil acceptandũ.

Diui non adorandi.

dct, &

der, & hoc opperitur. Quod si Deus Diuo alicui hanc in terra gratiam confert, vt vrsi, leones, corui &c. maiora quam pro animalium natura officia ipsi & ministeria præstent: id suo loco relinquamus, & rem susque deque habeamus. Nam si nos hoc fine Diuos inuocare vellemus, vt vrsi, leonesque ac corui similia nobis quoque similia ministeria exhiberent: iam certe præsto Satanas est. Itaque horum omnium iudicium penes Medicum est. Hoc n. fine creata Medicina est, vt superstitio ac idololatria vitaretur. Deus autem solus Deus sit, cuius vi omnis infernus contremescit, non autem vi Diuorum. Itaque in Deum crede.

Medicina creata ad vitandã superstitionem.

Sed & hoc memori tenendum mente est, quod Deus voluntatis suæ mandata nobis dederit, quæ simpliciter seruari debent. Quæ si corrigantur, & (pono casum) corrigi quidem possint: id tamen a nemine temere tentandum est, propter adiunctum id, quod Satanas illico inter seret. Quicquid Christus dixit ac præcepit, id simpliciter tenendum est. Et licet quidem per nostram sapientiam ordo vtilior constitui posset, q̃ is a Christo præfixus est: id tamen haudquaquam fieri debet: ratio est, ꝙ vis Satanica simul permisceatur & irrepat. Sic Cœna Domini simpliciter administrata est. Iam vero eadem in aliud quid degenerauit. Id quid quæso est? Pono equidem & concedo, ritum illum esse splendorem, amœniorem, & iucundiorem, quam Christi more ad mensam sedere. Et tamen id mutari non debuit, vtcunq; pulcrum & meliore ordine dispositum illud videatur. Magia enim, veneficium & augurium simul irrepserunt, quæ non inuecta fuissent, si ad exemplum Christi simpliciter ea actio seruata & ministrata fuisset. Longissimis enim inter se metis distant, *simpliciter & sapienter* rem vsurpare. Hoc enim casu summe ac vnice expendi debet non concinnitas ac gratia ordinis, verum potius simplicitas, nec aliud quicquam quocunq; modo, ne Satanæ fraudibus iniiciendis fenestra pendatur. Hinc ẽt natum est prouerbium: Quo doctior, eo peruersior. Fides n. nullo docto ac sapiente opus habet. Tutum perfugium est simplicitas, qua perrumpendum est sine omni dubitatione.

Mandata Dei simpliciter seruanda.

Fides vera quæ sit.

Cœna Domini in aliud quid versa.

Simplicitas & sapientia longe distant.

Simplicitatis studendum.

Caput De desperatis morbis.

MOrbi a. qui ex desperatione gignuntur, multiplices ac varii sunt, adeo subtiles & reconditi, vt ægre cognoscantur, nisi ab iis, qui cognitionem illorũ iam ante sibi secundum genera comparatam habent. Antequã ergo de desperatione dicamus, fundamentum eius, quid sit, adeoque ipsius principium ita attendite. Deus Opt. Max. vnicuiq; suam largitus est conscientiam & vniuersam proprietatem, qua homo possidet omnia, quibus opus habet, in intellectu, sapientia, probitate, honestate &

Morbi desperati cognitu difficiles.

Intell. ctu suo quilibet debet esse contentus.

Desperati qui fiant.

similibus. Et his contentum esse hominem conuenit, nec plura rimari aut inquirere. Qui v. hisce datis nõ acquiescit, sed melius quid & præstantius quærit, aliam scilicet sapientiam, altius iudicium, aliam ꝓbitatem & honestatem: is iam se dubitare indicat. Ideoq; cadit in desperationem, & sequitur contrarium. Dum ergo in contrario versatur, & curiosius inquirit, subiicit sese omnibus spiritib. & satanicis spectris, omnibus obuolitantibus phantasmatis, ac rebus leuiculis. Qualia a. phantasmata sunt: talis euadit ipsemet. Iam n. in ipsum inuolat spiritus, qui illum dubium & desperabundum facit in sapientia: iam alius, qui probitatem eius tentat: post alius, qui suadet suspendium, confossionem, suffocationem &c. Si-

Filii mundi qui.

militer etiam filii huius mundi sunt isti, qui in tali sapientia & probitate viuunt. Homines istiusmodi, qui a vero tramite, quem Deus monstrauit, ita deuiant, alii ẽt fiunt, & secus, q̃ Deus esse iussit, mutantur in vestitu, in doctrina in concionibus, in morib. in cõsiliis, in actionibus, in omni vita, quibus se quodam quasi diuortio a mundo separant, hoc est, desudant &

Furis & desperati comparatio.

macerantur in illis, de quibus Deus nihil docuit. Hi omnes iam viam desperationis ingressi sunt, & irretiti laqueis, quibus seipsos suspendant. Sicut fur, cui iam paratum patibulum est, solatii ac præsidii aliud nihil habet, nisi quod nedum pendeat ibi, vbi debet: sic hi quoque furibus similes exsistunt, in eo, quod nondum pendeant. Et veluti fures non omnes suspenduntur: ita nec omnes isti: qui ab illis differunt in eo, quod suspendant seipsos.

Simplicitatis laus & necessitas.

Et hic quidem morbus admodum grauis ac atrox est, qui late patet. Nam mortis genera varia & miserandas conditiones subeunt illi in terra. Nec enim in via Dei ambulant, in quam constituti sunt. Columbarum ergo more in simplicitate ambulandum est. Eæ seipsas non suspendunt, & habent tamen, quibus opus est. Simplicitas etenim magni apud Deum momenti est. Nihil ergo quæramus, quam simplicitatem: in qua nemo desperat. Et tamen hi simplices æque ac serpentes prouidi & prudentes

Homo est natura columbina simul & serpentina.

exsistunt, qui spem omnem in futuris ponunt. Iam sicut columba in simplicitatem, serpens autem in prudentiam, quæ vtriusque propria natura est, a Deo constituti sunt: ita homo quoque in sua natura habet columbas & serpentes. Hoc est: si Deus de necessariis his animalibus prospexit: multo magis id faciet nobis. Contenti ergo vsurpemus ea, quæ natura nobis contulit, ad tractanda illa omnia, quæ nobis mandauit Deus. Præter hoc nulli rei inhiemus, nulli nos obstringamus. Ita ab hoc morbo

Supernaturalia dona a Deo non sunt.

tuti & immunes erimus. Nemo enim persuasum habeat, quod supernaturales argutiæ, doli, sapientiæ, industriæ &c. ex dono Dei emergant. Deus enim modi tenax ac studiosus est. Et garritus nimius otiosusq; dos

Dei

Dei non eſt. Nec n. nugator Deus eſt: nec nos nugis vacare vult. Quod ergo Deus non eſt ipſe; eos nec nos is facit. Vnde breuitas ſermonũ Chriſti & Apoſtolorum ſymbolo nobis & documento ſit, ꝙ natura in breuib. & moderatis conſiſtat. Qui n. coniugium per breue Ita vel Non ſtabiliri aut renui voluit, omiſſis ambagibus: idem ſimplici breuitati etiam in aliis ſtuduit. Qui ante dictas preces nouit, quid ſollicitemus: idem a nobis etiam nullam multiloquentiam, aut orationem ac Rhetoricam poſcit.

Natura eſt breuis & moderata.

Deus breuibus rogandus.

Hæc ergo omnia minime ex fonte proprietatis ſeu poſſeſſionis humanę profluunt, ſed potius in viam deſperationis exundãt: h.e. qui metas ac limites humanitatis tranſgredi conantur, hi deſperationi ſubiecti ſunt: niſi Deus ſingulari cura ipſos protegat. Idemq; de his iudicium eſt, ꝙ de mandato illo naturæ: *Diliges Deum & tuum proximum.* Hoc enim mandatum ex terra non eſt, non eſt ex limbo: ex Deo eſt. Deus natura non eſt. Mandatum eſt natura, ac ex Deo. Ita vero ex Deo, quod ex ipſo nobis implantatum ſit, tales eſſe. Ideo ex natura profluit, h.e. cum natura nobis inſeritur, ſicut cum columba ſimplicitas, cum ſerpente prudentia datur.

Humanitatis trãſgreſſio eſt via ad deſperationẽ

Iam ergo qui caritatem Dei non habet, ex eo quantum naturæ in ipſo datum eſt ſecundum ſuas vires, potentiam ac animum, quæ omnia naturaliter homini inſunt: is metam deſperationis haud dubio iam dum terit. Porro qui ſuum etiam proximum non amat, prout natura ipſi congenita vult ac docet: deſperator etiam iſte eſt. Hæ enim proprietates illæ ſunt, quas implantauit natura: quas non per inſtitutionem ab aliis diſcimus, ſed in ipſo conceptionis noſtræ momento illico edocti ſumus. Et hæc nimirum illa natura eſt, in qua ſobrie ambulare debemus.

Caritatis Dei & proximi defectus ſignum deſperationis.

Sic ergo quiuis, qui plus, quam a Deo ipſi datum eſt, quærit, ſuſpendio iſti & iugulationi &c. ſubiectus eſt. A Deo n. nihil vltra impetrat. Impetrabit ergo a diabolo. Eodem modo, qui, ꝙ habet, non impendit in id, quod natura monſtrat, & congenita proprietatis ratio poſcit: hunc cogit & regit diabolus, vt illud ſupprimat, tandemq; ipſum in hoc ad deſperationem præcipitat, h. e. facit, vt deſperet in ſuo dono, & ſe ſuſpendat. Homo a Deo hoc fine creatus eſt, vt contẽtus & placidus viuat, ſiue grando, ſiue pruina, ſiue tonitru, ſiue gelu &c. increbreſcat. Hæc n. omnia ex voluntate Dei eueniunt. Homo itaq; intrepidus ea ferat. Ad iſta a. expaueſcere, aut emerſura in de damna metuere, vel futura ſperare commoda, id in mandata diuina impingit. Hoc qui faciunt, iam ad ſuſpendium ſeſe diſponunt. Qui enim aduerſus Deum & naturam ambulant, hi ſibi ipſi ſuſpendium iure moliuntur, non digni, qui ſuſpendantur ab aliis. Nec vero ſuſpendio tantum illi idonei ſunt: verum etiam parati, in quos Satanas totus irrumpat, & in ipſis habitet. Sunt enim hi iſti, qui ambi-

Dona accepta ſunt in vſum transferenda.

Sors omnis Chriſtiano patienter ferenda.

Deo & naturæ nihil aduerſum audendum.

Conſcientia quid ſit. gunt aut titubant in ſcriptura, in caritate, in ſpe, in fide. Nullus enim dubitat, qui in eo viuit, quod conſcientia ipſi dictitat. Conſcientia autem eſt ea natura, quam Deus nobis largitur, quæque natura vocatur. Quanquã illa dem fuerit terra, ex qua conditi ſumus. Eſt tamen hæc ipſa, in qua nos contemplari, nec altiorem & ſublimiorem intellectum, mores, virtuteſque ad vitæ commoditatem quærere, ſed quod implantata nos natura *Deo fidendum.* tantum docet, facere debemus. Qui ſibimet ipſe non fidit: is non fidit Deo. Dedit enim ipſi Deus, in quo fidere debeat, vt ex illo diſcat. Ab aliis diſcere, & ſe ad exempla aliena accommodare, eſt ſeipſum ſeducere. Per teipſum, & ex teipſo fac, quod Chriſtus, quod Deus in natura ac proprietate tibi præfixit, ſicut columba & coluber: nec a vulpe artem captandi *Dona aliena non expetẽda.* gallinas, aut a pſittaco loquendi diſce. Vulpi aſtutiam, pſittaco cantum relinque. Nam ex ſua illi natura agunt, quæ ipſis relinquenda eſt. Tu vulpes nec es, nec eſſe debes, vt nec pſittacus. Quin imo ex propriis tuis viribus, ex tuomet pectore & corde Deum dilige, non ex alieno. Suas vires etiam alius impendat. Quod ſi enim tu vires proprias tuas, ex vtero materno allatas, non intendas, ſed alias muteris a ſpiritibus & Satana: iam certe mandatum Dei minime exſequeris. Tuis viribus id mandatum eſt, quas cum aliis non permutes. Vires enim alienæ tuæ non ſunt, ſunt nihili, & ſeducunt, morboſque in rationem, ac in corpus, & ſenſus animumque infligunt. Quos præcauebis per id, ꝙ natura tibi propria in vtero matris largita eſt: quod ſedulo tuere & cuſtodi.

Caput, de morbis ſomnii,

Morbi ſomnii vincuntur a natura. QVicquid nobis per ſomnium obuenit, morbus etiam exſiſtit, licet quidem haud doleat, aut magnifiat. Nam & plures alii morbi ſunt indolores, & tamen morbi ſunt. Corpus enim ipſos vincit. Et hoc cuilibet Medico cum ſcitum tum perſuaſum eſſe debet, quod ſcilicet corpus per *Natura hominis valde Medica.* ſe morbos multo plures tollat, quam Medicus ac Medicina. Niſi enim Deus naturam vſque adeo Medicatricem homini indidiſſet: vita certe eius paucorum omnino annorum foret. Idem fieri etiam ſolet circa *Morborũ ſomnii ꝙ ſubiectũ.* morbos ſomnii, qui morbi non corpus ipſum in ſuo corpore, ſed potius congenitũ ſpiritum in ſuo corpore (ꝙ ipſum ẽt corporeum eſt, ſiquidem *Homo futura & diſtantia videt.* moritur) affligunt. Hic a. noſcendũ eſt, ꝙ prudentia humana euentorum futurorum p̃ſcia ſit, & p̃terita, velut & præſentia nouerit. Prȩterea ẽt natura hominis, q̃ ex conceptione in mundum extulit, adeo ſublimiter dotata eſt, vt ſciat & videat, quid agant ipſius cognati amiciq; in regionib. exteris: quod prolixius & euidentius in Gabala docetur. Quod cum ita ſe *Gabalia Q6.* habeat in homine: ſcire vos velim, ſomnium in Gabala ludere: & quod per

per ipsum iudicatur, id vmbra est illius sapientię & prouidentię hominis.
Quod autem vigilans humores istas ignoret: caussa est ista, quia nõ quæ-
rit, quod ipsi a Deo datum est, dedit enim nobis Deus omnes artes, omnem
sapientiam, intellectum, & rerum omnium cum futurarum, tum in locis
exteris fientiũ scientiam. Nos autem id non nouimus, quod in nobismet
ipsis est. Insanimus enim seu gesticulamur in rebus temporariis, & ita o-
scitanter negligimus, quod in nobis est. Vnusquilibet in se omnes artes
& sciẽtias habet, nec alter altero plus minusue accepit. Qui vero id, quod
in sese habet, nec tamen videt, alteri dicit, ipsum pictorem esse bonum,
seipsum vero malum: vere quidem is dicit, sed in hoc errat, quod alteri
plus collatum esse gratiæ putat, quam sibi. Tu enim altero id non minus
in te habes: sed illud non exquisiuisti. Et hoc de omnibus verum est. Ec-
ce enim, Adamus, Moyses, & alii intra se quæsiuerunt, quod in homine
erat, idque patefecerunt, velut & omnes ceteri Gabalistæ, nec quicquam
peregrinum scrutati sunt ex dœmonibus aut spiritibus, sed proprium e-
ruerunt ex lumine naturæ, quod in seipsis totum produxerunt & illustra-
runt. Hinc etiam sciuerunt, quæ nos impossibilia æstimamus: quæ tamẽ
possibilia sunt, quia in homine sunt. Nos autem, quod in nobis est, non
quærimus: ideo etiam nihil sumus, nihil scimus (de quibus alias in meis
arcanis & Gabalia magna. Naturæ huiusmodi in homine sunt. Cum er-
go in homine sint, homo autem eas ignoret: ideo fit, futura ei occurrere,
& per somnium offerri intelligibilia, obscura, præterita, futura, peregrina
& similia. Quæ omnia prodeunt ex natura, ita disposita, & talia per so-
mnium in homine tractante. Per somnum enim talia fieri oportet, non
per vigilias. Somnus istarum artium est vigilia: ideo præludentem spiri-
tum habent. Nemo autem inficiari potest, Satanam in sua scientia esse
Gabalistam, eumque quidem præpotentem. Nati hi spiritus hominum
tales & ipsi sunt. Hinc multos seducit satanas in somno, sibi adhærentes,
sicut etiam de vigilantibus dictum est. Fas ergo est, hominem esse purũ,
immaculatumque, vt somnum pariter ac vigiliam tutam & securam ha-
beat in luminæ naturæ. Lumen enim naturæ id est, quod in somno ope-
ratur, homo exsistens inuisibilis, & tamen vt visibilis homo natus, & na-
turalis. Plus tamen in cognitione & scientia valet, quam caro scire potest.
Ex nato enim spiritu procedit, quod videtur. Caro nihil prodest, spiritus
est, qui viuificat: quod idem est ac si dicas: caro nihil potest: spiritus au-
tem eius & potest, & scit, & carnem exercet, eamque viuificat. In nato il-
lo spiritu lumen naturæ positum est, quod est Pædagogus hominis, non
auditio aut institutio. Id quod nos exemplum Adæ & aliorũ docet. Hęc
omnia ex solo illo spiritu promanant, qui carnem nutrit & seruat. Is in

Homo rerum omnium scientiam accepit.

Hominũ omnium vna scientia originalis.

Adam, Moyses, Gabalistæ

Somnus est Gabaliæ exercitatio.

Spiritus Gabaliæ natus.

Diabolus optimus Gabalista

Lumen naturæ quid.

Caro non prodest, spiritus viuificat.

Spiritus Gabalici quæ vis.

ſomno loquitur: is in dormientibus ludit. Quod autem non omnia pura & exquiſita, vt eſſe debebant, procedant, id fit ob craſſitiem noſtræ inſcitiæ, quod neſciamus ea, quæ nobis ingenita ſint. Et hic eſt morbus iſte, qui nos in ſomno exagitat ac tenet, de cuius curatione ſeorſim tradendum eſt. Sed & hoc verum eſt, quod in ſomno Deus multa homini ſuggerat, hoc eſt, quod genitis ſpiritibus Gabaliam manifeſtet, adeoque hæc ex permiſſione diuina homini innoteſcat & familiaris fiat. Quod

Gabaliã etiam Deus homini manifeſtat.

autem homo per id ſeducatur, fit ab immundo ſpiritu, qui nihilo ignauius genito ſpiritu inſidiatur ad decipiendum, apud illos præcipue, qui ex inſomniis viuere, ſapere & intelligere, &c. volunt, & tamen interim in lumine naturæ puri & immaculati non ſunt. Horum interno ſpiritui ſpiritus immundus obiicit animas, ſpiritus, choreas mortuorum, & ſimilia

Gabalia a Satana corrumpitur.

alia multa, vt inde vaticinentur. Genuinus ſpiritus Gabaliſticus optime quidem id poteſt, ſed hunc tamen Satanas adulterat & corrumpit, ſicut rationem deprauat etiam in nonnullis vigilantibus.

Aues ſpiritum Gabaliſticum habent.

Porro vero ſciendum etiam eſt, quod auguria auium de his congenitis ſpiritibus ſint. Ex hoc ordine ſunt Galli gallinacei, qui futuram tempeſtatem cantu prænuntiant: & pauones, qui mortem ſuorum dominorum præſagiunt, &c. Quæ omnia a congenito fiunt ſpiritu, qui lumen ipſum eſt naturæ complantatum: Hoc ergo ſi in animalibus quoque

Auium præſagia, naturalia.

ineſt, & quidem naturaliter, idem omnino etiam in ſe continebit homo, & id ſecum in mundum attulerit. Qui purus eſt, is certus eſt augur, naturaliſque velut aues. Auium enim præſagia contra naturam minime ſunt, ſed ex ipſa natura, prout cuiuſlibet ſpiritus eſt. Hæc, quæ aues prænunti-

Spiritus ſomnialis.

ant, præſagit etiam ſomnus. Idem enim eſt ſpiritus ſomnialis, qui naturæ eſt corpus inuiſibile. Hoc loco ſciendum eſt: quod, ſi homo vaticinetur non ex dæmone, non ex Satana, non ex ſpiritu ſancto loquatur: ſed lo-

Vaticinia hominum vnde.

quitur ex congenita proprietate corporis inuiſibilis, quod magiam docet, & ex quo magus gignitur. Si enim homo vaticinetur, qui nec mandato diuino id faciat, nec de ſcibilibus rebus, hoc eſt, viſibilibus & palpabilibus vaticinia proferat, tunc ex ſeipſo ſolo illa profert, velut ſomnium, quod & ſomnium eſt: ſed tale, quod proferatur ab ore horis vigiliarum. Id tamen omnino ſomnii inſtar ſe habet, vbi, quę dicuntur, probatione

Vaticinia hominum cauſſas probationis non habent.

nulla ſuffulciri queunt, ſed inſcienter præſagiuntur, quæcunque lumen ſpiritus Gaballici ſuggerit. Quod porro declarat magia, & gradus magnæ ſapientiæ Gaballicæ. Hinc ergo patet, ſomnium eſſe inuiſibile corpus hominis, quod ſpiritus eſt congenitus, qui carnem, id eſt, hominem

Spiritus congeniti quæ vis.

docet, qui manus eius ducit ac dirigit ad picturam ac fabricam: quicerebrum incitat ad ſapientiam, rationem, & induſtriam: ac corpus denique

que ipſum ad omnia viuificat: ſpiritus inquam is, eſt corpus illud, in quo vniuerſæ artes, omnis ſcientia, omnis ſapientia, res omnes conditæ ſunt: hoc eſt, in ipſo dona omnia, a Deo homini data, iacent. Ex hoc corpore addiſci & deſumi debet, quod alterum viſibile corpus agere & operari decet: in eo viuamus & ambulemus: in eo quod quærimus, inuenimus: id corpus eſt promus ſomniorum, cuius ſomnia ſunt pura, exquiſita, impura, intricata, prout homo in illo naturæ lumine perit⁹ ac verſatus eſt. Pro iſto enim habitu ſomnium obuenit vel purum, vel impurum, phantaſticum vel ſagax, certum aut incertum. Magnus autem iſte eſt, cuius ſomnia expedita & directa ſunt, hoc eſt, qui vere in hoc Cabaliſtico congenito ſpiritu viuit & viget.

Somniorum differentia a constitutione somniantiu sumuntur.

Reliqua deſiderantur.

Finis Fragment. Medicor. Tom I.

